

Handwritten title in a decorative script: *Handwritten title*

1517

I. H. S.

*Opuscula Beati Bonaventurae et oratio
Octaviani de Martinis in ejus vitam
Parisius.*

Año

(Archivo de Loyola).

**In hoc volumine beati Bonauenture
re subiecta comprehenduntur.**

Oratio Octauiani in vitam beati Bonauenture.
Libellus de reductione artium ad theologiam.
Tractatus de paupertate xpi contra magm vvilhelmum.
Tractatulus de quinq; festiuitatibus pueri Iesu.
Tractatulus de regimine anime ad dñam Blāzā re-
ginā hyspanie.
Epistola ad magistrum innominatum: eliminans erro-
rem contra regulam beati Francisci.
Ep̃la de eo q̃ xps apli et discipuli inceserūt discalciati.
Epistola exhortatoria ad fratres sui ordinis.
Epistola ad ministros puinciales et custodes de refor-
mandis fratribus sui ordinis.
Viginti passus de informatione spiritualis vite: et pro-
fectu religiosorum.
Sermones de decem preceptis domini.
Apologia Pauperum.

**Denundantur Parricij
in Sole aureo: vici sancti Jacobi.**

Octauiani Epistola in vitam beati Bonauerture:

Reuerendissimo
in christo patri et domino domi-
no Juliano de ruere. Ro.
Se. epo Cardinali Sabinē
si sancti Petri ad vincula
nūcupato. maiori peniten-
tiario: ordinis minorū meri-
tissimo ptectori: benefacto-
ri suo benignissimo Octa-
uianus aduocat⁹ eiusdem
obseruantissimus.

Expert⁹ mā-
suetudinem et co-
mitatē animi tui
ac in me charita-
tem ausus sum
has meas quales
cūq; lugubratio-
nes tibi dicare:
quas annotandis vite cursu et miracu-
lis Bonauerture iussu tuo curiosi⁹ exe-
gi: quas et filiciam non eo artificio con-
stare/aut dicēdi ornatu splēdere: vt di-
gnas lectiōe tua crediderim: vel ex ea
dicatione ornamētum vllum tibi accē-
surum: satis tamen materiam p se sus-
ficere intelligo ad detinēdum in sui le-
ctione oculos atq; animum tuum: qui
pro singulari religione ac pietate qua
beato Bonauerture astringeris: nihil li-
bentius agitas aut dicitis q; qd il-
lius sancti viri celebritatem et laudem
pertineat: in quo locupletissimum mi-
hi testem meipsum habeo: qui securus
dignationem tuam: principes et popu-
los occidentis ex apostolica legatione
petentem: incredibili quodam affectu
ac desiderio vidi. T. R. D. teneri viden-
di sepulchri ipsi⁹ Bonauerture quo ad
Lugdunum puenissemus: vbi tamē si
regni precipui p̄sules et satrapes etiā
regio sanguis orti: qui te regio imperio
solēni p̄p̄a p̄sequebatur: instantissi-
me vigeret celerius regem adēdum:

ad quod ipsi regis litteris vigebatur:
non tamen id prius extorquere potue-
runt q; in salutēdo sancti sepulchro: et
meritis venerationibus in ecclesia vbi
quiescit pie persoluēdis: diem integrā
cōtriuisses: Quis preterea tāti labo-
ris protulit ad cōsequēdam Bonauē-
ture celebritatē? Quis precipuo stu-
dio p̄prio etiā ere curauit ad p̄cipes
et exteras natiōes nūcios mitti ad p̄o-
curanda testimonia atq; instrumenta/
quib⁹ viri sanctitas patentius mōstra-
ri posset? Quis deniq; ipsi pontifici in
hoc per se satis alioquin concitato/ cal-
caria vigētiora addiderit: vt sepositis
etiā aliarum magnarum rerum mo-
liminib⁹ huic operi vacaret vnice? At
si porro ex hoc munere honestari quē-
piam posse sperassem/ nemo p̄fecto
erat cui magis id me debere intelligā
q; amplitudini tue: de me optime meri-
te/ a qua tot ornamētis et cōmendatio-
ne ipse essem honestat⁹. Te enī interue-
niēte apud summum principem in pu-
blico consistorio/ publico causas defē-
dere et perorare licet. Tuo i me studio
factum est vt summus princeps volue-
rit euocatum me sacro affatu honorari
atq; efficaciter monere vt te ad destina-
tum munus legationis p̄ficientem
sequerer/ meisq; officiis atq; consilia
fide p̄sequerer. P̄stitisti rursus vt
ex tam multis et claris p̄sulis quib⁹
tuolatore illustrabatur nullus me of-
ficiorum claritate superaret. Tu mihi
p̄stitisti vt inter p̄mos fidei et prudē-
tie secretorū tuorū maxime p̄cipes exi-
stinarer: quem ad res arduas peragē-
das ac pertractandas cū illustrissimis
principibus idoneum iudicares et de-
stinares. Tu deniq; effecisti vt nouissi-
me ex tot clarissimis collegis meis vni
mihi liceret rem tanti meriti consequi:
vt in tanto conuētū/ quid amplius di-
cere possum insignia merita Bonauē-
ture p̄ficerem. Vbi absoluta oratio-
ne idem clementissim⁹ pontifex me au-
ple laudato: professus me vberissime fa-
uisceisse muneri apostolicā sedē et suā
sanctitatem: minime vnq; meis cōmor-
tibus

Octavianus Oratio

dis et honestati defuturam/pollicere-
tur. Iure igitur te quo possum officio
prosequor: a quo tantum in me fauoris
et ornamenti accedit quantum nec unquam
sperare aut potro optare fas putarem
quod si meorum comodorum in hoc ratio habenda
erat: ut omittam quantum splendore
ac nominis: amplitudo tua sit allatura
huius mee lugubrationi: quis te promo-
uer operosius/fauet benignius/ornat
amplius/donat largius? Nec tamen non tam ve-
rebor quod non magis ipsum pontificem in
hoc delegerim: quo nemo religione/vi-
te cursu ac sanctimonia/litterarum di-
sciplina/et rectissimis studiis consum-
matus Bonauenture vnquam fuit. Expau-
scit namque animus virum diuinum/etiam
sacro nectare eloquior Bonauenture
perfusus his meis scriptis detinere: qui
si tamen honestum duxisset: idem acce-
pisse officium: certe pro sua sapientia
et in te charitate/non inuicendum erit
sue sanctitati nepotem et charissimum
et familie sue decus: ea se beneficentia
in sui cultores prestare: eorum fauore apud
patrum: terrarum deum: illis adesse:
ut ipsi plane intelligant quid in te presti-
terint gratia meritis et sua beatitudi-
ne susceptum: quod si id sibi exhibuissent.
Accipe igitur pater et dñe mi benignis-
sime officium meum qualecunque: sed ab
aio gratissimo et tibi deuotissimo pro-
fectum te modo cum scripta relegeris
meminisse velim: ab illo annorata: qui
fines patroni causarum excedere nesciat:
que si ut cetera a me in te perfecta officia:
ut opto laudaueris/etiam si minus pla-
cuerint erit laborum solatium: si vero
delectauerint/magnum premij loco ha-
bendum ducam.

Oratio in vitam et meri-
ta diui Bonauenture: per insignem
iurisvtriusque doctorem disertissimum
Octavianum de Martinis Suesla-
num: sacri palatii apostolici clarum ad-
uocatum consistorialem.

Iusticia suf-
fragior. **I**s. **I**s.
ad quod porrigenda
desiderabat: he-
rem me cōcitu-
uit ad iudici mi-
hi muneris. pui-
ciam remota cū-
cratioe capessendam. Neque enim me alio
quin fallebat. Quidum. Quidum. Quidum.
munus obire: postulare et merito. Sā-
ctum. Ro. se. decreto referri i ordinem
sue catalogum celestium: qui cū chi-
sto regnat sanctos. Idem in hoc tremē-
do auditorio sub aspectu sacri reueren-
dissimi patrum senatus/ac sapientium
prelatorum et viro: quibus tua sanctitas
celesti superum dono in sua maiestate
sapientissime presidet: vbi non ego mo-
do qui in actione causarum forensium
nostri seculi stilo versor: verū et altum
quālibet exercitatum/ac denique con-
summatum oratorem expauere quidē
posse credendum sit. Nam per immor-
talem deum quis tam sapiens aut diser-
tus quicquid a deo elinatum: aut studio
sa lugubratione excogitatum hic pro-
ferat quo maiestatem loci dicendo vel
mediocriter equare possit. Quid por-
ro tāto studio adinuetum/quod preui-
sum ac tritum non fuerit apud tāte sa-
pientie patres/ac te ante alios sanctis-
sime princeps: qui cum ex multis iam
annis diuinarum atque humanarum rerum/ac
ois denique philosophie scientiam plenius
sine edidiceris: velut splendidissimum
sidus in firmamento/in dei ecclesia cete-
ros illustrasti. Que quidem reuoluen-
ti non leuem aio tremorem incussisse po-
terant: atque ab hac actione qua nulla il-
lustrior penitus dehortari/nisi iusticia
meritorum/ut premiserā: beati Bonauen-
ture pro quo intercedim: animum ere-
xisset atque cōfirmasset. Accedebat pre-
terea quod princeps non pphanus pro re-
ligioso/aut indoctus p litterato rogā-
dus erat: sed tu profecto pater beatissi-
me: qui diuinis obsequijs in beati Frā-
cisce religione/et matris ytero celitus

In vitam beati Bonauenture.

destinatus in eadem omnipotenti deo reli-
giōsus seruauisti/ac deum ad ei? pri-
cipatum singularibus tuis meritis ve-
ctus/illā sapiēter ac salubriter guber-
nasti auxisti atque ampliasti: qui ve cū
diuinorum mysteriorum scientiam per tradi-
tiones patrum fueris nactus. Tum ve-
ro ex operibus eiusdem diui Bonauentu-
re que diuino spirante lumine edidit/
conditoris intelligentiam certissime cō-
parasti. Ita te namque par erat qui condi-
toris vices gesturus in terris: in illius
mādata cōmissum gregem oporteret
erudire: neque enim illi? fausse quis vices
gerit/quem non penitus nouit: neque il-
lius porro mādata recte alios edocet:
que non prius luculenter edidit.
Nā uare cum pro diuine sapientie patre
ordinis minorum generali ministro epi-
scopo cardinali Albano. intercessur?
essem apud te beatissime pater: qui ius-
dem meritis clarus/ipsi? de officijs
gloriose perfunctus eras: et pinde ad
hoc opus tibi in hos vsque dies diuinis
tuis seruati electus: nequaquam mihi ve-
rendum fuit: ne per insufficiētiā tibi
negligeret: quietiam meritis fidelis
pastor: imbecillitatem nostre clementissi-
me cōpari didicisti. Nā ego qui hor-
rore quodam non sine titubatione occu-
peram: pfecto tamen quā benigno vul-
tu ac clementi nutu audientiam indul-
geas: erectus in ipem meliorem: fiden-
tior psequor: tuusque sacri affectus ora-
culo meis auribus illud ppheticum in-
sonare videtur. Dilata os tuum et ego
implebo illud. Et rursum. Dabo tibi ser-
monem bene sonantem i os tuum: ut cō-
placeas in ore principis/ac pium obse-
cro pari clementia velis fauere: dum di-
uino munimine adiutus/ac tuo beni-
gno fauore firmatus/proferam que ad
ipsi? creditoris Bonauenture: ac huius
sancte sedis laudem perpetuam cede-
re possint. **E**xoraturus a tua sancti-
tate. **I**s. diui Bonauenture canoniz-
ationem ingēs mihi studium fuit/sa-
crarum litterarum codices diligentius
euoluere: ad dignoscendū quenam rei

de qua agim? cōueniret. Quibus qui-
dem curiosus perspectis quātum col-
ligere potui duo potissimum inspicie-
da/ac merito inquirenda fuisse intelli-
go: vitā seculi et miracula: que si recte do-
mōstrauerim/in hoc viro esse cōperta
qualia ad canonizationem sufficienter
tua sanctitas: cuius arbitrio id subijci-
tur: benigne dignabit? votis supplican-
tium respondere. Et quā vite iuniorum/
quod ex religione suscipio: miraculosum
existit: nemo mihi vicio verteret: vitam
ante miracula relaturus/alterū cum
altero recensendo pinnicem. Nec rur-
sus mirabit? quod admodum plerique
cuiuspiam memoriā cōmēdaturi: non
ego pimo iudicis natalium ac puericie
diui Bonauenture in istam: aureo al-
tius a parentum dignitate exordiat.
Quod prohibent namque crebra et clario-
ra vsu-
ri facinora/ab illo in statu perfectioris
agitata. Nec tamen obnitam quod Bo-
nauentura natione tuscanus: patria bal-
neo reginus Johāne fidandus et itel-
la fidelibus cōiugibus ortus: baptismatis
vnda respergus: que ex Johāne medi-
cine magistro et felice Barthonijs: qui et
ipsi ab illis maioribus originem trahūt/
atque alij testibus balneo reginis probe
cōperta sunt. **E**t ceterum pretermissa
lōgiore serie premissorum/vita inde ero-
diūm capiet: vbi relicto mortalitatis
statu mūdo moitur/ac omnipotenti deo
meritis beatissimi Frācisce victimam
se perpetuā dedicauit. Gloriosus deus
in sanctis suis: quos sibi ab eterno pre-
destinauit electos: et fin necessitatem
temporis ad salutem humani generis
pducit in lucem: cum beatum Bonau-
enturam vas electionis sibi delegisset
ac suis obsequijs i religio sancti Frā-
cisce destinasset: quo tamen illi? cōuer-
sio posset aliquando a deo disponente
profecta intelligi: et in illo sue maiesta-
tis gloria reuelari: eundem in extrema
valitudine periclitari permittit. Cuius
saluti anxia sollicitudine timens cha-
rissima parēs: vbi phisicorum quos adhi-
buit diligentiam frustra experta est: et

Beati Bonauenture Oratio.

medelarum vires ad illum leuandum minus valere cōperit: solius dei opem quem sancta timebat: et cui custos pueri mores quos probevnt mater nouerat intelligebat acceptos: humiliter in salutem pueri inuocauit: ac sancti Francisci suffragia reuerenter implorans: illum si sanum recuperaret: ipsius religioni perpetuo deuouit. Et audita est pro diuina clemētia et sua reuerentia: et sanitate recuperata lieger puer euasit non sine admiratione phisicorū: presertim qui eum statum corporis probe in illo deprehenderat: vt humana ope egrum leuari posse penitus desperasset. Idem iam adolescē: ac porro etate: puerctā cum religioni maturum se: et illi ex parētis voto debitum inteligeret: memorq; diuini mandati per Dauid pphetam humano generi prolari. Glorietur et reddite dño deo vestro. Anno sue etatis circiter secūdo et vice simo habitum religionis sancti Francisci deuotissime suscepit: inq; pfectio: nis emissione beneficium illius hieuer bis aperte testatus est. Voto cū pro me languente grauissime: ad beatum Franciscum emissio a matre: cū adhuc essem puerul⁹: ab ipso sum mortis faucibus erut⁹: et in robur vite incolumis restitutus: quod cū viua memoria teneam: vera nunc confessione profiteor: ne tantum beneficium reticens: sceleris arguar vt ingratus orationēq; ad illum pussime his effundens. Accipe igitur. qd. beate quascūq; exiles meritis tuis ac beneficiis impares gratiarum actiones: et cum suscepis vota/culpas nostras sic orando ex cusa: vt a malis presentib⁹ eruas: et ad bona sempiterna perducas. ¶ Igitur vir sanctus in eadem vocatione progrediens: cum ois ipsius vita in dei certa cognitione ac cōtemplatione versaretur: ad quam assequendam: per sacrarum scripturarum assiduam perlectionem orationes ac cōtemplationes intēderet: doceente illum Alexander de ales: sacre pagine magistro: tantam doctrināq; per-

fectionem bene adeptus est: vt a sepius mo ingressus anno cōsono magistro rum ordinis iudicis: delectus librum sententiārum in Parisiensium vniuersitate clarissime legeret: et cathedram magistralem receperit: admirabilis proinde cunctisq; tam paruo spacio eam sufficientiam valuerit comparare. Sed ad mirentur sane qui res humana ex naturalit tantum cursu: non autem ex diuina potentia metuntur: que duos discipulos litterarum prozsus ignaros emauis oppidum contendentes breui itineris spacio comitata: diuinoq; scientiam plenissime docuit. Idem diuus dona sancti spiritus pro suis assiduis meritis consecutus: magna indies doctrine accrementa recipiebat que magis diuinitus inspirata q; humanitus acquisita videantur. Etq; per tres annos sequētes cathedram magistralem regisset Anno sue etatis secundo et tricesimo inter primos religionis et doctrinā in ordine habebatur. Itaq; illi tāq; infinitus thesaurus scientia erat: quo qui vsi sunt participes facti sunt amici tie dei. Et quod notabilis et admirabilis erat in illo quo magis scientia et auctoritate emerferat eo magis humilitate mentis depumebat. Nec vt pleriq; litterarum scientia inflati vilia ministeria domestica fastidiebat: sed qui vix nec nisi p obedientiam: egre tamen ab illorum executione coarcebatur reputantibus prelatis indigium: si a talibus non vt egregius sequestraretur in quo sancti spirit⁹ grā habitare perspicue cernebatur. ¶ Nec tamen vir sanctus vlla charitatis officia oblitte rariis actiones pretermittebat: sed in oēs fratres oculos intendens: si quem forte tristem: aut professionis penitentem intelligeret: tanta dulcedine in sermone conueniebat: cōsolabatur: mouebat: ac confirmabat: vt nullus ab eo discederet: quum libens ceptum religionis iter psequeretur. ¶ Infirmorum preterea cura supra q; credibile sit delectabatur: quoye grauiozib⁹ aut con-

In vitam beati Bonauenture.

tagiosos morbis grauaretur: eo magis se totum illorum obsequio applicabat. Quibus officiis cū maiorem dei partem absumeret: non eo minor erat i publicis lectionibus et interpretationib⁹ scripturarum: que tanta claritate audientibus intelligēda reddebat: vt ipse auctor illorum merito videri posset. ¶ In capitulis vero aut prouincialibus: aut generalibus tanta sapientia ipsius responsa dabantur vt tam generalis minister perfecta magnitudine consilioz illius: nil omnino graue exequendum putaret in quo sancti viri iudicium non antea explorasset. Quib⁹ donis et gratiis illustratus cum iam in religione esset omni merito clarus: defuncto gñali ministro: tredecimo ips⁹ ingressus anno: et tam multis sanctis viris quibus religio in sua nouitate florebat: vnus omnium sine contradictio ne exstitit subrogatus. ¶ Illic vir sanctus accingēs se grauiorib⁹ actionib⁹ cum iam religiosi cepissent a fundatoris disciplina paululum declinare: vbi monendo: instando: castigando: ac operosius laborando ad meliorem vite frugem reduxisset. In capitulo generali quod primum in Harboni. tenuit: regulā beati Francisci reformauit atq; et post: fuit ordinemq; in prouincias et custodias taxauit: et duas addidit: vbi strē nue decertās aduersus venenosas opugnationes teneratorum et obtreccatorum: qui in religionem mendicantium/ac sanctum virum impudentius ora soluerāt: atq; artificiosis calūnijs velitabantur: sola iusticia atq; innocētia tutus permansit inuictus: tāq; qui integer vite scelerisq; purus: non eget mauri aculis: nec arcu: nec venenatis grauida sagittis: fusce pharetra. ¶ Expertus fructum sanctorum monitori magni Basilij diuini interpretis Idomeici carminis: vbi vlgem p meritis ad celum tollit: asserens poeram clara voce testatum. O homines sit vobis cura virtutis: que cum naufrago enatat: et slectum in litore perabiliorem ostē-

dit. Vbi etiam libellum contra minores perniciosissimum: a magistro Geraldio de abbatis villa: vt putant per apologiam editum: non min⁹ eloquenter q; subtiliter cōfutus. Qui etiam Geraldus non longe post iusto dei dānatus iudicio: meritis sui sceleris penas dedit: paralyticus ac miserāda les pesa respersus: quibus erit in vitam finiuit. ¶ Congregato vero capitulo generali in Babilonia: eo auctore institutum vt Gloria tibi domine qui nat⁹ es de virgine vsq; ad epyphaniam continuaretur: eodem modo quo infra octauā natiuitatis domine cantatur: et aliter: vix in breuiario reformate: et alie ad dicit. Idem etiam pmissimus cultor gloriose virginis matris Iesu instituit: vt fratres populum hortarentur ad salutandū eādem: signo campāne quod post completorium datur: quod creditum sit eandem ea hora ab angelo salutatam. ¶ Tunc translatus fuit venerabile corp⁹ beati Anthonij ad pregrādem ecclesiam paduanā: cui⁹ lingua secūdo et tricesimo sui obitus anno: reicens et rubicūda reperta est: quam vir sanctus in manibus deuote recipiens ac largioribus lachrymarum imbut⁹ perfundens: talib⁹ reuerenter affatus est. O lingua benedicta que deū semper benedixisti: et alios benedicere docuisti: nunc perspicue cernitur quant⁹ meriti fueris apud deum. Cui oscula deuote figens: illam honeste collocari curauit. Cuius etiam fama permot⁹ pontifex tunc Clemēs. iij. vt illum in partem sollicitudinis traheret: opulēti Boroace. ecclesie prefecit: nec tamen assequi potuit vt vir sanctus eam promotionem acceptaret: qui propostus constans in religione maluit permanere: vbi diuitias et dignitates sibi procuraret in celis. Cuius cōstātiā pontifex admiratus ad illum: ita inquit in testamento tuo: et in illo colloquere: et in opere mandatorum tuorum veterasce. ¶ Hunc vero se offert numerosos cumulus diuinorum scriptorum ips⁹

Octauiani Oratio

cum parissus legisset primum librum
Beneficis nobile opus quod de septem
visionibus Bonauenture intitulatur
editum est. In libros sententiarum ce-
lebria commendaria edidit secundum et
quartum prefertim: quos etiam metri-
ce exitit psecutus. Et incipit. **O** flos
splendoris: vas dulcoris et amoris. Qui
bus ob sublimem ingenium auctoris ibi
inspersum: sententia sententiarum Bonauē-
ture titulus inditus est. Super euāge-
liis cōpēdiose et vtiliter scripsit. Luce
prefertim cancellarii pie matris Iesu:
quam pectori impressam assidua medi-
tatione semper exstitit veneratus. Rur-
sus cōtēplatione sancti Ludouici re-
gis Fracie: officium de cruce deuotissi-
mum edidit: quod ab ecclesia nullo im-
mutato receptum: in ea solēitate vbiq;
legitur. Cōposuit et solēne officium in
honorem beati Fracisci: et de ipsi vi-
ta historiam: serioso tractatu primum
et secūdo reductioe amota uir. Cōpo-
suit et libellum de sex alis seraphin. In
monte Aluerne duo nobilia opuscula
edidit: pyssimas cōtēplationes siagrā-
tis: quorū alterum itinerarium mentis
in deum: et alterum i seipm appellata
sunt. Composuit et libellum approba-
torum religionis mendicantium: quod de-
fenziorum appellant. Cōposuit et libel-
lum de vita christi: siue meditationum
passionum ipsius: quem arbozem cru-
cis nominat. Cōposuit et breuiloquia.
Item et sermones dñicales super euā-
gelis et epistolis per totum anni circu-
lum. Item cōpendium veritatis sacre
scripture. Item libellum ordinationis
siue institutionis nouitiorum. Item et li-
bellum de stimulo amoris. Item et li-
bellum quem appellant pharetram in
auctoritatibus principalibus doctorū ap-
probatorum: quem per alphabetum exitit
prosecutus. Et alia plura opuscu-
la vltis tricenarium numerum: que in par-
tibus galliarum frequēter habentur in
manibus. Et cum beati Francisci re-
ligio: quam annis octo et decem sancto
regimine gubernauit ipsi monitis et

exemplis: in solidiori sanctitatis statu
firmata est: et vtri claritas obvie san-
ctitatem: doctrine eminetia: atq; ope-
diuinitatem vbiq; elucefceret. Tum
forte romana sedes plurimum labora-
bat difficultatibus: que in cōcilio quod
Lugduni congregabatur inextricabi-
les emerferāt. Gregorius tunc papa. xj.
et reliquis sacer senatus: ille cui studio
viri: quem leuādis dictis difficultatis
bus: ac vniuersalis ecclesie regimini in-
telligebant plurimū prestaturum: atq;
ob merita alioquin subleuandum in car-
dinalem: cuius reluctantem promoue-
runt. et quod rarum et ipso initio ob viri
excellentiā epm Albanen. **A**thorq; per
tractādis arduis rebus concilij vnus
olim delectus est deputatis qui illi assi-
stere. Rothomagensis et Tripolitano
claris episcopis illi cōposuit: qui et ipsi
de religione sancti Francisci ad episco-
patum ob meritum vocati fuerāt. In
quo concilio de multis illius sapientia
sancte cōsultum atq; decretum et gre-
corum compositis hereses: qui tum pre-
sente paleogolo eorū imperatore: qui in
hoc Lugdunum venerāt libere ad ro-
mane sedis obedientiam redierūt. Ad
quorum reductionem missi fuerāt fra-
ter Hieronymus de esculo: et frater Bo-
na gratia balmata ordinis minorū reli-
giosus eximij meriti. Quibus cum litte-
ris reuersis: letus idem Gregorius fra-
tres ac prelatos qui in concilio aderāt
in Lugdunensi ecclesia cōuocauit: vbi
vir sanctus preclearam habuit oratio-
nem: proposito themate quod legitur
Baruch. v. **E**turge hierusalem et cir-
cūspice ad orientem: et vide collectos
filios tuos ab oriente vsq; ad occiden-
tem. **S**uccessiue i ea vocatione pa-
risanctitate et operum fructu perseue-
rans: cum in dei ecclesia diutius labo-
rasset: ita vt cum apostolo iure dicere
posset. Bonum certamen certauit: cur-
sum consummaui: fidem seruaui. An-
no salutis. **M**. cclxxij. et sue etatis ter-
tio et quinquagesimo: hora matutina
diei dominici: que mensis iulij erat ter-

In vitam beati Bonauenture.

cia et decima ex humanis sublatus est
et sanctis patribus: vt credere debe-
mus: eternum victurus redditus.
Qua die ipse venerabile corpus
sepulchro reconditur in ecclesia sancti
Francisci Lugdunensi. cum multis la-
chrymis et consternatione fratrum la-
mentatium se tanti viri societate desti-
tui: qui parem sibi in dei ecclesia relin-
quere non videbatur. Gregorio ponti-
fice per maxime eum reputante: qui ibi-
dem publice testatus est ecclesiam dei
illius morte magnam incurrisse iacu-
ram. In cuius exequijs primam missam
celebrauit frater Petrus tarantasiensis.
episcopus: cardinalis Hostiensis. et sermo-
nem habuit proposito themate. **V**oleo
super te mi frater Bonatha. **V**bi inter
ceteras cōmemoraciones gratiarū do-
norum que illi deus dedit: etiam fuit
q; quicūq; eū videbat: statim ipsi amo-
re capiebatur: eiusq; monita libere re-
cipiebat: greci prefertim: quibus redu-
cendis ipsius diuina eloquia et cōsilia
plurimum cōtulerūt. Benignus: affa-
bilis: omnibus gratus: et nulli vnq; scan-
dalo: pius: prudens: humilis: pudicus:
sobrius: castus: atq; quietus: quaz vir-
tutum actiones et officia semper stren-
nue exitit executus. **Q**uod si nullo alio
probante doceremur: satis ex diuinis
suis scriptis liquido patet: quib; tam
intenso affectu singula premissa profe-
quitur: vt nisi per assumptum de illis ha-
bitum adeo ardentem illis insistere non
valuisset. Tum vero q; Alexandri de
ales preceptoris ipsius testimonio mū-
dus ab omni vitio pbatus est: qui eius
vita et morib; probe compertis: de eo
dicere solebat. **I**erus israelita est iste:
in quo adam non peccasse videt. **L**ui;
doctoris auctoritatem tanti apud ec-
clesiam valuisset constare: vt de illius vi-
ctis aut scriptis ne phas putauerit du-
bitare. **C**ōsummati q; oēs testati sunt
diuinum oraculum: per beatum Fran-
ciscum: de illo editum: futurum eum ma-
gnum virum i ecclesia dei: religionēq;
suam: magna per illum sanctitatis ac-
crementa recepturum. **T**am intelli-

gis. **P**. beatissime qd et per te plantus
intelligebas: quis qualis ve fuerit Bo-
nauentura de quo agimus: cuius vita
et exemplis beati Francisci religio illi-
strata: et doctrina oīs terra repleta est.
Nunc quid secundo loco aggredimur
pari patientia audire digneris: dum re-
fero que memorāda omnipotēs deus
in illo: et ipsius virtute in alios mōstra-
re dignatus est. **A**re mirāda exordior.
Bonauentura adhuc in minoribus agēs
demisse mētis humilitate potius q; ex
iniusticia pluribus diebus abstinerat
perceptione sacratissimi corporis chri-
sti: veritus ne si illud indignū sumeret/
iudicium sibi manducaret et biberet.
Cūq; die quadam in missa deuotus ad ef-
ferret: deus respiciens ad illius humilita-
tem: particulam consecrate hostie: de
manu celebrantis per angelum ceptam
illius ori clementer immisit. **R**espexit
enim ad humilitatem serui sui: ppter
quam beatus omnibus gētibus predi-
catur. **C**ursus cum intenso affectu
studeret cōtēplando et annotando vi-
tam beati Francisci: gloriosus sanctus
Thomas de aquino: qui eadem tēpe-
state meritis claruit: et Bonauenture
magna charitate coniunctus fuit: ac-
cedens ad illius cubiculum: per fores
mens hostij illum intropexit in contem-
platiōe raptū: et a terra mirifice suble-
uatum. Tum retrocedēs ad suos fina-
mus inquit sanctum q; laborat pro san-
cto. **S**imona Lugdunensi. beatum
Bonauenturam viuētem summa deuo-
tione psequabatur: que sicut dño pla-
cuit mortuum peperit. Ad quam euo-
catus vir sanctus: exposito cadauere an-
te illi pedes: et mater que in lecto eos-
ram ingemiscebat: et relique mulieres:
que aderāt: sancti viri opem in salutem
mortui deprecate sunt. Tum vir san-
ctus cōmiseratus manibus atq; oculis
erectis in celum: deuotissime orauit.
Athor signo crucis super puerū facto/
viuentem reddidit matri. **T**ritum ac
frequēs apud Lugdunensi castrum vil-
lanum: ac totam prouinciam q; multis
res vtero laborantes inuocatus exau-

Octauiani Oratio

dit et de periculo eximit. **C** Johanna Lugdunensi octo dies continuos vtero distenta atque assidue enixu parturienti cruciata desperauerat de salute: monita a mulieribus que laboranti aderant se sancti precibus et suffragiis commendauit: certum votum pro salute recuperanda faciens: et statim incolumis incolumem peperit. **C** Petrus filius Joh. a iuse caphetier: dextra tibia notabiliter claudus: ita ut quattuor mensibus sine baculo nec ambulare nec in vestigijs consistere posset: precibus voto et orationibus in sepulchro ipsius factis: ibidem nouenam facere cepit: et in fine sex dierum filius melius habere cepit: et infra nouem dies salutem omnimodam recuperauit. **C** Eadem inuocatione simili egritudine liberatus filius Francisci massodi notarij Lugd. **C** Mobilis miles dñs lecorum de vinctell et de gromell: pestilenti febre attritus et exinanitus erat: quem loquela sensu et motu destitutum: extra salutis spem denunciauerat. **C** Barcus de ferarijs nobilis physicus sapiens: qui in illo omnia mortalitatis signa probe compererat. **C** Eterum religiosus quispiam aderat: frater Stephanus biblicus conuentus sancti Francisci Lugdunensi. qui commemorare cepit que mira omnipotens deus per inuocationem dicti sancti operaretur. Et propterea illius opem in salutem morientis poscedam persuasit. Tum votum inuocatione per cognatos et dictum religiosum: et certo voto pro illius salute ad beatum Bonauenturam facto: qui moriturus videbatur statim sentire: moueri loqui: et melius habere cepit: et breui salutem omnimodam recuperauit. **C** Simili inuocatione de grauius febribus liberati frater Joh. benedicti ordinis sancti Francisci sacre pagine magister. Ludouica vxor Petri rouer. Gasparda filia nobilis viri Petri Carionis de chaberiac. Filius Richardi rclant. Soror pinete vxor Claudij pñol. Buthoni cathalanus. Lauzelotus mercus. Stephanus genes chapelier.

famulus Joh. adiuu. de quartana. et frater Philippus laicert. **C** Franciscus lucem siue formicam i collo pariebatur: cuius ignis sensim in reliquam corporis partem se probabat: et teneras puella carnes misere vrebatur: atque vorabat: super quam dolens Gilbertus Alexij infelix pater: ad venerabile sepulchrum Bonauenture se contulit: illiusque opem et suffragia in salutem filie deuotissime inuocauit: ac certum votum in hoc fecit. **C** Hox domum reuersus exto igne sanam et liberam miraculose inuenit. **C** Stephaneta relicta Joh. michaelis casu trabis oculum percussus: graues dolores incurrit: et i periculum perdendi oculum deducta fuit. **C** Commendauit se beato Bonauenture: ad quam illius sepulchrum virgunculam filiam cum cerea imagine oculorum misit. **C** Quare reuersa: doloribus liberata est: et breui integram oculorum sospitatem recuperauit. In qua et illud notabilis quoddam lugdunum peruenisset religiosus quispiam predicator: verbi dei indigissetque populo: quicquid sciret aliquid de miraculis beati Bonauenture: quod sibi reuelare deberet: eadem Stephaneta que i suorum oculorum salutem etiam inuocauerat auxilia gloriose virginis marie perplexa: cui beneficio sospitem oculorum consecuta fuerant: a qua diu detractauit quicquid predicatione referre. Tum in grauiozem oculorum egritudinem incidit: mittensque etiam filiam: denuo ut antea fecerat ad idem sepulchrum: et facta oratione et voto miraculose extitit liberata. Tum suum reatum agnosces: ad eundem predicatorum accessit: et repperit seriem omnimodam reuelauit. **C** Sili inuocatione de doloribus et periculo oculorum liberati fuerunt Dionysius de foresta mercator. Claudia de piscaria. Claudius pholeti corduernis. **C** Margarita vxor Johannis petitextoris. Joh. adiuu. filius Joh. adiuu. capellier dira paralyti repete percussus amissis sensibus: et medio sui corporis inferiori parte hebes factus cecidit. Cuius calum dolens pater: flexis genibus commendauit

In vitam beati Bonauenture.

illi beato Bonauenture. et statim qui ceciderat: sentire loqui: et melius habere cepit. Tunc imponentes eum lectice: pariter mater et petrus alter filius derulerunt eundem ad sancti sepulchrum. quem ibidem stantes: flexis genibus inuocauerunt beatum Bonauenturam. et factis certis orationibus ac voto sanum et liberum reduxerunt domum. **C** Eadem inuocatione de simili egritudine liberati Franciscus dategnier. alias raulillon. Bullerim de bletena terror. Katheria de bauline. Johanna relicta petri rolmi. **C** Margarita relicta Joh. de vaul auriage. **C** Illustis dux aurelianensis a potestati magne britanie siue anglie rege captiuus detinebatur: ubi veterem quartanam passus intensos capitis et renu dolores incurrit. destitutus omni auxilio opem beati Bonauenture deuotissime inuocauit. in illius suffragiis deuotissime sperans. Et statim miraculose doloribus et egritudinibus liberatus: in gallias infra annum exiit: restitutus. **C** Hox lugdunum petena: visitauit venerabile sancti sepulchrum. et oblationibus factis gratias deo et sancto pro acceptis beneficijs egit: et que per illius inuocationem fuerat consecutus: religiosi dicti conuentus manifestauit. **C** Laqueda vxor nicolai Colnecti lugdunensi. horrenda lepra respersa atque infecta. suis vitabilis iam diutius detractare non poterat: quin relicto lare cognatis et vix miserabili consortio leprosozum se redderet. **C** Que cum semper nomen beati Bonauenture deuote coluisset. ad illius sepulchrum pcubuit intensius precata ut miseretur sortis sue deuote: et oblatione ac voto factis: mundari atque a lepra liberari obtinuit. **C** Michael de chelallas de gennes. in cuius latus dextrum equus vehemens ictu validum calcem detulerat atque impeggerat. ita ut duabus costis pene attritis: cum magno anhelitus impedimento: tres menses languidus iacuit. varijsque fomentis delimentis ac cataplasmatibus frustra adhibitis. desperata salute. commendauit se beato Bonauenture: et certo voto in

illius honorem facto de periculo exemptus et saluti exiit restitutus. **C** Simili inuocatione liberatus etiam de dolore costarum Joh. michaelis de chenat seruens curie lugdunensi. et eadem Margarita Joh. petit que de celliori edium parte delapsa ceciderat. **C** Joh. garboti regius secretarius vxorem perpetuo languore tabidam siue hydropicam nullo medico iuuamie curare poterat. accessit ad venerabile sancti sepulchrum salutem coniugis: imo eodem illi reuerenter commendans. et facto certo voto in honorem sancti: sanam et liberam domum reuersus extitit consecutus. **C** Joh. bufolier marescallus lugdunensi. putri ac marcida tibia quattuor menses languidus iacuit. Lungs cruciabiles dolores diutius perpeti non valeret: in sola tibi amputatione spem coniecerat. **C** Hoc forte per quietem monitus: commendauit se beato Bonauenture: atque vxorem cum cerea imagine tibi ad illius sepulchrum deuotissime misit. **C** Quare reuersa doloribus penitus exemptus est: et salutem omnimodam breui recuperauit. **C** Petrus moyer lignum molendinum habebat in flumine rodano. qui affluenti aquarum colluione elatus et actus: molendinum ipsum valida altoque catena retentum violentior rapuit et in se vorauit. **C** Quo conspecto idem petrus qui semper coluerat beatum Bonauenturam ad illius sepulchrum confugit. ac procumbens reuerenter precatus est vsque a sui deuoto calamitosam iacturam auerteret. **C** Hox egressus: inconcussam molendinum ad alteram rodani ripam in litore electum: et miraculose restitutum conspexit et recuperauit. **C** Stephaneta mater predicti Francisci dagueuier: alas de raulillon de squilincta in extremis laborabat. **C** Ne allatum dominicum corpus: nec agnoscere nec recipere potuit. **C** Quod egerime ferens Franciscus filius: qui pbe noscet matrem magna deuotione beatum Bonauenturam semper coluisse. ad illius venerabile sepulchrum confugit. deuotissime precatus ne sustineret sui deuota sine salu

Beati Bonauenture Oratio.

tis viatico vita decedere. Domū reuer-
sus fidelissime sperans in beato Bonau-
entura: corpus dñi cum iterū afferri
curauit. Ad statim agniti mater reue-
renter recepit. C Venerabilis religio-
sus pater B. dicitur de lulino ordiis san-
cti Anthonij viennē. pcurator dom⁹
sancti Anthonij lugd. censuales libros
domus amiserat. quos multa adhibita
diligētia reperire non valuit cū magno
scandalo et detrimēto dom⁹. accessit ad
venerabile sepulchrū beati Bonauen-
ture: et ibidē accensio candēl cōmenda-
uit se eidē. et domū reuersus libros me-
ruit inuenire. C Pari inuocatione
Richard⁹ ridani mercator amissa istru-
mēta pbatōria et alias res apotheca va-
luit inuenire. Vidē et frater Petr⁹ fa-
bi res ad sui vsum deputatas amissas
C Margaritha gruelle vxor Hugonis
francisci burgūdi calzetarij habitato-
ria lugdē. intenso podagre dolore cru-
ciabatur. Que cū probe noscet medi-
cā artem in hoc parum valere: cōfugit
ad inuocationē suffragiorū beati Bo-
nauenture: virgūculāq; filiam: cum ce-
rea pedia imagine: ad illi⁹ sepulchra re-
uerter mīst. et statim podagra extitit
liberata. nec illa vnq; de cetero grauata
fuit. C Eadem inuocatione liberata
Weatherina vxor Jo. textoria de hispa-
nia. Et filius magistri Francisci malle-
di notarij. C Margaritha vxor benedi-
cti garrini. filiu habuit in ingulbus ru-
ptum. ac viceribus misere putrescentē
Qui medica manu sect⁹: in deteriore
statum ac certū mortis periculū deduc-
tus fuit. Ad ingemiscē mater q̄ spe-
cialius beatū Bonauenturā veneraba-
tur. ad illi⁹ sepulchrū reuerenter cōfu-
git. ibidēq; deuotissime precata est vt
sue orbitatis miserere: nouēdāq; in il-
lius honore facere cepit: et octaua die
sanum et liberū cōsequi meruit. C Pe-
trus morget doliū vino plenū in cella-
rium inferens: illi⁹ oneri impar pressus
succubuit: et illo super eum incubente
quasiatus fuit ac pene contritus. com-
mendauit se beato Bonauentura: et sa-
lutem cōsequi meruit. C Simili inuo-

catione liberata illi⁹ cognata: que casu
spatulā et brachium enormiter lacerat.
C Sunt preterea et alij innumeri: q̄ me-
ritis eiusdem sancti de varijs dolorib⁹
egritudinib⁹: ac periculis miraculose
liberari meruerunt. quorum singulos
si recensere pergā: presenti operi detri-
mento poti⁹ q̄ vsui aut fauori indubie
futurus ero. Idoc tñ loco non cōmittā
vt silentio trasā stupendū ac mēorabi-
le quiddā: qd̄ oipotens deus ad phibē-
dum certū testimoniū scitatis viri in
illius venerabili corpe pro sua clemen-
tia mōstrare dignat⁹ est. Dum idem ve-
nerabile corpus transferret ad nouam
ecclesiam ad titulum sancti Francisci lug-
dunī erectam. centesimo et sexagesimo
sui obitus anno. reliqua corporis parte
alioquin exesa atq; corrosa. caput ta-
men solidum: capillamentū herens: la-
bia: dentes: et lingua: in nullo a vitali
statu aut colore demurata reperta sūt.
Erat profecto diuie clemētie: illud os
a putrefactiōe seruare: qd̄ ad salutē fi-
delium atq; in diuinis laudib⁹ semp ex-
titit operosum. nec dare sanctū suū vi-
dere corruptionē. C Extant preterea
crebra et memoranda beneficia que fre-
quenter concius balneo regini et vrbe
netani: per inuocationē eiusdem sancti
meruerunt obtinere. de quibus tā mul-
tis vel ynū aut poro duo recensere
non piget. C Laodomia vrbenerana si-
liarū sarcina onerauerat domū. ac p-
inde Francisco matthei nebie viro quo-
dāmodo inuisa. qui rei familiaris an-
gustia impar sarcine matrimonio absti-
nebat. de quo nō nisi feminas cōperat
proficisci. eos coniuges consolat⁹ ve-
nerabilis religiosus minorū magister
Francisc⁹ de apēdēte. q̄ illis admodū
cultus erat: affirmavit se habere docu-
menta ex mīstis sancti Bonauenture
q̄ si mouiti suscipiant: masculinā. p̄le p̄se
qrēf. Auscultatib⁹ vna mecu inq̄rvoti
uas effūdite p̄ces ad gl̄osum bonauē-
turā: et pie speretis assequi qd̄ optatis.
Qui parētes montis: pauculis dieb⁹
gignende proli operam indulserunt. et
vxor: grauida facta est: et statuto men-

In vitam beati Bonauenture.

se masculū peperit. cui nomen ex insti-
tuto eiusdē religiosi bonauentura impo-
suerunt: laudantes deū et sanctū. in cu-
tus p̄tute mirabilia secti operatus est.
Trenio post dū ea ciuitas Epidumie
morbo atq; internecio grauiter affli-
gere: dom⁹ omnis coniūgū eo veneno
respersa est. et filia: omib⁹ extincte: bo-
nauentura extra spem salutis cōstituit:
credebatur pari mortalitate tam foro-
res secururus. Qui enā imundorū spi-
rituū p̄sentanea instantia vixit: nul-
la dom⁹ parte illorum p̄secutionē effu-
gere poterat. clamitans infelix succur-
rite gladio et fuste. hos spūs maligno-
res fagate. Parentibus p̄e talū affli-
ctione et mestitia cōsternatis. atq; om-
ni p̄suro remedio destitutis: subijt sc̄i re-
cordatio. cui⁹ mūere filiū fuerat p̄secu-
ti. mox in spem adducti. illū hac p̄ce p̄-
cati sunt. Sc̄e gl̄osissime: q̄ benign⁹
nob⁹ hūc filiū p̄curasti: eadē benignita-
te p̄stetia vt fugatis malignis spiritib⁹
a peste saluū retineamus. Et p̄ce facta
spūs extores exclusi: febres cessauit. et
breui puer oīno ab egitudine salu⁹ sur-
rexit. cū magna parentū et oīm ciuū le-
ticia. gaudētūq; ad supandas morbo-
rum et spūum malignitates: defensoria
tam validi p̄sidio cognoscerēt se muni-
tos. C Possē forte ineptus videri: si
studēs cepto p̄sequar diē absumere re-
censendo miracula. quorū relatiōi nec
diem nec certe dies: sufficere satis scio.
Sed quid vlti⁹ exquirim⁹ miracula
q̄ si p̄o Basiliū magnū. Hieronymū et
Hugu. nostre fidei lucida sidera. Tho-
mā aqnatē: et alios q̄ p̄les. quos in dei
ecclesia sc̄ros colum⁹: ob miracula: nō aut
ex diuinitate doctrine miremur et vene-
remur. Quos tñ sc̄ritatis testimoniū:
non ex alto cert⁹ p̄secutos. p̄be intelli-
gimus: q̄ ex eorū p̄mētarijs: q̄ vt diuini
tatis plena. nō nisi p̄ infusā sc̄iam pote-
rant edidisse. Ex quib⁹ sp̄m sc̄i in eis
habuisse p̄i p̄pobaf. At si poro mira-
cula exigim⁹. non tā q̄ per illū in alios:
q̄ q̄ in eorū apparuerint p̄sideremus
Si igit diuū Bonauenturā in suis ope-
rib⁹ miraculosum tā p̄stat. si infusā do-

no sc̄is p̄s obtinuisse sc̄iam bl̄usa illi⁹
p̄mentaria p̄stetur. Si charitatis of-
ficia ardenti⁹ executū. Mūdanoz ho-
nores p̄p̄sisse: affect⁹ terrenoz abieci-
se in p̄secutiōib⁹ p̄stātē m̄sisse in bea-
ti Francisci ac vniuersali religione fru-
ctuosum extitisse. Si supna vocatione
vt paulū in fortē dñi miraculose puer-
sum. Si diuio bti Francisci p̄sagiosan-
ctum p̄dicatū. Si alexādrī de alea do-
ctōis irrefragabil⁹ ip̄i⁹ p̄ceptoris sedu-
la obfuarōe sc̄i p̄ptū ac iudicatū. Si
religiosorū minorū voto q̄ sc̄ritate polle-
bant vt sanctoz summ⁹ p̄lat⁹ assumpt⁹.
Si romane sedis iudicio vt clar⁹ meri-
tis: ad vniuersalē ecc̄ie regimen p̄futu-
rus ascit⁹. Si deniq; cōi oīm op̄itione
fidelū sc̄r̄s tenet: et noīat et colit. Si
benign⁹ succurrit q̄ridie inuocatib⁹ se.
Poterat sanctitas tua etiā nullo petē-
te sc̄r̄s: q̄ vnū deerat publicos honores
decernere: q̄to magis id debes c̄losorū
p̄ncipū vris. Accedit p̄tissime p̄e-
ces serenissimorū ac clarissimorū. Frede-
rici romanorū regi: sēp augusti. Ludo-
uici francorū ch̄stianissimū. Ferdinan-
di Sicilie. et etiā Barthie hūgarierē:
gū catholicorū. q̄ cū de republica ch̄s-
tiana bñ mereri sueti sint. vigni cer-
tū videri debent: q̄ a sc̄ritate tua tā sc̄r̄am
rem impetrēt. Rogāt p̄terea illustres du-
ces: ac p̄p̄t: ac loco maximi mīseri hoc
petūt. Calabrie/ Venetiar/ Mediola-
ni/ Sabaudie et ducisse/ Calabrie et
barbonij/ Florentini/ Senesi. p̄perissi-
mū. Lugduñ. et ciuitas balneoregij. q̄ ly-
hūlia sit: et clarissima et deo gratissima
videri d̄s. cui p̄tigit tñ fidus. p̄ducere.
Rogat p̄terea isti⁹ ordiis reuerēdissimo
rum patz Joh. de Alrogonia eiusdem
serenissimi regis Ferdinādi illustris. p̄-
les. q̄ sc̄r̄os q̄ in eo ordine claruerūt re-
ligiosi venerat et colit. Exigit deniq;
suo iure bti Francisci sc̄r̄a religio. cui⁹
alū⁹ vel iusta petēt: deesse nō potes.
Exigit et ip̄e sc̄r̄s: ex p̄missiōe oipotē-
tis dei noīe facta: strēnue militatib⁹. q̄
illoz laudes cāter ecc̄ia. Eccl̄e. plūq;
Cui obligationi ip̄ius vicari⁹ satisfi-
cias necesse est. Tā multis igit vincul

Beati Bonaventure Tractatus.

obligatum nullus iudex quilibet fauorabilis nisi soluerit solvere posset. **A** quo ab inferis reuocet. Tullius vinctus: et te defendat. **S**icut vinctus licet non potes absolui. **C**onsperta preterea quod vix singulari studio. quod prenoscentis vite et miraculis sancti exactissimum induxerunt reuerendissimi pres Julianus de Rouere sancti Petri ad vincula ordinis eiusdem meritis. preceptor Stephanus mediolanensis. et Franciscus de Bonzagia mantuanus. tue sanctitatis in hoc commissarii. Mediolanensis. plerumque contra aduersam valitudinem: acriter instans colluctantem a sancto proposito: nec propter salutem raro valuit retardare. Qui etiam reuerendissimi pres illecti studio consperte sanctitatis viri. ad instantissime poscunt. Quid igitur tua sanctitas vite: rursus differri: quid cunctas. quid aliter glorie id prorogare? Multa certe ex parte celebra tua gesta. que te ac tuos illustrant atque per te illustrabunt. nisi tunc sic eque Romano pontifici gloriosum meo capiti contingere posse crediderim: quod ut sancto pro meritis publicam celebritatem decernat. Quia et tu pater beatissime. qui omni iure necessitudinis beato Bonaventure coniunctus es. auctoritate omnipotentis dei: quem semide mortali bus in terris refert: supplicantibus concedere: pro tua clementia benigne digneris.

ExPLICIT oratio Octauiani in vitam diui Bonaventure.

Venerabilis Doctoris deuoti Bonaventure libellus de Reductione artium ad Theologiam incipit.

Hinc datur optimum: et omne donum perfectum de sursum est descendens a patre lumen. Scribitur Iaco. i. cap. In hoc verbo tangit origo omnis illuminationis. et simul est hoc insinuat multiplicitas luminis ab illa fontali luce liberalis emanatio. Licet autem officio illuminationis interna sit cognitio. possumus tamen rarissime distinguere ut dicam. quod est lumen exterius: scilicet lumen artis mechanice. lumen interius: scilicet lumen cognitionis sensitiue. lumen interius: scilicet lumen cognitionis philosophice. lumen superius: scilicet lumen gratie et sacre scripture. **Q**ui autem illuminat respectu forme artificialis. Secundum respectu forme naturalis. Tertium respectu spiritus intellectus. Quartum et vltimum respectu spiritus salutis. **Q**ui autem illuminat respectu forme artificialis: que quasi exterior sunt. et propter suppleendam corporis indigentiam reperte. dicitur lumen artis mechanice. que quodammodo seruilis est: et degenerat a cognitione philosophice recte ideo potest dici exteriorius. Et illud septupliciter secundum septem artes mechanicas: quas assignat Augustinus de sancto victo. in didascalico. que sunt. scilicet artificum/armatura/agricultura/venatio/nauigatio/theatrica/medicina. Quartum sufficientis sic accipitur. Quoniam omnis ars mechanica: aut est ad solatium: siue sit ad excludendam tristitiam siue indigentiam. aut est ad commodum. siue illud predest aut delectat. secundum illud datur. aut predest volunt: aut delectare poete. Et iterum. Omne tulit flatum quod miscuit vtile dulci. Si est ad solatium et delectationem. sic est theatrica que est ars ludorum: omnem modum ludi continens. siue sit in cantibus: siue

De Reductione artium ad Theologiam.

in organo: siue in signis: siue in gestis: cularibus corporis. Si pro ordinat ad commodum siue perfectum secundum exteriorem hominem. hoc potest esse: aut secundum ad operimentum. aut secundum ad alimentum aut secundum ad vtriusque administrum. Si secundum ad operimentum: aut illud est de materia molli et leui. sic est lamina: aut est de materia dura et forti. et sic est armatura siue ars fabrilis. que pertinet ad armaturam fabricam: siue ex ferri: siue ex quocumque metallo: siue ex lapide: siue ex ligno. Si pro tuare secundum ad alimentum. hoc potest esse dupliciter: quia cibamur vegetabilibus et sensibilibus. Si secundum ad vegetabilia: sic est agricultura. Si secundum ad sensibilia. sic est venatio. vel aliter. Quia tuare secundum ad cibum potest esse dupliciter. Aut secundum ad ciborum genituram et multiplicationem: et sic est agricultura. aut secundum ad ciborum multiplicatorum preparationem: et sic est venatio: que continet omne genus preparandi cibos et potus et sapores. quod pertinet ad pastores cocos et capdos. Denotatur autem ab vtriusque parte solum propter quandam excellentiam et comparabilitatem. Si autem ad vtriusque administrum hoc est dupliciter. aut defectum suppleendo. et sic est nauigatio: sub qua continetur omnis mercatio: siue pertinent ad opimentum: siue ad alimentum: aut remouendo impedimentum aut nocuum. et sic est medicina: siue que consistit in cōfectio: ne electuorum: siue potionum: siue vnguentorum: siue curatione vulnerum: siue decisione membrorum. sicut chyrurgia. theatrica autem est vnica. Et sic patet sufficientia. **S**ecundum lumen quod illuminat nos ad formas naturales apprehendendas est lumen cognitionis sensitiue quod recte dicitur interius: quia cognitio sensitiua ab inferiori incipit. et fit beneficio luctu corporalis. Et hoc quadrupliciter secundum quatuor sufficientiam sumit Augustinus secundum naturam luminis elementorum: in quarto super Genesim. hoc modo. Quia lumen siue lux faciens ad distinctionem rerum corporearum. aut est in sue proprietatis eminentia: et

quodam puritate. et sic est sensus visus: Aut est misectur aeri. et sic est auditus. aut vaporibus: et sic est odoratus. Aut humoribus: et sic est gustus. aut terre grossicet: et sic est tactus. Spiritus enim sensibilis naturam luminis habet: et in nervis viger. quorum natura est clara et pura. Et in istis quatuor sensibus multiplicat secundum maiorem et minorem deputationem. Itaque cum quatuor sunt corpora mundi simplicia: scilicet quatuor elementa: et quinta essentia: vi homo omnes formas corporeas possit percipere. quibus sensus habet illis correspondentes: quibus nulla sit apprehensio nisi per aliquam similitudinem et convenientiam organi et obiecti: pro eo quod sensus natura determinata est. Et si alius modus sufficientiam sensuum sumendi. sed hanc approbat Augustinus. et rationalis videtur: quia ad hanc sufficientiam simul concurrunt correspondentia ex parte organi/medij/et obiecti. **T**ertium lumen quod illuminat ad veritates intelligibiles perscrutandas est lumen cognitionis philosophice. quod ideo interius dicitur: quia interiores causas et latentes requirit. et hoc per principia disciplinarum et veritatis naturalis que homini naturaliter sunt inserta. Et hoc triplicatur in rationalem: naturalem: et moralem. Et sufficientia potest sumi sic. Et enim veritas sermonum/veritas rerum/et veritas morum. Rationalis veritatem sermonum considerat: naturalis veritatem rerum/moralis veritatem morum. Vel aliter. Sicut in summo deo est considerare rationem cause efficientis/formalis et exemplaris: quia est causa subsistendi/ratio intelligendi/et ordo vivendi. Sic in ipsa illuminatione philosophice: quoniam aut illuminat ad cognoscendas causas essendi. Et sic est physica. Aut rationes intelligendi: Et sic est logica. Aut ordinem vivendi. Et sic est moralis. Tertio modo sic. Quia lumen cognitionis philosophice illuminat ipsam intelligentiam. hoc autem potest esse tripliciter.

Beati Bonauenture Tractat.

Aut inq̄trum regit motum: et sic est moralis. aut inq̄trum regit seip̄am. et sic est naturalis. aut inq̄trum regit interpretat̄iōē. et sic est hermeneuticalis: ut sic illuminet hō ad veritatē vite: ad v̄ritatē sciētiē: et ad veritatē doctrine. Et q̄m triplē pōt aliq̄s per sermonē quē h̄z ap̄d se interpretari. ut sc̄z vel notū faciat menti sue. cōceptū. vel ut ampli⁹ moueat ad credendū. vel ut moueat ad amorem vel odiū. ideo hermeneuticalis siue rōnalis philosophia triplicat. s. in grāmaticā: logicā et rhetoricā. Quārū p̄ma est ad exp̄imendū: sc̄da ad docēdū: tertiā ad mouendū. P̄ma respicit rōnē et app̄hēsiōē. Sc̄da ut iudicatū. Tertiā ut motū. Et q̄ ratio apprehendit p̄ sermonē congruū. iudicat p̄ verū. mouet p̄ sermonē ornātū. Hinc est q̄ hec triplex sciētia h̄z tres passiōes circa sermonē cōsiderat. Rursus q̄m intellect⁹ noster dirigi habet in iudicādo fm̄ rationes formales. et he tripliciter pōt cōsiderari: vel in p̄paratiōe ad materiā. et sic dicitur rōnes formales. vel in p̄paratiōe ad aliam: et sic dicitur intellectuales. vel in cōparatiōe ad diuinā sapiētiā. et sic dicitur ideales. Ideo naturalis philosophia triplicat: sc̄z in physica proprie dictam: in mathematicā: et in metaphysicā. Ita q̄ physica cōsideratio est circa rep̄gnatiōē et cōrruptionē fm̄ virtutes naturales et rationes seminales. Mathematica est circa cōsideratiōē formāz abstrahibilium: fm̄ rationes intelligibiles. Metaphysica circa cōgnitiōē oīm entitū q̄ reducit ad vñū primū principiū: a quo exierunt fm̄ rōnes ideales. siue ad deū inq̄trum principium: hinc et exēplar. Licet inter metaphysicos de h̄mōi rōnibus idealibus nōnulla fuerit cōtrouersia. q̄dōstrimo q̄ regimen p̄utis motus tripliciter h̄z attendi. s. respectu vite. p̄prie: respectu familie: et respectu multitudinis subiecte. Ideo moralis philosophia triplicat. s. in monasticā: iconomicā: et politicā. que distinguunt h̄z triplicē modū predictū: sicut apparet

ex ip̄sis nōib⁹. Quārū lumen qd̄ illuminat ad veritatē salutarē est lumen sacre scripture. qd̄ ideo dicitur superius: q̄ ad superiora bucit manifestādo ea q̄ sunt supra rōnem. Et etiā q̄ non p̄ inspirationē: sed p̄ inspirationē a p̄e lūmīnum descēdit. Qd̄ l̄z vñū sit fm̄ intellectū israhēl. est tñ triplex fm̄ sensum mysticū et spūalem. In oībus enī sacre scripture libris p̄ter israhēl sensum quē exterius p̄ba sonāt. p̄cipit triplex sensus spūalis. s. allegoric⁹. quo docet qd̄ credēdū de diuinitate et h̄i antrac sit. Adorā q̄ docet quō viuendū sit. Et anagogic⁹ quo docet qualis est deo adherendū. Vñ tota sacra scriptura hec tria docet. s. p̄i eternā gnationem et incarnationē. viuēdi ordinē: et dei et aīe vntōis. P̄mū respicit fidē. Sc̄d⁹ mores. Tertium finē virtutū. Circa primū insudat de studiū doctorū. Circa sc̄dū studiū p̄dicatōrū. Circa tertiū studiū cōtemplatiuū. P̄mū maxime docet Augustin⁹. Sc̄dū maxime docet Greg. Tertium vero docet Dionisi⁹. Anselm⁹ sequit Augustin⁹. Bernard⁹ sequit Greg. Richard⁹ sequit Dionysiu⁹. Quia Anselm⁹ in rōinatione. Bernard⁹ in p̄dicatione. Richard⁹ in cōtēplatione. Hugo p̄o oīa hec. i. omnes tres sequit. Et predictis colligit q̄ licet ex p̄maria diuisione q̄duplex sit lumen desursum descendēs. sunt tñ sex eius differentie: sc̄z lumen sacre scripture/lumē cōgnitiōis sensitivē/lumē artis mechanicę/lumen philosophię rationalis/lumē philosophię naturalis/et lumen philosophię moralis. Et ideo sex illuminatiōes sunt in vita ista. et habet vesp̄am: quia omnis hec scientia destruitur. Et ideo succedit eis septima dies requietis. que vesp̄am non habet: sc̄licet illuminatiō glorie. Unde valde aperte possunt reduci sex iste illuminatiōes ad senarium formationum siue illuminatiōnū in quibus factus est mundus: ut cōgnitiō sacre scripture p̄mē formatōi. s. formationi lucis r̄ideat. et sic deinceps p̄ ordinem. Et sicut oēs ille ab vna luce h̄z

De Reductione artū ad theologiā.

bebant originem. sic oēs ille cōgnitiōes ad cōgnitiōē sacre scripture ordinant̄ in ea claudunt̄: et in illa perficiuntur. et mediante illa ad eternā illuminatiōē ordinant̄. Unde oīs nostra cōgnitiō in cōgnitiōē sacre scripture d̄z habere statum. et maxime q̄tū ad intellectū analogic⁹. per quē illuminatiō n̄ra refer̄ in deū vnde habuit ortum. Et ideo ibi cōplet̄ est circulus. p̄pletus est senari⁹: et p̄positio status. Quidam ergo qualiter alie illuminatiōes cōgnitiōis reduci h̄nt ad lumen sacre scripture. Et primo videam⁹ de illuminatiōe cōgnitiōis sensitivē. q̄ tota vntus circa cōgnitiōē sensibilē. vbi tria est cōsiderare. videlz cōgnoscedi mediū. cōgnoscedi exercitiū. cōgnoscedi oblectamētū. Si considerem⁹ mediū cōgnoscedi: in tuebimur ibi p̄bū eternalit̄ generatum: et ex tpe incarnatum. Nullū enim sensibile mouet potentia: nisi mediante similitudine: que egredit̄ ab obiecto: sicut proles a patre. et hoc ḡnāliter: realiter et exemplariter est necesse esse in omni sensu. Illa aut̄ similitudo non facit p̄pletionē in actu sentiēdi. nisi vniat̄ cū organo et virtute. Et cū vntur noua sit perceptio. et p̄ illā perceptionē sit reductio mediante illa similitudine in obiectū. Et l̄z non semp̄ ita abiectū sentiā. semper tñ q̄tū est de se gignit similitudinē cū est in sua cōpletionē. p̄ter hunc etiam modū intelligo: q̄ a summa mēte q̄ cōgnoscebilis est in interiorib⁹ sensib⁹ mētis n̄re eternāl̄ emanauit similitudo: imago et p̄les. et ille postmodū quando vnt̄ plenitudo temporis vntus est mētis et carni. i. homini quem formauerat. qui nunq̄ fuerat p̄i⁹. et per illum omnes mentes nostre reducūt̄ in deum. que illam similitudinē p̄is per fidē in corde suscipiunt. Si p̄o cōsiderem⁹ sensuum exercitiū: in tuebimur ibi ordinē viuēdi. vniūscuiq̄s enī sensus se exercet circa p̄p̄iū obiectū. refugit sibi nociuū: et non vsurpat alienū. p̄ter hunc modū tunc sensus cordis ordinate viuit: dum seip̄m exercet ad id ad qd̄ est: cōtra negligentia. dum refugit sibi nociuū: con

tra cōcupiscentiā. et dum non vsurpat sibi alienū: contra sup̄biam. Dis enim inordinatio: aut venit ex negligentia: aut ex concupiscentia: aut ex sup̄bia. Ille enim ordinate viuit: q̄ viuit prudenter tēperat̄: et obtemperat̄. ut refugiat negligentia in operabilib⁹. concupiscentiam in appetibilib⁹. sup̄bia in excellētib⁹ siue sublimib⁹. Si aut̄ p̄siderem⁹ oblectamētū. in tuebimur dei et anime vntōem. Omnis enī sensus suum sensibile pueniens q̄rit cū desiderio. inuenit cū gaudio. repetit sine fastidio. Quia non sariat̄ ocul⁹ visu. nec auris auditu implef. p̄ter hunc etiam modū sensus cordis nostri siue pulchritudinis siue psonū: siue odoriferū: siue dulce: siue mulcebre debet desiderat̄ querere. gaudenter inuenire. incessat̄ repetere. Ecce quō in cōgnitiōe sensitiva continet̄ occulte diuina sapiētia. Et q̄ mira est contemplatio quinq̄ sensuum spūalium fm̄ p̄fōmitatem ad sensus corporales. p̄ter hunc modū est reperire in illuminatiōe artis mechanicę. cui⁹ tota intētiō p̄fatur circa artificialiū productionē. In qua ista tria possum⁹ intueri. s. verbi generationē et incarnationē. viuēdi ordinem. et dei et aīe federationē. Et hoc si p̄siderem⁹. s. egressū: effectū: fructū. Q̄ sic. Artē operandi. qualitatem effecti artificialis. et utilitatem fructus eliciti. Si cōsiderem⁹ egressum videbim⁹ q̄ effect⁹ artificialis exit ab artifice mediante similitudine existente in mēte. p̄ quā artifex excogitat anteq̄ pducatur. et inde pducit sicut disposuit. p̄ducit autem artifex exteri⁹ op⁹ assimilatū exēplari interiori eatenus quā pōt melius. Et si talē effectū posset pducere q̄ ip̄m amaret et cōnosceret vtiq̄ faceret. Et si effectus ille cōnosceret suū opificē: hoc esset mediante similitudine fm̄ quā ab artifice processit. Et si haberet obtenebratos oculos cōgnitiōis: ut non posset supra se eleuari. necesse esset ad hoc ut ad cōgnitiōē sui opificis duceret: q̄ si similitudo p̄ quā product⁹ esset effectus p̄descenderet vsq̄ ad illā naturā q̄ ab eo posset capi et cōnosci. p̄ter hūc modū

Beati Bonaventure Tractatus.

Intellige q̄ a summo opifice nulla crea-
tura p̄cessit nisi per p̄bū eternū. in quo
omnia disposuit. et per q̄d omnia p̄du-
xit. nō solum creaturas h̄ites rōnem ve-
stigiū. sed etiā imaginis: ut eidē assimila-
ri possint p̄ cognitionē et amorē. Et q̄m
per peccatū i rōnalis creatura oculum
p̄templationis obnubilatū habuit: de-
centissimū fuit ut eternū et inuisibile fie-
ret visibile: et assumeret carnem ut nos
ad p̄fem reduceret. Et hoc est q̄d dicit
Iohā. xiiij. c. Memo venit ad patrem
nisi per me. Et math. xj. cap. p̄patrem
nemo nouit nisi filius. et cui voluerit fi-
lius reuelare. Et ideo dicit p̄bū caro
factū. Considerātes igit illuminationē
artis mechanice q̄rū ad operis egres-
sum intuebimur ibi p̄bū generatū et in-
carnatū. i. diuinitatē et humanitatē: et
tōtū fidei integritatē. Si vero conside-
remus effectū. intuebimur viuendi or-
dinem. Omnis enī artifex intendit pro-
ducere opus pulchrū et vtile et stabile.
et tunc est charū et acceptabile op̄ cū
habet istas tres cōditiones. Iuxta hec
tria necesse est reperiri tria in ordine vi-
uendi: scilicet scire/velle/et impmutabiliter
operari siue p̄seueranter. Scientia red-
dit opus pulchrū. volūtas reddit vtile
p̄seuerantia reddit stabile. p̄bū enī est
in rōnali. Scdm̄ in cōcupiscibili. Ter-
tium in irascibili. Si considerem⁹ fru-
ctum inueniem⁹ dei et ale vnionē. Dis-
etm̄ artifex qui aliq̄d op⁹ facit: aut fa-
cit ut per illud laudetur. aut ut p̄ illud
aliquid sibi opes vel lucre. aut ut in il-
lo delectet: fm̄ tria q̄ sunt in appetibili-
bus: scilicet bonū honestū: cōferens et dele-
crabile. p̄p̄pter hec tria fecit de⁹ ani-
mam rōnalem. ut ipsa etiam laudaret.
et ut ipsa illi seruaret. et ut ipsa in eo de-
lectaretur et quiesceret. Et hoc est per
charitatē. in qua qui manet in deo ma-
net: et deus in eo. ita q̄ est ibi quedā mi-
rabilis vnio: et in vnione mirabilis dele-
ctatio. Quoniam fm̄ q̄ p̄uerb. viij. cap.
dicitur. Delicite mee esse cūm filiis ho-
minum. Ecce quomodo illuminatio ar-
tis mechanice: via est ad illuminatio-
nem sacre scripture. et ubi est in ea q̄d

non predicet veram sapientiam. Et ideo
sacra scriptura frequenter talib⁹ simili-
tudinibus vultu satis recte. Et iuxta
hunc etiam modum est reperire in illa
minatione rōnalis philosophie. cuius
principalis intentio versatur circa ser-
monem. In quo est tria cōsiderare: fm̄
triplicē ipsius sermonis consideratio-
nem: scilicet respectu proferentis: ratione
prolationis: et respectu audientis: siue
ratione finis. Si sermonē considerem⁹
in respectu ad loquentē. sic videbimus
quomodo omnis sermo significat mētis
conceptum. et ille cōceptus interior est
verbum mentis et eius p̄les: que nota
est etiam ipsi cōcipiēti. Sed ad hoc q̄
fiat nota audienti induit formā vocis:
et verbū intelligibile mediāte illo indu-
mento fit sensibile: et audit⁹ exterius. et
suscipitur in aure cordis audientis. et
tamen non recedit a mente p̄ferentis.
Iuxta hūc modū videm⁹ in p̄bo eternos:
q̄ pater eternū ipm̄ p̄cepit generā-
do. fm̄ illud p̄uerb. viij. Mundū erant
abyssi: et ego iam concepta eram. Sed
ad hoc q̄ homini sensibili fieret cognos-
cibile: induit formā carnis. et p̄bū ca-
ro factū est: et habitauit in nobis. et ta-
men remansit in sinu patris. Si p̄o con-
sideremus sermonē rōne sui. sic intuebi-
mur in eo viuēdi ordinem. Ad comple-
mentū enī sermonis necessario ista tria
concurrūt: scilicet p̄gruitas: veritas: et oma-
tus. Et iuxta hec tria oīs actio nostra
debet habere modū: speciem: et ordinē.
ut sit modificata per modestiā in exte-
riori opere. speciosa per mundiciā in
affectione. ordinata et ornata per recti-
tudinem in intentione. tunc enī recte et
ordinate viuatur: cum est intentio recta:
affectio munda: et operatio modesta.
Si vero considerem⁹ sermonē ratione
finis. sic est ad exprimendū/ ad erudiē-
dum/ et ad mouendū. per quāq̄ expri-
mit aliquis nisi mediante specie. nunq̄
docet nisi mediante lumine arguente.
nunq̄ mouet nisi mediāte p̄te. Et sic
p̄stat q̄ hoc non sit nisi per sp̄m et lūmē
et virtutem intrinsecā: utrinsec⁹ anime
vultam. Et ideo cōcludit Augustinus

De Reductione artium ad Theologā.

Ille solus est verus doctor qui potest
speciem imprimere: et lumen infundere
et virtutē dare cordi audientis. Et hinc
est q̄ cathedram habet in celo: qui in-
corda docet. Sicut ergo nihil cognosci-
tur per sermonem perfecte nisi median-
te virtute/ lumine et specie vnitis anime.
Sic ad hoc q̄ anima erudatur ad dei
cognitionē per ipsius internā locutio-
nem: necesse est q̄ vnatur ei q̄ est splen-
dor glorie: et figura substantie eius. por-
tans omnia verborum virtutis sue. Et quo-
patet q̄ mira est hec cōtemplatio: per
quam Augustinus in multis libris ma-
nuducit ad diuinā sapientiam. fm̄ etiā
hunc modum est reperire in illumina-
tione naturalis philosophie: cui⁹ prin-
cipalis intentio versatur circa rationes
formales in materia/ in anima et in di-
uina sapientia. Quas tripliciter con-
tingit considerare: scilicet fm̄ habitudinē
proportionis/ fm̄ effectum causalita-
tis/ et fm̄ medium vnionis. Et fm̄ hec
tria est reperire tria p̄missa. Si con-
sideremus eas fm̄ habitudinē propor-
tionis: videbimus in eis verbum eter-
num: et verbum incarnatū. Rationes
intellectuales et abstracte quasi medie
sunt inter seminales et ideales. Sed ra-
tiones seminales nō possunt esse in ma-
teria: q̄n sit in ea generatio et p̄ductio
forme. Similiter vero in anima non sunt
rationes intellectuales: quin sit genera-
tio verbi in mente. ergo nec ideales in
deo quin sit p̄ductio verbi a patre fm̄
rectam proportionē. hoc enī est digni-
tatis. et si p̄uenit creature: multo fort⁹
inferri potest de creatore. p̄pter q̄ di-
xit Augustinus: q̄ filius dei est ars p̄ris.
Rursus appetitus qui est in materia:
ordinatur ad rationes intellectuales: ut
nullo modo perfecta sit generatio: nisi
anima rōnalis vnatur materie corpora-
li. p̄ter consimilē igit rationē potest ar-
guiti: q̄ summa p̄fectio et nobilissima in
vniuerso esse non potest: nisi natura in
qua sunt rōes seminales: et natura in q̄
sunt rōes intellectuales: et natura in q̄
sunt rōes ideales: simul cōcurrant in
vniuersum persone: q̄d factum est in filiū

dei incarnationē. p̄dicat igit tota na-
turalis philosophia: per habitudinē
proportionis dei verbū natū et incarna-
tum. ut idem sit alpha et o. natum. fm̄
principio et ante tempora. incarnatum
vero in fine seculorū. Si vero cōsiderē-
mus rationes istas fm̄ effectū causalita-
tis. p̄pendim⁹ ordinē viuendi. Qm̄ ge-
neratio nō potest fieri in materia gene-
rabili et corruptibili fm̄ rōes seminales:
nisi bñficio lūmis corporū sup̄celestiū:
que elongant a gñatione et corruptiōe:
scilicet a sole/ luna/ et stellis. p̄ter hūc etiā
modū anima non potest opera vite fa-
cerem⁹ suscipiat a sole. i. a chyslo gra-
tūti lūminis beneficiū. et nili cōsequat⁹
ipsius lūne. i. est virginis marie matris
chysli patrociniū. et nisi imitē aliorum
sanctorum exempla. ex quorū concursu
cōgreget in ipso opus vni⁹ atq̄ p̄fectū.
vnde ordo viuendi pendet in his trib⁹.
Si autē cōsiderem⁹ istas rationes fm̄
vnionis medium. intelligem⁹ per quē
modum fiat vnio anime ad deū. Nam
natura corporalis anime nō pōt vniri:
nisi mediante humore. mediante spiri-
tu: et mediante calore. que tria dispo-
nunt carnem ut vitam suscipiat ab ani-
ma. Scdm̄ hoc etiā intelligit⁹: q̄ deus
non prestat vitam anime: nec ei etiā vni-
tur: nisi sit humida et gemitū cōpuncti-
onis et pietatis. et nisi sit spiritalis per
cōtēptum omnis terrenitatis. et nisi sit
calida per desiderii ipsi⁹ dilecti et pa-
trie celestis. Ecce q̄nter in philosophia
naturali latet sapientia dei. p̄p̄ter
modos predictos est reperire in illumi-
nationē philosophie moralis lūmē sacre
scripture. Qm̄ intentio moralis philoso-
phie principaliter versatur circa re-
ctitudinem. versatur enim circa iusti-
ciam generalem. Que ut dicit Ansel-
mus est rectitudo volūtatū. Rectū qu-
tem habet tripliciter notificari. et fm̄
hoc tria p̄missa relucet in cōsideratio-
ne rectitudinis. Vno modo dicit⁹ rectū:
cuius mediū non exit ab extremis. Si
ergo in deo est summa rectitudo: et fm̄
se: et inq̄tum est principii: et inq̄tū est
finis omnium: necesse est in deo ponere

Beati Bonauenture Tractatus de reduc. artium ad theolo.

mediā psonam fm. se: vt vna sit tñ pro-
ducens. alia tñ producta. media vero
producens et pducta. Necesse est etiā
ponere medium in egressu et regressu re-
rum: sed medium in egressu necesse est
q plus teneat se a parte producentis.
medium vero in regressu plus a parte
redeūtis. Sicut ergo res exierūt a deo
per verbum dñi. sic ad cōpletum redi-
tum necesse est mediatorē dei et homi-
num: non tñ deum esse: sed etiam homi-
nem: vt homines reducat ad deū. Alio
modo dicitur rectum: qd dirigenti se
cōformatur. Et fm hoc in cōsideratio-
ne rectitudinis: cōspicitur ordo viuen-
di. Ille enī recte viuit: qui dirigitur
fm regulas iuris diuini. Et hoc est qd
voluntas hominis assentit pceptis ne-
cessariis: monitis salutiferis: cōsilijs
perfectis. vt probet homo que sit volū-
tas dei bona: et bene placens: et pfecta.
Et tunc rectus ordo viuendi dicit: in
quo nulla obliquitas potest reperiri.
Tertio modo dicitur rectū: cuius sum-
mitas est sursum erecta. sicut homo ha-
bet staturam rectam. Et fm hoc in cō-
sideratione rectitudinis manifestatur
dei et anie vno. Cum enim deus sit sur-
sum necesse est q aper ipso mentis sur-
sum erigatur. Idoc autem est cū ratio-
nalis assentit prime veritati ppter se et
super oia. cum irascibilis iunetur sum-

me largitati. et cum concupiscibilis ad-
heret bonitati. tunc qd hoc modo adhe-
ret: vnius spūs est cum deo. Et sic patet
quomō multiformis sapientia dei: q lu-
cide traditur in sacra scriptura: occul-
tatur in omni cognitione: et in omni narra-
ra. pbat et etiā qd omnes cognitiones
famulant theologie. Et ideo ipsa assu-
mit exempla et vitur vocabulis pertu-
nentibus ad omne genus cognitionis.
pbat et etiā qd ampla sit via illumina-
tiua. et qd in omni re que sentitur siue
que cognoscitur: inter? lateat ipse deus.
Et hic est fructus omniū scientiarum:
vt in omnibus edificetur fides. honori-
ficetur deus. cōponantur mores. hau-
riantur cōsolationes: que sunt in vni-
ne sponsi et sponse. que quidem fit p cha-
ritatem. ad quā terminatur tota inten-
tio sacre scripture. et per cōsequens om-
nis illuminatio de sursum descendens.
et sine qua omnis cognitio vana est. qz
nunq peruenitur ad filium nisi per spū
ritū sanctum. qui docet nos omnem ve-
ritatem. Qui est benedictus in secula
seculorum Amen.

¶ Finit Libellus sancti Bonauenture de Reductione artium ad theologiam.

Tractatus de Paupertate xpi.

So. j.

Tractatus sancti Bonauenture ordinis minorum de paupertate xpi: contra magistrū vvilhelmum.

Questio ē de paupertate: et que rūt duo. pti-
mo qd de pau-
pertate quātum
ad abrenūciatio-
nem. Secūdo qd
ad medicatiōes.

¶ Circa primum sic pcedit: et querit
vtrū christiane perfectiōis sit abrenū-
ciare oib? tam ī cōmuni qm ī priuato.
Et q sic videt m̃atth. xix. Dixit pfe-
ctus esse vade et vende oia que habes
et da pauperibus: et veni sequere me.
Blo. Ecce cōreplatiua que ad euāge-
lium pertinet: constat qd dñs istū ad vi-
uitas non vocabat: et tñ renūciare oib?
bus cōsulebat: nec ad opera manualia
immo ad cōtēplatiua sicut dicit glo.
ergo. rē. Item m̃atth. xix. Ecce nos
reliquim? oia. vbi dicit glo. Tanta a se
quētib? dimissa sunt: quāta a non se-
quētib? cōcupisci poterūt: ergo perfe-
cta imitatio totaliter extinguit appeti-
tum diuitiar. Sed hec extinctio potis-
sime est ī eo qui abrenūciat oib?: g. rē.
Item m̃atth. x. Vade et vende omnia
que habes. Blo. non partem sicut ana-
nias: qd totū dat nihil sibi reseruās
ipse potissime facit qd dñs cōsultat: ni-
hil sibi reseruans nec ī cōmuni nec ī
speciali: et qui hoc facit perfectissime
facit: g. rē. Item m̃atth. xij. dixit dñs
de vidua. Amen dico vobis qd hec vi-
dua pauper pl? qd oia misit. Nam oēs
ex eo qd abūdabat eis miserūt: hec au-
tem de penuria sua oia que habuit mi-
sit totum victū suū. Sed ī hoc laudat
vidua paupercula: ergo qd hoc faciunt
quāto perfecti? agūt tanto magis lau-
dabiles sunt: g. rē. Item Luce. xij. Re-
spicite conuos. Blo. Sācti merito aut

bus cōparātur: qui nihil ī mūdo agē-
tes nec laborātes sola eterna appetunt
sāncti filies angelis. Sed qd magis hec
dimittit qd tāto magis angelis assimi-
latur: g. rē. Item Luce. xij. Nihil dā re-
nūciauerit oib? q possidet. Blo. Idoc
distat inter renūciare oib? et reliquere
oia: qd renūciare cōuenit oib? qui ita li-
cite vtunt mūdānis que possidēt vt ta-
men mēte tēdāt ad eterna: relinquere
autē est tantūmodo pfectior: qui oia tē-
poralia postponunt: et solis eternis in-
hiant: sed qd piosus oib? renūciat ī cō-
muni et ī priuato: ille in aeternū oia post-
ponit: g. rē. Item hoc ipm ostēdit exē-
plo xpi: de quo m̃atth. viij. Vulpes fo-
ueas habēt. rē. Chysost. Quid pecu-
nias expectas sequēs me congregare?
Non vides qd diuersorū mibi neq est
tātū quātū auib? ergo xps piosus ni-
hil habuit: g. rē. Item sup illud m̃atth.
thet. xviij. Vade ad mare. Blo. Dñs tā-
te paupertatis fuit vt vnde tributa sol-
ueret non haberet. Idocēbat quidē iu-
das cōmunita ī loculis: sed res paupe-
rum ī vltis suos assumere nefas duxit
id ipm dans exēplum nobis. Si g xps
tāte paupertatis fuit qd nō potuit soli-
uere denariū manifestum est qd fuit ī
sūma paupertate. Item Luce. x. Vul-
pes foueas habēt. Blo. Ego tāte pau-
pertatis sum vt nec hospitiiū quidē ha-
beam: nec meo vtar tecto: g. rē. Item
Joh. xij. Venit princeps mundi hu-
ius. rē. Blo. Voluit dñs habere quid
perderet: pauper venit ne haberet dia-
bolus qd auferret: g. rē. oia temporalia
possunt perdi nihil habuit temporale.
Item. y. Cor. viij. Scitis grām dñi no-
stri iesu xpi: qm ppter vos egenus fa-
ctus est cū eēt diues: vt illi? inopia. rē.
ergo qd sic abrenūciat vt egeat magis se
xpo cōformat. Item sup illud qd sequi-
tur. In hoc cōsiliū do. Aug. in oxi. Fa-
ctus est egen? intātū vt nō haberet qd
habēt vulpes. et ī hoc cōsiliū do. sub-
audis vt ei? paupertatem imitemini:
sed qd abrenūciat oib? ei? paupertatē
imitatur: g. rē. Item sup illud Iaco. ij.
Bōne de? elegit pauperes: Blo. Pau-

Beati Bonauenture Tractatus.

peres elegit parentes quoz educare. officio: sed parētū xpī magna fuit indigētia: fm illd A. u. i. p. n. s. eū inuoluit. 12. Ergo xps nō tāto in seipso paupertatem dilexit / verū etiam in alijs. Item xps maxime fuit imitabilis fm statū quē habuit i cruce: fm illd. j. p. b. tri. ij. 2. hūi⁹ passus est p nobis vobis relinquēdū exemplū vt sequamini vestigia eius. sed in cruce fuit oīno nudus. vñ lbero. ad Ebidiā. Vñ esse perfecta et in pzo stare fastigio dignitatis: fac qd fecerūt apli: vende oia que habes et da pauperib⁹ et sequere saluatorem: et nudā solāq⁹ crucē p tute nuda sequaris et sola: g. 22. Item hoc ipm videtur scdō testimonio. Amb. sup. A. u. cam. Qualis debeat esse q euāgelizat regnum dei: pceptis euāgelicis destituitur: vt sine virga: sine pēra: sine calciamento: sine pōne: sine pecunia: hoc est subsidij secularis amminicula non requirēda fideiōz totū putet sibi quominus ea requirat mag⁹ posse suppetere. Si igit hoc attestat pfectioni predicatoris euāgelice perfectionis: vt nullū pzois querat amminiculū secularē: et hoc est esse in altissima paupertate: patet. 22. Item lbero. ad Methodorum monachū. Nolo pristina necessitatū recorderis: nudos amat herem⁹: nolo te antique peregrinationis terreat difficultas. Qui in xpm credit: et ei⁹ crede sermonib⁹. Querite primū regnum dei: et hec oia adicientur vobis. Non pēra tibi sumēda est: non virga affatū diues est q cū xpo pauper est: oia igit relinquit possunt: spe posita in solo xpo. Item Ambro. in lib. de offi. Nullū amminiculū prestāt diuitie ad vitā btām: qd euidēt⁹ dñs demonstrauit i euāgelio dicēs. Beati pauperes spiritu. 22. Itaq⁹ paupertatem / famem / dolorem que putātur non solū non impedimēto esse ad vitā beatā: sed etiā ad diuinamentū esse euidētissime pbātur. Sic ergo non solū amminiculo non sunt ad vitā beatā corporis externa bona: sed etiā dispēditio sū. Itaq⁹ que non sunt amminiculo sū dispēditio perfectū est relin-

quere: g. 22. Item lbero. super illd Matth. vj. Mōne aīa plus est q esca. In pmissis veritatis nemo dubitet: si homo qd esse debet et mox additū ei oia: ppter quem facta sunt oia. Ergo qui oia relinquit ppter xpm cōfident in pmissio xpi agit fm perfectā fidem ipsius. Idoc aut potissime facit q oīno nihil sibi reseruāt nec in cōi nec i specialib⁹. 22. Item Aug. tractatū illd dicit. vñ. Respicite volatilis celi. Sacti meriti auib⁹ cōparātur: qz celū petunt: qui tam ita remoti sunt a mundo vt iam in terris nihil agāt: nihil laborēt: sed sola cōtēplatione iam in celo degēt. Si ergo hec vita altissima est: g. pzetis oib⁹ totā spem vite sue in deo cōstitūere est virtutis perfecte. Item Aug. de bono plūg. Bene faciebāt q de sua substantia xpo ac discipulis eius necessaria ministrabāt: sed meli⁹ qui oēm substantiam suā dimiserūt: vt expeditores eūdem dñm sequerētur. s. quātō qd magis dī mittit: tāto expeditior: g. tāto laudabilior. Item i lib. de eccle. dog. Bonum est facultates cū dispēlatione pauperibus erogare: meli⁹ pzo intētiōne sequēdi dñm semel donare: et absolutū a solitudine cū xpo egere. Ergo q magis eger et a solitudine mūdī absolutū perfecti⁹ xpm sequit⁹: g. 22. Item Bre go. viij. ome. ij. partis 2. zech. Cū quis suū aliqd deo vouet et aliqd non vouet sacrificiū est: cū pō oīne qd habet: oīne qd viuūt: oīne qd sapit oīpotētī deo vouerit holocaustū est. Qui est sibi met ipsis nihil reseruāt: sed sensum / vitam / linguā / atq⁹ substantiā quā perceperūt omnipotētī deo immolat: quid isti nisi holocaustum offerunt. Unde paulo ante dixit q ille holocaustū offert qui ea que possidet apud semetipm decreuit indigētib⁹ cūcta tribuere: nihil sibi reseruare: vitam soli superne gubernationi cōmittere. Sed hoc potissime facit q sic distribuit q nihil sibi reseruāt: nec in cōmuni nec in speciali: ergo. 22. Item Job. ch. i. f. in lib. q nemo ledit tur nisi a seipso. Quid apostolos penuria rerum corporalium lesit? Nōne in

De Paupertate christi.

fo. 15.

fame et siti et nuditate debebant: et pro his clari magis et magnifici habebantur: atq⁹ ingētem per hoc fiduciā quesierunt apud deum: Ergo paupertas illa laudabilior in qua maior est penuria rerum. Item Bernard⁹ ad lbericū cum senonē. archiepim. Felix qui nihil sibi retentat ex omnibus: non habet foream vt vulpes: non tāq⁹ volucres nidum: non loculos quō iudas: non domos sicut nec maria locum in diuersorio. imitatus pfecto illum qui non habebat vbi inclinaret caput. Sed q oia pzois dimittit nihil sibi omnino nec in cōmuni nec in speciali retinēdo: hoc potissime facit: g. 22. Item Prosper laudat paulinū et lberiarium de hoc q facultates suas oēs pauperib⁹ erogauerūt: licet ratione episcopalis officij ecclesiastica bona postmodū dispēsauerūt: sicut habetur. xij. q. 4. expedit. vbi ait sc. Deniq⁹ sanctus paulinus ingētia predia que fuerūt sua pauperibus erogauit. Et infra. Quid sancti lberiani? Mōne et ipse oia sua aut pauperibus reliquit: aut vēdita oia pauperibus erogauit. Laudatur hi et laudabiles sunt: quia oia sua propter deum cōtēpserūt. Sed hoc potissime faciūt qui nec in cōmuni nec i speciali sibi aliquid retinēt. Ergo tales maxime accedunt ad culmen perfectionis euangelice. ¶ Item hoc ipsum ostenditur ratione. Duplex est ciuitas: scz dei et diaboli: hierusalem et babilon: que oppositionem habēt et in seipsis et in suis fundamentis. Sed fundamentum ciuitatis babilonis: vt dicit August. est cupiditas: ergo quātō magis qd recedit a cupiditate: tāto magis recedit de diaboli ciuitate. Sed paupertas in qua qd in cōmuni et in speciali pzois oib⁹ abrenūciat tam effectu q affectu: ipsa est que maxime elongat ab avaricia: g. 22. Item diuitie sunt incentiuum cupiditatis: qz difficile est habere et non amare. sed quātō quis magis se elongat ab inētino peccati: tanto perfecti⁹ agit. Idoc autem facit qui in cōmuni et in speciali omnib⁹ abrenūciat: ergo. 22.

Item triplex est consiliū: paupertas / obediētia / et castitas: sed quanto quis generalius obedit et vniuersali⁹ / tanto perfectius agit. Similiter et de consilio castitatis: ergo par ratio de verū erit et de consilio paupertatis. Item si dicas q non est simile: quia diuitie sūt de necessitate vite. hoc nihil est: cū multi qui nihil pzois habent. ppietatis viuere possunt. Item pfectior est paupertas quam perfectior cōcomitatur obediētia. Sed qui habent propriū in cōmuni ab illo per obediētiam non possunt excludi: nisi ratione peccati. Qui aut nihil pzois habēt / obedire tenentur vbiq⁹ terrarum. Si ergo perfectio euāgelica maxime cōsistit i perfectione obediētiae / vniuersaliter oib⁹ abrenūciare nihil pzois reseruando: ad culmen facit pfectionis euāgelice. Item cōtēpt⁹ pntis seculi est laudabilis: hec est per se vera: ergo maior cōtēptus magis laudabilis / et maxime cōtēptus maxime laudabilis. Sed maxime cōtēnt presens seculū qui abrenūciat in cōi et in speciali: ergo talis perfectissime agit. Item paupertas alta est laudabilis: hec est per se vera: ergo altior laudabilior: et altissima laudabilissima: sed hūi⁹ est que nec in cōi nec in ppro aliquā ppietate sibi reseruāt: ergo. 22. Item tāto via rectior quanto ei⁹ medium cōfouit⁹ est extremis: sed summa paupertas est tam i principio vite q in termino: ergo si in medio oia abdicetur via rectissima pcedit. Sed quātō via rectior / tanto perfectior est: ergo via et vita pauperrima est perfectissima. Sed cōtra Ecclesiastici. xvij. ppter inopiam multi deliquerunt: sed nihil qd est ducēs ad culpā spectat ad perfectionem euāgelicā: ergo. 22. Item Ecclesiastes. vij. Utilior est sapientia cum diuitijs. Bilo. q sola. Sed diuitie non faciunt hominem perfectum: ergo minus paupertas et indigentia. Item pbruerb. xxx. Diuitias et mēdis citare ne dederis mihi. et post. Ne egestate cōpulsus furer et perire nomen dei mei. Sed nihil facit ad pfectionē

Beati Bonauenture Tractatus.

euangelicā qđ sapiens sapiēter recusat: ergo. 22. Item Luce. vi. Perfecti ois erit si sit sicut magister ei. Sed xps loculos habuit sicut p̄s Joh. xij. vbi dicit iudas loculos ferebat: qđ p̄ueratē nolle i cōmuni h̄re non videt esse perfectio: sed potius sup̄stitionem qua discipulus videt se velle p̄ferre magistro. Si dicas qđ loculos non habuit: cōtra Augusti. dicit. et habet. xij. q. i. Id abebat dñs loculos a fidelib⁹ oblata cōseruās et suoz necessitatib⁹ et alijs indigētib⁹ tribuebat. Item sup̄ illud. i. ad Thim. vij. Id abebatē alimēta. 22. Glo. Et si nihil intulerim⁹ in hunc mūdum non tñ p̄orsus abijcienda sunt hec tēporalia: ergo qđ totū abijcit male facit. Item. ij. ad Cor. viij. Si volūtas p̄opta est finis qđ habet. Glo. Necessaria retineat: non vitra vires dādo. Ergo male facit qđ sic disp̄sat qđ nihil sibi p̄orsus referuat. Item qđ tētat deū peccat mortaliter: s; qui habet humanum refugium et illo p̄termisso querit diuinū: tētat deū: hoc aut facit qđ habet unde sustentetur: et illo dimisso expectat diuinū: sustētari: ergo talis facit cōtra euangelium. Item virt⁹ circa mediū cōsistit: s; oīno oīa dimittere est ad extremum declinare: qđ hoc magis est virt⁹ qđ virtutis seu p̄fectionis euangelice. Item sicut oīa tenere semper est auaricia: sic oīa dare semper est p̄dgalitas. sed oīa tenere semp est vitii⁹: qđ s̄l̄r et oīa dare. Item qui subtrahit alijs necessaria peccat mortaliter: sed tñ tenet quis sibi p̄uidere sicut alijs: qđ qui oīa dimittit et nihil sibi referuat peccat mortaliter: qđ facit cōtra p̄fectionem euangelicā. Item qui exponit se periculo interfectionis peccat mortaliter: ergo s̄l̄r qui exponit se piculo famis. s; talis est qui oīa dimittit et nihil sibi referuat: qđ. 22. Item null⁹ debet reijcere oīno qđ quotidie petit a deo: sed oīni die petimus in oratione dñica. Panem nostrū quotidianum: ergo male facit qđ deserit totum. Responso. Dicendum qđ abrenūciare oīb⁹ tam in p̄uato qđ in cōmuni est ch̄ristiane p̄fectionis: non solū suffi-

ciētis: sed etiam abūdātis: tāqđ p̄fectionis euangelice cōsiliū principale: et principium fundamētale: et fundamētū sublime. P̄sumū suadet natura: sed scriptura: tertiū gratia. P̄sumū inqđ est cōsiliū p̄cipale: qđ viā p̄ebet ad alia. Nam abundās paupertas disponit ad carnis mortificationem et ad volūtatē p̄p̄e perfectam abnegationem: cū nihil sibi detineat nec domū: nec tectū: nec aliquā rem. Ad ipsam autem specialiter viā facit ipsa natura: siue instituta siue lapsa. Nam homo nudus format⁹ est: et si in statu illo stetit: nihil sibi p̄orsus appropriasset. homo p̄o lapsus nudus nascit⁹: nud⁹ moritur. Et ideo hec rectissima via est vt ab extremis non declinās qđ potest natura pati pauper et nudus incedat. et hoc est qđ dicit. i. ad Thim. vi. Nihil intulimus in hūc mūdū haud dubiū: qđ nec auferre qđ possum⁹. Et ex hoc cōcludit. Id abebatē alimēta et quibus tegamur. 22. Idoc aut nihil arci⁹ vel pauperius qđ simplici victu et operimento esse cōtētum: qđ ex nature documēto persuadet. Plus tanqđ bonū et perfectum. Et etiā p̄cipiū fundamētale. Lex enim vetus differt a noua in hoc: qđ illa timorem: hec amorē: illa tēporalia p̄mittit: hec tēporalia cōtēnere docet. Si igit fundamētum p̄fectionis ciuitatis dei principaliter cōsistit in charitate: et illa potissime est p̄fecta quando oīa excludit cupiditas: qđ venenū caritatis est cupiditas. Idanc autē cupiditatem oīno foras mittit qđ oīa oīno et re et voluntate relinquit. sicut radix omnī maloz est cupiditas: sic radix et principiū p̄fectionis est altissima paupertas. vnde Aug. in lib. lxxij. q. Charitatis venenū est spes adipiscendū: ac retinēdoz tēporaliū: nutrimētum ei⁹ immūtio cupiditatis: p̄fectio ei⁹ nulla cupiditas. Signū p̄fectionis ei⁹ immūtio timoris: signū p̄fectionis ei⁹ nullus timor: qđ radix omī maloz est cupiditas: et perfecta charitas foras mittit timorem. Illa igitur paupertas est perfectissima:

De Paupertate xpi.

fo. liij.

que omnino cupiditatem exterminat. Est nihilomin⁹ fundamētum sublime quia cum duplex sit vita ad quam disponit gratia: scz actiua et cōtēplatiua. actiua deorsum ordinat: sed cōtēplatiua sursum in celum erigit. Nullus autē spiritus magis idoneus ad hoc qđ ille qui penitus est exonerat⁹ ab onere tēporaliū: et qui thesaur⁹ suum totum habet in celo: et cuius regnum non est de hoc mūdo: qui non habet hic manētem ciuitatem sed futurā inquit. Talis autē est qui oībus terrenis perfecte abrenūciat: et ideo talis iam fundamētum sui edificij collocatum habet in excelsis. vnde Aug. in lib. de agone ch̄ristiano. Cum cognitio et actio beatum hominem faciunt: sicut in cognitione cauēdus est error: sic in actione cauēda est nequitia. Errat autē si qđ putat seueritatem posse cognoscere: cum adhuc nequiter viuat. Nequitia autē est mūdum istum diligere: et ea que nascuntur et transeunt pro magno habere et ea cōcupiscere: et pro his laborare vt acquiratur: et letari cum abundauerint: et timere ne pereant: et contristari cum pereunt. Ille igit potissime est idone⁹ ad cōuersionem sublimem: et ibi sublimiter fundatus: qui est perfectissim⁹ cōtēptor oīum istoz: talis est qui totum cogitatum suum tacet in dño et oīm sollicitudinem: qui nullam p̄orsus habet possessionem. Est igitur p̄fessio nis ch̄ristiane pro xpo nihil in mundo possidere nec in cōmuni nec in p̄p̄o. Idem dñs expressissime cōsult: idem exemplum in semetipso ostendit: idem spiritus sanctus in sanctis hoc multipliciter persuasit. Nam h̄mō arduissimam paupertatem sicut ostēsum est persuadet natura: scriptura: et gratia. P̄orsus suadet dñs iesus xps instruendo: conuersando: inspirando. Quis enim spiritus nisi dei facit hominem cōtēnere p̄sentia et amare celestia: Nam hoc non facit spiritus diaboli: nec mundanus: nec proprius: cum semper inclinent ad bonum p̄uatum: facit igitur spiritus sanctus. Et hinc est qđ spiritus sancto vi-

stante istum modum viuēdi summus pontifex approbavit: sicut dicit decretalis. de excel. p̄la. nimis praua. qđ ordinem et regulam fratrum p̄dicatoz et minor sedes apostolica noscitur approbasse. Unde huic contrarium nulli p̄orsus licet sentire. Quare tales videtur stulte agere: periculis se exponere: et deum tentare. Nam contra tales dicitur in regula beati Francisci: in qua paupertas h̄mōi cōfirmatur. Nulli ergo oīno homin licet hanc paginam. 22. Contra tales etiam dicit Aug. in tractatu de elemosina. libellas in solitudine coruis ministratib⁹ pascitur: et Danieli i lacu ad leonum p̄dam inuissu regis incluso p̄adiū diuinit⁹ apponatur: et tu metuis ne operati etiā apud dñm p̄merenti desit alimētum: cū ipse in euangelio ad exprobrationem eozum quoz mens dubia et fides parua contineatur et dicat. Aspicite volatilia celi: qm non serunt neqđ metūt: neqđ congregant in horrea: et pater vester celestis pascit illa. Mōne vos plura estis illis? Volucres de⁹ pascit: et volucib⁹ alimēta diurna p̄stāt: et quib⁹ null⁹ diuine rei sensus est: eis nec cib⁹ nec potus deest: et tu ch̄ristiano: tu dei seruo: tu bonis cōperibus dedito: tu dño tuo charo aliquid existimas defuturum? An eis terrena deerunt: quib⁹ celestia et diuina tribuuntur? Unde hec incredula cogitatio: vnde impia et sacrilega ista meditatio? Quid facit in domo dei perfidum pectus? Quid qui xpo oīno non credit: appellat⁹ et dicit ch̄ristianus? Pharisei tibi magis cōgruit nomen. Nam cū in euangelio de elemosinis disputaret: et vt nobis amicos de terrenis lucris p̄uida operatione faceremus: qui nos postmodum in eterna tabernacula susciperēt: fideliter et salubriter p̄moneret: addit post hec scriptura dicens. Audiebāt hec omnia pharisei qui erant auari et deridebant illum. Quales nūc sunt i ecclesia quorum quosdam videt: quoz p̄ciue aures et corda cecata nullum de spiritus libus ac salutarib⁹ monitis lumen ad-

Beati Bonaurenture Tractatus.

mittunt: de quibus mirari non debet
q̄ cōtēnāt in talib⁹ seruos: quādo a ta-
lib⁹ ip̄m dñm videam⁹ esse cōtēptū.
Ex hoc apparet eundē q̄ oīno oib⁹
abrenūciare vniuersaliter pro xp̄o cul-
pā dūm non est: sed potius laudādūm
tanq̄ culmen euāgelice perfectionis.
Unde ratiōes/ēxēpla/et auctoritates
concedende sunt ad istam partem: ad
quam sufficiētissime astruendam vna
sola auctoritas expressa ex ore xp̄i con-
sulentis dimittere oīs esset sufficiētissi-
ma: etiam si multa glossarum exposita-
rum et sanctorū dicta viderētur esse cō-
traria. At em̄ Aug. ad Paulinam de
vidēdo deo sic. Attēde que credis et in
eis ip̄is quib⁹ non vīs accōmodas fi-
dem: ip̄a testium pondera discernēda
sunt. Nec em̄ mihi sic credis quēadmo-
dum Ambrosio: aut si ambob⁹ nobis
equa lance putas esse credendum: nū-
quid vilo modo euangelio cōparabis?
An scripturam nostram scriptis cano-
nicis eoequabis? Profecto si recte in-
iudicando sapis: longe nos infra vides
ab illa auctoritate distare: et me quidē
longius. Sed vtriq̄ nostrum quātūli-
ber credas: vtrumq̄ illi excellenti ne-
quaq̄ cōparas. Agitur qm̄ diuina au-
ctoritas sic expresse dicit oīs dimitten-
da ei qui ad perfectionem cōscēdere
cupit euāgelicam/manifestū est q̄ ve-
rum certitudinaliter debet teneri: q̄ ei
non possit sine periculo fidei obuiari.
Ad illud vero qd̄ primo obijci-
tur in cōtrarium: qd̄ pertrahit ad peccatum:
et de egestate que facit peritūrare. Di-
cēdum qd̄ duplex est inopia. Quedam
voluntaria: et quedam inuoluntaria.
Inopia inuoluntaria inducit defectū
mētis/et p̄nitentem et occasionem indu-
cit ad peccādūm. Inopia aut̄ seu pau-
peritas voluntaria hec habet adiūctam
sufficiētiam. Iuxta illd. ij. ad Cor. vj.
Et nūq̄ nihil habētes. Et hec dispo-
nit ad iusticiam perfectam: q̄ mentem
facit ad omne bonū idoneam: sicut ecō-
tra radice omnium malorū est auaricia.
Et est qd̄ dicit Chrysost. elvj. om̄e. sup
Matth. Si volueris videre amārū au-

rum aiam: quēadmodum vestimētum
a decem milibus corosum verimb⁹:
et nihil habēs sanum ita inuenies per-
foratam eam vndiq̄ a sollicitudinibus
et a peccatis putrefactam et erugine
plēnam. Sed non anima inopis volun-
tarij talis est: sed fulget quidem velut
aurum: splendet autem velut margari-
ta: florescit aut̄ velut rosa. Non est illic
tinea: non est illic fur: non est illic solli-
citus vite hui⁹/negociorū: sed sicut an-
gelus ita cōuersatur. Non subiacer de-
monib⁹: non assilit regi: s; assilit deo:
et non militat cum hoib⁹: sed cū ange-
lis: non habet thesaurum terram: s; ce-
lum: non indiget seruis: magis aut̄ ha-
bet seruos possessiones et cogitationes
que reb⁹ dominatur. Quid igitur pau-
pere hoc meli⁹ est vni⁹? Paup̄mētum
deniq̄ habet celum. Si aut̄ paup̄mē-
tum tale est: excogita rectū: sed non ha-
bet equos et currum. Quid autem ei
opus est qui super nubē vehi debet et
esse cum xp̄o? Ex his apparet q̄ in vo-
luntaria paupertate magna est sufficiē-
tia: magna est nobilitas que facit trans-
scendere cūcta terrena. Et potest
dicti aliter q̄ illa dicta sunt tēpore legē
scripte/que tēporalia promittebat non
eterna: in qua paupertas cōtēnebat.
vnde Chrysost. xviij. ser. super epistolam
ad Heb. tractans predictum verbum.
Diuitias et mendicitatē. Et dicit. Nec
dicebatur in veteri testamēto: vbi mul-
ta ratio diuitiarum habebat: vbi pau-
peritatis plurimus erat cōtēptus: vbi
hoc quidem maledictum: s; pauper-
tas: illud aut̄ benedictio: scilicet diuitie.
Sed nūc nequaquā ita. Sed si vis audi-
re paupertatis predictum/ipsam pro-
fessus est xp̄s: et dicit. Filius aut̄ hoīs
non habet vbi caput suum reclinet. Et
iterum discipulis dicebat. Nolite pos-
sidere aurū. Et quo apparet q̄ aucto-
ritas illa non est contraria assumētib⁹
voluntariam paupertatem: cū illud di-
ctum sit tēpore legē scripte/istud aut̄
fuit tēpore legē gratie. Nec illud di-
ctum est in persona viri perfecti: s; po-
tius infirmi: vt ex ip̄o Chrysost. patet.

De Paupertate christi.

fo. liij.

Et per hoc patet responsio ad tres au-
ctoritates priores. Ad illud qd̄ obij-
ci-
tur q̄ xp̄s habuit loculos: dicēdum
q̄ xp̄s habuit loculos trib⁹ de causis.
Habuit enī loculos p̄ pauperib⁹ alijs
fm̄ qd̄ dicit Hieron. in auctoritate su-
pra posita. Christus tāte paupertatis
fuit. et hoc non tollit paupertatem
summam. Habuit etiam loculos com-
patiēdo infirmis: sicut dicitur in glo.
super illud ps. Producent fenum tu-
mentis. Dñs loculos habebat vel ha-
buit in v̄sus eorū qui cū eo erāt et suos:
et religiosas mulieres i comitatu: que
ministrabant ei de substantia sua: in his
infirmorū magis personam suscipiens.
Preuidit enim multos infirmos futu-
ros/et ista questuros: vt et ibi earū dē
personā suscepit: vbi dicit. Tristis est
aia mea vsq̄ ad mortē. Et de his duo-
bus super illud Joh. xij. Quae mittere
batur. Et glo. Qui angelus ministrabat
loculos habet in sumptus pauperum
concedendos infirmis. Habuit etiam
loculos articulo necessitatis: vt pote
quādo transibat per Samaritanos. In
quo etiam articulo discipulis loculos
habere permisit: fm̄ illud Luc. xij.
An misi vos sine sacculo et pera. Et
glo. Non eadem regula viuēdi perfe-
ctionis qua pacis tēpore discipulos
informat: quibus quidem discipulis ad
predicādūm: ne quid tolerēt in via pre-
cepit: ordinans scz vt qui euangelium
nunciat/ de euangelio viuat. Instante
vero mortis articulo: et tota illa gente
pastorem simul et gregem persequente
congruam tēpore illi regulam decre-
uit: permittēs vt tollerēt necessaria vi-
ctui: donec sopita persecutorū infamia
tēpus euangelizandi redeat. Et his
enī glossis manifeste apparet q̄ mod⁹
habēdi loculos in dño in nullo minuit
paupertatem. Sic enī dñs condescen-
dit infirmitati et necessitati: vt tamen
salua esset forma paupertatis et exem-
plum: qd̄ precipue monstrare venerat
hoib⁹. Iuxta quod dicit Ap̄l. Fa-
ctus est pro nobis egenus: vt illius imo-
dia diuites cilemus: paupertatem scz

altissimam voluntarie imitādo. Ad
illud qd̄ obijci-
tur de glo. i. Thimo. vj.
Habētes alimēta. Tbi dicitur q̄ non
sunt abiiciēda oīno temporalia: dicen-
dum q̄ intelligit de abiectiōne tēpora-
lium q̄tum ad vsum non q̄tum ad do-
minium. Nam v̄sus tēporaliū neces-
sarius est vite humane: qui tamen ha-
beri pōt absq̄ domino et proprietate.
Sic patet in pauperib⁹ qui nihil pro-
prietatis habēt. Et q̄ iste sit intellect⁹
patet per illud qd̄ sequitur i glo. imme-
diatē vbi subdit. Sed habētes alimen-
ta et quib⁹ tegamur his cōtēti simus.
qui vltra tendit malū inuenit. Esse igitur
contentum v̄su tegumentū et alimē-
ti est mod⁹ perfecte virtutis. Et sic glo.
debet intelligi: nec hoc repugnat altis-
sime paupertati. Qui aut̄ sic vellet tē-
poralia abiicere: vt nec vellet alimēta
suscipere: nec operimentū habere/ non
operaret p̄fecte: s; stulte. Et hoc vult
glo. illa insinuare. Ad illud qd̄ obij-
ci-
tur de illa glo. ij. Cor. vij. Si volun-
tas p̄dpta est. Glo. vt necessaria rema-
neant: dicēdum q̄ glo. illa truncata est:
q̄ statim sequit. Non hoc dicit qm̄ me-
lus est: scz totū dare. sed infirmis ti-
met: quos sic dare monet vt egestatem
non patiantur. Et quo apparet q̄ glo.
illa pot⁹ facit ad cōtrarium q̄ ad pro-
positum si sano oculo et recto inspiciat.
Ad illud qd̄ obijci-
tur q̄ qui sic vni-
uersaliter oib⁹ abrenūciat tētat deum:
dicēdum q̄ falsum est. tum p̄pter diui-
nā p̄missā. tum p̄pter plurima reme-
dia que haberi possunt. tum p̄pter exē-
pla quib⁹ manifeste videmus q̄ tales
pauperes sustentātur. Et quo manife-
ste colligit si obdurati non sumus q̄ ta-
lis modus abrenūciādi diuinitus in-
spirat: nec facit tentare deū si sic abre-
nūciās diuinis p̄missionibus inquit-
tur. Quin potius ille deum tētat: qui
de diuinis p̄missionib⁹ dubitat. Pro-
pter quod Hieron. sup̄ illud. Nonne
anima plus est q̄ esca. In p̄missis ve-
ritatis nemo dubitet sit homo qd̄ esse
debet: et mor addūtur ei omnia. Quia
igitur de hoc dubitat: sicut filius israel
a iij.

deum tentat: qui dicebat. Nihil quid poterit deus parare mentem in deserto? Ista autem non debet viri perfecti confortari: sed potius apostolis: de quibus ij. ad Cor. iij. Apotamur sed non destitumur. i. pauperes sum? adeo ut ne cessaria desint. s. nō destitumur a deo oino: q. de? pascit nos. Et q. illud extē datur non solū ad apostolos verū etiam ad eorū unitatores apparet per illū qd dicit ad Heb. xlii. Sit mores sine avaricia cōtēti presentib? Ipe em dicit. Non te deseram: neq. derelinquā. Ibi glo. Ipe dñs oipotens ad iesum naue non te deserā quin dem necessaria neq. derelinquā: derelinquere ille q. fame periret. Sed q. hoc non est: non sit homo cupidus. Iste post mortem dñoy. si dicit Iosue. hoc etiā dicit omni speranti in se sicut iosue. hec em nobis pmitte: sed in illo spem nostram ponamus. Non tenacib? non cupidis: sed sperantibus i. cum sit ista pmissio. Etia quia poterat illis videri q. hec pmissio ad iosue tantū pertineret. Ad hoc Apl'us respōdet dicens q. nos iuuabit sicut iuuauit illū. q. d. Non est dubitādū de pmissione: q. iesus xps qui heri. i. in preterito adiuuit iosue: et ipse hodie. i. in presenti adiuuat nos et alios fideles: et adiuuabit i futuro i secula. i. sine fine.

¶ Ad illud qd obijciatur q. virt? consistit circa medium: dicēdum q. illud est verum quārum ad ea que sunt necessitatis: sicut est largitas. sed fallit in his que sunt supererogationis: sicut est cōsiliū paupertatis et castitatis. Tālū em perfect? potius attrēditur fm perfectam considerationem ad xpm et diuine dilectionis modum: qui est vt de? super oia diligatur: q. fm superfluum et diuinitum circa exteri? obiecrum.

¶ Et q. illud sit verum patet per Ambro. in lib. de offi. vbi dicit. Officiū offi aut est mediū aut perfectū est: qd scripturay auctoritate pbare possumus. Ihabemus em in euangelio. Si vis ad vitam ingredi serua mādata. Non hominidum facies. et c. Iste sunt media officia quib? aliquid deest. Si vis per

fectus esse vade et vnde oia que habes et da pauperib?. vbi diligendos inuit: eos et orādūm dicit pro calumantibus et persequētib? nos si volum? perfecti esse. Iste est igitur perfectum officiū quod cathorū honia dixerūt greci: quo corrigātū oia que aliquos potuerunt lapsus habere. Largitas igitur que attrēditur fm officiū perfectū tri: huius totū. Unde eodem libro in tractatu de libertate dicit. Aque debere esse modū libertatis ne fiat inutilis largitas: cui? sobrietates est tenenda. De quo modo subiungit. Modus libertatis tenendus est: vt qd bene facis id cōtinue facere possis: ne subtrahas necessitati qd indulseris effusioni. Ipotuit em donare Ioseph toras egypti opes/effundere thesauros regios: noluit tamē de alieno effusus videri. Valuit frumenta videri q. donare esuriētib?: quia si paucis donasset plurib? defuisset. S. hoc spectat ad officiū mediū: fm q. ipse alibi dicit tractans in eodem libro illū Apostoli. Non vt alijs refectionis: vobis aut angustia. Aduertimus quē ad modum beniuolētiā et libertatem/et modum cōprehendit et fructū atq. personas. Ideo modū: q. imperfectis dabat cōsiliū. Non em patimur nisi imperfecti. Verum q. perfectioni non repugnat modum tenere si quis dispēset bona ecclie. Ideo subiūgit. Sed si q. nolens eccliam grauare in sacerdotio constitutus aliquo aut ministerio: non totum qd habet conferat/ sed operetur cum honestate q. officio sat est: nō mihī imperfectus videat. Et dictis igitur colligit q. licet virtutis fm statum cōmunem et officiū sit tenere mediū: perfectionis tamen euāgelice est relinquere totum. Sed tamen in cōmuni aliquid habeat vt dispēsetur: hoc non facit imperfectum/ nec totum vniuersaliter relinquere dicit excessum: quia hoc spectat ad perfectum officiū: vt patet ex his que dicta sūt: et ex hoc qd Ambro. premittit in precedenti caput.

vbi sic ait. Ceterum domin? non simul vult effundi opes: sed dispēdari. nisi forte vt helleus boues suos occidit et parit pauperes ex eo quod habuit. vt nulla cura teneretur domestica: sed relictis omnibus in disciplinā se prophetica daret. Si ergo pro disciplina prophetica sunt omnia relinquenda: multo fortius pro perfectione euāgelica. ¶ Ad illud quod obijciatur q. omnia dispergere est prodigalitas: dicendum q. tunc est prodigalitas quando omnia disperguntur pro vanitate: non autē quando vtilitate: et sic est de euāgelica paupertate: q. sicut dicit Marc. x. Domin? centuplū restituet in presenti cum tribulatione et in futuro vitam eternam. Secus autē est de vniuersali retentione omnium. Illa enim non sit pro spirituali vtilitate: sed magis pro terrena cupiditate: ideo non est simile hinc et inde. ¶ Ad illud qd obijciatur: q. qui alij subtrahit necessaria et c. dicendum q. non est simile: quia qui subtrahit alij necessaria violentiā facit et inducit eū in paupertatem inuoluntariā. Qui autē subtrahit sibi voluntarie facit: et in paupertatem voluntariam se inducit. Ac per hoc sicut argumentū illud non valet. Ipaupertas inuoluntaria nō est laudanda: ergo nec voluntaria: sic non cogit ratio predicta. Ali? etiam est defectus in argumento predicto: quia procedit per falsā suppositionē: pro eo q. omnibus vniuersaliter abrenunciās necessaria sibi omnia non subtrahit: quia diuine prouidentie regimini se cōmittit: et multos viuendi modos et querendi necessaria sibi reliquit. ¶ Ad illud qd obijciatur q. se exponit periculo famis: dicendum q. falsum est: sicut omnino apparet ex predictis: et manifeste colligitur ex omnib? temporib? retroactis. Iust? et nūq. legitur q. aliquis volēs in paupertate deo seruire pro defectu cibi fame perierit. Et hoc est qd dicit Augustinus in tractatu quodā de oratione dominica. Neq. enim deesse quotidianus cibis potest iusto: cum scriptum sit. Non occidet dominus fame

animam iusti. Et iterum. Iunior fui etenim senex: et non vidi iustum derelictum. Et iterum. Querentibus regni dei et iusticiam eius omnia promittit apponet tam cum sint dei omnia: habenti deum nihil deerit: si deo ipse non desit. Sic Danieli in leonum lacu iustus regis inclusus: prandium diuinitus procuratur et inter feras esuriētes homo dei pascitur. Sic alitur Iddias in fuga coruis ministrantibus: et volucribus cibum apportantibus in persecutione nutritur. Iste hūane malicie detestanda crudelitas. fere parit: et aues pascunt: et homines insidantur et seuiūt. Ex his manifeste colligitur q. non est periculum sed refugium speris omnibus totaliter se dedicare ad deum colendum. ¶ Ad illud quod obijciatur: q. in oratione dominica petim? panem nostrum quotidianum. dicendum q. hoc potius facit ad oppositum q. ad propositum. Ex quo enim quotidie petimus victum diurnū: nec petim? quod habemus: manifestum est q. euāgelice perfectionis est: quotidianū victum esse contentum. Quod quia non potest videri perfectio in cordibus avarorū: domin? non solum ad hoc inducit cōsilijs sapientie: verū etiam exemplis nature et oraculis gratie: vt sic salte per illud triplex testimonium paupertatis cōsiliū firmiter comprobetur. sicut toti? perfectionis euāgelice altissimū et stabile fundamentum.

 Veritur de mendicatione vtrū mendicare pro christo sit christiane perfectionis. et voco mendicare elemosinam querere: seu de quidam elemosinam viuere. Et q. non videtur primo auctoritate p. Timete dñm omnes sancti ei? : quoniam non est inopia timentibus eum. ergo nō stant si mul esse inopem et timere deum. Item Ibsalmi. Non vidi iustum derelictum: nec semen eius querens panē. ergo qui panem querit non est iustus nec semen iusti. Item Ibsalmi. Mutantes transerantur filij eius et mendicent: sed nihil

Beati Bonaventure Tractatus.

quod Iherosolimi. in dei spiritu loquens imprecatur spectat ad perfectionem euangelicam seu ad perfectam iusticiam. mendicare est humilissimi. ergo etc. Item Iherosolimi. cl. Fili mi in vita tua ne indigeas melius est enim mori quam indigere ergo melius est mortui esse quam mendicare. Item Actuum. xx. Beatius est magis dare quam accipere: sed dare elemosynam non facit hominem peruenire ad perfectionem euangelicam. ergo multo magis nec accipere. Item Luce. xij. Benedicite qui possidetis. Sicut. ut omnibus si mul pro deo speretis: postea labore manuum operemini unde viuat vel elemosynam faciatis. unicuique igitur de proprio labore viuere et elemosynam facere spectat ad euangelicam perfectionem ergo oppositum eius: scilicet mendicare et de alieno labore viuere est contrarium perfectioni euangelice. Item. i. ad Thessaloniam. iij. Nullus aliquid desideret. Sicut. ne diuini rogetis vel tollatis. Si ergo plus est rogare vel petere quam appetere. et primum tantum illicitum ab apostolo prohibetur: scilicet desiderare vel appetere quod est alterius. ergo multo fortius petere. Item. i. ad Thessaloniam. v. Rogamus vos ut noueritis eos qui laborant inter vos: et presunt vobis domino. Sicut. Sicut diuitie negligentia parium salutis. sic egestas dum saturari cupit a iusticia declinat: sed quod facit declinare a iusticia non pertinet ad perfectionem euangelicam. ergo etc. Item. y. Thessaloniam. iij. Si quis non vult operari non manducet. ergo vult apostolus seruos dei corporaliter operari: ut habeant unde viuant: et non compellantur egestate necessaria petere. sed hoc est mendicantium. ergo seruos dei non est mendicare sed in apostolo. Item eodem capitulo: super illud: et forma darem vobis. gl. Qui frequenter ad alienam mensam conuenit: oco dedit? necesse est ut adulescat pascens: sed adulari est contrarium veritati et perfectioni. ergo etc. Item xij. q. i. videntes. dicit Urbanus papa: quod episcopi omnibus communem vitam viuere et volentibus ministrare cuncta necessa-

ria debent. prout melius poterunt: ut nemo in eis egestas inueniatur. Et post. Si quis extiterit modernis aut futuris temporibus qui hoc auellere nitatur. iam dicta vanatione feriat: ergo contra canonicas sanctiones est quod aliqui viuunt in tanta communi in ecclesia egendo et mendicando in ea. Item de consuetudine. di. j. Inhibetur ne ecclesia consecratur nisi prout debetur. ergo si ecclesia non debet consecrari nisi habeant unde sustententur qui in ea ministrant. multo fortius nec aliqua religio institui debet sine possessione sustentationis. Item in iure ciuili inhihetur: quod validi non mendicent. sed de mendicantibus validis: sed magis debet esse ordinata ecclesia quam res publica. si ergo quod validi mendicant est contra rectam gubernationem reipublice. multo magis contra perfectionis sublimitatem euangelice. Item hoc ipsum ostenditur ratione. Mendicare est opus indifferens: sed indifferens non sit opus perfectionis pro additione finis. sicut apparet manifeste in alijs operibus. ut ire ad ecclesiam: facere elemosynam. ergo etc. Item perfectionis est gratis et liberaliter seruire et obligatio peccatorum refugere: sed quod elemosynam recipit: obligat se ad interuendum pro peccatis alienis. Si ergo obligatio hominis perfectionis non consistat. ergo etc. Item huiusmodi qui mendicant ex professione: aut hoc faciunt: quia pauperes: aut quia predicatorum. Si quia pauperes: ergo omnes pauperes qui mendicant perfecti sunt. quod est contra Augustinum. in lib. de opere monachorum: qui reprehendit monachos mendicantes et nihil operari volentes. Si quia predicatorum. ergo nullus mendicare debet inter eos qui non predicant: cuius contrarium videmus tota die. Item predicare est quid spirituale: sed qui spirituale dat et temporale accipit illis est griez. quod pecunia accepta a namā obtemperat bñficijs spiritualis prout sibi exhibuit. hoc autem est danabile. ergo danabile est predicatorum medicare. non ergo perfectionis euangelice. Item perfectior est abstinerere a mala specie: sed hoc est mala spe-

De Paupertate Christi.

fo. vi.

cies quod predicatorum spalia petant: quia in hoc sunt similes pseudo predicatorum. ergo etc. Item huiusmodi autem huiusmodi auctoritatem in predicatione aut non habent. Si non habent: ergo male faciunt in predicatione. quod nihil merentur. Si habent: sed qui huiusmodi sunt petere potestatiue: ergo tales predicatorum in iuriam auctoritatis predicationis euangelij. ergo in hoc non sunt perfecti: sed impij. Item tutius et perfectius est sequi viros perfectiores: probatores: et sapientiores: sed viri probatissimi et sapientissimi in religionibus fuerunt Basilius/Benedictus/Augustinus/Ideromus/Begon/Idilarius et tales sic sua reliqua sunt quod communia possederunt: nec mendicasse leguntur: ergo modus ita medicandi de nouo introductus per dominicum et franciscum indicatur suppositicius et vanus: cum stultus videatur sensum et spiritum duorum pauperum hominum proponere tante sapientie et sublimitati sanctorum preceptorum et doctorum. Sed contra Augustinum. x. Nolite possidere aurum vel argentum: neque pecuniam in zonis vestris: neque peram in via: neque duas tunicas: neque calciamenta. Sicut. Nec ipsi necessarii: nec cellarii secum vel habent: nihil preter indumentum quod quis continet esse potest. In hoc traditur forma ipsius apostoli: et quod perfectionis est perfectum est imitari. ergo taliter per mundum ire spectat ad perfectionem euangelicam: sed hoc est mendicare et viuere de elemosyna. igitur hoc spectat ad euangelicam perfectionem. Item ad Bar. vi. Precepit eis ne quod tollerent in via: neque panem: neque in zonis eas. Aut igitur precepit tantum prelati: aut tantum perfecti. Si tantum prelati: ergo ad illud adhuc essent astricti. quod manifeste falsum est. Precepit igitur eis tantum viris perfectis. Sed perfectio proponitur contra omnibus imitanda. quod dicitur. Qui potest capere capiat. ergo si uere respectat ad perfectionem euangelicam. Item Luce. ix. Nihil tuleritis in via: neque virgam: neque peram: neque panem: neque pecuniam. Sicut. Virga non ferre est non esse sollicitus de his quod necessaria sunt humane sustentationi: quia hec de-

bentur predicatoribus. Si ergo excludere sollicitudinem de necessaria sustentatione diuina persuasit apostolus quos etiam ad predicationem inter infideles misit. multo fortius cum predicatorum euangelij fidelibus perfectionis est de huiusmodi non esse sollicitus: sed victu et vestitu sibi dato esse contentum. Item Luce. ix. Quicunque suscepit puerum in nomine meo Interli. pauperem. Et alia gloria. Qui imitatore christi recipit: christum recipit. Ergo cum suscipitur pauper imitator christi: suscipit christum. Si ergo perfectionis euangelice est esse pauperem et christi imitatore. perfectionis euangelice est in tali paupere pro christo suscipi. Qui ergo hoc mendicando petit a perfectione euangelica non recedit. Item Luce. x. Nolite portare sacculum neque peram. Sicut. Tanta debet predicatorum esse fiducia in deo: ut presentis vite sumptus. et si non preuideat sibi tamen non defecturos certissime faciat. ne dum occupatur mens ad temporalia: minus predicet eterna. Ad expeditionem igitur predicationis veritatis facit quod quia temporalia non preuideat sibi: sed expectet sibi ab alijs dari cum necessitate habuerit. ergo talis modus viuendi consonat veritati et euangelice perfectioni. Item Luce. xvj. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Sicut. Non quoslibet pauperes: sed eos qui possunt in eterna tabernacula recipere: sed tales sunt pauperes spirituales: quod est regnum celorum. ergo secundum diuinum preceptum quod elemosyne talibus pauperibus deditur et quod ab eis suscipiantur: sed quod diuino precepto sonat: perfectio euangelice non repugnat. ergo etc. Item Idieronimus. aduersus vigilantium tractatus similitudinem verborum dicit. Non isti pauperes: autem quorum sordes et illius corporis flagras libido diuiniatur prout habere eterna tabernacula. quod nec presentis possidet nec futura: Ad enim simpliciter pauperes: sed pauperes spiritu beati appellantur. De quibus scriptum est. Beati qui intelligit super egenum et pauperem in die mala liberabit eum dominus. In vulgi

Beati Bonaventure Tractatus.

pauperibus sustentandis nequaquam in intellectu sed elemosyna opus est. in sanctis pauperibus beatitudinis intelligentia: ut citribus qui erubescit accipere et dum acceperit dolet: metes carnalia: et seminas spiritualia. hec Bernardus. Item. iij. ad Corinth. viij. Vestra abundantia illorum inopia suppleat: ut et illorum abundantia vestre inopie sit supplementum. Glo. Vestra abundantia terrenorum suppleat illorum inopia: ut eorum abundantia illorum spiritualium qui diuinis vacant vestre sit inopie supplementum. Si ergo hoc spectat ad perfectionem diuini corporis quod mens sibi communicat ratione dari et accipere: ad perfectionem ecclesie et euangelij facit quod pauperes iusti sustentationem petant et accipiant a diuitibus mundanis et imperfectis. Si dicas quod possunt accipere sed non petere: hoc nihil est: quia diuites mundani possunt petere orationes viroque spiritualium ad releuandum inopiam meritoque suorum: ergo versa vice possunt pauperes spirituales petere elemosynam corporalem ad sustentationem corporum. Item hoc ipsum ostenditur exemplo christi. ps. Ego autem mendicor sum et pauper. Glo. hoc dicit christus de se. Ego mendicus sum in forma seruus. Mendicus est qui ab alio petit. pauper est qui sibi non sufficit. Sed constat quod hoc non intelligitur de christo quantum ad bona siue bona spiritualia: quia comprehensor et omnis gratie plenus erat. ergo intelligitur quantum ad bona temporalia: quantum ad illa mendicus erat et ab alio petebat. Item psalmus. Persecutus est hominem inopem et mendicum. Glo. scilicet christum. Pauperes persequi sola seuitia est. Alii vero per diuitias et honoribus interdum huiusmodi patiuntur. Aut ergo dicitur christus mendicus: quia mendicabat a patre: aut quod mendicabat ab homine. Si quia mendicabat a patre: ergo omnes homines sunt mendici: tam diuites quam pauperes ergo sic christum persequi non fuisset summa seuitia. Si quia mendicabat ab hominibus habemus propositum. Item Bernardus. iij. Circumspectis omnibus exijt

in bethaniam. Glo. Si quis eum hospitio susciperet: tante enim paupertatis fuit: et ita nulli adulatus: ut in tanta bene nullum hospitium inueniret. et constaret si voluisset hospitium conducere inuenisset ad conducendum. ergo circumspiciebat tanquam pauperem et mendicem. Item Luca. xij. Zachaeus festinans descendere: quia hodie in domo tua oportet me manere. Glo. Non inuitatus inuitat: sed inuitare alium ad hoc quod eum recipiat hospitium nihil aliud est quam mendicare et petere: ergo et. Item Iohannis. iij. Da mihi bibere. Augustinus in oratione homel. xv. super Iohannem. In omni re quam christus gessit: ut homo hominibus in se credituris prebebat exemplum. Et post. Perit bibere et promittit bibere eger quasi acceptus: et promittit quasi satiatus. Sed constat quod potum spirituali non egebat: ergo corporali potu egebat et illum postulabat: sed obijciat Glo. Quasi contraria: quod dicit. Licet Iesus post fatigationem sitire posset: tamen hunc potum non exigit: sed hoc intelligitur quod principaliter hunc potum non petebat: ne gloriato contradicat. Item Bernardus ad rusticum. Quid samaritana vilis. ipsa tamen non solum credit messiam quem cognoscit ad fontem: sed et discipulis ementibus esurientem reficit: lassumque sustentat. ergo videtur quod christus ab illa fuerit sustentatus corporaliter. Item sicut euangelica narrat historia: christus inuitatus a phariseis comedebat cum eis: aut ergo sicut dominus: aut sicut pauper. Si tanquam dominus: ergo non dedit exemplum paupertatis. Si tanquam pauper: sed hoc est mendicare. ergo et. Item ad hoc est exemplum sanctorum debitorum. iij. dicitur in laude sanctorum. Circulerunt in melotis in pelibus caprini egentes et. Sed taliter circumire est mendicare. ergo et. Item exemplum de Ihesu. iij. Regum. xvij. De quo Augustinus in quodam sermone. Nunquid deo defecerat seruum suum heli? Nonne illo cui deerat hoies ministrabant aues? Quid ergo deus: quia unde voluit et quando voluit pascere.

De Paupertate christi.

fo. vij.

seruos suos potuit. et tamen ut posset esse religiosa vidua pascere fecit esse egere. Item ad hoc est exemplum discipulorum iohannis euangeliste. de quibus in eius legenda dicitur. quod vendentes omnia que habere poterant: dederunt egenis: et post subditur quod tenati sunt quod se in vino pallio viderent egentes: seruos autem suos diuites atque fulgentes. Item exemplum discipulorum pauli. unde Iuliano. de laudibus pauli. Paulus pecunias non possedit. nam ipse hoc testatur. Usque ad hanc inquit horam et esurimus et sitimus et nudi sumus: et colaphis cedimus et instabiles sumus. et quod dico pecunia: cum ille quod necessarium sepe non haberet cibum: nec quod circumdaret indumentum. Et sequitur. Discipulorum plurimi pauperes imperiti: actius eruditio extranei in fame et egestate viuentes: ignobiles et. ergo discipuli pauli fuerunt mendici. Item ad hoc exemplum de beato benedicto: de quo legitur in. iij. dialogorum: quod per triennium fuit in specu: nihil omnino operans sed romanus quidam monachus sibi panem ministrabat. et constat quod benedictus in hoc non peccabat. Item exemplum de sancto alexio quod fuit vir mire sanctitatis in cuius legenda legitur: quod cum esset filius diuissimi romani: contempto patrimonio iuit mendicando per mundum. Item exemplum de sancto benico qui in morte sua impecatus est omnibus maledictione qui in ordinem suum possessiones conarentur inducere. ergo volebat quod elemosynis viueret: nisi quod ipse vir. Item ad hoc est exemplum de beato francisco: qui non solum medicauit et medicare consuevit: sed etiam mendicationem suam miraculis confirmauit: sicut patuit in nautis: quos ciborum suorum reliquijs satiauit: et satiatos liberauit: et per regulam quam a summo pontifice approbatam confirmari fecit. in qua dicitur quod fratres in paupertate et humilitate deo famulantes: vadant pro elemosyna confidenter et. Item Gregorius in mora. super illud. Voces laboriosas enarraui mihi. Elece conditoris rerum seruus: et sepe rerum inopia coangustans per amorem deo adherent: in subsidia presentis vite eger.

Egere ergo subsidia presentis vite competit sanctorum perfectioni. Item Bernardus in epistola. xij. ad quandam virum hospitalem. Multa a te per insulas dalmacie sanctorum numerus sustentat: sed melius faceres si et ipse sanctus inter sanctos viueres. Ergo melius est de elemosynis viuere quam elemosinas dare. Item hoc ipsum ostendit ratione. Quod ualeat habitus talis est et actus. sed omnino pauperis finis quod pauper actus est egere et medicare. ergo si esse pauper bonum est: medicare per christum laudabile est et perfectum. Item mendicare non prohibetur lege nature: nec lege scripture: nec lege gratie: sed quod non est prohibitum: per obedientiam impositum efficitur laudabile et meritorium. maxime si sit difficile et onerosum. ergo si aliqui ex professione habeant mendicare: cum hoc ex obedientia faciatur: erit in eis laudabile et perfectum. Item ecclesia imponit in penam satisfactionis medicationem temporalem vel etiam perpetuam: sed hoc non imponeret nisi esset satisfactorum: sed qui ad opus satisfactionis voluntarie se astringit perfecte agit. ergo qui pro christo semper deuotus medicare hic agit perfecte et laudabiliter. Item contemptus sui est perfectionis: et maior contemptus maioris perfectionis: sed qui per christum mendicat maxime seipsum continet et abijcit ergo talis perfectissime agit. Item plus placet deo paupertas voluntaria quam inuoluntaria. ergo et medicatio ex illa paupertate procedens magis est deo placida: sed prima potest esse laudabilis et meritoria. ergo multo magis secunda. Item qui seruit alicui domino meretur sustentari ab illo: sed qui omnibus abrenunciat et consistit implet maximo domino seruit. ergo talis maxime meretur a domino sustentari. ergo et a seruis domini. Si ergo pauper voluntarius est: hoc ipso quod talis si elemosinam petit iuste petit. Item qui dat maiora potest recipere minora: sed pauper orans impendit misericordiam spiritalem. ergo multo fortius potest recipere elemosinam corporalem. Item predicans ex auctoritate potest recipere sumptus peccatiue: ergo predicans ex subauctoritate et commissione seu de-

Beati Bonaventure Tractatus.

mandatione petere potest suppliciter. Item qui seruit alteri iuste sustentatur ab illo. ergo qui vniuersali ecclesie deseruiuit iuste sustentantur ab vniuersali mundo. ergo si qui sunt qui pro exemplo per mundum discurrendo deseruiunt populo christiano: merito sustentationem petere possunt ab ipso. Item si licet recipere matius: multo fortius licet recipere minus: sed pauperibus religiosi qui propriis reuerentiauerunt licet recipere amplissimas possessiones. ergo multo fortius licet recipere diurnas sustentationes. Alioquin monstruosum videtur dicere quod liceat recipere centum marcas auri: et non liceat recipere centum frusta panis. Si dicatur quod licet accipere: sed non licet petere. hoc nihil prolixius est: quia petere ordinatur ad accipere: et propter illud est. et sicut plus est dare quam promittere. sic plus est recipere quam petere. Sed constans est quod quicquid licet dare licet promittere. quod quicquid licet accipere licet petere. Item si amicus petit ab amico suo donum contra nullam legem agit: nec iste petendo: nec ille dando: nec iste rursus accipiendo: sed lex charitatis et amoris diuini est magis communicatiua quam lex socialis: ergo si quis petat sibi aliquid dari amore dei in nullo offendit. nec in aliquo a perfectione recedit. Item indubitanter licet petere aliquid in curia donatione portio sit conditio bonis. Sed qui dat aliquid pro deo feneratur deo et temporale commutat per eternum: et ad opus virtutis nobilissime se exercet. si petat: ergo si hec omnia eueniunt ei ratione postulantis: pauper qui elemosinam petit potissime facit secundum legem charitatis. ergo a perfectione in nullo recedit. Responsio. Ad predictorum intelligentiam est notandum quod tripliciter contingit mendicare. Et primum modus est ex necessitate nature et hic modus est cum quis medicat non solum pauperi: verum etiam cum hy infirmitatem vel debilitatem: vel vitium. hic autem modus miserabilis est et tolerabilis: et patientia bona sit meritoria et laudabilis. sicut legitur Luce. xvi. de lazaro. Quod erat quidam mendiculus nomine lazarus qui

facebat ad ianuam diuitis viceribus plenus. Et post subdit: quod mortuus est mendicus. et platus est ab angelis in sinum abrahe. De diuite autem dicitur quod sepultus est in inferno. Ex quo colligitur quod mendicatus etiam ex necessitate veniens: occasio ductus est in viam salutis eterne. iuxta quod dicit Gregorius. quod mala que nos hic premunt ad deum ire compellunt. Et secundus modus mendicandi est ex victiositate culpe: et hic est cum quis medicat: vel pro ocio fouendo: vel pro lucro cumulando: vel vitioque modo. Et hic inquit modus vituperabilis est in omnibus taliter mendicantibus. de quibus dicit Ambrosius in libro de officiis. Petitionis causa venit valde nulla causa nisi vacandi habentes. et voluit subsidia euacuare pauperes: exinanire sumptum: nec exiguos contenti maiora querunt. ambitu vestium captantes petitionis suffragium: et natalium simulatione licitates incrementa questuum. Licet autem in omnibus merito debeat reprehendi: reprehendendus est tamen potissime in eis qui habent speciem pietatis et sanctitatis. De quibus dicit Augustinus in libro de opere monachorum. Nullo modo debet ut in ea vita ubi senatores sunt laboriosi: ubi fiant opifices ociosi. et quod veniant derelictis diuitijs suis qui fuerunt predicatorum domus: ubi fiant rustici delicati. Et post ad reprehendendum eorum ocium et questum subiungit. Callidissimus hostis tamen multos hypocritas sub habitu monachorum vespasque dispersit: circueuntes provincias: nullo missos: nullo fixos: nullo stantes: nullo sedentes. alij membra martyrum si tamen martyrum sibi vendicant. Alij simbras ephylateris suis magnificat. Alij parentes suos vel sanguineos: illa vel illa regione se audisse vivere et ad eos pergere mentuntur: et omnes petunt: omnes exigunt: aut sumptum lucrose egestatis: aut simulate precii sanctitatis. Contra tales multum inuehit beatus Augustinus in libro de opere monachorum pro eo quod pigritiam non tamen in seipso mendicando fouebant: iterum etiam predicando alio sua debeant male intelligentes euangelium

De Paupertate Christi.

fo. viii.

ubi videtur insinuare quod non sit ab hominibus sicut nec ab animalibus laborandum: et peius exponentes apostolum: ubi persuadet fratribus operari: dicentes esse intelligendum illud de labore spirituali et non corporali. Et quia in hoc seipsum decipiebant et alios: deo reprehendit eos Augustinus: et multipliciter ostendit contrarium per totum librum de opere monachorum: quod totus est contra illos qui approbant hunc finem mendicandi modum. Unde in talibus dicit. Qui tamen considerant euangelij predicationes erant pigritiam: tanquam preuaricationis accusantes misericordiam. Et tamen isti qui vacare volunt manibus omnino vacarent et linguas: neque enim tam multos ad imitationem inuiteret si eis etiam non tam pigra: veritatem muta proponerent. Nunc autem contra apostolum christi recitant euangelium christi. Ita enim mirabilia sunt opera pigriorum ut impedire velint euangelium. Tertius autem modus mendicandi est ex supererogatione iusticie. et hoc est cum quis medicat pro christo imitando: vel pro christo euangelizando: vel vitioque modo. Pro christo inquit imitando quantum ad conceptum fuit: affectum proximi: et cultum dei. Nam in his tribus potissime debemus christum imitari. Quod quidem facit qui voluntarie medicat pro nomine christi: ut seipsum vilificet et humillet. ut proximum suum edificent et prouocet ad pietatem. et ut vacet deo libera mente deposita omnium seculi sollicitudine. Et de talibus Augustinus in quadam sermone quadragesimali. In isto tempore quantum commendat deus opera misericordie: ipsos sanctos suos eger fecit: ut cum fuerint facti amici dei de maiora iniquitatis recipiant et ipsi amicos suos in eterna tabernacula: id est cum serui dei per deum iugiter deo vacent: aliquotiens indigent illi qui habent mundi diuitias elemosinas largiuntur et quomodo illos participes faciunt in terrena substantia: sic cum illis partem habere merebuntur in vita eterna. Ex quo apparet quod talis medicatio laudabilis est: que fit pro christo imitando. Similis

ter et ea que fit pro christo euangelizando: quia viam prebet euangeliorum et quod predicatur: quia predicamur mundi contemptum: quod efficacius suadetur verbo et exemplo: quam solo verbo. A pluribus predicatur si predicantes viuunt de euangelio: quam si compellerent vivere de sumptu aut labore proprio. A pluribus etiam efficacius suscipientibus documenta: largiunt beneficia sustentantia. Hoc est quod dicit Iohannes Crisostomus super mattheum. home. xxxij. Manifestum quoniam discipulos ab eis quibus predicabant cibari oportebat. ut neque ipsi magna sapientia aduersus eos qui docebant: ut omnia prebentes et nihil accipientes ab eis: nec illi rursus abscondant despectum ab eis. Deinde ut non dicant mendicantes. igitur iubet nos vivere et vercedentur. in hoc monstrat hoc debitum existere: et operatores eos vocans: et quod datur mercedem nominans. Ne enim quia in sermonibus est operatio existimetis paruum beneficium quod est a nobis. Et enim labores habet hic multos: et quicquid de derint qui docentur: non largientes prebent: sed retributionem reddentes. Quia igitur quis medicat pro christo imitando et euangelizando secundum formam pre scriptam: non solum non peccat: verum etiam implet perfectam iusticiam. Primum: quia multum debetur sustentatio pauperi iusto imitanti. Secundo: quia magis debetur tanquam pauperi euangelico christi euangelizanti. Tercio: quia maxime debetur pauperi grato debitum pro gratia humiliter accipienti et humiliter supplicanti. quippe cum sit liber ex omnibus facit se omnium seruum. Et hoc est quod dicit Augustinus super illud psalmi. Produces fenum iumentis et. Produces inquit fenum: id est temporalia. iumentis: id est predicatoribus: ut de euangelio viuunt qui euangelium annuntiant. et herba. id est temporalia seruituti hominum. id est predicatoribus: seruus hominum pro christo. Unde apostolus. Quia essem liber ex omnibus omni me seruum feci. Quia ne seruus est ex charitate: quod facit humiles qui pro christo serui hominum sunt: utilitati fratrum at-

Beati Bonaventure Tractatus.

tendentes. Hec sunt iumenta quibus debetur herba ut merces: quia seruiunt. De quibus dicitur. Non alligabis os bovis triturantis. Et dignus est operari mercede sua. Debeni enim predicatoribus temporalia: quia largiuntur spiritualia. Unde apostolus. Si seminavimus vobis spiritualia non magnum est si vestra carnalia metamus. Pro quibus dicitur. Beatus qui preoccupat vocem petitori. I. qui intelligit super egenum et pauperem. Non enim ita debes agere bovis trituranti ut mendico transeunt. Illi enim. i. medico das quod legitur: omni petenti da. hunc etiam non petenti dare debes. Unde ergo ne sic indigeat miles christi: ut petat te iudicet. dānabile ostendat. Sicut enim dicitur de illo qui te requirit: da omni petenti. sic de eo predicator quē tu querere debes dicis. Desudet elemosyna in manu tua: donec inuenias iustum cui des. Omni petenti ergo quicquid sit da agnoscens in eo cui des: sed multo magis da suo dei: militi christi: etiam non petenti. Et ex his igitur manifeste apparet quod in christi predicator et euangelizatore mendicare non est vitium nec culpe sed magis perfectionis euangelice. Unde rationes et auctoritates et exempla cōcedenda sunt que ad hanc partem inducuntur. Nam si quis impugnare et improbare velit omnem mendicandi modum in seruis christi: impugnare videtur non tantum ordinem pauperum: verum etiam ipsum sum mum pontificem: qui approbavit hunc viuendi modum. Nec etiam tantum ipsum: verum etiam hunc magnū cetum sanctorum qui mendicauerunt. videlicet franciscum: dominicum: alexium: benedictum: et ipsum cūneum apostolorum et prophetarum. nec non et ipsum dominum iesum christum: quē scriptura non veretur dicere pauperem et mendicantem. Cum maiora de ipso dicat et sentiat fides nostra: scilicet quod pro nobis non tantum pauper et mendicatus fuit: propter nostrum exemplum: sed etiam nudatus et vilificatus: usque ad abiectionis genus extremum: ut exemplum daret perfecte continentium mundum. Postremo super hec omnia mala subverti videtur vniuersus ecclesie status.

Si enim illicitum est elemosynarum acceptio pauperibus christi accipere ut sustentamentum. multo fortius illicitum est accipere amplitudinem et multitudinem possessionum et magnorum reddituum. Quis enim ita absurdus est qui dicat licere alicui accipere talentum auri: et non frustum panis. Quid si hoc verum est: cum vniuersarum ecclesiarum possessio nes tam in religiosis proprietate habentibus: quam in clericis secularibus habeatur per acceptioelemosynarum voluntarie et gratis daturam. Unde bis ex hoc subvertitur status vniuersarum ecclesiarum si elemosynas accipere vel de elemosynis viuere: seu in parua quantitate: seu magna illicitum iudicetur: nisi forte quis dicat quod licitum est accipere: sed non est licitum petere. Sed hoc mirum videtur quod aliquis possit in illud quod maius est et non possit in illud quod minus est. Quod aliquod monasterium possit recipere marchas auri in redditibus ab aliquo principe: et vni pauperem non posse sue indigentie releuationem suppliciter implorare. Quod aliquis possit ex amicitia petere ab amico: et christiani non possit ex charitate petere a christiano. Et quod aliquis possit petere aliqua expedientia ad alicuius diuitis monasterium securitatem et abundantiam: et pauper voluntarius non possit petere vite sustentamentum. Et quod aliquis scholaris possit licite medicare pro amore perficiendi in cognitione scientie quod inflat: ut tandem perueniat ad temporales diuitias: et pauper religiosus non petere pro amore perficiendi in charitate et humilitate quod edificat: ut tandem perueniat ad vitam eternam: et cetera cōsimilia que valde videntur absurda. Si ergo hec omnia non parua sed magna incouenientia sunt: tenendum est quod liceat pauperibus sustentari de elemosynis aliorum saltem secundum tertium medicandi modum superius explicatum. Ad illud quod primo obijcit in contrarium quod non est inopia timentibus deum. Dicendum quod duplex est inopia: scilicet corporalis et spiritualis. Verbum autem illud intelligit de inopia non quacumque: sed spirituali. Et quod illud

De Paupertate christi.

fo. ix.

sit verum apparet per illud quod in media: te sequitur. Diuites egesserunt et esurierunt. costat quod illud non intelligit de egestate diuitiarum materialium. Restat igitur quod de inopia spiritualium que licet sit in diuitibus: non tamen est in timoribus deum: quod timor est initium sapientie: de qua dicitur Sapientia. Generunt mihi omnia bona pariter cum illa. Et ad illud quod obijcit de pauperibus. Non videtur iustum derelictum. Dicendum quod duplex est panis: scilicet corporalis et spiritualis. Verbum autem illud non intelligitur de pane corporali: sed de pane spirituali. Et quod illud sit verum apparet per glossam ibidem. Nec semen est querens panem spiritalem. i. indigere pane pro dei: quod verbum dei semper per se est. Potest etiam littera sic construere ut intelligatur. Non videtur iustum derelictum: nec semen est querens panem videtur derelictum: quod secundum quod dicitur ad illud. vlt. super illud. Non te deseram neque derelinquam. glo. Derelinqueretur ille qui fame periret. Vult ergo dicere propheta quod nec iustum nec semen eius videtur fame mortuum. et hoc a paupertate non reuocat: sed potius inuitat. Ad illud quod obijcit quod medicatio est malum quod imprecatur psalmi. in spiritu dei loquens. Dicendum quod est medicatio voluntaria: et mendicatio coacta: que est cum murmure et impatiētia. Prima est meritoria: secunda est demeritoria et afflictiva. Et psalmi. intelligit de secunda: non de prima. Et quod illud sit verum apparet per textum: quod dicit. Mutates transferatur et eliciatur: et hec omnia in coactionem et violentiam sonare videtur. Ad illud quod obijcit de ecclesiastico. Fili in vita tuam ne indigeas. Dicendum est quod iuxta distinctionem prehabitam verbum illud intelligendum est de indigentia spirituali respectu gratie: non de temporalis respectu sustentationis nature. Et quod sit verum apparet per glossam. Ne indigeas: inquit glossa. virtutibus vel bonis moribus. Ad illud quod obijcit quod beatus est magis dare quam accipere. Dicendum quod illud est verum quando acceptio elemosyne venit ex necessitate nature: non autem quando venit ex superogatione iusticie: iuxta distinctionem fa-

ctam in principali solutione. Et quod illud sit verum apparet per illud quod dicitur in libro de ecclesiasticis dogmatibus. Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius est. propter timorem deum sequendi deum insimul donare et absolutum sollicitudinem cum christo egere. Hec ipsum dicit Augustinus in libro de bono coniugio. sicut in precedenti questione allegatum fuit. Ad illud quod obijcit de glossa. Lu. xij. quod obis pro deo spiritibus debent labore manuum operari. Dicendum quod illud est cōsiliū quādam ad primum quod dicitur: videtur que possidetis. quādam ad secundum autem est solū de bene esse cōsiliū quod non astringit etiam viros perfectos illos potissime quod possunt circa maiora bona occupari. Et quod illud sit verum apparet per eandem glossam. cum subdit. Unde viuatis vel elemosinas faciatis. Tertium est enim quod illi quod omnia simul pro deo dederunt ad vltiores elemosinas faciendas minime astringuntur. Et ideo illa glossa. non exprimit quod est de essentia et substantia cōsiliū: sed magis secundum bene esse: secundum statum et conditionem aliquarum personarum que magis sunt idonee ad manualiter operandum quam ad aliquid magis arduum faciendum. Nam si aliter diceretur quod illud esset de essentia perfectionis cōsiliū: tunc nulli illud cōsiliū impleuissent nisi qui operati fuerunt manualiter: ac per hoc apostoli alij a paulo et barnaba: et alij plurimi sanctorum perfectissimorum quos non legimus fuisse manualiter operatos non iudicarem fuisse perfectos. Verum est vitiosum quod perfectioni euangelice consonat operatio manualis: si tamen non impediatur maiora bona. Unde glossa. super illud. vado piscari. Sciendum est non fuisse phibitos arte sua licite victum querere apostolatus integritate seruata: cum vni viuerent non haberent. et sic illis laborantibus adiungit deus necessaria que promittit. Sed quod hic labor cōpetat non occupatis circa maiora manifestum est: quod tunc apostoli predicationi minime vacabant. vlt. Lxxij. Venit symon piscari: quod neque christus continebat cum eis erat: neque spiritus datus erat: neque quid commissum erat tunc: neque quod habebat agere tunc artem tractant.

Beati Bonaventure Tractatus.

et ex hoc non habetur quod perfecti teneant operari manualiter nisi forte cum non habent spirituales et meliores exercitacionem. Preterea esto quod ubi perfecti teneant manibus suis operari: ex hoc tamen non potest inferri quod per sui humilitatem et aliorum edificacione non possent elemosinas humiliter petere pro loco et tempore. Ad illud quod obijciunt de glo. i. Thessa. iij. quod nullatenus aliquid desiderandum nec petendum: dicendum quod dupliciter potest quis petere ab aliquo: vel propter desiderium aliene rei: vel propter desiderium aliene salutis. primum prohibet apostolus tamquam malum et in lege prohibetur: quia dicitur. Non concupiscas rem proximi tui. Secundum autem non prohibet: quia lex charitatis hoc non prohibet: quia mutuis habundantiis hoc non prohibet: et omnis alteri facit ab altero supportari. Quid enim tam absurdum est quam ut credamus apostolum denegasse quod nullus ab altero petat nec beneficium: nec auxilium: nec solatium et pietatis et charitatis sine. Et quod illud si verum apparet per illud quod dicit apostolus ad philipp. vlti. de seipso regravatus eis de beneficio collato. Non quodro datum sed quodro fructum abundantiam in ratione vestra. Secundum enim quod exponit Augustinus. iij. de confessione. Datum querit quod delectatur precipue in re accepta: fructum requirit quod delectatur in salute aliena. Nec est verbum Augustini: licet verba sint mutata. Ad illud quod obijciunt de glo. i. Thessa. v. quod egenas facit a iusticia declinare: dicendum quod sicut divites non sunt in culpa sed cupiditas divitiarum: sic egenas in culpa non est sed in partem egenarum: quia quod habet a iusticia declinat dum fugiendo egenatatem vadit post pecuniam: quam quisque de facili declinat a iusticia. Qui enim voluit divites fieri incidit in temptationes et in laqueos diaboli et desideria multa et nocturna. Et sicut talis egenas est mala: sic et mendicatio ex tali egenate proveniens est culpanda. Cum autem plus placet penuria quam abundantia: et homo propter amorem paupertatis contemnit abundantiam terrenitatis: talis non habet occasionem declinandi pro tali egenate a iusticia: et talis est paupertas et mendicatio que spectat ad perfectionem evangelicam.

Et quod ista responsio sit recta patet per ipsam glo. in qua dicitur quod egenas dum saturari cupit declinat a iusticia. Egenus est qui cupit saturari. Est egenus qui non amat paupertatem sed saturitatem: non penuriam sed abundantiam. Et talis non est pauper evangelicus aut celestis qui mendicat ex superogatione iusticie sed potius cupidus et terrestris qui mendicat ex vicio sitate culpe secundum patris habitum responsione. Ad illud quod obijciunt de glo. i. Thessa. iij. quod vult apostolus servos dei corporali ter operari. et dicendum quod illud velle: aut non est velle preceptum sed admonitio: aut si est velle preceptum non se extendit ad omnes sed ad eos qui noli egere. Ad illos tamen se extendit qui non possunt maiora agere. Et ex hoc non colligitur quod pauperum vita sit mala quam manderet et manibus suis non operatur: sed melioribus et salubrioribus exercitiis occupatur. Et quod istud sit verum manifestum est. Nam si verbum illud quod non vult operari non manderet simpliciter esset preceptum: tunc omnes essent in malo statu qui manibus propriis victum suum non querunt cum possint: et hoc esset damnare totum mundum. Quare ita non se extendit ad pauperes voluntarios et perfectos: hoc apparet ex ipsa glo. que dicit. ut non compellantur egenate necessaria petere. Tales enim non medicantur sicut egenate compulsi: sed sicut amore perfectionis inducti. propterea non se extendat nisi ad eos qui non sunt circa maiora occupati: apparet ex ipso textu. i. Thessa. iij. Audimus quod quidam intervos ambulare inquiete nihil operantes sed curiose agentes. his autem qui eiusmodi sunt denunciamus: ut cum silentio operantes panem suum manducet. Et quod illud sit verum patet per Ambrosium. super illud Lucie. ix. Dimitte mortuos sepelire mortuos. dicit sic. Docet dominus minora bona per utilitatem maiorem esse pretermittenda. Ad hoc est enim alius mortuorum predicatio suscitare: quod corpus mortuum in terra abscondere. Unde et apostolus dicebat Act. vi. Non est equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis. Apparet etiam per Hieronymum. qui in prologo Job dicit sic. Si fuscilla iunco teperet aut palmarum folia

De Paupertate christi.

republicarem ut si sudore vultus mei comedere panem meum: et vestris operibus sollicita mente tractare: nullus morderet nullus reprehenderet. Hic autem quod iuxta suam salvatoris volo operari cibum qui non perit: et antiqua divinum voluminum viam sentibus virgultis purgare: error mihi geminatus infigit: corrector scriptorum falsarius vocor: et errores non auferre sed fere re. Hoc etiam apparet per beatum Augustinum in lib. de opere monachorum. ubi dicit quod illi qui habebant in hoc seculo aliquid quo facili sine opificio sustentaret vitam istam: quod conuersi ad dominum indigentibus dispartiti sunt: quod tales ad opera manualia non tenentur vel coguntur: nec ad querendum victum proprium. Et rationem postea reddit inferius quod illi qui pauperes sustentauerunt de elemosinis pauperum sustentari debent et possunt. Hic enim sic. Quia christianorum una responsio est: ideo quod quod christiani videlicet necessaria erogauerunt: ubique etiam ipse quod sibi necessarium est accipit: quod ubique ipse talibus dedit: quia nisi ipse accipit: si secundum Ambrosium maiora bona propter minora non sunt pretermittenda. et secundum Iulianum maiora sunt bona predicacionis et instructionis quam manualis operationis. et secundum Augustinum ad homines opera non astringuntur quod fuerint diuites delicati: manifeste apparet quod inter predictionem et operibus misericordialis ad homines opera non sunt astricti: sed debent et possunt de elemosinis sustentari. Et hoc est quod Augustinus in eodem lib. ante hec verba premit: quod homines potestatem habent si evangelice sunt: si ministri altaris: si dispensatores sacramentorum. si enim corporalia opera faciendo meretur quod suum sustentamentum: multo fortius spiritualia opera impediendo: quod corporalibus operibus merito preferunt. Fateor igitur quod verum est quod si quis adeo esset potens et spiritus et carne quod posset corporaliter operari: et nihilominus pro loco et tempore spiritualibus vacare exercitiis et ecclesiasticis utilitatibus: hoc agendo perfectus faceret. Sed quod ad hoc plene idoneus: cum multo labore sudasset ut veritas cognoscat: et cognita diligat: et cognita et dilecta alij proponat. Ad hoc enim necessaria est com-

multas lectionis et orationis et meditationis: quod qui vult sollicite intendere parum potest occupari circa corporale laborum. Laudandum est igitur et suadendum labor corporalis: sic tamen ut non impediat servum orationis: nec fructus predicationis: nec obsequium servitium regularis. Ad id quod obijciunt de glo. quod ad alienam mensam accedens necesse habet adulari: dicendum quod glo. semetipsum exponit in hoc quod dicit ocio dedisti: quo insinuat quod ille qui alienam mensam querit: et medicat per ociositatem fouenda: ille potius est ad blademum. Et quod mixtum si ille qui diligit ocium et fouet ventrem suum in hominibus proripit adulatorum: sed ex hoc non dicitur pauper evangelicus quod ad alienam mensam conuenit propter evangelicam et imitandum christum. Nam si tales homines quod pauperes et alienam mensam accedentes erant adultores: tunc cum christus apostolos misit ad euangelium predicandum et ad viuendum de scripturis aliene mensam potius fecisset tunc apostolos suos adultores quam homines predicatores. Ipse enim christus fuisse adulatorum primus: quod frequenter inuitabatur et comedeat in domibus phariseorum. Nam si recte intelligimus adulationis virtutem potius est annexum diuitibus mundanis quam pauperibus evangelicis et voluntariis. unde Hieronymus in ome. iij. super Mattheum loquens de diuitibus dicit sic. Adulari necesse est multos et principes et subiectos et multis indigere et turpiter seruire et formidare et suspicari: et timere eorum qui suspicant oculos: et time re calumnia torquent ora et aliorum avarorum concupiscencias. Sed non paupertas est aliquid tale sed primum vniuersum. Regio est non furibundis subiecta sed munita: potius tranquilla: palestra et gymnasium phariseorum. Audite quod homines pauperes estis: magis autem quod quod diuitiarum concupiscitis: non pauperes esse malum est: sed non velle pauperes esse: et neque malum existima esse paupertatem et non erit tibi malum. Et paulo post. Nam effundit eos qui accusant paupertatem afferas: sed eos qui per eam fulserunt. Cum hac belias educatus rapit est illa beata rapina: cum hac belias claruit: cum hac Johanes: cum hac apostoli omnes. Cum auaricia vero Achab. Jezabel. Biez. Judas.

Beati Bonauenture Tractatus.

Merito. Layphas cōdēnati sunt. ¶ Ad illud qd obijci de decreto vrbani: dicendum qd triplex est defectus in allegatione illius decreti. Primo: qd decretum illud est ad epōs qui debēt pascere medicātes: nō ad illos qd egēt. Vñ sicut illa lex Deut. xv. Non erit oīno indigēs et medicus inter vos. non est data cōtra medicatē pauperū: s; contra renacitatē diuitiū: qd p; hoc qd eodē capitulo subiūgit. Nō deerūt pauperes i terra habitationis tue: idcirco p;ceptio tibi vt aperias manū tuā fratri tuo egeno et pauperi. Sic et hic lex dat epīs abū dantib; ad sustentatiōem pauperū clericorū: et eorū potissime qd non egēt voluntarie s; cōpulsī: ne ppter indigētiam efficiantur circa diuinū obsequiū indeuotī. Scdō defectus est qd decretū illud inducit ad p; bādū qd clerici non debēt habere p;uū: sicut apparet i. ca. vbi dicit. Illis oib; claret qd clericis nullo modo licet p;uū habere: qd si habuerint non clerici erūt. Vñ per illud decretum non p;cludit via pauperib; qui nihil volūt habere p;uū: s; pot; aperiatur. Terti; defectus est: qd sicut habere p;uū in cōi cōprobatū et approbatum est auctoritate summi pōntificis: s; vrbani: sic mod; viuēdi in altissima paupertate auctoritate summi pōntificis approbat; est: sicut p; de excef. p; la. munit p;ua. et. Vñ decretū Urbani pape p;iudicare non potuit auctoritatē Innocēti; Ildonozij et Gregorij qd istū modū approbauerūt tam i iure cōi qd in p;uatis p;uilegijs: qd nō habet imperiū par in parem: et cōstitutio prior nō p;iudicat posteriori: nec cōe p;uato: nec lex cōis p;uilegio: sed potius ecōuerso. Nec ex hoc pot; argui in stabilitas seu contradictio inter rectorē ecclie: qd statuta mutari pnt et debēt p; loco et tēpore. Sicut p; in statuto de gradib; parēte et alijs plurimis que iuste a principio statuta fuerūt: et nihilomin; alia non min; iuste introducta sunt. ¶ Ad illud qd obijci de cōsecratione ecclie: dicendum qd et i illi; decreti allegatione tripliciter defectus est.

Primo qd statutū illud de cōsecratione ecclie non dotate factum est i alieuatione epōs. Scdō i dilataciōe diuinū cult;. Et tertio in solatione clericorū ministrariū: qd nōlūt se astringere voluntarie ad paupertatē voti. Idoy aut cōtrariū in pposito inuenit. Nam minus grauant et epī et ecclia de religiosis viciuētib; de elemosinis qd eis puidere in bñficijs et p;bēdis. Scdō qd cult; dei nō augmētaret s; pot; diuinuēre si hic mod; viuēdi de medio tolleretur. Tertio qd tales paupes voluntarij libētius deoseruūt medicatōe qd etiā deo seruēt p; magno bñficio: et mag; sunt cōtēti p;uulis elemosinis qd magnis bñficijs et p;bēdis. ¶ Ad illud qd obijci de lege de medicatib; validis: dicendum qd illi triplex defectus est i illi; legis allegatione. Primo: qd lex illa introducta fuit cōtra quosdā qd tpe famis pauperū elemosinas vsurpabāt sumulantes inertiā. Scdō: qd illi tales onerosi erāt et nullā vtilitatē reipublice afferebāt. Tertijs: qd tales qui laborare poterāt et tūc nihil occupati erāt et abūdare volebāt pnterāt ad maleficia et rapinas: et ideo iusto iudicio rector reipublice tales a mendicatione arcebat: et pena grauissima puniebat. Sec; aut est oī: nō i pauperulis religiosis in qd; nec simulatio inertiē: nec amor ocij: nec periculū rapinē: ac p; hoc nec dānū ecclie: sed pot; amor virtutis pfecte reperit. ideo nō arcent lege hūana: s; pot; p;dicātur et p;medāf lege diuina. ¶ Ad illud qd obijci qd medicare est indifferens: dicendum qd medicare qdū est de se nō est pfectiōis nisi p;supposita vñ abrenūciatione oīm: qd quidē est fin diuinū consiliū in qd dñs expōit adolescēti qd si illi; pleret hoc ipso ad pfectiōis cumulum pueniret. Vñ em. Si vis pfectus esse vade et vnde oīa. nec addidit: trade mihi vt i oculos meos ponā et sint oīa cōia. s; pot; da paupib;. nec subiūxit. Vade ad lucrandū victū tuū p labore manuū: s; pot; veni seque me. In quo fm glo. expōit intelligitur vocatio ad cōtēplā dū seu ad p;uū imitā dū et euā-

De Paupertate xpi.

So. xj.

gelizā dū. ¶ Ad illud qd obijci qd pfectiōis est liberaliter seruire et obligationes refugere: dicendum qd est obligatio veniēs ex reatu culpe et ex affectu charitatis pfecte. P;ua obligatio est vitā: da: s; scdā est acceptāda. Iuxta qd dicit Roma. xij. Memini qd dēbeatis nisi vt inuicem diligatis. Laudat em dñs amicitia spūaliū viroq; qd sit de māmō: na inq;ratōis. et ad corporis xpi mystici pfectiōem spectat qd mēbra libymuicē cōicēt fm roem dati et accepti: vt mutua diligentia vicissim possit impleri. ¶ Ad illud qd obijci qd medicat ex p;fide aut hoc faciūt qd pauperes/ aut qd p;dicātes: dicendum qd hoc faciūt qd pauperes xpi imitatores et euāgelizatores: qd em xpi imitant; p observatiā discipline regularis in qua vacāt diuina laudib; oratiōib; vigilijs/ et alijs regularib; disciplinis: et deū colūt: et hostem impugnat: et ea qd sunt infirma et non munita in castris ecclie p;gūt et defensiunt. Rursus qd p;uū scitatis annūciāt s; deū laudāt et hostē impugnat: et audiētes edificāt et informāt: et ideo cū hec opa eorū sint ecclie valde vtilia et p;ecessaria nulli dubiū est qd mereātur sustentatiōem suā: et ideo nō illicite faciūt si hāc hūiliter et suppliciter petūt. Sicut em ocul; vidēdo operationē facit manū p;ecessariā: ita qd man; oculo nō pot; imperare nec dicere: opa tua nō indigeo: qm oīa vtilis et toti corpori ei; opatio: et sic meret; sustentari. Sicut man; et pes et mēbra alia que sūt exposita labori: sic et de istis mēbris ecclie nō absurde d; et pot; intelligi si qd pio oculo velit istos oculos operā et vigilantia intueri. ¶ Ad illud qd obijci qd tales sunt p;eji imitatores: qd spūalia p; ipalib; ministrāt. Ad hoc satis sufficēter rēdit glo. sup illud. j. Cor. ix. Dispensatio mihi credita est: et hec oīa a diocient; vobis. Vñ si hūc constitueret qd

in retpali p;edicatōe p;uū dei/ absq; dubio hic p;uersus esset: qd de via faceret finē/ et esset s;lis giesi et balaā: qd mercedem inq;ratōis amauit/ et alijs pseudo p;phetis qd in mercede docebāt et in munerib; diuinabāt. Si aut sustentatiōem querūt sicut viā ordinatā ad euāgelizā p;dicatū: tūc recte scedūt et aplos imitant; nec a p;uatis tramite i quoq; recedūt. Vñ sup illud Lu. x. Edētes et bibētes qd apd illos sūt: dign; est ei operari mercede sua. glo. Nota qd vni op; p;dicatoz due mercedes debēt. vna in via qd nos i labore sustentat. alia i p;ia qd nos in resurrectione remunerat. ¶ Ad illud qd obijci qd p;fecto; est abstinerē a spē mala: dicendum est qd illa spē est mala dū hō rōnabil; pot; suspicari malū circūstātijs oib; p;fatis qd occurrūt. sed si qd recte attēdat hūmōi sic p;dicātes nō hnt spēm pseudo p;dicatoz. Nam pseudo p;dicatores dicūt p; oppositū ad veros p;dicatores. Vñ aut p;dicatores dicūt qd p;dicatio h; auctoritatē/ veritatē/ et vtilitatē. Falsi sunt qd hnt hor; p;ia: vel simplr/ vel i pte. S; si recte velim; attēdere modernorū ordinū p;dicatores. hec tria hnt i se. auctoritatē qdē qd missi sunt a summo pōntifice et alijs p;latīs qd sunt dñi in missis. veritatē sicut p; qd fidē et mores p;dicauerūt fm legē euāgeliz; vñ: atē: qd multos de statu culpe vocauerūt ad statū p;nicē: et ideo spēm hnt et s;litudinē maiore in cōpābi luer si qd pio attēderet oculo ad p;dicatores p;os qd ad pseudo: s; i tāto numero vix possit esse qd aliq; cū iuda diligant oculos et exorbirent ab itinere recto. Si em dñs hoc non cōcessit. xij. aplis qd psonalr elegit qd vlr essent boni: qd nūq; si hoc non cōcedit cōgregationib; alijs: nec tū ppter hoc sūt boni dānādi cū malis sicut nec mali iusti sūt: s; sūt p;mixti cū bonis. ¶ Ad illud qd obijci qd aut hnt auctoritatē aut nō hnt: dicendum qd hnt auctoritatē hoc est duplr. aut ex p;ia institutione/ aut ex p;uilegio seu demādatiōe. vel p; alia s;ba: aut ex iuncto officio/ aut ex p;cesso p;uilegio. P;ia est auctoritas p;icipalis et p;tati.

Beati Bonaventure Tractatus.

na: et spectat ad aplos / ad lxx. et eoz
successores: qd snt epi et alij curati: sicut
glo. dicit A. u. x. Sed est auctas min
principalis: et pot subauctoritas no ab
surde dici. et ppetit his q ab aplis mit
tunt tñq discipuli: sicut p paul^o suos di
scipulos mittebat ad loca diuersa. et po
tissime ei cōpetit qd est loco petri pici
pis aplos: uno loco xpi qd est dñs vñs
messis: ppter qd et hñe dñ plenitudine
ptatis. Sicut g primis hñtib⁹ auctori
tate principalē cōpetit sup⁹ accipe pñ
tue: sicut dicit gl. ij. Th. ij. A. aborāte
agricolā opz pñm de fructib⁹ pcepere.
Ibi glo. Necessaria sibi sumere ab his
in qb⁹ deo militat: et qd tñq cultor vi
nec exerceat: vel tñq gregem pastor: nō
est medicinas s; pñas. Sic illa qb⁹ cō
petit auctas sub pñcipalis cōpetit ac
cipe supplicatue. Ad disposuit spūs
scñs ad ecclie vtilitatē vt nō tñ effice
ret pbo pñdicatōis: verū etiā pbo hñili
tatis. Ad id qd dicit a xpo missa esse
et hñilis corde mitro: si hanc hñilitatē
et hñilitatiōem audet tanq reprobā cō
denare. Ad id qd obijcit q tñ et
pfecti⁹ est sed viros pbatōres: sapiē
tiores: dicēdū q fm dispōnem diuine
sapiētie de vniuersa dispōit et ordiat
spūs sñs. Tñ sicut in pñlo tpe ecclie
introduxit viros potētes et i miraculis
et signis: sicut fuerunt apli et eoz disci
puli: et medio tpe viros intellegētes in
scripturis et rōnib⁹ viuis: sic vltio tpe in
troduxit viros volūtariē medicātes et
paupes reb⁹ mūdania. Et hoc qd re
cte cōgruebat: vt p pñmos destruere
idolatriā et idolorū portenta: p scōs hñe
res: p tertios auariciā: q in fine seculi
magis regnat. Iñ hñtomn⁹ tñ q paup
tas iudamētū est euāgelice pfectiōis:
et ipa est qñ cōplemētū eiusdē: deo vi
guit i ecclie pñordio: et pgruū est vt vi
geat cura ecclie statū finalē. Tñ sicut
pñero. disposuit qñem illā de esu car
niū. xxiij. di. ab exordio dicē: q in pñ
mo tpe ante diluuiū nō erat in cōsuetu
dine esus carniū: et postea post diluuiū
cōuer fuit oib⁹ cōcessus: et post i aduē
tu xpi laudabilis fuit abstinentia ab esu

carniū. Tñ dicit ibidem q o reuoluit
ad o. i. finalis stat⁹ cōcordauit cū pñmo.
Sic satis pueniēter intelligi pōt i pro
posito. Sicut tñ hñero. nō intelligit de
abstinentia carniū qñ ad oēs sed qñ
ad monachos solū: sic nec de paupertate
intelligēdū puto: nisi qñtum ad paupe
res volūtarios q volūtariē renūciaue
runt mūdo. Nolo tñ q aliq ex hoc ar
guat qñ ego dicā q iam instet dies dñi
nec q pñas sūmbrias magnificē et di
latem: volēs corā hoib⁹ iustificari: nec
q pñerā modernos scñs antiq⁹: q in
magno et alto statu inueniri pñt multi
infirmi et imperfecti: nec iste spūs paup
tatis defuit tñb⁹ retroactis. Iuxta qd
dicit Greg. iij. dial. de quodā scripñmo
viro Iñaac noie: q fuit amator pñcipu⁹
paupertatis. Tñ et de eodē dicit. Lū ei
discipuli inuenerūt vt pñu monasterij
possessiōes q offerebant acciperet: ille
sollicit⁹ sue paupertatis custos: fontē sen
tentia tenebat: dicēs. Monachus q in
terris possediōem qñt: monach⁹ nō est
Sic qppe metuebat paupertatē: sue se
curitatē pñdere: sicut auari solēt peritu
ras diuitias custodire. Ibi itaqz pñhe
tie spūs et magnis miraculis cūctisqz lō
ge lateqz habitantib⁹ vita eius claruit.
Et q apparet q ei⁹ doctrina cōtēnēda
non fuit. Ad ecclia supia ostēsum fuit
multiplicib⁹ exēplis: et adhuc multo
plurib⁹ posset ostēdi. Et si nulla exēpla
eēt satis pñcipam laudabilis eēt stat⁹
excellētissime paupertatis: nō solū fm
scripturā sacra. verū etiā fm documēta
scñorū: q paupertatis statū voluntariū cō
mēdāt tanq pñcipuū et pfectū. Sicut g
absurdū est valde reprobare statū cōiu
gatorū diuitū / absurdū statū clericorū
et religiosorū possessiōes habētū: sic et
absurdissimū videt si qñ inuentat qui
reprobare velit statū pauperū i pauper
tate altissima et medicatiōe hñillima
xpo dñō famulātū: iuxta cōsiliū p os
tesu xpi pñpositū et irrepñsibiliter pro
mulgatū. Idōz cām defēdit Iñdiero. in
epla quā fecit aduersus vigiliātū. Eid
me relatū est: in qñ q cōtra auctoritatē
apli pauli: in mo petri: iohis. et iacobij

De Paupertate christi.

fo. xij.

qui destras dederūt paulo et barnabe
cōcitatōis: et pñceperāt eis vt paupes
mēores eēt: tu phibeas hierosolimā
in vsus scñorū aliqua supñu solacia di
rigi. Quidēcet si ad hec rñdeo / statim
latrabis meā me cām agere: q tāta cū
ctos largitate donasti: vt nñ venisses
hierosolimā: et tuas vel patronorū tuo
rum pecunias expendisses vel effudis
ses oēs periclitaremur fame. Ego hoc
loquor: qd bñs paulus pene i cūctis
eplis suis loquit⁹: et pñcipit in ecclijs gē
tium perynā sabbati: hoc est die dñico
oēs conferre debere q hierosolimā in
scñorū solacia dirigāt. Nūqd i alia pre
terraz: et i his ecclijs quas nascētes si
de sua erudiebat: q ab alijs acceperat:
diuidere nō poterat? Sed scñs paupe
ribus dare cupiebat: q suas pñpo fa
cultatulas reliquētes ad oñi fuitutē
tota mēte pueri sunt. Ad gū est ei nūc
si de ceteris eplis ei⁹ oia testimonia re
uoluerē voluerō: in qb⁹ hoc ait et tota
mēte festinat vt hierosolimā et ad san
cta loca credētib⁹ pecunie dirigātur:
nō in auariciā: s; i refrigeriū: nō ad di
uitias cōgregādas: s; ad imbecillitatē
corpulculi sustētādā / et frig⁹ atqz ine
diā declinādā. Iñdaci iudea vsqz hodie
pñuerātē cōsuetudinē: nō solū apd nos
s; etiā apd hebreos: vt illi q in lege dñi
meditant die ac nocte: et partē nō hñt
in terra nisi solū deū: sinagogaz et toti⁹
orbis foueāt mīsterijs: ex eqñtate dñi
taxat: non vt alijs sit refrigeriū et alijs
tribulatiō: s; vt alioz abūdantia alioz
sustētet inopiā. Iñdaci iudea vi
sio satis plana est respōsio ad predicta

Ita autē q predicta sunt co
nar⁹ est aliqz multiplad
uerfari: qdā ex eis reuelle
re volens: tñq impñtētia:
qdā vt falsa: qdā vt incōse
quentia: qdā vt dubia: plurima autē ex
eis tñq doctrine aplice inimica. Iñdaci
aut facit rñdēdo cuidā qñt min⁹ suffi
ciētē post collecte in scholis salua gra
colligētis: sicut meli⁹ pōt apparere in
pñenoiaria qñne. Iñdaci iñq impñtē
tia reputat qñcūqz inducū⁹ de discipu

lis xpi ad pñdicādū missis: q illis data
erat auctas necessaria accipiēdi nō ex
mēdicatē s; ex pñtē. Ad iñq autē pñdi
cāt absqz auctē: pñdofūt: et ideo neu
tro modo: nec ex auctē: nec ex mēdic
tate petere debent. Et si dicat q tales
a papa et ab epiis missi sunt: dicit q ab
epiis sūt pñcedi. extra de offi. iudi. ord.
iter ceteras. Fuit igit data forma pre
dicatib⁹ ex officio et auctē s; ad tñā vt
ipēdīmēta amouerent: et ideo auctes
tam text⁹ qz glofaz i hoc casu impñtē
tes vident ad pñpñtū fm eū qui qñt
predictē videt aduersari. Iñdaci autē
obuiatiōis apparētiā sophistia facile
est detegere: si qñ intelligat radicē pñ
tis i aplis et pñtis: et nūcijs destinātis
ab aplis. Lertū est em q hec radicabi
liter fuit i xpo: fm q dicit aplos. Mat. j.
Qñ erat aplos pñsum xpm. et ioh. xx.
Sicut misit me pater. et. Dedit autē
xps aplis eos mittēdo duplicem pote
statem: scz predicādi et erigēdi iustitā
tionem suā. Et has potestates constat
esse distinctas: q: cū epūs possit semel
in anno pcuraciones suas in vno loco
exigere: pōt tamen cum voluerit pñdi
care. Iñq sumū⁹ pontifex qui xpi lo
cum tenet in terra potest vt rñqz simul
dare / pōt et vñā ab alia separare. Ad m
ergo sumū⁹ pñfex et prelatus non pos
sunt oia que ad eos spectant exercere
pñsonaliter p seipsos. ppter diffusos po
pulos sibi subiectos: ordinauit spūs san
ctus in regimine ecclie vt ipē mitteret
aliqui legatos q vtrāqz haberēt pñtē.
Et rñsus ne pñculares ecclie grauā
rētur ordinauit vt epi mitterēt pñonas
idoneas ad predicādū et cōfessiones
audiēdū: qb⁹ etiā ipsi. pñderēt. ex
tra de offi. iudi. ordi. inter cetera. Qñ
dinauit etiā vt ipē cū prelatus mitteret
paupes volūtarios et peritos: qb⁹ nec
ipsi eēt astricti ad exhibēdū ne grauā
rētur multitudinē sumptuū: nec pñtātē
habērēt ad exactionē pcuratiōnū pñt
tollēdū grauamē subditoz: et ita q hñs
liter icederēt tanq paupes et cōtēti mo
dis: et sola necessaria suscipientes: et
necessitatē suā cū op⁹ eēt hñt mīsuā
huij.

tes: his q̄ voluntarie et sine grauamine et cū hilaritate supportare: et releuare et possent et vellēt. Quā sicut decret. de offi. iudi. ordi. a sede aplice emanauit: sic et cōfirmatio ordinis et regule hūmōi pauperū predicatū veritate. extra de excess. prelat. nimis praua. vt habitum est. s. Nec hoc factū est i preiudiciū: s. poti⁹ i adiutorū parrochialū sacerdotū. Nec ex hoc ecclesia p̄stituit si curat; de⁹ puidet adiutorū vt aīas sibi p̄mīssas quas hnt curā ab omī corruptione peccati p̄fectū custodiāt incorruptas: amīcūlatib⁹ sibi vīris spūalib⁹: nō vt dñis vel curā hntib⁹ s. poti⁹ velut seruis p̄ charitatē xpī. Tales igit q̄ mīssī predicāt in hūilitate et paup̄tate: siles sunt vīris ap̄licis nō p̄seudo. p̄phetis. Quā p̄ non hnt illā plenitudinē auctoritatis quā hnt p̄lati et habuerūt ap̄li: ideo inter opitulatōes nūerādi sunt. j. *Loz. xij.* p̄posuit de⁹ i ecclesia p̄lo apostolos: scdo p̄phas: tertio doctores: deīde p̄uites: exīde opitulatōes. et c. *Mo.* opitulatōes. i. eos q̄ maiorib⁹ ferunt opes: vt tū ap̄lo: et archidiaconi: et c. Inter eos etiā nūerari p̄nt q̄o paſtores ecclesie deo statuit opem alijs ferre. Et ideo ego dixi turba morē sermōis theologi: q̄ dicit subauctoritatē esse in eo q̄ mittit: q̄ subauctoritatē habet nō ad excusandas excusatiōes i petis: vt mihi iponit: s. poti⁹ ad intelligētā veritatis. Forma igit p̄sc̄pta ap̄lis dicit et p̄t p̄petere ist. De cū dicit q̄ fuit ip̄alis cū ex se p̄t auctoritatē nō habeat eadē facilitatē cōtēnt quā p̄bat. Rursum si cōueniēs fuit forma i ecclesia p̄nitua: q̄re nō sūt i finali q̄rū ad eos qui ap̄los hac forma imitari volūt. Nō ei dico q̄ vīs ecclesia in oib⁹ ad paup̄tātē reducā sit: sicut rabies mihi iponit: sicut ex p̄bis meis superi⁹ apparet. sed q̄ volūt p̄nt ap̄los imitari p̄fectionē et paup̄tatis altitudinē. Quā exēplo apostolorū ex p̄bis euāgelij i ecclesia recitat; incitatus fuit brūs Frācis⁹ ad aggrediendū hūmōi modū viuēdi: sicut ex legē da sua clari⁹ elucescit. Quā igit sup̄ illa s̄ba ordo hūmōi fūdat⁹ est: non sunt illa

ip̄tinetia: s. p̄ oēm modū p̄tinetia tāq̄ hūmōi modū viuēdi stabilitissima fundamētis. Sūt igit tales suscipiēdi: q̄ p̄tisciscuntur vt pauperes p̄noie xpī: sicut dicit in. iij. canonica Joh. vbi dicit q̄ qui tales recipiunt sunt cooperatores veritatis. Tgitur q̄ talib⁹ aduersantur et eos non recipiūt vel nō suscipiēdos dicūt: siles sunt dyotrepi. de quo dicit glo. q̄ here si archa etiā fuit illi⁹ t̄pis: cui⁹ doctrīna et secta p̄cul sit ab oib⁹ christianiis.

Recellere conatur aliqua si cut falsa. Nā falsū esse asserit q̄ xp̄s aliqd petierit vt mēdic⁹. Nā et si mēdic⁹ dicitur i p̄s. hoc dicit in q̄tū pe tuit a p̄e: vel in q̄tū assūpsit n̄as infirmitates. Si dicat a samaritana petiisse aquā: et a zacheo hospitij. hoc non fuit ex mēdicatē s. ex auctoritate vel vrbānitatē. Et rur⁹: si etiā mēdicasset ad cōsequētā trahēdū nō eēt: falsum esse nihilomin⁹ dicit q̄ aliqua mēdicatio sit voluntaria: imo oīs dicit esse inuita et coacta. Nāc aut obulationē que salutarē p̄tati ipungit facile est de falsitate p̄uicere: si q̄s veritatē p̄e velit audire. Nam q̄ xp̄s fuerit mēdic⁹: et text⁹ p̄phetic⁹: et gloſe testant: et q̄ petierit vt mēdic⁹: sicut allegatū fuit i opponēdo in. ij. glo. et sūt i p̄s illo. De⁹ i adū. meū intē. sup̄ illud. Ego ego egen⁹ et pauper sum. dicit glo. Nā sūmit iste sibi s̄ba dei q̄ in p̄cedēti psalmo hec eadē de se dixit. q̄si diceret. Illi q̄ q̄rūt aiām meā sunt diuites: s. ego sum egen⁹. i. petēs: et paup̄. i. insufficiēs mihi: q̄ et mīdas: nas copias nō hz: et int⁹ vbi est diues semp̄ ambit desiderat et accipit. Sed hāc cōstat q̄ xp̄s fuit egen⁹ et pauper: et petēs vt egen⁹ nō a p̄e t̄m: tūc ei oēs hoc modo eēt mēdic⁹ et nulli diuites etiā habētes copias: q̄ est p̄ glo. p̄p̄e: terea xp̄s adhuc petiit a p̄e: angeli p̄tūret sc̄ti cōprehēsores: s. nō dicūt mēdic⁹. Et q̄ igit testimōio tam ex p̄so ter. hic dicit: et glo. cōsentit: et nulla auctoritas p̄tadicat: q̄re nō fātēbimur q̄ xp̄s vt mēdic⁹ petierit: fātēmur em̄ eū fuisse p̄ginē et vīre caruisse: licet

scriptura de hoc nō faciat mentionem. Euāgelij etiā exp̄m̄it q̄ petijt et potum et hospitij: et constat q̄ nō ex imperio et dñio: et auctoritate: q̄ tunc exēmplū paup̄tatis nō dedisset. falsū etiā dicitur q̄ non h̄bet vbi caput suū reclina ret cum haberet subditos a q̄b⁹ posset p̄curatōes erigere. et min⁹ iuste egisset in hoc q̄ p̄dicabat in hierlīm et p̄ficebatur in bethania. alibi faciēs fructus et p̄dicās: et alibi accipiēs emolūmētū. Sed dices q̄ petijt et vrbānitatē. Sed nūquid xp̄s accepit paup̄tātē ad docēdam vrbānitatē? Nā liquid p̄p̄ curialitates hūanas docēdas fieri voluit egenus et pauper: Nūquid se magis vocat curialitatis: et non magis humilitatis? Discite a me inquit math. xj. q̄ mitis sum et humil⁹ corde. p̄tē igit ex hūilitate q̄ oportūnū erat ad releuandū suā indigentā. ac p̄ hoc vt mēdicus et paup̄. Et p̄t q̄ hanc indigentā nō habuit nisi q̄ voluit: nec petijt nisi q̄ voluit: q̄ lapides in aux cū voluit puertere poruit: sicut discip̄s ei⁹ fecit iohannes euāgelista illi mēdicare et egere volentib⁹: et euāgelizantib⁹: q̄ pueri fuerāt retro. q̄ post modū mēdicatē et paup̄tātē gēmis p̄ctosis p̄tulerunt. Et p̄ hoc p̄t q̄ xp̄s et eius seq̄tū est voluntarie mēdicare. Alio q̄ mīne mererē i hac mendicatiōe et paup̄tate. Nā absurdū est dicere q̄ paup̄tas et egestas sint voluntarie. et mendicatio ex ip̄a p̄cedens sit coacta. Si ergo in xp̄o sūt ex paup̄tate et hūilitate: et voluntaria: q̄re non est trahēda ad p̄sequētā: cū ip̄e dicat. Discite a me q̄ mitis sū et humil⁹ corde: Quā p̄o ceteros volentes ad summū apicem p̄fectiōis venire inuitet ad seq̄ndū se p̄ hūmōi paup̄tātē. Quāde inq̄r et vēde et c. Et ap̄la dicat. ij. *Loz. viij.* Scitis gratiam dñi n̄i iesu xpī. Et post cōsiliū dicit glo. vt ei⁹ paup̄tātē imitem. cū etiā ista sit p̄fectio q̄ oib⁹ cōiter p̄ponitur. et dicit. Qui p̄t cape capiat. cū Augustin⁹ sup̄ ioh. dicat home. xv. In omnib⁹ que xp̄s gessit vt hō hominib⁹ in se credituris p̄bebat exemplū. cū loq̄ro: dicat: q̄ etiā si in miraculis nō sit a nobis imitand⁹: in his q̄ humiliter gessit imitandus est a nobis. cū etiā ip̄e fuerit vniuersalis forma virtutū in actib⁹ suis. Unde Hugo. de vera reli. Nullū p̄ctū p̄mitti p̄tēnti dum appetunt ea que ille p̄tēpsit. aut fugiunt q̄ ille sustinuit. tota itaq̄ vita ei⁹ in terris per hōminem quē suscipe dignat⁹ est discip̄lū: nam inop̄ fuit. Quis igitur audeat dicere: q̄ nō sit trahēda ad p̄sequētā: nisi qui audet dicere: q̄ xp̄o nō debet imitatio in his que hūiliter gessit. hoc autem si dicim⁹ quicqd sanctitatis: p̄tutis et p̄fectiōis est: et religio xp̄iana fūditur et subuertit: et etiā enervat: quia qua rōne de hoc dicitur: eadē ratiōe et de alijs exēplis p̄tutum dici poterit. absit autem hoc ab omnibus cordibus christianiis.

Recellere miti nihilomin⁹ aliqua sicut in cōsequētia. Dicit enī q̄ non sequit q̄ quis egestas sit pueniens p̄fectiōi sanctior: q̄ p̄pter hoc et mendicatas que egestatē aliquādo p̄comitat. q̄ sūt possēt argui de mādicatione filiorū: et de furis et rapinis q̄ ex egestate et paup̄tate plures sublequant. In cōsequētia etiā dicit q̄ h̄s beatus Benedict⁹ fuit p̄fect⁹: et p̄p̄ hoc accipiēdo ab illo Romāo elemosinas quidanas: opus egerit ad p̄fectionem spectās: q̄ p̄fect⁹ multa facit q̄ ad p̄fectionem nō spectāt. sicut comedere: egerere: et cetera p̄similia. In cōsequētia etiā dicit: q̄ h̄s seipm̄ vilificat et hūiliat: p̄ christo sit bonū: q̄ p̄pter hoc hūiliare se mendicando sit bonū: q̄ mendicare nō est seipm̄ humilitare: sed sui curam agere. Et t̄p̄ meretrix seipm̄ vilificat: p̄stituendo: nec t̄m in hoc placet dño. parimodo nec vilificatio q̄ quis se vilificat mendicādo. Quā aut in ista r̄tas fedas: quia fedā p̄p̄t exta: et mēdicatē fedare miti: facile est sp̄salit̄ ro resp̄uere tanq̄ fedas: falsas: et fictas. Inuenim⁹ enī in vīros christianos et p̄fectos i suis legēdis nō laudari de crudelitātib⁹ in mādicatione hoib⁹: vel de cupiditatibus in p̄dis agēdis: vel de

egestionibus fornicationibus et huiusmodi in
libus. Laudari autem et predicari in-
ueniuntur in tanta penuria vivere ele-
gerunt quod non habebat victum neque vesti-
mentum nec habere volebat tantum diui-
tes: sed potius medicare humiliter tantum
pauperes et despecti: sicut apparet in ex-
emplis supra introductis. Nam quod ad ege-
statem sequatur comestio filiorum hoc est co-
tra ordinem nature. quod sequatur furtum et ra-
pina: hoc est contra ordinem morum et iusti-
cie. Quod autem sequatur insinatio sue neces-
sitate ad proximum et postulat subditi-
um amore dei: hoc est secundum ordinem charita-
tis et pietatis naturalis. Et etiam gra-
tuite et spiritualis. Nam omnis lex mandat
proximum a proximo foueri et releuari.
Quod igitur fuisse est de hoc quod ordinem puer-
titis et est secundum ordinem puerum: ad hoc quod
sit secundum ordinem rectum iustum et bonum chari-
tativum et primum. Laudat igitur romanus
monachus: quod secundum legem charitatis beato
benedicto procurabat. et benedictus quia
humillime suscipiebat. Multum autem inue-
niebat eum laudatum: quod egerebat et sterco-
ritzabar. hoc enim valde est abominabile
in mediis introducere cum agitur de lau-
dibus sanctorum. Laudatur autem me-
dicans licet curam sui agat: non quod hoc fa-
cit qualitercumque: sed quod facit humillime.
Unde sicut sobrie comedere est actus vir-
tutis: ita comedere sit curam sui agere.
Sic et in proposito intelligendum est. Un-
de Crisostomus. homel. iij. super matth. loquens
de pueris sanctis querant in palatio re-
gis babilonis. ait sic. Sancti itaque ex-
sistentes et iusti: decies milia elegerunt
mendicare domi et eis que in templo erat
potiri bonis. Ego enim ait abiectus esse
in domo dei mei: magis quam habitare in
tabernaculis peccatorum. Decies milia
itaque elegerunt abiecti esse domi: quam re-
gnare in babilonia. Est ergo in medica-
tione humilitas et vilificatio sui deo ac-
cepta. Alioquin a sanctis pueris non esset
eligenda. Eligunt autem eo quod cura sit
sui cum humilitate sua. Illi autem qui cu-
ram carnis sue agunt in desideriis et co-
cupiscentiis illi proculdubio non lauda-
tur: sicut meretricis qui seipsam prostitu-
it.

amore peccate vel seruoze libidinis: sed
abstinet hoc a fidelium cordibus et humilia-
tio viroium spiritualium in mendicatione
sit filis vilificationi meretricis in sui p-
stitutione. Nam membra christi non sunt
tollenda ut fiant membra meretricis.
Christus autem desit in forma serui et etiam
pro suis membris dicit. Ego sum mendi-
cus et pauper: deus autem sollicitus est
mei. Quod nequaquam diceret. nisi esse men-
dicum pro christo adeo placeret deo ut
deus faciat gerere curam nostri specialissi-
mam: sicut gerit pater de filijs: quod de
meretricibus et meretricantibus sentis-
re. peccat ab auribus et meritis christianis.

Ruellere nihilominus cona-
tur aliqua alia veluti dubia
Nam ad illud quod dicit de
beato alexio quod mendicauit
et de fratre franco quod miraculis
hoc confirmat. Idem probat. tantum ad
dubia et incerta. addens quod etiam si mira-
cula essent facta: non esset adhuc certum:
quia multi mali miracula faciunt: et quod
panibus etiam furtim sublati possent mi-
racula fieri. nec tamen ex hoc constaret quod bo-
num esset furari. Dubium etiam dicit quod ro-
mana ecclesia approbauerit mendicatio-
nem: quod si hoc faceret errare convincere-
tur. Sicut etiam imponere in penam satisfac-
tionis erraret. et hoc dicit nullatenus esse
credendum. Quod autem obuiationi p-
dubitatione se pregenti sine dubio resi-
stendum est. Nam si in dubium reuocet quod
legit in legenda sancti alexii et legenda bea-
ti francisci: pari ratione in dubium venit
quicquid legit in legenda aliorum san-
ctorum: ergo omnia exempla virtutum et gesta
sanctorum iam reuocant in dubium. Sed du-
bia unitari vel credere piculosi est. ac
p hoc perit fides: deuotio et reuerentia
quod habet in sanctis sine dubio reuocant
cetera que narrat de ipsis. Rursus si
miracula quod fecerunt non sunt testimonia
efficacia ad sanctitatem eorum assequenda
nullatenus hodie ecclesia: quod propter testimo-
nia miraculorum sanctos canonizat. et cas-
talogo sanctorum ascribit. Quod siremo quod
vires auditur quod deus pro fure panem furtim
acceptum multiplicaret ad aliorum salutem.

Audiuimus in p medicum pauperem panem
quem mendicando acquirerat multiplici-
ter augmentasse. Sed si dicas hoc spale
fuisse privilegium et familiare sanctis p-
prium esse factum. quod hoc alius tradidit
in legem et regulam in quod eos ad mendicatio-
nem iussit: si sibi soli pro se solo est inspira-
ta. Si dicas quod ex proprio capite: non pro
inspiratione: quod non potest esse donatum quod
ad actum reprehensibile tantum ad actum
mortis et perfectionis temerarie iussit.
Quod etiam sedes romana de pensu car-
dinalium hoc approbavit. Sed si dicas
hoc non esse credendum quod mendicantem ali-
cui imponat in penam vel quod approbet pro
regula et vita sancta. Sed mendicantem pe-
grinantis imponat habere de penitentia.
vbi dicit de sacerdote qui reuelabat confessionem
neque deponat: et omni tempore vite sue igno-
miniosus pegrinando p-
gat: si viueret
de labore honesto vel de sumptibus pro-
prio: non pgeret ut vilius: sed potius ut ho-
norabilis. Restat igitur quod ipse ut vadat
ut mendicet. Sed autem pro regula approbet
propter illud scriptum super allegatum de exce-
ptis. nimis praua. vbi dicit quod ordinem
et regulam predicatorum et minorum sedes
aplica noluit approbasse. Propter etiam per
regulam beati francisci a domino honore
approbatam et confirmatam. vbi dicit quod va-
dant fratres per elemosina confidenter.
Sed si errauit hoc approbando: et constat
et hoc approbasse et confirmasse: constat
etiam quod vniuersalis ecclesia pro totum mun-
dum huiusmodi ordines et statum acceptat. Quod
stat ergo fuit dictum huiusmodi huiusmodi vniuersalis
ecclesia tota errauit et dece-
pta fuit. et qui huiusmodi statum erroneum inue-
nerunt et approbauerunt omnes donati
sunt. quod est horribilissimum et incredibile
simum quod deus permitteret errare vniuersa
sicut populum sanctum suum. et tantam multitu-
dinem sapientium quod hec propter precesserunt.
Quod ut autem tam sapiens et ita iustus ut au-
deat ceteros pro se iudicare fuisse de-
ceptos et reprobos. Multa est hec sapie-
tia quod oimondit insipientiam. et mira iusti-
cia quod ceteros perdonat. Sed si hoc non est sa-
pientia: si potius temeritas sedem applicam
velle iudicare: quod a solo deo iudicari: et

eius iudicium et sententiam reprobare: et tot
viros sanctos in infernum retrudere et in
barathrum damnationis procul ergo
hec fiant a cordibus fidelibus et christi-
anissimis.

Ruellere etiam conatur plu-
rima imo fere omnia tantum
doctrinae apostolice inimica: pro
eo quod dicit medicantem
ab apostolo esse prohibita tantum
malam: et tamen in casu esse necessariam. Dicit
etiam me fuisse mentum: et scripturam apo-
stoli defendisse falsum et defendere: in
hoc quod dicit me dixisse: quod laborare ope
manuali non sit preceptum. Dicit igitur quod
medicare non est indifferens: sed malum.
et ideo propter adiectionem circumstantie fieri ne-
quaquam potest bonum. Imo quod potius est in p-
dicatibus asserit esse simoniacum. Idem autem sue
positionis fundamentum frequenter iteratum
facile est advertere esse ruinofum: seu cum
omni eo quod superedificat. Nam si medicare
prohibetur: et medicare peccare. Et esse
mendicum est esse peccatorem. Quod et christus
se dicat mendicum: imo propheta in persona
christi: fateatur christus se esse peccatorem. quod di-
cere vel credere non parum est flagitium
vel peccatum. Rursus si medicare peccare
est: mendicantem peccatorem est siue mendi-
catio. Sed. ij. Corinth. vii. super illud.
ut eius inopia vos diuites essetis. glo.
dicit. Nemo se contemnat. pauper in cel-
la: diues in conscientia. securior dormit
in terra: quam auro diues in purpura.
Non expauescas: ergo cum tua mendi-
citate ad illum accedere qui indutus
nostra paupertate: vbi se pauperavit
nos dirigit. Ergo mendicantem dispo-
nit: non retrahit a diuino accessu. con-
stat igitur quod non est peccatum. Amplius
Crisostomus super Mattheum homel.
lxx. in fine dicit. Mendicare in nullo
offendit deum. Furari autem siue rapere
offendit deum et hominem. Idem etiam
patet per auctoritatem Crisostomi. super
rurum allegatam de homel. iij. super mat-
theum. Non ergo est ab apostolo phi-
bitum nec inuenitur alicubi hoc apostolum
prohibuisse: sed potius cum suis coapostolis
commendasse. Nam. i. Corinth. xvi. et

Beati Bonaventure Tractatus.

egestionibus fornicationibus et huiusmodi si predicauit et procurauit quod collecte fierent in pauperes scribae qui erant in hierusalem sicut elemosine eis gratis ipse. et ad Gal. ii. dicit quod petrus et iacobus deexteris dederunt mihi et barnabe societatis. ut nos in gentibus ipsi in circuncisione: tamen ut pauperes memores essemus. glo. pauperum qui rerum suarum venditarum precisi ad pedes apostolorum posuerunt memores essemus ad opus illorum faciendo collectas. Si ergo apostolus symoniacus non erat in hoc quod collectas petebat: et discipulos mittebat ad hoc ut peteret elemosinas ab his quibus spiritualia seminauerat: pro pauperibus quod erant in hierusalem. Si summus pontifex ordines statuatur pauperes quod spiritualia seminat: et de eorum quod edificat pro et exemplo elemosynarum: non gemitus petitis seu vitro oblati uiuant: ab apostolo in nullo prius discor dat: qui potius concordat. cum tanta sicut ipse et maioris prelate habeat in gubernando et disponendo ipsius ecclesie membra.

Cum obijciat quod apostolus precepit laborem corporalem in textu. et glose videtur dicere quod hoc facit contra medicinam. Sed ad hoc est plana responsio. Et sic quod apostolus laborum huiusmodi manuale precepit: quod nunquam negatur: sicut apparet in prioribus metis: sed quod hoc non vniuersale precepit seruis christi nisi forte in articulo necessitatis: in quo non potest licita via haberi victum nisi per laborem manuum: sed precepit personis determinatis: in quibus apparet ex textu. Audiuimus quosdam inter vos ambulantes iniquitate: nihil operantes: sed curiosos agentes. his autem qui et in modum sunt denunciamus et obsecramus in domino iesu christo: ut cum silentio operantes suum panem manducet. Et paulo apostolo. Denunciamus ut subtrahatis vos etc. Glo. Incipit hic de curiosis et ociosis: monens ut corrigantur. Item per series textus et ex glo. quod mandatum illud se extendit ad curiosos et ociosos. Sicut. j. Thessa. iiii. i. Rogamus vos fratres ut operamini deus: ut qui sitis: et opemini manibus vestris: sicut precepimus vobis. glo. Opemini quod adiuuat vos quietos esse. Illud enim malum ex ocio venit. Et hoc est primum quod hoc dicit ad oculum vitandam et pigritiam tollendam. quod est senten-

na desideriorum: et fomentum peccatorum. Unde. Ephe. iiii. Qui furabatur iam non furetur. magis autem laboret operando manibus suis etc. Et hoc igitur primum quod labor non omni- bus precipitur. Et per hoc non inhibetur medicatio: nisi illa que venit ex ocio et cupiditate: secundum quod insinuat textus et glose. Sed obijciat de Aug. de opere monachorum. quod loquebatur ad monachos: quod spiritualibus erant exercitijs occupati et ita non ocio sit: et illis dicit quod ad huiusmodi opera sunt astric- ti. Ad hoc apparet manifesta responsio si attendatur conclusio circa finem: quod posuit eorum positionem quod propudiam operationem corporalem: in qua male sentiebatur ibi. Quod obijciunt quod relicta sue apostolica sue quicquid opulencia inter pauperes christi vivere voluerit: si corpe valeat et ab ecclesiasticis occupacionibus vacat: sed manibus operantur: misericordiam agunt. cum omnia sua indigentibus diuiserunt. Et si noluit: quod audeat cogere. Illi autem qui preter istam sanctam societatem vitam labo- re corporis transigebant si non laborant non manducet. Apparet igitur quod sunt astric- ti: sed validi et fortes: et quod ab ecclesiasticis oc- cupacionibus vacat: et quod vitam in seculo de labore corporis transigebant. et tales multi erant inter illos monachos: et plures erant in exordio religionis minorum fratrum. etiam ad labores artium. Hic autem paratiode aliorum paucissimi sunt tales. et id non est quod apostolus si talibus concedit simpliciter medicas- se: maxime cum talis actus non sit multum appetibilis: nec delectabilis: nec honorabi- lis: imo repletur multis vitiorum: et mi- seris. ad quem nullus valens viri cor pos- set inclinari: nisi in spe finis: et amore christi: et desiderio. perficiendi: cum adiutorio gratie spiritus sancti. sine quo vir credo posset diues ad tante abiectiois incommodum inclinari. Nec tales grauant populum deum et eccle- siam: maxime si nihil vitia necessaria petant: quia multo plura expendere et consumerent de elemosynis paupe- rum: si clerici in seculo in beneficiis prebendis remanerent: nec tunc quan- do modicum inuenderent spiritualibus operibus etiam in diuitijs precludere- tur via salutis. absit igitur quod tunc pre- cludatur tanta aruitudine paupertatis.

De Paupertate christi.

fo. xv.

Et iam dictis in hac questione de paupertate et cetera re- colligamus in summa appa- ret: quod sicut medicare in pau- peribus debilibus et infirmis est necessitas nature. in validis ociosis et cupidis est vitiositatis culpe. Sic in pauperibus voluntariis contemptoribus sui et imitatoribus christi et predicatori- bus euangelij est actus consonans non re- pugnans euangelice perfectioni. pro eo quod omnibus vniuersaliter renunciare: nul- lam rem sibi appropriando: est consiliu a deo ut perfectus elemosynas accipe- re iustis pauperibus est concessum tanquam li- citum. et in nullo perfecti euangelice inimicu. elemosynas etiam humiliter pete- re pauperibus voluntariis non est inhibi- tum tanquam malum: vitam suam de lucro la- boris sui transigere: non omnibus validis pauperibus inunctum tanquam preceptum ne- cessario strictiuum. Si quis ergo impugnat rerum temporalium vniuersalem abrenuncia- tionem impugnat christum pauperem crucifi- xum. impugnat euangelicum consiliu. impugnat cetum apostolorum dicentium. Ecce nos relinquitur omnia. impugnat etiam spiritus sancti quod hoc inspirat et suggerit cor- dibus perfectorum. impugnat et ipsum deum preem vniuersorum quod est refugiu paupe- rum. impugnat denique regnum celorum totum vniuersum. cuius dominu paupe- ri est concessum dicente deo. Beati pau- peres spiritu quoniam ipsorum est regnum ce- lorum. Et ideo contra tale insensatu ne- cesse est ut pugnet orbis terrarum. Quis autem impugnat elemosinam acceptio- nem: et christum impugnat. quod stipendiu ac- cipiebat a mulieribus sibi seruentibus et se imitantibus. Luc. vii. Et cetum aposto- lorum: qui et ipsi elemosinas accipiebant que ponebant ad pedes eorum. Actus iiii. Et statum monachorum quod super elemo- synas fundati sunt: et vniuersum clerum. Nam et ipsi de elemosynis viuunt: que vi- tro ecclesijs communiter collecte sunt: et per con- sequens communiter pauperum statum. quem tamen scriptura diuine indicat deo ma- xime esse acceptum. Quis ergo non impugnat humile elemosynarum petitionem in eis qui

egent et licite possunt accipere: impugnat christum qui humiliter petijt hospitium: qui se fatef esse mendicum. impugnat et paulum qui petijt collectas fieri paupe- ribus sanctis et hoc de voluntate petri. impugnat vinculu charitatis quod facit comunicari in ratione dati et accepti. im- pugnat officiu humanitatis per quam indiges exponit necessitate sua ne sibi sit inhumanum. et aliu excitat quod potest et vult ut primo sit humanum et pius. et in hoc nullus offendit: nulli preiudicat. nihil inordinate concupiscit. nihil idebit au- fertur in eis. precipue qui non querunt datu sed fructu. Cum autem impugnat ociositate/cupiditate/carnalitate: et su- perfluitate in ceteris christianis: et preci- pue in religiosis: bene facit et recte. si tamen ordine rectum procedat. qui autem vniuersali omnibus validis non imponit lucratui laboris de quo debeant susten- tari. preceptu apostoli nimis ampliat: et ius- gum seruitutis super christi suos nimis aggrauat: et spirituales viros a spiritualibus occupationibus et laboribus retardat in periculo salutis animarum: dum magis fa- cit eos sollicitos de suis mortuis cor- poribus pascendis: quam de primorum ani- marum deo acquirendis. quod si fiat deci- matur menta et cunctum: et relinquetur que grauiora sunt legis iudiciu et mise- ricordia: preferet mia corporalis spirituali ac per hoc corpus spiritui preferitur. pua- tum comodum utilitati comuni: que spi- ritualiter consistit in edificacione populi christi in elemosynis: in documentis et animarum consilio: ad que misit deus istos ordines postremos per summum pontifi- cem et prelatos. ad que si quis dicat eos non misit: manifeste obuiat veritati. cum expressa ad hoc testimonia habeatur. tam in regula quam in priuilegio et institut- tione et approbatione huius duplicis or- dinis. Si autem dicat non debere mitti: detrahit euangelice sanctitati. Quis enim magis idoneus ad hoc quam qui deuot- uit euangelice perfectionem? Si quis dicat eos a papa et episcopis non posse mitti: derogat apostolice auctoritate et po- testati clauis in prelatibus et plenitudini

ptatis in summo pontifice: q in terris vt scriptura asserit: fides sentit: iura testant: rōes etiā irrefragabiles pūcū: caput vñet summū rōspū vñc: vt hierarcha precipit: in q etiā totū ecclie militantis stat: obrinet locū xpī. r iō omne genu dñei curuari: r principū/ r platorum/ r clericor/ r laicor: et religiosorū in terris ad instar xpī in celis. cui oē genua flectit/ celestū/ terrestriū/ r infernorū. Quid mendicare pro xpō sit opus pfectio nis euāgelice: multiplex astringit auctoritas. Mā dñero. i. eplā de morte fabio le pñendās de hoc dicit sic. Oblita sui serus: fragilitatis imemor: ac solitudinis cupida: ibi erat vbi alo morabatur. Non poterat teneri pñliis amicorum: r ita ex vñe qñ de vinculis gestiebat erūpere. Dispensationē pecunie r causā dītributionē: gen^o infidelitatis vocabat. Mā alijs dītributionē elemosynarū tribuere: r suis pariter effusio ipā p xpō stipes optabat accipe. Itē dñero. ad furiam. Quotiescūq manu extendis xpī cogita: caue ne medicāte dño deo tuo alienas opes augeas. Idē sup pñ. tractans illud pñbū: pñcut^o est hominē inopē r medicū: dicit sic. Inopē r mendicū: qui cū esset diues ppter nos egenus fact^o est. r qui in diuitijs gloriatur habeat cōsolationē pauperū. dñs enim nobiscū est pauper. Idē sup pñ. Qui dat escā esurientib^o: dicit. Abonach^o q non hz cōfidenter accipiat: qui habet r eructuās est: nō accipiat. scis q: esuris scis q: non habes. magnū est beneficiū si accipis qd tribuit tibi. si autē habes et non esuris: nō debes cibū esurientiū accipere saturat^o. accipe qd in ventrem mittas: non qd in sacculū. accipe tunicam q corpus tegat: nō que archas impleat. Itē hoc ipm astringit Criso. home. iij. sup dñth. loqns de trib^o pueris existentib^o in babilone. Ne enim mihi eos qd in regalib^o atrijs inuenerūt honores dicas. sancti enī existentes et iusti decies milies vtiq elegissent mendicare domi: r eis q in tēplo erant bonis porri. Elegi enī ait abieci^o esse in domo dei magis q habitare i tabernacu

lis peccatorū. Idem in home. lxxviii. super dñth. dicit. Quando videris pauperem: recordare verborū per que significabat qm ipse scit qui cibatur. et si enī in eo qd apparet non est christus. sed in hoc semine ipse accipit r mendicat. Sed verecūdaris audiēs qm mendicat xps. Verecūdare cū mendicanti nō das. Idē enī est verecūdia: hoc sup pñctū et tormentū. Abdicare enī cū ei^o bonitatis est signū: r iō in eo nos ornari oportet. Idē super dñth. home. lxx. dñth^o est medicare q rapere. hoc quidē. i. medicare in nullo offendit deū illud autē offendit deū r hoies. Idē ē manifeste cōcordat Bern. in home. super illud Lu. Cū esset iesus annorū xij. vbi xpā fuit in triduo dicit sic. pñr illud tridū vbi eras bone Iesu: qd tibi cibū ministravit aut potū: qd detrahit calciamenta: qd mēbra puerilia fouit vnguentis: vbi ergo eras dñe? An vt te per omnia cōformares nostre paupertati: r omnes in te humanas miseras susceperes: quasi vn^o ex turba pauperū stipē p ostia medicabas: qd dabit me buccellarum illarū mendicatarū pñcipē fieri. r salte diuini illi^o edulij reliquias saginari. Itē glo. sup illud. ij. Cor. viij. Qui cū esset diues r. Memo se pñnat. pauper in cella: diues in cōsciētia. securior dormit in terra q diues i purpura. Mā ergo ex pauecas cū tua mēdicatē ad illum accedere qui indutus est nostra paupertate. vbi se pauperavit: nos dicit tauri. Amen.

Abagister vvilhelmus.

Queritur vtrum pauperes validi r maxime regulares ad opera manualia vñuer saliter sint astricti. Et q sic ostendit pmo ex vinculo legis nature Bern. ij. Posuit deus hominem in paradiso vt operaret. Itē eiusd. iij. In sudore vult^o tui vescer: pone tuos ergo pceptū de laborādo respicit hoies fm naturā institutā r fm naturā lapsā ergo pñcia tpa: sed maxime respicit ho-

minē qui pōt per seipm r nō pōt supple re per aliū. talis autē est pauper valid^o: ergo talis tenetur ad manualiter laborandū. Item Zacha. xij. Homo agricolā ego sum: quia adā exemplū meū. glo. vt comedā panē meū in sudore vultus. dum ille se ostenderet natū ad hoc vt in sudore vultus comederet panem: sed hoc maxime cōuenit ei qui indiget pane: et potest laborare: r talis est validus pauper: ergo rē. Item ad ea sine quib^o nō potest natura subsistere sum^o naturaliter obligati: sed sine labore corporali siue manuali nō potest gen^o humanum in esse conseruari: ergo ad hoc necessario aliqui obligantur: sed nō nisi illi qui sunt idonei: sed tales sunt pauperes validi: q indigēt r possunt: ergo tales precipue obligantur. Item sicut os datum est homini ad manducandū: ita et manus ad operandū. sed q neglexit comedere cū indiget si possit facit dīctamen iuris naturalis: ergo pari ratione q neglexit operari manualiter: si indiget et valet: sed talis est pauper validus: ergo rē. Itē hoc ipm ostenditur ratioe religionis christiane. pmo p apostolicū pceptū. Ephe. iij. Qui furabatur: iam non fure: magis autē laboret operādo manib^o suis rē. Si dicas hoc esse consiliū: pñ. i. Thessalonicē. iij. Opemini manib^o vestris sicut precipim^o vobis: vt honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: et null^o aliquid de illis deretis. glo. Ne dū rogetis vel tollatis. Sed hoc maxime respicit pauperes. ergo rē. Item hoc ipm videtur p apostolicum exemplū. ij. Thessa. iij. Ipsi scitis quē ad modū oporteat imitari nos: q nō inquieti fuim^o inter vos neq gratias. panē enī māduca: sed in labore et in fatigatione rē. Glo. Apostolus forma erat his qui tenues erant in substantia in plebe: vt diceret libertatem suā non non amittere. Qui enī ad alienā mensam frequēter cōuenit ocio dedit: aduletur necesse est pascēti se. Cum religio nostra ad libertatem hominē vocet: ergo hoc est contra religionē nostrā. Itē hoc ipm videt per apostolicū edictū

ij. Thessalo. iij. Cum essem^o apud vos: hoc denūciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari non manducet. Sed constat q non loquitur nisi de his qui indigent refectione. ergo rē. Si dicas q non intelligitur de labore corporali. contra hoc qd ibidem dicit glo. Dicunt quidam de operibus spiritualib^o: hoc apostolū pcepisse: sed superflue conantur et sibi r ceteris caliginē obducere: vt qd intelligitur charitas monetur: non solum facere nolit: sed nec intelligere. Sed forte dices q verba apostoli intelliguntur dici ad curiosos: vagos et octosos: non ad christi seruos spiritualibus occupatos: contra. sup illud. Qui non laborat. Glo. vult apostolus seruos dei corporaliter operari vt habeant vnde viuant. vt non cōpellantur egestate necessaria petere. sed serui dicuntur viri boni et iusti. et talib^o precipit operari vt nō cōpellantur mendicare. ergo pauperes validi. Hoc ipm ostenditur ratione professionis monachice. pñmo per beatū Augustinum qui per totum librum de opere monachice. intendit tanq finali conclusionē ostendere q monachi astricti sunt ad opera manualia. Item glo. super illud Luce xij. Gloridite que possidetis: et date elemosynam rē. vt omnibus spretis pro deo. postea labore manuum operemini vnde viuatis vel elemosynam faciatis. sed omnes regulares ex voto tenentur ad cōsiliū paupertatis. ergo fm glo. labor manualia debet sequi abrenūciationē. ergo omnes tenentur ad corporalem operationem. Item dñero. ad rusticum: et habetur de consecra. dñi. vlti. Semper aliquid boni facito: vt te dyabolus inueniat occupatum. Si apostoli habentes potestatem de euāgelio viuere laborabāt manib^o suis ne quēq aggrauarent. cur tu in vltis tuos successuras res non pñparas: vel fscellam tēxetunco: vel canistrum lentis: plecte viminibus. Et post. Scribantur libri: vt et manus operentur cibos: et anima saturetur lectione. Item Beatus Benedi-

Beati Bonauenture Tractatus.

etus in regula sua. Tunc veri monachi sunt si de opere manuum suarum viuunt: sicut patres nostri apostoli. Ergo si hoc facit nos imitatores apostolorum: et omnes religiosi debet esse tales. Et opera manualiter. cum opera superogationis non diminuunt: sed implere debeant opera preceptorum. Item beatus Franciscus in regula sua. Fratres inquit quibus dedit dominus gratiam laborandi etc. Et quod de labore corporali intelligat: patet per hoc quod sequitur. De mercede vero laboris.

¶ Sanctus Bonauentura.
¶ Contra quod non omnes validi pauperes ad opera manualia sunt astricti videtur primo ratione contemplationis. Luce. x. Martha sollicita es etc. vsque elegit. Theophilus ergo faciebat maria intendens contemplationi: quia martha corporali occupationi: sed non melius ageret si omitteret illud ad quod tenebatur. ergo intendens contemplationi absoluit ab opere corporali. Item super illud Beati. xxiij. Confirmatus est ager. Glo. Contemplativa vita a secularibus actionibus funditur diuiditur: sed non ab actionibus spiritualibus. Et a corporalibus. Nec diuidit contra legem dei: ergo contemplationis non sunt astricti ad hoc. Item labor manualis non est actus respiciens vel vniuersaliter omnia membra christi. alioquin nullus sine eo posset saluari. Respicit ergo officium alicuius membrum: sed membrum habens officium dignum non tenetur ad actum membri indignioris. ergo si digniora sunt membra que habent gratiam contemplandi non astringuntur ad officium vel exercitium actionis: maxime cum necessitas non compellit defectus inferioris membri. Item quod non omnes astringantur ostendit ratione predicationis. Luce. x. Misit eos binos etc. Glo. Amb. Tanta debet esse predicatori fiducia: ut sibi necessaria non defectura certissime sciatur. ne dum sibi preuidet terrena minus alijs preuideat eterna. ergo studium predicationis et doctrine non debet intermitteri propter opus corporale: cum homo non perfecte sufficiat ad utrumque. Item super illud Luce. x. Dignus est operari mercede sua. Glo. Due mercedes predica-

tori debent. Una in via que in labore sustentat. Altera in patria que in resurrectione remunerat. Sed quod debetur alicui non tenetur illud labore corporali acquiritur: ergo predicator non tenetur propter predicationem corporis manualiter operari. Item Augustinus de opere monachi. Si euangeliste sunt: si ministri altaris: si dispensatores sacramentorum: plane sibi vendicant potestatem viuendi. sine opere corporali. ergo etc. Item quod non omnes astringantur ostenditur ratione spiritualis occupationis. i. Cor. ix. Mescitis qui in sacris arario operantur de sacris sunt edunt: et qui altario seruiunt: cum altario participant. glo. Naturalis ratio dicit ut quis viuat inde ubi laborat. Si ergo fidelis qui intentus est spiritualibus occupationibus dignus est sustentari: nec talis est ociosus: ergo nec ratione oculi visitandi: nec etiam victus acquirendi tenetur manualiter operari. Item Anselmus de simili. Tres quippe sunt ordines hominum orantes/agricultores/et defensores: quos ad diuersa officia dei in hoc mundo disposuit. Monachos ut palis orarent et lacte predicationis imbuerent. Agricultores ut de suo labore ipsi et alij viuunt. Milites ut orantes defendant. Si milites digni sunt sustentari quoniam suum officium exercent absque labore corporali: ergo pari ratione et monachi digni sunt. Item si spiritualis occupatio non excusat a labore corporali. ergo multo minus necessarii sunt. ergo omnes validi pauperes qui student in qualibet scientia sunt in malo statu: quia non viuunt de labore manuum suarum: sed hoc est valde absurdum: ergo et primum. Item christus legem perfectissime impleuit: quia decebat eum implere omnem iusticiam: sed christus pauperissimus fuit et validus. ergo si tales vniuersaliter operari tenentur: christus non perfecte legem impleuit: nec dedit exemplum perfectius hoc inconueniens. ergo et primum. Item beatus Benedictus quando erat in spelunca erat pauper et validus: et tamen non vivebat de labore manuum suarum: sed edebat quod sibi Romanus apportabat. ut dicitur. i. Dialogo.

De Paupertate christi.

fo. xvij.

ergo uel erat in malo statu/quod absurdum est: uel non tenebatur ad operandum. Item aut pauperes validi possunt viuere de elemosinis absque manuali opere: aut non. Si sic habeo propositum quod non tenentur. Si non possunt: ergo cum omnia bona ecclesiarum et monasteriorum non sunt nisi elemosine pauperum ut sancti dicunt et manifestum est: ergo omnes quorquor validi et clerici et monachi qui viuunt de hominibus bonis sine labore manuali sunt in statu perditionis. Si ergo hoc est absurdissimum/patet quod et illud ex quo sequitur. Si dicas quod grossis et magnis elemosinis licet. sed de paruis non licet: hoc non solum absurdum est: uerum etiam adeo ridiculum ut manifeste qui sic dicit colet culicem et glutiat camelum. Restat ergo quod ad huiusmodi opera manualia non omnes validi pauperes sunt astricti.

¶ Responsio.

¶ Ad predictorum intelligentiam est notandum quod sicut circa fidem beatissime trinitatis triplex est via sciendi: ita quod due que declinant ad extrema sunt erronee: sicut heresis sabelliana et arriana: media pro vera et catholica. Sic in questione posita duplex est via declinans ad extrema/et ideo erronea et reprobanda: media pro recta et acceptanda. Unus est modus dicendi quod nulli pauperes voluntarii quatuorquor validi ad opera manualia sunt astricti: sed solum ad spiritualia. Et hi fundauerunt se super illud Beati. xij. Respicite uoluntas celis. Idcirco autem modus dicendi est erroneus: quod est corruptius ecclesie/deprauatus scripturam/et corruptus ecclesiam dum simulat: do falsam iusticiam: fouet pigritiam dum simulat se uelle euangelium perficere uult ocium carnis nutrire. De quibus Augustinus in libro de opere monachorum. Quis ferat homines contumaces saluberrimis monitis apostoli resistentes: non sicut infirmiores tolerari: sed sicut sanctiores etiam predicari: ut monasteria doctrina famose fundata: gemina illecebra corrumpatur: et dissoluta licentia vacationis: et falso nomine sancti-

tatis: Deprauat etiam scripturam: quia nimis ampliat uerba euangelica: et nimis arrat uerba apostolica. Uult enim quod euangelium inhibeat perfectis omne opus corporale: et uult quod apostoli non suadeant nisi opus spirituale: quorum utrumque falsum est. Et contra hanc falsitatem Augustinus totum librum de opere monachorum condidit: ostendens quod apostolus intelligit de opere corporali: et quod euangelium non vetat corporalia opera: sed solum quod cor non sollicitetur preoccupatum circa temporalia. Unde in principio libri de opere monachorum ait. Prius debemus ostendere beatum apostolum operari corporalia suos dei operari uoluisse: deinde ostendere euangelica illa precepta de quibus nonnulli non solum pigritiam sed arrogantiam fouent: apostolico precepto et exemplo non esse petra. Unde conuincit Augustinus positionem istam esse reprobendam. **¶** Secundus modus dicentium est quod omnes validi pauperes qui non habent unde uiuant ad opera manualia seu corporalia sunt astricti. Et imitatur uerba apostoli. i. Thes. salomone. iij. Qui non laborat non manducet. Nec possunt excusari ut dicunt per opera spiritualia. Et hic quidem modus dicendi est erroneus sicut et primus. Nam nimis declinando ad alteram extremitatem/deprauat scripturam/et corruptit ecclesiam. Scriptura deprauat: quia nimis ampliat uerbum apostoli: dum dicit: qui non laborat non manducet. Volens illa uerba de labore manuali non solum ad ociosos: sed quatuorquor uoluntarii in spiritualibus occupatos extendi: qui non sunt curati. Nimis etiam restringit uerba euangelica dum illa uerba: dignus est operari mercede sua: ad eos solos extendit qui habent animarum curam cum potest fiat homo dignus mercede ex opere et ex dignitate. Absit omnino a fidelibus mentibus quod cooperatores habentium curam non sint digni operarij nec digni mercede et sustentatione sua: maxime qui fideliter collaborant in uerbo et doctrina. Ecclesiam etiam corrumpit dum simulat

Beati Bonauenture Tractatus.

distinctionem iusticie / et persequitur spiritum vite. Quid enim aliud est hoc quod significatum est per prepositos pharaonis. de quibus dicitur Exodi. i. q. oderat filios israel: et ad amaritudinem perducebat affligentes operibus duris luti et lateris: atque omni seruitute. Et ne forte videar moueri spiritu propheta: audi quod dicit glo. sup illud Exo. v. Quare moyses et aaron sollicitatis populum ab operibus suis: Ire ad onera vestra. Hodie si moyses et aaron. i. propheticus et sacerdotalis sermo aliam sollicitet ad seruitutem dei: exire de seculo: renūciare omnibus que possidet: attendere legi et verbo dei: continuo audies ynnantes et amicos pharaonis dicentes. Videte quos seducunt homines et peruertunt adolecentes: ne laborerint in utilitate: ne agant aliquid quod prosit: relictis omnibus necessariis inertas seculi et otiosi. Quid est seruire deo: laborare noluit: et otiosi occasiones querunt. Ille erat tunc verba pharaonis: hec et nunc amici eius loquuntur: nec solus verba / sed etiam verberibus persequuntur. Idcirco glo. ¶ In istis viris opinionum vel sententiarum decimarum ad extrema: et deciman do deprauat scripturam et corrumpit ecclesiam: ideo viris reprobanda. Prima quod dat fomētū pigritie: scda quod nuntur extinguere spiritum vite sub onere seruitutis egyptiace. Prima quod fouet oculum carnale: scda quod persequit spirituale. Propterea scda longe peruersior est quam prima: licet viris sit mala. Ideo viris repulsa tenenda est via media: quod de pauperibus validis: aliqui sunt astricti: alii qui non absoluti: aliquibus indicit sub precepto: aliquibus pro consilio: aliquibus nec istis nec illo modo. ¶ Ad cuius plenitorem euidentiam notandum est quod regnum reipublice in ecclesia attendit circa tria: scilicet primum ad bonum interius quod est corporale: secundum ad bonum exterius quod est civile: et tertium hoc triplex genus operis est necessarium ad regnum reipublice et ecclesie ministrans scilicet opus artificiale: quod et manuale dicitur: quod manus est organum orga-

norum opus civile: et opus spirituale. Opus manuale siue corporale dico quod est necessarium ad preparanda alimenta: vestimenta: et habitacula: et diuersorum officium et artium instrumenta. Opus civile dico quod est ipsorum presidium gubernantium: militum defendentium: et mercatorum negotiarum: et famulorum subministrantium. Opus spirituale dico quod consistit in disseminando diuina verba: meditando diuina cantica: in dispensando sacramenta: in communicando bona sibi diuinitus data: siue terrena: siue spiritualia. Nam distribuere sua pro christo opus est spirituale: non civile: non ciuitatis terrestris. Sicut ergo qui intenti sunt operibus civilibus reipublice ad opera manualia per apostolicum preceptum non intelliguntur astringi: sic nec hi qui intenti sunt spiritualibus: maxime si redundet in aliorum salutem: commodum: et profectum. Et ideo occupatos in quattuor generibus operum spirituum predictorum excipit Aug. a temptatione apostolice precepti in lib. de operatione. cum dicit. Si euangeliste sunt: si ministri altaris: si dispensatores sacramentorum: plane hanc sibi vendicant potestatem si aliquid habebat in seculo quo facile sine officio sustentaret hanc vitam quod conuersi ad deum indigentibus dispersi sunt. Euangeliste autem disseminant diuina verba. Ministri altaris decantant diuinas laudes et diuina cantica. Dispensatores sacramentorum dispensant diuina sacramenta: et maxime eucharistie vel penitentie. Qui diuiserunt suas possessiones: distribuunt bona sua. Si ergo digni sunt sustentari pro uenica distributione spiritualium: etiam si nihil corporaliter operentur: et si ille qui docet filium alicuius grammaticam meretur ab eo sustentari: quare non ille qui docet viam regni celestis: qui impetrat gratiam orando: qui etiam exemplis bonę vite excitat et dirigit ad eternam salutem. ¶ Cum ergo reipublica vniuersalis ecclesie seu ecclesiastice hierarchie indigeat ad sui conservationem triplici opere supradicto nec deus: nec angelus: nec pastor ecclesie vel rector: sicut apostolus astringit ad homines

De Paupertate christi.

fo. xvij.

opera nisi secundum quod exigit salus: necessitas: et utilitas ipsius ecclesiastice hierarchie cuius serui christi sunt membra. ¶ In ergo inter membra christi sunt quedam maxime idonea ad operationes corporales: et minime ad spirituales: quedam e contrario modo. hinc est quod illis pauperibus validis qui ad opera corporalia maxime sunt idonei et minime ad spiritualia: qui conuenienter aliter nesciunt vitare otium et opus facere victu digni: tales ad opera manualia astringuntur: et eis est manuale in precepto. Illis autem qui simul spiritualibus sufficienter possunt intendere: et labore manu victum acquirere vel in otio vel in magna parte: qualis fuit apostolus paulus: est opus manuale in consilio. Illis autem qui maxime sunt idonei ad spiritualia opera predicta vel etiam ad ciuilia: et minime ad hec manualia: humilissimi opera lucratia et artificialia non sunt in precepto nec etiam in consilio: quod stultum esset quod pro re modice utilitatis commune bonum magnū incurreret detrimentum: nec hoc ordinauit deus: nec eius apostolus: sicut in sequentibus euidenter ostenditur. ¶ De autem de hominibus operibus et hominibus diuersis licet debeat iudicium secundum diuersitatem donorum: officiorum: et gratiarum sibi diuinitus collatarum ostendit glo. sup illud 2. cor. xxiij. Benedictus fructus vestrus tui et fructus terre tue: et fructus tuorum: ita dicens. Diuersos ordines notat subditorum. Alii enim doctoribus corporalia prebent adiumenta: alij laborare possunt quod sibi fuerit preceptum: alij simplicitate contenti per innocentiam vite student deo placere: vniuersisque proprium bonum habet ex deo. ¶ Concedendum est igitur quod non omnes validi pauperes etiam non curati ad hominum opera manualia sunt astricti: et concedendum sunt auctoritates et rationes: hoc probantes: hoc ostendentes. ¶ Ad illud autem quod primo obijcit in contrarium de obligatione legis nature: dicendum quod natura ad hoc non astringit nisi ratione periculi vitandi. Nam si ex lege nature hec maneret obligatio: cuncti essent vniuersaliter et equaliter obligati: quod absurdissimum est: ideo si

aliquis a natura astringitur: hoc non est nisi propter vitandū periculum: et hoc potest esse triplex. Aut quod non potest sine labore viuere: aut quod non potest honeste viuere: aut quod non potest fructuose viuere. In primo periculo est entitas: in secundo honestas: in tertio utilitas. Est autem naturaliter insertus homini amor sui esse continuum: amor honestas: et amor comodi. et per hoc lege nature astringitur homo ad vitandū hoc triplex periculum. Si ergo astringitur necessarium ad manualiter operandū pauper validus: si in tali articulo constituitur est quod non potest aliter viuere: vel non potest honeste siue iuste: vel non potest aliter viuere fructuose. Si autem potest aliter hoc periculum vitare eque vel magis utiliter: astringi ad hoc non habet ex lege nature. ¶ Ad obijciendum quod homo ex propria sua condicione ordinatus est ad istam operationem: dicendum quod nullus homo debet esse sine labore in hac vita: ne forte de eo dicatur quod de reprobis dicitur in ps. In labore hominum non sunt. etc. sed ex hoc non sequitur quod oporteat occupari circa laborem manuum: et maxime lucratium. Et per hoc patet ratio ad sequens de exemplo adei: quod constitutus est quod non omnes obligantur ad opus agriculture. ¶ Ad illud quod dicitur. In sudore vultus tui. etc. tunc non dicitur est in preceptum tuis sed in penam culpe peccate: sicut patet per textum sequentem. ¶ Ad illud quod obijcit quod sine hominibus opere non potest genus humanum sustentari: dicendum quod duplex est mandatum. Vnum indicit: aliud quod respicit conseruationem speciei: sicut est mandatum de manducando et mandatum de generando. Illud quod respicit conseruationem speciei non obligat nisi in consilio: quod vno implere alius absoluit: sicut de generatione. et quod opus manuale est hominibus nisi in eo qui constituitur est in statu periculi: ideo non habet nisi talis astringi. ¶ Ad illud quod obijcit quod sicut ovis est ad manducandum: ita et homo. etc. dicendum quod non est simile: quod si homo posset viuere sine comestione sicut potest viuere sine manuali opere: non teneret manducare. Propterea vniuersum homo potest operari: per alio: sed non manducare: per alio: ideo non opus sic omnes astringi vult ad manalem operationem.

Beati Bonauenture Tractatus.

sicut ad manducationem. ¶ Ad illud qd obijci-
tur de precepto/exemplo aut dicto et verbo apostolico. Notandum qd
circa apostolicum preceptum conside-
randa est persona cui precipitur/ causa
pro qua precipitur/ et forma sub qua pre-
cipitur. Si consideretur persona non
oib⁹ precipit generaliter/ sed determina-
te quibusdam. Sit em sic. ij. Thess. ij.
Et audiuim⁹ quosdam inter vos am-
bulantes inquiete: nihil operantes, sed
curiose agentes. Idem aut qui huiusmo-
di sunt benedicimus ut cum silentio ope-
rantes suum panem māducēt. Preci-
pit ergo inquietis/curiosis/et ociosis.
Si aut consideretur causa non est du-
bium quin sit ad remotionem hor⁹ triū
vitiō⁹. Quia em labor corporalis va-
let ad corpus domādum: ad ocium tol-
lendum: ad victū honeste querendum:
idem apostol⁹ imponebat eis laborem
quasi i victorum istor⁹ medicamentum.
Nam inquieti labore domāte: ociosi la-
bore excitante: curiosi et feda cura vi-
ctum querētes: ut dicit glo. indigēt la-
bore victum promerēte. Ideo aposto-
lus quasi per se loquitur et pprie et suf-
ficiēssime in predicto mādato si attē-
datur causa. Si vero attendat forma
sub qua precipit/constans est qd debet
cōuenire cum causa. Apostolicum em
hoc preceptum est: et ad tria predicta
illie astringitur: qui non pōt habere illa
tria per altam viam licitam et cōueniē-
tem: qui nō potest non astringi deter-
minate ad hanc viam quantum est de
ipsius precepti efficacia qd dedit apo-
stolus ad omādā et edificādā eccle-
siam: nō ad destruedā illā: fm potesta-
tem quā ad edificationem dicit sibi di-
uinitus datam. Dicēdum ergo qd apo-
stolicum preceptum/ exemplum/ edictū
et iudicium illos obligat: potissime qui
sunt inquieti/ ociosi/ et curiosi ut ab his
redeant: vel eos qui non possunt aliter
conuenienter qd per laborem corpora-
lem vitare vitia supradicta: sicut mani-
feste ostensum est. ¶ Ad illud qd obij-
ci- tur de glo. qd vult ap⁹us seruos dei
corporaliter operari: dicēdum qd si illis

esset velle precepti intelligēdum est in-
definite de seruis dei. i. de his qui sunt
ad seruitium dñicum cōuersi: qui per
maiora et vtiliora opera non sunt a ma-
nuali opere excusati: sicut exēplificat
Aug. de his qd vitam in seculo de labo-
re corporali transigebāt. et sic illud in-
definite debet intelligi et non vniuersa-
liter. Quia absurdū esset dicere qd oēs
serui dei ad hoc sint astricti/ patet etiā
hoc: qd August. a quo verba illius glo.
accepta sunt sed mutata/ excipit quat-
tuor genera homin⁹ quos dicit non tene-
ri ut labore proprio victū querāt: sicut
ostensum est supra. Unde super predi-
ctam glo. imitēdū non est: tū qd mutat
verba Aug. dicit em in originali. Isti
minim debem⁹ ostēdere apostolum cor-
poralia opa seruos dei operari voluisse
se ut victum et vestitum a nullo indige-
rent: nec aliquam mentionem fecit de
petitione: qd illi ptra quos agebat non
vivebāt de petitis sed oblatis: sicut in
ij. lib. retractationū dicit. Faciēda est
ergo vis in hoc qd dicit voluisse: quod
non semper preceptū est. et in hoc qd di-
cit seruos dei: qd indefinite dictū est.
et in hoc qd dicit ne cōpellātur: qd non
pertinet ad pauperes voluntarios sed
potius ad inuitos. ¶ Ad illud qd obij-
ci- tur de monachis: dicēdum est qd mo-
nachi regulares aliqui habent in pfes-
sione et voto laborem manuum: aliqui
vero minime. Ratio vero huius est di-
uersitas pfessionum ex parte temporis/
personarum/et intentionum. Ex parte
temporis: qd circa tēpora primitiue eccle-
sie quattuor erāt genera monachor⁹: si-
cut distinguit beatus Benedictus i p^{ri}-
cipio regule: scz cenobite. anachorete.
sarabite. et gyrouagi. Primi erant bo-
nifedi optimi: tertij et quarti pessimi.
Tertij em et quarti non ducebātur iu-
go aliquo: sed fm pprias concupiscen-
tias ambulabāt. Sarabite intēdentes
carni. Gyrouagi mutabiles et vagabū-
di/ et ad oia mala parati. Sed scz ana-
chorete regula non indigebāt: qd tanq⁹
perfectissimi regulabantur a grā. Primi
aut debuit regula dari ut distinguerē

De Paupertate xpi.

fo. xix.

tura gyrouagi et sarabitis: cōueniēs
fuit ne cōpellerētur exteri⁹ exire ad la-
bozem corporale eos astringi. vñ Aug.
in lib. de ope. mona. Callidissimus ho-
mo tam multos hypocritas sub habi-
tu monachor⁹ vsq⁹ quaq⁹ disp⁹it: circū-
eūtes puincias: nusq⁹ missos: nusq⁹ fi-
xos: nusq⁹ stantes: nusq⁹ sedentes. Et
post. Mōne calefcit cor vñ intra vos:
et in meditatione vñ exardescit ignis:
ut istor⁹ mala opera bonis operib⁹ per-
sequamini: ut eis amputetis occasio-
nem turpium nundinā⁹: quib⁹ estimā-
tio vestra ledit et infirmis offendiculū
ponitur. Miseremini g et cōpatimini
et ostēdite hoib⁹ non vos in ocio facile
victū querere: sed per angustā et artam
viam hui⁹ ppositi regnū dei querere.
Eadem vobis ratio est que fuit aposto-
lo: ut amputetis occasionem his qd que-
rūt occasiōem: ut qd illo⁹ putorib⁹ pre-
focatur in vñ bono odore reficiantur.
Iducit Aug. ¶ Ex parte etiā perso-
narum vouētū: qd monachi tūc tēpo-
ris p maxima parte erāt laici et plebei:
et ideo competebat eis circa consueta
opera occupari. vñ Aug. in lib. de ope.
mona. Illi qd ppter istā societatem san-
ctam vitā labore corporis transigebāt/
ex quor⁹ numero plures ad monaste-
ria veniūt: si nolūt operari non mandu-
cent. Neq⁹ em in christiana militia ad
paupertatem diuites humiliantur ut
pauperes ad superbiam extollant. Mul-
tos modo decet ut in ea vita vbi sena-
tores sunt laboriosi/ ibi fiant opifices
ociosi: et quo veniunt relictis delictis
qui fuerūt predictor⁹ dñi/ ibi fiant rustici
delicati. ¶ Ex parte intētionū: qd mo-
nasteria primitiua instituta erāt ad vi-
tam solitariam agēdam: ut vñ usq⁹ ha-
beret curā sui et apud se habitaret: et
ideo monachos dicit⁹ est. et qd paucissi-
mos est semp diuinus intēdere: ideo ne
ociosi essent congruebat eor⁹ pfessione
exerceri circa opus manuale. vñ idie-
ro. ad rusticum. E gyptior⁹ monasteria
hūc morem tenēt ut nulli absq⁹ labore
suscipiāt: non tam ppter vicē necessa-
ria qd ppter aie sue salutem ne vagen-

tur pñciosis cogitationib⁹: et ad instar
fornicationis hierlm omni trāseūti di-
uariēt pedes suos. Lōpetebat g mona-
sterijs primi tēporis astringi ex pfessio-
ne ad opus manuale rōne tēporis pers-
onari et pfessionis. Sed post instāti-
bus tēporib⁹ modicis quādo illi gyro-
uagierāt cōsumpti/ et ecclesia opulenta
fuit tam in clericis qd in monachis: ma-
gis erat opus bandū circa spūale exer-
cittum. Et hic est qd monachi laborem
manualem siue corporalem bene et re-
cte in spūalem exercitatiōem et psalmo-
diam cōmutauerunt. Et qd eccle⁹ iam
ditate magis indigebant spūalib⁹ ope-
rarijs qd vinitorib⁹ et agricolis. Hinc
est qd spūaliter religioes pauperculas
suscitauit: quā sollicitudo et cura to-
ta esset ad signandos seruos dei in frō-
tib⁹ eor⁹ signo dei viui/ vocādo ad peni-
tētiā et ad grām spūaliter. Quā vñ tres
a sua primaria institutione habēt offi-
cium predicādi: et ideo cū tales circa
opera spūalia sint intēti ppter que alijs
ab alijs merē sufficere: nec sunt ocio-
si nec curiosi sic viuēdo nec i periculo:
cū dñs eos pauperit⁹ vsq⁹ modo nec ha-
bent hoc ex voto: ideo nec ipsi nec oēs
pauperes voluntarij/ licet sint validi:
sunt opus corporale astricti: qd nec rō-
ne periculi: nec rōne precepti apostoli-
ci: nec rōne voti emissi ut manifeste li-
quet ex premissis. ¶ Ad illud obijci-
de lib. de ope. mona. Dicēdum qd beatus
Hugu. in lib. illo non ad hos loquit⁹ sed
ad primos qd opera corporalia que ha-
bebāt ex pfessione sub preterito spūali
tatis cōtēnebāt: qd nec ppter spūalia
debebāt omittēre corporalia: nec etiā
cōuerso. vñ Berri. ad tales loquēs in
apologia ait. Nam vero de labore ma-
nuum quid gloriāmini: cum et martha
laboras increpata/ et maria quiescens
laudata sit: et paup⁹ aperte dicat: la-
bor corporalis ad modicum vtilis est/
pietas aut ad oia. Optimus labor de
quo ppheta dicebat. Laboram in ge-
mitu meo. Et de quo alibi. Mōdo: fuit
dei et delectat⁹ sum et exercitat⁹ sum.
At ne corporale intelligas exercitiū.

Beati Bonaventure Tractatus:

et defecit spūs meus (inquit) vnde ibi non corpus sed spūs fatigatur spūalis labor: p̄uidubio intelligit. Quid ergo inquit? Sicine spūalia illa persua des: vt etiā hec que ex regula habem? corporalia dānes? Inequa q̄. Illa opy agere: et ista nō omittere. Alioquin cū aut ista omitti necesse est: aut illa: ista poti⁹ omittere sunt q̄ illa. Quāto em̄ spūitus melior corpore / tanto spūalis q̄ corporalis exercitatio fructuosior. Tu p̄o cū de hōy obseruatione elatus alijs non eadem obseruātib⁹ derogas: nonne te magis regule transgressorem iudicas? Sūt ergo ad opus manuale astricti illi q̄ habēt ex obligatione p̄ofessionis: nisi forte opus manuale commutent i spūale: ita q̄ hoc etiā sit deuoluntate et licetia superioris. Ad illd qd obijciatur de gio. Lu. xij. dicendum q̄ illud totū est consiliū: sicut rectus ille super quem gio. fundatur. Nec aliquis ad totum illud nec ad partem se astringit: nisi quārum ex p̄fessione promittit. Vnde sicut elemosinas dare nō est preceptum q̄ oīa dedit: sic nec illud intermedium: scz operari tenet rōnem obligationis necessarie: sed solius suauitatis monitione vel etiam consiliue. Ad illud qd obijciatur de Hieronimio benedicto tam manifesta est respōsio per predicta. Ad illud qd obijciatur de beato Francisco: dicendum q̄ in

regula beati Francisci quedā dicuntur preceptorie: quedā monitione: quedā informatiue: sicut ipsa regula aperta vocabula distinguit expresse. Idoc autē qd dictum est de labore nō est dictum preceptorie: q̄ non imperaret q̄ faceret deuote cū hoc non sit i nostra potestate: sed dictū est informatiue. Informat enim quoy sit manualiter operari et qualiter: q̄ illoy qui habēt gratiam et facultatem virtutis: et industriā artis: et opportunitatem loci et tēporis. Qualiter: q̄ fideliter ad primum / deuote ad deum / et modeste ad seipso. Vnde sanct⁹ intelligēs per spiritū sanctum suā vocationem in qua erāt laici cum clericis: nec mandatum dedit de manualiter operando: nec tñ oīno retinuit vt laici et qui non sunt ad spūalia idonei: nec circa necessaria fratru intēti: nec adhuc sunt ad cōrēplationis indefessum oculum eleuati: panem nō commederēt ociosi. Cum em̄ oib⁹ sit cauenda ociositas tanq̄ sentina oīm vitiorū: potissime his cauēda est qui se p̄fectioni euangelice astringerūt. Sic q̄ patet q̄ non oēs validi pauperes etiā nō cūtrati ad opera manualia sunt astricti.

¶ Finit tractatus sancti Bonauenture ordinis minor: de paupertate christi p̄tra magistrū vvilhelmum.

Prologus.

fo. xx.

Incipit tractatus lus sancti Bonauenture: de quinq̄festiuitatibus pueri Iesu.

Prologus.

¶ Cum scōz virox venerabiliū (quos in ecclesia dei diuina irradiatio ampli⁹ illustrauit: et celestis deuotio abūdatius inflāmauit) sententiā et doctrinā dulcis iesu meditatio: p̄bi incarnati diuina contēplatio: deuotā aīam sup̄ mel et oīa vnguētōy fragrantia odoramēta suauius dulcius inebriat / p̄fecti⁹ cōsolat et cōfortat. Idoc est q̄ cū me a cogitationum incidentiū tumultu paululū subtraxissem: et intra memetipm cogitarē tacitus qd de diuina incarnatione in hoc tēpore i mēte pertractarem: vñ aliquā consolationē spūalem recipere: in qua diuinā dulcedinem in hac lachrymarum valle p̄ speculū degustare: vt ea aliquātulū degustata tēporalē et phāsticā p̄solationē p̄fecti⁹ fastidire: incidit mēti mee secretius q̄ aīa deuota bñdicti dei patris verbū et filiū vnigenitū meditare ḡsa spūaliter posset virtute altissimi cōcipere / parere / noscere / cū beatis magis q̄rere et adorare: et demū deo patri fm̄ legē moysi in tēplo feliciter presentare. Et sic tāq̄ p̄a christiane religionis disciplina quinq̄ festa q̄ de puero iesu agit ecclesia mēte deuota cū oīni reuerētia valeat celebrare. Iḡ sic sicut humiliter cōcepi / p̄bis hūilib⁹ conscripsi: cōcordārias auctoritatum breuitatis causa p̄termisi. In quo tractatu breui et hūili si vel modicū deuotiōis meditatio dulcissimū iesum qd legēdo cōcipiat: ipm̄ tāq̄ oīm bonoy p̄cipiū fōrē et auctoriē laudet gl̄ificet et benedicat: si nihil vel min⁹ suū ficiēter et digne scribēti: vel forte sibi minus deuote et hūiliter legēti imputet et ascribat.

¶ Prima solēnitas de conceptione pueri Iesu.

¶ Primo iḡ purgato intellectu cōtritiōis lauacro et in flāmato et eleuato affectu dilectiōis igniculo: castis meditationib⁹ / deuot⁹ cogitationib⁹ p̄tractādū est q̄r iste bñdict⁹ dei fili⁹ xps ies⁹ sit a deuota mēte spūaliter cōcipiēd⁹. Cū aīa deuota vel spe celestis p̄emij: vel tiorē et mī supplicij: vel tedio i hac lachrymarum valle diuin⁹ cōmōrādū: mota ac stimolata nouis inspirationib⁹ visitat: sc̄tis affectib⁹ inflāmat: meditationib⁹ celestib⁹ anctat: et tādē abiectis et despect⁹ veterib⁹ defectib⁹ et p̄stinit desiderijs: nouo viuēdi p̄posito a p̄re luminis: q̄ oīne bonū optimū et datū p̄fectū: spūali spū ḡre secūdat qd ali⁹ agit q̄ supueniente p̄rute altissimi et obūbratiōe celest⁹ refrigerij: carnales p̄cupias mitigat: mētales oculos ad vidēdū cōfortat et adiuuat: p̄ celest⁹ diuinū qdā semine aīam grauidā facit et fecūdat. p̄post hūc cōceptū sacratissimū pallei i facie p̄ verā hūilitatē in p̄uerlatiōe: fastidiū cibi et pot⁹ cōcipit i mēte plenariū mūdialiū cōtēptu et abiectiōe: desideria varianē in affectiōe ex diuersoy bonoy p̄posita intētiōe: aliqñ etiā infirmari et egrotare incipit aīa i p̄pe volūtatē abiectiōe. Jam ei incedit tristit⁹ et turbulētia p̄pe veterē delictoy p̄p̄tationē: p̄tēpor⁹ omisiōe: p̄ hōy adhuc i mūdo mūdialiū liter viuētū societate et cōuersione. Jam paulatim graue et rediosū incipit esse oē qd for⁹ est: et for⁹ cernit qd int⁹ p̄cipit et audif. Idoc felix cōcept⁹ quē talis seq̄ mūdū p̄tēpt⁹ et celestū operationū appetit. Jā q̄uis adhuc modico gustato spū desipit caro cū gemitu. Jā aīa cū maria mōtana ascēdere incipit: post talēq̄ cōceptū fastidiū terre na: dūderat celestia et etna. Jā fugere incipit societate illoy q̄ terrena sapit: et appetit familiaritatē eoy q̄ celestia p̄cupiscit. Jā incipit aīa cū maria ministrare elizabeth / hoc ē ill⁹ qd diuina ḡsa apli⁹ p̄ dilectionē inflāmat. et hoc valde cū iij.

notabile: multisq; necessariū ē: q̄toma
gis se a mūdo abstrahūt: tanto familia
rius se bonis amabiles et familiares
reddūt: vt tāto ampli⁹ ip̄is maloz p̄sor:
tū despiciat: q̄to dulci⁹ bonoz et sp̄ia
liū honesta conuersatio eoz affectū affi
cit et inflāmat. **¶** Pm beati Greg. qui
scrō viro adheret: accidit vt ex ei⁹ assi
duitate visūis: vsu locutionis: exēplo
cōuersatiōis accēdat in amore verita
tis: p̄ctōz tenebras fugiat: amore diui
ne lucis inardescat. vii. **¶** Hic. Bonoz so
cietatē require: accidit enī vt si fueris
soci⁹ cōuersatiōis: eris et soci⁹ virtutū.
¶ Hec cogitet fidelis aīa q̄scāsa q̄scā
q̄deuota fuerit illay scāz colloquia:
q̄diuina salutifera consilia: q̄mirāde
scritatis mutue societatis: opa: dū vna
queq; aliā p̄bo et exēplo puocabat ad
meliora. Sic tu o deuota aīa factas: si
te de sp̄is cōcepisse noua celestis vi
te desideria sentias: fuge maloz cōfor
tia: ascēde cū maria: q̄re viroz sp̄ialū
cōsilia: imitari stude p̄fectoz vestigia:
cōtēplare bonoz p̄ba opa pariter et exē
pla: fuge puerfz venenosa cōsilia: que
semp puertere q̄runt: impedire appetūt:
lacerare non desistūt: noua sc̄is p̄s in
spirata desideria: et sepe sub specie bo
ne et pietatis vir⁹ infundūt imple te p̄
ditatis: dicētes. Nūmō magnū est q̄
incipis: nimis arduū q̄ pponis: intol
erabile q̄ facis: vires tibi non suppe
rūt: virtutes naturales deficiūt: caput
cōfundit: oculi destruit: infirmitates
diuersimode nutriūt: p̄sis: paralisis:
calculus et p̄tigo capitis: oclor caligo:
sensū heberudo: rōnis obnubilatio: vi
riū destructio. his oib⁹ subiacebis nisi
ab īceptis abstineas: et cōmodo corpo
rali ampli⁹ intēdas: statū tuū nō decēt
talla: p̄ hec dimittis honor tu⁹ et reue
rētia. **¶** Vides q̄ iam fact⁹ est magister
discipline et medic⁹ corporis: q̄ nec mo
res p̄ptos cōponere nouit: nec curare
p̄pū infirmitatē mētis. **¶** Hec heu q̄
et quātos maledicta mūdialiū cōsilia
supplātauerūt: et cōceptū in eis p̄ sp̄m
sc̄m dei filiū existerūt. **¶** Hec est illa po
rio misera et mortifera: p̄suasio diaboli

ca q̄ in multis sp̄ialē cōceptū impedit
in plerisq; cōceptū iam per p̄positū for
matū: vel p̄ vorū tam p̄fectū interficit
et extinguit. **¶** Sed sunt et alij q̄ vidētur
et forte sunt boni et religiosi: s̄ tñ salua
eoz reuerētia nimis timidi: nō attēde
tes nondū abbreviatā manū dñi vt sal
uare nequeat: nec cōsiderātes nōdū dī
minutā pietatē altissimi q̄n tuare va
leat: h̄ntes zelū dei: s̄ nō p̄m sc̄iētiā: dū
ex cōpassiōe corporalis afflictionis: vel
forte ex timore naturalis defectiois:
dum alios vidēt viriliter agere: q̄d ip̄i
iam dudū bonū et sc̄m iudicabāt: et tñ
non audebāt inchoare: retrahūt hoīes
ab opib⁹ p̄fectionis. **¶** Dissuadēt ea que
excedūt statū vite cōis: destruit sc̄ta
cōsilia diuine inspirationis: quoz p̄silia
rōne vite q̄tomagis sunt auctētica: tā
tomagis inueniunt periculosa. Alij di
cunt et multū callide ex antiqui hostis
adimutiōe obijciūt. Si talia vel talia
feceris sc̄tus et bon⁹ religiosus et deuo
tus iudicaberis. Et cū in te nōdum sit
q̄d esse ab alijs putaris: in cōspectu sū
mi iudicis tua magna grauiā et horrē
da p̄ctā cognoscētis: reus eris et amittis
meritū opis: et simulatoz et hypocri
ta reputaberis. Talia et similia exerci
tia dicūt debēt esse illoz qui nihil malū
fecerunt: q̄ sancte et innocētē vixerūt:
qui oīa p̄pter deum dimiserūt: qui to
to tēpore vite sue deo perfecte adhe
serunt. Sed et hos deo deuota et dilecta
anima deuita: mōtem ascēde cum ma
ria. **¶** Paulus non sine peccatis vixerat:
non diu deo seruierat quādo in tertiū
celum rapiebatur: et dñm facie ad fa
ciem contēplabatur. **¶** Maria magdale
na tota sup̄ba: tota ambitiosa: tota mū
danis vanitatibus intēta: carnis cupi
ditatibus dedita: non longe post ad pe
des iesu inter apostolos sanctos sedit:
et cum intentione deuota doctrinam
p̄fectionis audiuit. **¶** P̄sima oīm in mo
dico tēpore videre deū meruit: aliosq;
verba veritatis constanter proposuit.
Non enī est personarum de⁹ acceptor:
nō pensat nobilitatem generis: nō diu
turnitatem tēpore: nō multitudinem

operis: sed feruorem ampliozem et cha
ritatem maiorem deuore mentis. Non
enim p̄sar qualis aliqui fuit: sed q̄lis
esse amodo cepisti. **¶** Vñ taliter cōsulen
tium cōsilia essent multū reprehensibi
lia si non excusarent simplicitate. licet
non approbanda. Tu ergo o aīa diui
no semine grauida: fuge indocta consi
lia: si nō habes oculos lynceos: noli abi
cere hūanos. melius est parre habere
q̄ toto carere: malū est perdere p̄pter
perdidisse. et stultum est nolle proficere
p̄pter defectisse. si non potes saluari p̄
innocentiā: studeas saluari p̄ peniten
tiam. si nō potes esse **¶** Itharina vel ce
cilia non contēnas esse maria magdale
na vel egyptiaca. Si perdidisti iunen
torem: noli amittere necutem. si viri
sti in maris fluctibus: mortaris in litto
ris sinibus. **¶** Igitur si te sentis sancto p̄
posito dei dulcissimū filium iesum con
cepisse: predicta venena mortifera fu
ge: et festina desideria et affecta more
parturientis feliciter ad partū perue
nire. Sed notandum est q̄ beata virgo
non statim post cōceptionem peperit fi
lium: sed decursis nouē mensib⁹ genuit
xp̄m q̄ non vacat a mysterio: quia nō
est oīm sp̄i credendum. Sed o aīa
deuota: q̄n nouis illustrationibus vel
reuelationibus illustraris vel illumina
ris insolitis inspiratib⁹: magne p̄fectio
nis propositis intrinsec⁹ inflammari:
nō statim de tuo consilio ad opus pro
pera: sed bene tecū et cum bonis et po
tissime cum illis q̄ in talib⁹ sunt experti
delibera. vtrū que inspirata sunt liceāt
deceant: et expēdiant. vtrū dictis pro
phetarum sint consona. vtrū doctrinis
apostolorum et sanctorū doctorum ali
qualiter sint contraria: et etiā vtrū exē
plis sanctorum sint silia vel dissimilia.
et ad opus festina. vel statū absoluas te
ab his in tua cōsc̄iētia: q̄ periculosum
est tales inspiratiōes diu et frequenter
in mēte p̄cipe. et tñ ad effectū boni ope
ris modicū vel nihil p̄perare.

¶ Secūda solēnitas de na
tuitate pueri Iesu.

¶ Secundo igit attende et con
sidera q̄r b̄ndict⁹ dei filius
sp̄ial⁹ nascat in mēte. **¶** Ma
sc̄i enī cū post sanū consi
lium. post disculsum suffi
cienter negociū. post inuocatū diuinum
p̄ociniū: sc̄m p̄positū p̄ducit ad effe
ctum. cū iam aīa incipit agere: ope p̄
cere: q̄d diu p̄tractauit in mēte. cū iam
incipit viriliter agere q̄d iam dudū p̄po
nebat p̄ficere: sed tñ semp formidabat
inchoare: q̄ timebat deficere. **¶** In ista
br̄ssima natiuitate angeli iubilāt: deū
glificāt. pacē p̄dicāt. **¶** Quia dū quod
diu mēte p̄ceptū est ad effectū bōi ope
ris p̄ducit: pariterior reformas. **¶** Hō
enim in regno aīe par diuina b̄n gerit:
q̄ caro sp̄i et sp̄s carni relucet. q̄
sp̄s solitudine: et caro affectat multitu
dine. q̄n sp̄m xp̄s. et carnē mūd⁹. quan
do sp̄s q̄rit quietē p̄tēplatiōis cū deo
et caro appetit honorē p̄latiōis in seculo.
¶ Ecce post q̄ caro spiritui subiugat.
post q̄ bonū opus q̄d diu per carnē est
ipeditū p̄ducit ad effectū. par et exul
tatio interior reformas. **¶** In ista natiui
tate nō sūdī clamor lamētibilis. nō sen
titur dolor lachrymabilis. nō p̄cipit cru
ciat⁹ miserabilis: sed ammiratio de inte
gritate. exultatio de nouitate. dei glori
ficatio de strēnuitate. **¶** **¶** Beata nati
uitas: quā tanta sequit angeloz et ho
minū locūditas. **¶** Igitur q̄ dulce et dele
ctabile esset naturam operari si infania
nos pmitteret. quā sanata statim natu
ralib⁹ ḡsa aridet. tā experit q̄ verū est
illud euangelicū dictū. Tollite iugum
meū sup̄ vos. et discite a me: q̄ mitis
et hūilis corde. et inuenietis requiē ani
mab⁹ vestra. **¶** Iugū enī meū suauē est:
et onus meū leue. **¶** Sed notandū est
hic o aīa deuota si te hec locūda dele
ctet natiuitas. debes esse p̄mo maria.
¶ Mā maria interpreta⁹ amāz mare: illu
miatrix et dñā. **¶** Ito ergo amāz mare p̄
lachrymosam p̄titionē. vt p̄ p̄ctis cō
missis amarissime doceas: vt de bonis
omissis p̄fundissime igemifcas. de die
bus neglectis et p̄ditis incessanter te af
figas. **¶** Ito secūdo illuminiatrix p̄ honestā

Beati Bonaventure Tractatus.

conuersione: p̄ p̄uocam opationē: et studiosam aliorū in bono informationē. Istō tertio dñs sensu. carnaliū cōcupiscentiarū. oīm opationū tuarū: et oēs actōes s̄m rectū dictamē rōnis facias et in oib⁹ tuā salutē et p̄mū edificatiōnē: oīmā laudē et gl̄iam appetas et reqr̄as. ¶ Hec est illa felix maria q̄ p̄pctis p̄petratis dolet et ingemiscit. que p̄tutib⁹ fulget et clarescit: q̄ carnalibus delectationib⁹ dñat. Ab ista maria iesus xps cū gaudio: sine dolore: absq; laborē sp̄ialr̄ nasci nō dedignatur. Post hanc felicē natiuitatē cōgiscit et gustat q̄ suauis est dñs iesus. Reuera suauis est: q̄ nutrit sctis meditatiōib⁹. q̄ balneat deuotio et calidis lachrymarū fontibus. q̄ inuoluit castis desideriorū velaminib⁹: p̄portat sctē dilectiōis in āplexiū. osculat crebris deuotiōis affectib⁹. et p̄fouet in interioris mētis sinib⁹. Nō enī ad hoc nascit̄ ut abiciat. sed ut cū summa diligētia more regaliū infantiū custodiat. ¶ Hic nota fidelis aīa: q̄ in te p̄tūgūt illa signa sp̄ialr̄ q̄ in christi natiuitate p̄tūgūt visiblr̄. Multis enim signis et p̄digijs s̄m doctoz̄ insiam et doctrinā est illa bñdicta natiuitas cōprobata. Nā in ciuitate romana muri tēplī pacis funditus corruerūt. Sodomite in toto orbe morte subitanea interierūt. Tūc enī addi illa nocte floruerunt et fructū balsami p̄tulerūt. Fons aque mutat⁹ est i fonte olei et fluxit vsq; in tyberim: et manauit tota nocte illa. Stella magna apparuit q̄ formā pulchri pueri habuit. et in capite crucis splēdebat. Tres soles apparuerūt in oriente: et paulatim vñ corp⁹ solare sunt redacti. In die media circulus aure⁹ apparuit circa solē. et i medio circuli p̄go pulcherrima puer gestans in gremio. Et qd̄ plura? Nā natiuitatē bñssimā angeli mirablr̄ p̄dicabant: pastores nūciabant: aīalia bruta cognoscebāt. Ecce iam vidisti qualib⁹ signis et p̄digijs est visiblr̄ mōstrata natiuitas saluatoris. Sed iā aduerte diligēter fidelis aīa que cupis esse iesu m̄ ex gr̄a. vtrū in te sp̄itualiū impouata sint hec signa: imputata

mirabilia: ut sic possis aliq̄lter certificari de hac natiuitate salutifera. Aduerte diligenter: cōsidera frequēter aliquid in te conuerit. Tēplū hoc est appetit⁹ vane ambitiōis et supbie: vtrū ceciderit idoliū id est affect⁹ falsē possessiōis et auaricie. Vtrū ne adhuc incurrit sodomite. i. carnalis delectatiōis et cōcupiscentie. Hec sūt q̄ p̄ma signa istī natiuitatis salutifere: q̄ iam aīa se sentit euacuā ab ambitiōe p̄ p̄tutē hūilitatis. alienatā ab auaricia p̄ desiderii paupertatis: purgatā a macula luxurie p̄ amorē castitatis. Post hec cōsidera cū magna diligētia: vtrū adhuc floreat aliquid vinea balsami. i. multitudo sanctarū affectionū: vtrū suat fons olei. i. de tuo corde exeat opa mē. vtrū ille tres soles. i. tres theologicē p̄tutes oriatur in oriente. i. in deuota mēte. et vñā ē inter se mutua federatiōe. Vide etiam si stella noue claritatis. i. diuine cognitionis adhuc aliqd̄ fulgeat. Si circulus aure⁹ iuxta solē. i. sancta affectio iuxta cognitiōē appareat. Si virgo cū puero illic sedeat. i. si oratio pura cū deuotiōe sincera in affectū p̄maneat. Post hec oīa si adorent aīalia. i. p̄fecte obediāt sensitiua. Si q̄rūt reges. i. desiderijs et affectib⁹ nouis ad iesum mouēt̄ p̄tutes intellectuales. Si angeli. i. oēs habit⁹ virtuosī p̄ mentis hilaritatē iubilēt. p̄pter mētis tranquillitatē pacem nuncient. p̄pter cordis serenitatē iesum p̄dicent. Et postremo subtilr̄ cōsidera si pastores. i. sancte meditatiōes paruulū natū iesu tibi datū in p̄sepio inuoluāt. p̄sepe est p̄scia inferi clausa per cōtēptū mūdānorū. superi⁹ apra per desiderii eternorū. Hic est loc⁹ requietis paupis regis. Illic post natiuitatē a matre reponit̄ ubi a pastorib⁹ inuenit̄. Hic p̄sepe q̄ p̄rines et regē gl̄ie in te inuenio ut iumentū: et refectoriū angelorū. de te pascunt bruta aīalia. et reficiūt aīa deuota: te i. p̄p̄etū felicitē p̄dicō. sed multo felicitore dico deuotā conscientia: nō est id quod tu per essentia. Sed tū continet sp̄iale qd̄ tu cōtinebas corporaliter.

De Quinq; festiuitatib⁹ pueri iesu. Fo. xxiij.

Tertia solennitas de impositione nominis pueri iesu.

Tertio considerandum quatuor ille beatissim⁹ infans sp̄itualmente natus sit nominandus. Et puto qd̄ nō pōt nominari p̄gruē. Hic iesus: qui scriptū est. Locut⁹ est nomē ei⁹ iesus qd̄ vocat⁹ est ab angelo p̄ qd̄ p̄cipere tur in vtero. Hec est nomen sacratissimum a p̄phetis p̄phetatū. hoc est nomen p̄uocum: gratiosum: gaudiosum: deliciosum: et gl̄iosum. Virtuosū: qui superat hostes: p̄gregat ciues: reparat vires: reuocat mentes. Beatiosum: qui in ipso habet⁹ fidei fundamentū: sp̄itū firmitatē: charitatis augmentū: iusticie cōplementū. Gaudiosū: qui iubilis in corde: melos in aure: mel in ore: splendor in mente. Nomen vtrūq; deliciosum qd̄ pascit cogitatū: lenit prolaturū: vngit inuocatū: reficit scriptū: instruit lectum. Nomen reuera gloriosum: qd̄ de dicit cecis visum: surdis auditum: sermo nem mutis: vitam mortuis: et gressum claudis. Nomen benedictū qd̄ ostendit tantū p̄tutē effectum. Nomen siue scribas siue legas: siue doceas: siue aliquid quodcūq; operis facias: nihil tibi sapiat: nihil tibi placeat nisi iesus. Nomen igitur tuū infantulū in te sp̄itua: liter genitū iesus. Hic beat sibi qd̄ nominatur dei filius: splendor glorie. imago substantie: verbum patris: virtus omnipotentis: heres vniuersorū: rex regum dñs dominorū. Hic beat sibi qd̄ dicitur xps. i. vinctus. et bene: qd̄ in p̄phetam: ut claruit in doctrine eruditōe. in pugilem: sicut patuit in dyaboli debellatiōe. in sacerdotē: sicut ostendit in patris recōciliatiōe. in regem: sicut monstrabit in p̄miorum retributione. Hic beat hec omnia sibi cū suis beatis communia. Sit tū tibi iesus. i. saluator in huius vite incolatu et miseria. Saluet inq; te a mundi vanitate que te impugnat. a demōis falsitate q̄ lēstat: a carnali fragilitate q̄ te cruciat. Clama de-

uota inter tot huius vite flagella. O iesu saluator mundi salua nos: qd̄ per crucē et sanguinē redemisti nos. salua inq; dulcissime saluator: confortando debilem: consolādo flebilem: adiuuādo fragilem: cōsolidādo instabile. Sed hec vnum est qd̄ cum fletu referā: quod nō vacat a mysterio. qd̄ non statim ut nascitur: circūciditur et noīatur: sed p̄m leu gem dies octaua expectatur. Puto qd̄ per septenariū qd̄ in octenario includit: vniuersitas diuinariū et moralū virtutum cum vnitute et vinculo pacis figuratur. Quia postq; oīia p̄ fortitudinē aduersa tolerauit. p̄ iusticiā miseros et egentes sustentauit. p̄ temperantiā cōcupiscentias superauit. p̄ prudentiā mūdi et antiqui hostis insidias declinauit. Adhuc postq; per fidem deū omnium creatorem intellexit. p̄ spem in eū tanq; remuneratōrē in omnib⁹ operib⁹ suis asperxit: per charitatem eum tanq; omnium bonorum largitorē toto corde dilexit. Et demum die octauo circūcisus ab anīa omnib⁹ phantasticis imaginatiōib⁹: omnib⁹ vitijs et inutib⁹ cōgitationib⁹: pacatis omnib⁹ anime motibus et inordinatis affectionib⁹: per exercitiū cōtēplatiōis in dño dulciter requiescit. Tunc puer nominatur. Tunc dulce nomen iesus imponitur. Tunc eius dulcedo sentitur et gustat. tunc experis virtutem. tunc percipis iocunditatem. Quātam sepius sensit dulcedinem post illam beatam nominis impositionem illa felix mater naturalis: et vera mater sp̄itualis: virgo maria. quando p̄cepit in hoc nomine demonia eiei. cecos illuminari: infirmos curari: mortuos suscitari: miracula cumulari. Sic certe tu o anima mater sp̄itualis: merito debes gaudere et exultare: quando tu percipis in te et in alijs qd̄ tuus benedictus filius iesus demones fugat in peccati dimissione. cecos illuminat in vere cognitionis infusione. mortuos suscitāt in gratie collatione. Infirmos curat: Claudos sanat: Paraliticos et contractos rectificat in sp̄ituali confortatione: Et

Beati Bonaventure Tractatus.

fam efficant fontes et viriles per gram: qd prius erant debiles et infirmi p culpā. Et qd felix et beatum nomē: qd tantam meruit habere pntē et efficaciam. Aliqñ letificat. aliquid vōq mētis ebrietatē infundit: et suā dulcedinē cōmunicat.

Quarta solēnitas de magorum adoracione.

Quarta solēnitas q̄ p̄sistit in magorum adoratiōe. Postq̄ etiā antea istū dulcissimum puer p gram spūaliter pcepit: p̄cepit et noiauit tres reges. i. tres aie vires: q̄ bene reges dicuntur: q̄ tā carni p̄ncipant: sensib⁹ dñant. in solis diuis studijs sicut decet p̄ reges occupant. puer iam p effect⁹ multiplices eis reuelatū in ciuitate regia: hoc est in toti⁹ mūdi machina estiment esse q̄rendū. Querit igit ineditatiōib⁹. redit affectiōib⁹: interrogat deuotis cogitaciōib⁹. vbi est q̄ nat⁹ est? Vidim⁹ stellā ei⁹ in oriente. vidim⁹ claritatē ei⁹ fulgentē in deuota mēte. vidim⁹ splendore eius radiatē in intus aie. Audiuim⁹ eius vocē q̄ est dulcissima. Sustinuim⁹ ei⁹ dulcedinem q̄ est suauissima. Percepim⁹ ei⁹ odore suauissimū. Exp̄ti sum⁹ ei⁹ amplexū delictosissimū. Quā herodes redde r̄sum. ostēde dilectum mōstra infantulū desideratū. Propter tuā gl̄iam videndā nō venim⁹. p̄pter tuā ḡram obtinendā nō p̄perauim⁹. p̄pter tuā maiestātē adorādā nō festinauim⁹. Tua enī ḡra ipsi⁹ est factura. tua maiestas ipsi⁹ creatura. tua iocunditas sua est potētia. tua opulētia ipsius vmbra. tua nobilitas: tua magnificētia est sue infinte bōitatis et nobilitatis modica scintilla. In te inuenim⁹ q̄ ipm cognoscim⁹ amam⁹ et desideram⁹. nō in q̄ redescere debeam⁹. Tua honor et dec⁹ est sui de coris nū⁹. Die igitur ne p̄trahas: vbi est qui nat⁹ est? Vbi est ergo lōgitudo breuis: magnitudo leuis: altitudo subdita: latitudo angusta? Vbi lux lucēs: aqua sitis: panis esuriens? Dic nobis vbi potētia regis. sapiētia iustitiae. vi-

tus sustentat: verbū patris lactatur? Dic nobis vbi eternus dei fili⁹ infans inuenitur? Vbi splendor paternae gl̄ie panna inuolut⁹ cernit⁹? Vbi audim⁹ in cunabulis vagientē q̄ est miseriorum solatio? Vbi videbim⁹ inter brachia infantulū baiulatū: q̄ est angelor⁹ et hominū: celorū et creaturaz oim cōseruator: et solidatio? Idunc desideram⁹: hūc q̄rim⁹. O dulcissime o amantissime puer eterne infans antiq̄: qñ te videbim⁹: qñ te inueniem⁹: quādo ante faciē tuā apparebim⁹? Tedet gaudere sine te. delectat gaudere tecū et flere tecū. Qd tibi est aduersum: nobis est molestū tuū b̄s placitū est n̄m in deficiens gaudū et desiderū. Si tā dulce est flere de te: qd dulce erit gaudere de te? Vbi ergo es quē querimus? Vbi es quē in omib⁹ et p̄ omib⁹ desideram⁹ et affectam⁹? Vbi es q̄ nat⁹ es rex iudeorum lex deuotorū: dux miserior⁹. lux cecorū: vita morientū: salus eterna eternaliter viuentiū? Et sequit̄ r̄sponso pueniens. In bethleē iude. Bethleem dom⁹ panis. Iuda cōstitēs interpretat⁹. Vbi enim x̄ps inuenit⁹ vbi post p̄fessionē criminū panis celestis vite. i. doctrina euangelica audis: ruminat⁹ et deuota mēte retinet: vt opere impleat⁹: et alijs adimplenda proponat⁹. Vbi puer iesus cū maria matre inuenit⁹: vbi post lachrymosam contritiōē: post fructuosam confessiōem: dulcedo celestis cōsolationis alit quando inter abundantissimas lachrymas degustatur. cum oratio quem pene desperantem inuenit: gaudētē et de venia presumētē derelinquit. O felix maria a qua iesus concipitur. de qua iesus nascitur: et cū qua tam dulciter et gaudenter iesus inuenitur. Sed notandū est hic qd iesus questus legitur a regibus: et hoc vt ipsum cum omni reuerentia adorarent. Ad doctores: vt ab ipso veritatis documenta cum summa diligentia audirent. A sponsa vt sue suauitatis dulcedinē per secreta colloquia degustaret. A maria matre: vt ipsum perditum reperiret: et ab ea se amplius non alienaret. Sic

De Quinq̄ festiuitatib⁹ pueri iesu. Fo. xliij.

vos o reges. hoc ē deuote aie vires naturales: q̄ rite cū regib⁹ terrenis vt adoretis: mūera offerat⁹. Adorate cū reuerentia: qd creator et redēptor et redēptor. Creator in natural vite formatiōe: redēptor in spūali vite reformatiōe. re mūerato: i. eterne vite collatōe. O vos reges adorate cū reuerentia: qd rex potētissim⁹. Adorate cū decentia: qd magister sapientissim⁹. Adorate cū leticia: qd princeps liberalissim⁹. Adorate inq̄ gaudenter: qd est dux equitatis. Adorate decenter: qd est lux p̄tatis. Adorate feruenter: qd est fāx charitatis. Nec sufficit vobis o: nisi p̄comitet oblatio. Offerre inq̄ aux dilectiōis ardētissime. Offerre thys p̄tatiōis deuotissime. Offerre inq̄ p̄tatiōis amarissime. Aux dilectiōis p̄p̄ bōa collata. Thys deuotiōis. p̄p̄ gaudia p̄parata. Apyrham p̄tatiōis p̄p̄ p̄tā p̄petrata. Aurū offerre eterne diuinitatis. Thys ante sanctitatis. Apyrham corporis passibilitatis. Querite etiā o reges cū doctores: vt vobis p̄det secreta sue inscrutabilis sapie: vt ostendat magnalia sue ammirabilis potētie. vt vos doceat b̄s placita sue voluntatis et p̄placencie. Querite inq̄ cū reuerentia: quō oia tā potēter de nihilo creauerit. quō cūcta tā sapienter in vniuerso ordinauerit. quō singlā tā clementer suo iestimabili honore decorauerit. Querite hūilr si hōi fas est i hac vita inuestigare q̄liter ille tres p̄sone coeques et coeterne subsistat in vna et indiuidua substantia. et hoc in trinitate b̄ssima. Qualiter ille tres substantie videlz carnis et aie et deitatis pueniāt in vna p̄sone. et hoc in ip̄i incarnatiōe sacratissima. Qualr ab eterno pater a nullo: filius a patre solo: spū sanct⁹ ab vtroq̄. Ipse quē queris doctor est et cognitor ois p̄tatis. a quo ois p̄tas p̄ncipaliter querit. Post quē p̄tas exemplariter p̄ducitur. Ad quē ois p̄tas finalr reductur et ordinat⁹. Ipse est doctor qui docet omne p̄tatē. Veritatē vite: quā in multis destruxit lutosas gulostas. veritatē doctrine: quā heu i plerisq̄ excacauit voluptuosa vanitas. p̄tatē iusti-

cie: quā effugauit piculosa auiditas. Querite ergo vos reges deuoti iesum vt vos doceat oem p̄tatē. Veritatem vite: vt sciatis q̄liter vōs p̄os vtiliter regere debeatis. Veritatem doctrine: vt cognoscatis quā subiectos laudabiliter dirigatis. Veritatē iusticie: vt intel ligatis q̄liter deo seruit⁹ seruatis. Querite etiā iesum aliqñ cū sponsa dilectissima in orto delicias: vbi deābulat cum adolescentulis: vbi lilia colligit cū p̄gnibus: vbi comedit fruct⁹ pomor⁹ suor⁹ cū iuneculis. Querite in cella vinaria vbi cenā suā p̄parauit. ad quā suas specialissimas amicas q̄ sequit̄ eū q̄cūq̄ ierit: iñ iurauit. vbi p̄cinget se et faciet eas discubere et trāsiens p̄sonalr ministrat eis. vbi amministat serculavaria de pinguedine sue eterne nobilissime et secretissime diuinitatis. vbi p̄pnat pocula sue dulcissime et castissime hūanitatatis. Certe illic bibūt amice: sed lebrū tur charissime. Querite tādē in cubiculo: vbi requiescit cū sponsa inter amplex⁹ et oscula: vbi cubat in merdīe qñ splendor eterne p̄tatis tā luculenter luces. ardo: supne charitatis tā dulciter ardet. Vbi instillat aurib⁹ sp̄se secretissima sue p̄funde et inscrutabilis sapientie. Vbi donat altissima mūera sue summe et incōpabilis magnificētie. Vbi tocat. ibi blandit. ibi p̄solat. ibi dilectam alloquit̄ dicens. P̄det qd vis: et dabit tibi. O q̄ felices: q̄ iesū i hoc cubiculo secretissimo inueniūt. qui hoc cubiculū intrare presumūt. O q̄ pauci eū in orto delicias inueniūt: sed pauciores i cella vinaria rep̄iūt. paucissimi hō nō nisi secretissimi amici cubiculū intrare p̄sumūt. qd scriptū ē. Adiuro vos filte hierlzy ne suscit⁹: neq̄ euigilare faciatis dilectā: donec ipsa velit. Qñ sufficiat vos o reges q̄ adhuc terrena sapit⁹. q̄ adhuc tpalia dispōit⁹: q̄ iesum aliqñ post diligētē inq̄sitiōē in p̄sepio inueniat⁹. Vbi enī p̄cia adhuc forte non est facta ort⁹ delicias. vbi florent sancte meditationes: redolēt p̄tuose opatiōes: vbi vigent delictose affectiōes. Nec forte minus p̄fecte dici pōt cella vinaria: vbi il-

Beati Bonaventure Tractatus.

la celestia fercula odorant: illa vina angelica gustant: quibus amici aliqui hic in terris solantur. Sed heu minime ut ti meo dici poreit cubiculū oibus creaturis absconditū: soli spōso preparatū stratum et ornātū: ubi sponsus cū sponsa: dilectus cū dilecta requiescit inter secreta et indicibilia sui familiaris oscula. vbi sepe audiunt talia et tā archana. q̄ qdē intelligunt: sed non dicūt. q̄ forte vel exprimi nequeunt: vel ab hoib⁹ fin hominū viuētib⁹ percipi nūq̄ pōt. Si tñ ex abūditia diuine pietatis aliqui ipm post fletū et planctū: post luctū et gemitū. post positū seculare negotium ad modicū vidistis in orto delictarū: vel forte qd̄ magis verū est ante fores ad: huc vobis clausas p̄ forā in insperitis in cellam vinariā. et vidistis spōsum ornatū et succinctū: transeuntē: ministrantē: propinquantē suis amicis varia fercula et vina delictarū: et statim ignota et incognita. nec adhuc ad talia admittēda: p̄ ianitores expulsū et repulsi fuisse. et iterato heu ad solita et mundana rediistis. Sed tamen post hoc ad cor reuertens in memores illi locū de societatis: quā gaudia cordis in orto delictarū aspexistis. Necnō et illi beatissime locū cunditatis et solēnitatis quā desolatā per riuolam insperistis. de qua nescio quale solacium: sed tñ tale qd̄ exuperat omnem sensum: et osse hui⁹ mundi cōutulum per spiramentū modicum sensistis. Tunc cū maria matre Iesum perditum cum dolore et merore querite. Currite cum planctu et gemitu post iesum q̄rendum. Querite tunc et flentes dicite. Quando te inueniem⁹ consolatorē quem expectamus? Quando te inueniem⁹ gaudium nostrum qd̄ desideramus? Si anima nostra adhuc redire semel valeat. et si non ad amplex⁹ et oscula: salte vbi redolet ortus delictarum: sua uisissime fragrat cella vinaria. Nam aīa per teip̄am quere dilectū tuū quem concepisti: tuus est fili⁹ quem genuisti. et quare dimisisti a quo tot et tā insolita gaudia suscepisti. Vos reges incliti: vos principes et defensores et co-

operatores mei. Vos hacten⁹ questus: ut regem qui vos sua gratia coronaret. ut doctore qui vos sua sapientia illustraret. ut consolatore qui sua clementia vos reficeret. Hunc superest ut ego queram filiū quē perdidisti dilectū. quē amisti amantissimū Iesū meū. quē heu infelix et misera i tēplo dimisisti: post qd̄ denuo ad vana et falsa et inania me cōuertit. Iden me derelictā et desolatā et omni ignominia plenā reliquit. Quare suis consiliis non acquieuit? Quare in suis monitis nō permāsi? Quā diu suā presentiam p̄ verā solationē senti: affuit mihi omnis boni abundātia. qd̄ diu ip̄s habuit omnib⁹ bonis abūdit. S; heu q̄ infelix et q̄ miserabilis: propter paupertatem amisi diuitias. ppter asperitatem postpositi delicias. ppter curā et sollicitudinē dereliqui quietem magnā et spirit⁹ dulcedinem: ppter alie num neglexi mei ipm. ppter hominem regendum perdidisti deū meum: dilectū meum: consolatorē meum: dulcissimū iesum filiū meum. Quid ergo faciam: quo vadā: vbi querā. ut iterato ipm inueniā. Aliquoties ppter sollicita ip̄sum amisi. sed denuo adiuuāte et reuelante clementissimo patre iniarum deo. in cuius vinea laboro. cui⁹ voluntati de cōsilio maior⁹ deferuo. ad cui⁹ glīam ampliandā me dulcis iesu solacio p̄ occupationem cordia sepi⁹ priuo. ppter cuius honorem cōseruandū variis tribulationibus me expono. ip̄o ex solita pietate auxiliante: perditum cum ingenti cordis gaudio post varios singultus et gemit⁹ etiā inter abundantissimas lachrymas repperi et inueni. Vtinā ip̄m adhuc semel taliter inuenirem. puto qd̄ amplius non dimitterē: sed totis virib⁹ retinerem. Quid ergo faciā? Surgā et queram quem diligit anima mea: post qd̄ occupationes et sollicitudines dimittā: ad orandū me cōferam. Et si hec nō sufficiunt: inter cognatos et notos. i. spirituales et deuotos: ip̄sum queram. Ip̄s sunt in quibus habitat. Ip̄s sunt cum quib⁹ moratur q̄ ab alijs amittitur. Ibi sunt cū quib⁹ tanq̄ in solitudine la-

De Quinq̄ festiuitatib⁹ pueri Iesu. Fo. xxliij.

titat: quando ip̄m a me miser strepitus cogitationū fluctuantium fugat. Iden quādo illis similia fui: tunc habui. tūc tenui. tunc amplexat⁹ et osculat⁹ fui iesum: quem nunc curis distracta sollicitudinibus occupata et afflictā lamētabiliter amisi. Dicite ergo o vos religiosi: vos abstracti. vos solis diuinis meditationib⁹ dediti: num quē diligit anima mea vidistis? Tertē scio qd̄ habetis: scio qd̄ bene scitis. quia festis et gaudetis. Reddite ergo in charitate qd̄ non amittitis. cōmunicate qd̄ nō dimittitis. Et si in me propter distractionem ad horā feruor dilectionis tepuit: habitus tamen dilectionis ut spero non cessauit. Et si ppter occupationē familiārē dilecto allocutionē intermisi. a charitate tamen ip̄s non recessi. Et si propter primorum vel modicā edificationem ip̄s tota mētis iniectione nō adhesi: desiderium tamen reuertendi in mentē habui. Et reuera ut verū fatear: nō ad gloriam dico: sed tñ ad reuocandū ad dilectum perditum humiliter allego. non ppter meum luctū: sed propter suū cōsiliū: non ppter meam ambitionem: sed propter suā eternā gloriam et honorem: nō ppter plationis laudē: sed p̄ timorū salutē: curis et sollicitudinib⁹ dedita. Quare ergo ppter hoc qd̄ pia in tentide etiā quasi et gemēs facere: dilecti presentia saltē aliqui estis raro cōsolari non deberem. Idē esset equum: sed si fas esset dicere iniustum et impium. qd̄ piissimus iesus non statuit. qd̄ diuina lex nūq̄ approbavit. Sepe enī ppter amici voluntatem dulcis amici presentia intermitit: ut postmodū cum ampliori amborum iocūditate reparatur. Sic et ego propter ip̄m aliqui deserui. Si propter suam glīam ampliandā: labores: persecuciones: detractiones: impugnationes sustinui. Si his omnib⁹ et his similibus etiā vlt⁹ defectum repleta fui. et ad ip̄m gemens et amens redeo: nunquid ip̄s solacio ut vel modicum in tribulationē respirem carebo? Quid ergo est. Dilectus meus loquit⁹ mihi. Quid est quod p̄ ip̄sum in euang-

gelio clamatur. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos? Nunquid ego qd̄ propter honorem eius a dei pōdus et testis sustineo saltem post laborem de micis que cadunt de mensa dominorū suorum refici non debeo? Absit ergo ne solūmodo vobiscum o vos cōtēplatiui morabimur: lectus: et laborans agricola sit cōtēptus et abiectus. Poterit tamen sicut scriptura testatur: laborantem agricolam aliquādo de fructibus celestis patrie prelibare. et hoc ne deficiat in labore. Sic apostoli inter varia opprobria: martyres inter flagella: virgines inter cruciatus et verbera: senserunt dilecti solacia. Ibant gaudentes a conspectu concilij: collaudantes et benedicentes dominū: quoniam digni habiti sūt pro nomine iesu cōtumeliā pati. Sic cōfessores et heremite: monachi et anachorete: post vigilas et ieiunia inter lachrymas et gemitus: senserunt diuina gaudia. Sic rectores doctores et ecclesiarum fideles prelati: postq̄ laboribus et curis sunt extenuati: de beniguitate dulcis Iesu ip̄sorum piissime dulciter sunt corda refectioni. Non enim maria Iesum frequenter habuit sola. Sed etiam a martha post predicationem hilariter et gaudent receptus fuit. Ego ergo in domo cōfidens: et de diuina clementia tam multipliciter probata et exemplariter ostensa presumens. dulcissimum Iesum aliquando querā cum maria matre in templo: aliquando cum sponsa in cubiculo. aliquando cum discipulis in consistorio. aliquando cum regibus in diuersorio.

Quinta solēnitas de presentatione pueri Iesu in templum.

Quinto et vltimo cōsideret fidelis anima qualiter natus paruu⁹ per diuersorū operationum consummationē: et nominat⁹ per celestū dulcedinem degustationē. et quest⁹ et inuentus: adorat⁹ et honorat⁹: p̄ spiritū munerū p̄sitationē in templū sit presentans

Beati Bonaventure Tractatus.

due bño offerend. et hoc p debitarum
graz deuotā et hūilē actionem. Igitur
postq̄ felix aīa mar̄ iesu spūalis p̄ istū
bñdicti filij pceptionē purgata p peni-
tentia. postq̄ aliq̄r iam post natiuita-
tem pfortata p graz. postq̄ etiā est iam
p impositiōem bñdicti noīe p̄solata me-
dullis. et tandē in adoratiōe cū regib⁹
est informata diuinit. qd aliud restat:
nisi vt in celi scrī hierlm̄ portet: et in tē-
plum diuinitatis p̄ntet de⁹ dei et p̄gis
hūius. Ascende igit spūalis maria: nō
tam in mōtana: sed i celestia hierlm̄ ha-
bitacula bñ trinitatis et indiuidue vni-
tatis. Flecte hūilr mētis gēua in sup-
ne ciuitatē palacia. Ibi ante thronum
eternitatis deo p̄i filiū tuū respēta
laudando glificando: et bñdicendo pa-
trem et filiū cum sancto spū. Lauda cū
iubilo deū prem: per cui⁹ inspiratiōem
bonū ppositum pcepisti. Glifica cum
gaudio deū filiū: p cui⁹ informatiōem
pceptū ppositū ope perfecisti. Bene-
dic et scrifica scrī spū: p cui⁹ p̄solatio-
nem in bono exercitio hacten⁹ p̄stitisti.
O aīa deū prem in oībus bonis suis et
bonis tuis glifica: q̄ ipse est q̄ te de se-
culo per occultā inspiratiōem euoca-
uit dicēdo. Reuere reuere reuere suna-
mitis: reuere reuere reuere. Deū filiū
tuū in oīb⁹ factis tuis magnifica. Ipse
enī est qui te de demōis seruitio per se-
cretā suā infematiōem liberauit dicēs
Tolle iugū meū super te. Iugū demo-
nis abijce. Iugū suū amarissimū: iu-
gū meū suauissimū. Iugū suū se q̄
cruciat⁹ etern⁹ et tormēta. iugū meū
sequit⁹ fruct⁹ suauissim⁹ et req̄es opulē-
ta. Iugū suū si q̄ dulcedinē exhibet
falsa est et mōmēanea. s. dulcedo. iugū
meū q̄ dulcedinē p̄fert et lenitiā p̄a est
et salutifera. Ipse suos seruitores mo-
dicū aliq̄ extollit vt in eternū p̄fudat.
Qui aut honozificat me sic ad mōmē-
tum hūilr: vt eternā glief et regnet.
Ista fuit doctria qua te dei fili⁹ aliq̄
per se aliq̄ p suos doctores et amicos
reformauit. a demōia falsa p̄uasiōe
a carnis et mūdi blāda deceptiōe libe-
rauit. Deū et spū scrī semp benedic et

sanctifica: qui te per suā consolatiōem
mellisū in bono p̄fortauit dicēs. Ve-
nite ad me oēs qui laboratis et onerati
estis. et ego reficiā vos. Quasi enim o-
aīa tenera et delicata: fragil et infirma:
delictis mundi assueta: gaudijs hūil⁹ se-
culi tanq̄ fecib⁹ vinaris more porcorū
inebriata. q̄r potuisses inter tot et tāta
antiq̄ hostis recta. iter tot falsa consilia
inter tam varia impedimēta. inter tam
innumerabilia amicos: p̄anguis et alio-
rum propinquoꝝ a via moy vuneran-
tium facula in bono p̄stitisse. q̄ter po-
tuisses tot funib⁹ pctōꝝ circūamplera
in bono p̄ficisse: si nō spū sancti gratia
fuisse misericorditer adiuta et sepius
dulciter cōsolata et refecta. In ipsum
igitur refunde oīa opa tua: tibi nihil re-
tine. Dic cū pura et deuota mētis inten-
tione. Oīa opa mea operat⁹ es domie.
in cōspectu tuo nihil sum: nihil possum
de tuo munere est q̄ subsisto. sine te ni-
hil agere possum. Tibi clemētissime p̄-
mīarum qd tuū est offero. tibi p̄men-
do: tibi p̄mitto me indignā et ingratam
oībus donis tuis per te mihi collatis
humiliter recognosco. Tibi laus: tibi
gloria: tibi grām actio: o beatissime
pater maiestas eterna: q̄ me per tuā in-
finitā potentiā de nihilo creasti: te lau-
do: te glorifico: tibi aīas ago. o beatissi-
me fili: claritas paterna. q̄ me per tuā
eternam sapiētā de morte eterna libe-
rasti. te benedico: te sanctifico: te adoro:
o beatissime spūs aīne. q̄ me per tuam
benedictam pietatē et clemētā de pec-
cato ad grām. de seculo ad vitā religio-
sam: de exilio ad p̄riam. de labore ad re-
quiem: de merore ad locundissimē et de-
liciosissimē beate fructiōis dulcedinē
reuocasti. Quam dulcedinem nobis
dulcis Iesus concedat. Qui cum pa-
tre et spū sancto zc.

Explicit Tractatus dñi san-
cti Bonaventure de quinq̄ festi-
uitatibus pueri Iesu.

De Regimine anime.

fo. xxv.

Sanctus Bonaventura
ad dñam Blanzam reginā
hyspanie: de regimine aīe.

Rimū oīm
neceſſe habes a-
nima mea altissi-
me: piſſime: ſan-
ctiſſime: de opti-
mo deo ſentire.
Videlicet certa
fide credēdo: at-
tēta mēte cōſiderādo: perſpicaci ōnis
intuitu cū ammiratiōe perſpiciedo.
Altissi-
me quidē de optimo deo ſen-
tis ſi cūcta de nihilo creatis et ſuppor-
tantis immēſam potētiam: gubernan-
tis et ordinantis infinitam ſapientiam:
iudicantis et retribuētis indetermina-
tam iuſticiam. Fideli pio et perſpicaci
contuitu: et credis: et ammiraris: et
perſpicis: et extra te exiens: et intra te
ingrediēs: et ſupra te trāſcēdēs: vt illū
veraciter decātes. Exultauerunt filie
iude ppter iudicia tua dñe: quoniam
tu dñs altissi-
mus ſuper oēm terram: ni-
mis exaltatus es ſuper oēs deos zc.
Piſſime de optimo deo ſentis ſi ei⁹
dem miam ammiraris: amplexaris: et
benedicis: vt ſumme benignā in noſtre
humanitatis et mortalitatis aſſūptio-
ne: viſcerofam in crucis et mortis per-
p̄ſione: liberalem in ſpū ſancti dona-
tione: et ſacramētōꝝ inſtitutione: cum
ſeipm cōmunicet liberaliſſime in ſacra-
mētō altaris: quaten⁹ illud p̄ſal. ex alo
cantes. Suauis dñs vniuerſo: et miſe-
rationes ei⁹ ſuper oīa opera ei⁹. zc.
Sanctiſſime de optimo deo ſentis:
ſi ei⁹ ſdem inexplicabilem ſanctitatem
aduerſis: miraris: et laudas: atq̄ illi
cum ſanctis ſeraphin: ſanctus: ſanct⁹:
ſanctus p̄clamas. Sāctus p̄mo hoc
eſt in ſeipſo ſanctitatem: ita ſumme ac
purissi-
me habēs vt impoſſibile ſit ipm
aliquid niſi ſanctum velle vel approba-
re. Sanct⁹ ſecūdo hoc eſt ſanctitatem
ita perfecte iū alijs diligēs vt impoſſi-

bile ſit ipm vere ſanctitatem ſeruātib⁹
aut gratie bona ſubtrahere: aut glorie
premia denegare. Sāct⁹ et tertio hoc
eſt ita ſeuere oppoſitū ſanctitatis ab-
horrens vt impoſſibile ſit ipm peccata
niſi abhorere: aut reprobare: aut im-
punita relinquare. Et ſi ſic ſenſeris: cū
legiſtatore cātabis. De⁹ fidelis et abſq̄
vlla iniquitate iuſtus et rectus.
Poſt hoc oculos tue mētis ad dei
legem conuertere: que te iubet exhibe-
re ſeipm altissi-
mo cor: hūile: piſſimo cor
deuotum: ſanctiſſimo cor illibatum.
Cor inq̄ humile debes exhibere ab-
tissi-
mo per reuerentiā in animo: per
obediētiā in facto: per honozificen-
tiā in ſpō et ſigno: quatenus ſm apo-
ſtolicam regulam et doctri-
nam omnia
in gloriā dei facias.
Cor aīit deuotum exhibere debes
piſſimo per interpellationem ſeruē-
tium precum: per deguſtatiōem ſpūa-
lium ſuauitatum: per actionem multi-
plicium gratiarū: vt aīa tua iugiter per
deſertum aſcēdat in deum ſicut virgū
la fumi ex aromatib⁹ myrthe et thuris.
Cor vero illibatum exhibere debes
ſanctiſſimo ſpō: vt null⁹ in te regnet:
nec ſenſus: nec conſenſus: nec affectus cor-
poris voluptatis applauſus: null⁹ ter-
rene malignitatis affectus: quatenus
oīni excluſa macula peccati poſſis cū
ps. cātare. Fiat cor meū immaculatū
in iuſtificationib⁹ tuis vt non cōfūdār.
Attende ergo diligētē et vide ſi hec
oīa a ſuūctute ſeruāſti. Et ſi hec in cō-
ſcientia reppereris: non tibi hoc attri-
buas: ſ; dono dei: illiq̄ gratias agas.
Et ſi te inuenis ſemel aut pluries i ho-
rum aliquo vel plurib⁹: vel ſone in oī-
bus aut grauiter aut leuiter deliquiſ-
ſe: ſue per infirmitatem: ſue per igno-
rantiam: ſue ex certa ſciētia inenarra-
bilibus gemitib⁹ ſtudeas reconciliari
deo. Et ad exhibēdam emendā illi ſpū-
ritum virtutis aſſume: vt poſſis cū pe-
nitente veraciter cantare ac p̄ſallere.
Am ego in flagella parat⁹ ſum: et do-
lor meus iū cōſpectu meo ſemper.

Beati Bonauenture Tractatus

Debet aut dolor animi duos habere comites: vt sit purgatiu⁹ aie: et placidus dei: scilicet timorem diuini iudicii: ardorem interni desiderij: vt recuperes timēdo cor humile: desiderādo cor deuotum: dolendo cor illibatū.

Time igit diuina iudicia: que sunt abyssus multa. Time inq̄ vehementer: ne forte q̄q̄ si aliquāliter penitens ad huc displiceas. vehementius: ne post hoc deum offendas. vehementissime: ne finaliter a deo discedas: semper carens lumine: semper ardens igne: nūq̄ carens verine: nisi per veram penitentiam in gratia finali decedas: vt sic cū ppheta decantes. Confige timore tuo carnes meas a iudicijs est tuis timui.

Dole quoq̄ et satage propter cōmissa peccata. Dole inq̄ vehementer: propter annihilationem ois boni diuini: tibi dati. vehementius: propter impugnationem christi pro tenati et pro te cruci affixi. vehementissime propter vilipensionem dei. Cuius transgrediendo leges tu inhonorasti maiestatem: de negasti veritatem: offēdisti bonitatem. Totūq̄ vniuersum debilitasti / deformati: deordinasti: dum diuini aduersando statutus imperijs et iudicijs oib⁹ tibi seruientibus propter deum.

Abusa es naturis: scripturę / iusticię / misericordię / bonis gratuitis: et premijs repromissis: quibus diligēter cōsideratis lucrum vniuersi fac tibi placetum amarū: et deduc quasi torrētem lachrymas per diem et noctē: non dea requiem tibi: nec somnum oculis tuis.

Desidera nihilominus diuina charismata diuini amoris in deum cōfēdens: qui te peccantem tam patienter sustinuit: tā longanimitate expectauit: tam misericorditer ad penitentiam reduxit: tibi concedendo veniam / infundendo gratiam / promittēdo coramam. Dum tamen eidem impendas vel potius ab ipso suscipias: eius rependas sacrificium cōtribulati spiritus: cordisq̄ contriti et humiliati per compunctionem amarā / confessionem veridicā /

et satisfacionem cōdignam. Desidera inq̄ vehementer diuinam complacētiā per largam immisiōem sancti spiritus. vehementius diuinam cōformitatem per expresse imitationem christi crucifixi. vehementissime diuinam cōprehensionem per apertam visionem patris eterni: vt veraciter cū propheta decantes. Situit aīa mea. quādo veniū et apparebo ante faciem dei.

Porro vt hunc spiritum vite timoris et doloris et ardoris acquiras inritu secus: exerce te foris ad oimodam modestiam / iusticiam / pietatem: quatenus iuxta documentum apostoli abnegans impietatem et secularia desideria: sobrie et iuste et pie viuas in hoc seculo.

Exerce itaq̄ temetipsam ad oimodam modestiam: vt iuxta apli doctrinam modestia tua nota sit oib⁹ hoib⁹. **A**d modestiam inq̄ parsimonie i vinctu et yelitu / in somno et vigilia / in otio et labore: vt in nullo excedas.

Ad modestiam discipline per modum silentij et loquētie: meritis et gaudijs: mansuetudinis et rigoris: iuxta q̄d opportunitas exigit et recta rō dicat.

Ad modestiam honestatis per glorificationem / ordinationem / et cōposicionem: scilicet actuum / motuum / gestuum / vestimentorum seu habituum / membrorum et sensuum: iuxta q̄d moralis honestas et regularis obseruantia id exponit: vt merito sis ex illorū numero quibus apostol⁹ dicit. Quia honeste et finem ordinem fiant in vobis.

Exerce te q̄q̄ ad iusticiam: vt tibi illud ppheticum possit veraciter aptari. Propter veritatem et mansuetudinem et iusticiam et deducet te. et.

Ad iusticiā inq̄ integrā per zeli diuini amoris: per obseruantiam diuine legis: per desiderium fraternę salutis.

Ad iusticiam ordinatā per obedientiam ad superiores: per societatem ad pares: per castigationē ad inferiores.

Ad iusticiam perfectam: vt oim⁹ veritati consentias: bonitati faueas: malicie aduerseris: tam mente / q̄ verbo /

Beati Bonauenture Epistola ad magm innotatum. Fo. xxvj.

In opere: nihil agens alij quod tibi no: his fieri: nihil negans alij quod tibi velis impendi: quatenus illoz sis imitator: perfecta quib⁹ dicitur. Nisi abūduerit iusticia vestra plusq̄ scribarum et phariseorum non intrabitis regnum celozum.

Exerce te tādem ad pietatem: quia vt dicit apostolus pietas ad omnia valet promissionem habens vite que nūc est pariter et future.

Ad pietatem inq̄ diuini cultus attente et deuote ac reuerēter: scilicet horas persoluēdo canonicas / ac quotidiana confitendo peccata et deplorādo: sacramentissimam pro tēpore eucharistiam sumendo: quotidie missam audiendo.

Ad pietatem saluatiōis animarum nūc adiūuādo per orationum frequentiam: per sermonum informationem: per exēploz incitamenta: vt qui audit dicat venit. Hoc tamen sic sapienter oportet fieri vt salutis proprie dispendium non incurras.

Ad pietatem releuatiōis corporaliū necessitatum in supportando patienter: in consolando amabiliūter: in subministrādo humiliter / hilariter: et misericorditer: vt sic diuinam impleas legem: cum dicat apostolus Alter alterius onera portate: et sic adimplebitis legem christi. Ad que omnia prosequēda super oia credo valere memoriam crucifixi: vt dilectus tuus tanq̄ fasciculus myrre inter mentis tue vbera iugiter cōmoretur. Quod ipse prestatre dignetur qui est benedict⁹ in secula.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U V X Y Z

Finis.

Epistola sancti Bonauenture ad magistrum innotatum: eliminans errorem contra regulam beati Francisci: dñō respondēte per seruum suum sanctum Bonauenturam.

In nomina: to magistro frater Bonauentura spiritu intelligētie sitatis. Proponis charissime vt tibi tres articuli de regula fratrum minorū absoluantur: de quib⁹ te offēdis plurib⁹ rationib⁹ dubitare: scilicet de paupertate: labore manuum: et studio scholarium et magistroz. Cum em̄ regula dicat q̄ fratres nō recipiāt pecuniam per se vel per interpositā personam. et rursum nec locū: nec aliquā rem sibi approprient / videatur tibi fratres in hoc regule cōtraire: cum tibi videatur pecuniā per interpositam personā recipere / libros habere et domos: cum non possint harum rerū quas habent dños assignare. In labore etiam manuum sibi iniuncto vt videat sub precepto culpabiles tibi videntur: cū nec laici laborēt in operibus mechanicis: nec clerici manu ppria in libris scribēdis: quin poti⁹ cum magnis sumptib⁹ faciūt eos scribi: ac si apud se haberēt nūmismatum percussores. Postremo in studio et magisterio fratres cōdēnas: cum regula dicat q̄ non curēt ne scientes / litteras discere. Fratres plerūq̄ tam clerici q̄ magistri qui etiam in seculo parum aut nihil de philosophia audierūt: student / recitāt / scriptant: immo q̄d plus est laniāt / dissipāt / et edificāt. Nec videtur tāte humilitatis p̄fessoribus posse cōpetere nomen magistri: cū hoc videatur dñs in euangelio suis discipulis inibere: quozum nos dicimur imitatores tanq̄ professores euangelij iesu christi. Nec vt afferis tibi in corde de statu et salute fratrum scrupulum generant: et tuam cōsciētiam inquietāt. Super hec addis

Beati Bonaueture Epistola ad magm innoiatum.

assertionem quorūdam: q̄ tibi n̄ sunt
hanc cōfessionem de fratrib⁹ fabricare.
Intende igit in ea que dicturus sum:
dabit em̄ tibi dñs precib⁹ gloriose vir-
ginis ⁊ beati Fr̄cis̄ci rectum in oib⁹
intellectum. Supponis q̄ regula pau-
pertatem precipit/ cōmēdat laborē/ ve-
tar curiositatem. Suppono ⁊ ego de-
stans ob hoc receptiōes pecuniarum/
pprietatem libror⁹ ac donor⁹. Vitupe-
ro et ego/ immo nos oēs persequimur
fortiter ⁊ culpamus. In hoc conueni-
mus: sed q̄ fratres tales credis/ aut si
non credis dubitas: in hoc penitus dis-
sentimus. Nec em̄ hoc credo nec dubi-
to: certum habēs oppositum tanq̄ ve-
rum. Non q̄ nullus in ordine talis sit
qui non possit culpari in aliquo predi-
cator: cū nec in xij. apostolis talis per-
fectio potuerit reperiri: sed cōmunita-
tem status de qua ⁊ tu in iungis defen-
sandam assumpsisti. Vide igit quid senti-
re debeas de receptiōe pecunie. Te-
stificor coram deo qm̄ veritatem sum
expellens f̄m meam cōfessionem in
oib⁹ que subiūgam. Non credo te ali-
quatenus dubitare quin pauperibus
quantūcūq̄ extremam voverint pau-
pertatem liceat recipere elemosinam:
nisi velint se occidere: q̄ si nequias est/
licet hoc fratrib⁹: q̄d null⁹ sane mētis
ignorat. Non est igitur contra eor⁹ pro-
fessionem si quis diues homo hāc eis
ministrat manu ppria. Sed si noluerit
pōt eis ministrare per manū serui sui.
Sed si ille seruus non possit/ sed cōmit-
tat ali⁹: quare non liceat per manū ter-
tiam: non videtur. Quare etiā vsq̄ ad
decimam manum non pōt: non video.
De si diues habens pecuniam dat vi-
ctū/ aut vestitū fratrib⁹: necessarium:
nōne potest ipse manu sua emere: nōne
potest ipse pecuniam pro emptione ali⁹
cōmittere: et sic per multas manus in
vsu fratrum expēdere pro releuandis
eor⁹ necessitatibus sine offensione fra-
trum? Quis sane mētis hoc dubitat:
cum pecunia ita sit dñi cū cōmittitur
perone intermedie ac si ipse dñs eā ma-
nu ppria conseruaret. Nisi forte quia

ita desipiat vt dicat q̄ pecunia in ma-
nu seruicij posita trāseat i ei⁹ dñum
et desinat esse dñi: q̄d penitus absurdū
est. De si dicas q̄ dñs simpliciter ⁊ ab-
solute dare intendit fratrib⁹: dico ego
q̄ null⁹ sane mētis dare intendit fratri-
bus/ nisi put cōpetit regule et p̄fessio-
ni eor⁹. Quis em̄ daret elemosinam vt
eos faceret perdere vitā eternā? Dat
ergo eo modo quo fratrib⁹ expedit: sc̄z
cōmittēdo alicui qui per se eam dispen-
set in his reb⁹ quas fratrib⁹ licet acci-
pere: et sic pecunia illa per quorūcūq̄
manus trāseat/ nullo modo spectat ad
fratres: q̄d semper est primi dñi. Et est
p hoc manifestum q̄ nec per se nec per
interpositam personam eam recipiūt.
Fateor coram deo ita esse verum in cō-
fessionis fratrum. De si mihi forte non
credis: tñ ipsi dñs pape/ qui i virosq̄ iu-
re peritus/ ordinis ⁊ perfectionis emu-
lator: qui vt ipse testatur in conditione
regule beato Fr̄cis̄co ascribit: et ei⁹ ple-
num intellectum agnouit. Qui requi-
situs a fratrib⁹ dicit q̄ fratres volenti-
bus sibi elemosinas facere possūt fide-
lem aliquē presentare. Qui taliter pre-
sentatus non est eor⁹ nūci⁹/ sed illi⁹ po-
tius cui⁹ mādato solutionem facit: seu
recipiētis eādem. Nec sunt p̄ba ipsi⁹.
Quis ita desipit: vt si dicā alicui/ iste
fideliter erequetur vel custodiet q̄d ei
cōmittes. q̄ propter hoc quicquid ille
acceperit fiat meum: cum etiam licet
hec p̄ba non semper exprimātur/ sem-
per tamen habētur in corde: et semper
ab alijs credim⁹ sic accipi. Quis ergo
tam improbus vt impugnaret hāc ve-
ritatem per tantor⁹ viros cōscientiam
sanam ⁊ discretam: per tantam rei eui-
dētiā: et vt nihil desit per fedem apo-
stolicam cōfirmatā? Certus sum q̄ ta-
lis portabit iudiciū. De libris ⁊ vtē
silib⁹ quid sentias audi. Clamat regu-
la expresse imponēs fratrib⁹ officium
predicandi: q̄d non credo in aliqua alia
regula reperiri. Si igit predicare non
debent fabulari/ sed p̄ba diuina: et hec
scire non possunt nisi legant/ nec legere
nisi habeāt scripta: planissimū est q̄ de

Eliminās errorem cōtra regulam beati Francis̄ci. fo. xxvij.

pfectione sic est habere libros sicut est
predicare. Et sicut non obstat ordinis
paupertati habere missalia ad cantan-
dum missas/ et beuaria ad horas di-
cendas: sic non obstat ⁊ biblias ad ver-
ba diuina predicanda. Licet igitur li-
bros habere. Sed nunquid regula sibi
contraria est que alibi mādāt nihil ha-
bere? Absit hoc vt in ea sit cōtrarietas
aliqua sicut nec falsitas: cū tota de fō-
te euangelij sit extracta: sicut mihi qui
parum noui facile esset ostēdere. Dico
ergo q̄ fratrib⁹ hor⁹ concessus est vsus
sed veratur appropriatio. Nam non di-
cit regula. Fratres nihil habeāt/ nec ali-
qua re vtātur quod esset infanum/ sed
q̄ nihil sibi approprient. Cui igit hor⁹
ppietas assignabitur? Sic respōdeo
ego q̄ cuiuscūq̄ sit/ non est mea nec or-
dinis: et hoc mihi sufficit ad mee cō-
fessionis puritatem. Nec tamen hoib⁹
fugam parare videar: dico harum re-
rum mobiliū gubernatori et p̄tecto-
ri ordinis cardinali potestatem et au-
toritatem et pudentiam a dño papa
esse cōcessam. Sicut em̄ dñs papa ait
nec vēdi debēt mobilia vel extra ordi-
nem commutari quoquo modo/ nisi ec-
clesie romane cardinalis qui fuerit or-
dinis gubernator super hoc auctori-
tem prebuerit ⁊ assensum. Sed dicis.
Nunquid qui biblias dant fratrib⁹ in-
tendunt eas dare pape aut cardinali?
Dico ⁊ ego. Nunquid pater qui dat bi-
bliam filio intendit labefacere ordinem
filij/ et filium suū facere filij diaboli?
Credo te dicere q̄ nō. Dat igitur filio
intendēs q̄ ordinis paupertas sit peni-
tus tributa/ ac per hoc vt ordo vtatur:
ppietas aut sit ei⁹ cui⁹ decreuerit pa-
ter ordinis et ecclesie. At non credis
q̄ si pater non possit filio librum dare
nisi per manum alicui⁹ de quo presu-
meret q̄ non esset filij sui predatoz/ sed
pastor: vtq̄ daret vt filio cōmodaret
ad vsu: Et in hoc meli⁹ prouisum est
ordini dño faciente. Nam si libror⁹ pro-
ppietas remaneret penes parentes/ sic
ministri non possent auferre fratrib⁹
libros: et essent quasi perpetui ad vitā.

Nūc aut ordo nihil sibi appropriat i li-
bris/ dum ministri libros nec vendere
nec alienare auctoritate p̄ba possunt:
nec fratres subditi possunt dū frequē-
ter resignant/ et eis pro volūtate mini-
stroz assignātur et auferūtur. Certus
sum q̄ hec est conscientia fratrum.
Et aut nihil remaneat audi de do-
mibus. Dico domos non esse fratrum.
Sed si de solo queris: dico q̄ tantum
est ⁊ patronor⁹. Si de edificijs: pari ra-
tione edificantium vel eor⁹ quor⁹ est so-
lum: q̄ cedit solo vni⁹ si vnus edificat:
vel plurium si plures. Absentior et em̄
si non dñs papa dicit i regula: saluo lo-
corum ⁊ domor⁹ dñio illis ad quos no-
scitur pertinere. In loco intelligens so-
lum: in domibus edificia superaddita.
Unde nec appropriam⁹ nobis locum:
cum dicam⁹ esse illoz qui dant impen-
sas: vel cedit solo. Nec etiā vsus appro-
piamus/ nisi pro volūtate eor⁹ qui fra-
trib⁹ concedūt predicta. Certus sum
em̄ q̄ hec est conscientia fratrum. Non
obstat si aliquādo vidisti contrarium/
q̄d non credo: q̄ indiscretio vnus non
ad oēs debet nec ad singulos retorque-
ri. Si dicis nos tanq̄ aduenas ⁊ pere-
grinos debere ire de domo in domum:
parcat illi deus qui primo hanc stultit-
iam cogitauit. Moine beatus Fr̄cis̄-
cus edificauit loca? Nunquid tanq̄
peregrinus ibat quotidie vñā dietam?
Nunquid beatus p̄trus cum dicat
in canonica sua: obsecro vos tanq̄ ad-
uenas et peregrinos. ⁊c. voluit q̄ oēs
transirent de domo in domum? Cum
em̄ dicat ecclesiastic⁹: vita neq̄ hospi-
tari de domo in domum. Tam p̄trus
q̄ fr̄cis̄cus filijs ⁊ discipulis suis non
sanctam vitam sed neq̄ impoſuissent: si
fm̄ predictum intellectum nos similes
esse peregrinis mandarent: sed hoc di-
ctum intelligitur vt non currat simili-
tudo quattuor pedibus/ sed vt domos
in quib⁹ habitamus parum diligam⁹:
nec proprias reputemus: sicut peregrini
qui trāsūt in patriam domum non
diligunt in via tanq̄ propriam/ sed vitur
tanq̄ aliena. Qui aliter sapit ipsa sua
a. ij.

Beati Bonauenture Epistola ad magr'm innoiatum.

Insipientia manifestat q' nihil omnino sapit. Quomodo ergo posset esse regimen et ordo prelatorum: qui ita districti manent in ordine beati Francisci: si omnes essent instabiles et vagabundi per orbem. Idcirco vero sentit qui nihil vidit de ordine. **C**onueniam ad laborem manuum: ubi taliter insistis virum sit consilium vel preceptum. Ego autem dico q' non intendere beatum Franciscum manuum laborem nec precipere nec consilium nec monere sed supposita animi monitione apostoli fratribus nimis vel minus sollicitis ad laborem dat formam laboris. Quidam enim sic intendebat labori manuali ut necaretur in eis de uotio orationis. Quia periculosum erat: cum actius debeat deservire contemplatiue: dedit eis formam sanctissimi mus pater ut sic laborarent qui laborare uellent: scirent et possent ut sancte orationis et deuotionis spiritum non extinguant. Idcirco enim sequitur in textu regule immediate. Unde attende q' non dicit precipio vel consulo fratribus q' laborarent: sed quibus dedit dñs gratiam, quod non solum includit potestatem sed voluntatem laborandi. sicut si diceret. Fratres quibus dedit dñs gratiam la chrymanti la chrymanti ita modeste q' oculos non amittat: non preciperet la chrymanti. sic nunc intelligit. Ipse autem de labore manuum vim non faciebat: nisi propter ocium declinandum. Quia cum fuerit regule obseruator: perfectissimus non credo q' vnusq' lucraretur de labore manuum. xij. denarios vel eorum valorem fratres: sed potissime ad orationem monebat. Non enim volebat q' illam extinguere propter lucrum. Unde provincialibus ministris relinquitur q' non permittant fratres suos ociosos. Ego vna tecum si qui tales sunt iudico arguendos: et verberibus puniendos: tamquam seruos malos et pigros. Non tamen propter hoc tibi displiceat: q' satis tibi inuenies copiam laborandi tam in studio veritatis q' in exercitio humilitatis: piecatie: et cuiuslibet alterius virtutis. Nam fratrum elemosinas que

rere: coquinam facere: infirmis seruare: scutellas lauare: et in omnibus humilitatis exercitiis laborare: que dulciora fratribus sunt q' multa officia dignitatis. **S**ed quid dicemus de ascendenti bus ad cathedram: cum regula dicat q' non curent nescientes litteras discere. et cum etiam euangelium dicat q' nolimus vocari magistri. Dico ergo q' regula non vetat studium litterarum: sed illitteratis et laicis. Vult enim iuxta apostolum q' vnusquisq' in ea vocatioe qua vocatus est permaneat: ut ad clericatum de laicatu nullus ascendat: nec vult q' clerici sint laici studium recusando. Alioquin ipse transgressor fuisset qui cum paucas litteras sciret: postmodum in litteris profecit in ordine: non solum orando sed etiam legendo. Unde ut scias quantum sibi placuerit studium sacre scripture: audiui ego a fratre qui vidit q' cum nouum testamentum venisset ad manus suas: et plures fratres non possent simul habere: diuidebat per folia et singulis communicabat ut oēs studerent: nec vnus alterum impediret. Clericos etiam quos recipiebat ad ordinem in summa reuerentia habebat: et in morte mandauit fratribus q' doctores sacre scripture in summa reuerentia haberent: tamquam illos a quibus reciperent verba vite. Unde cum nomen doctoris veneretur intelligebat hoc euangelium non veruisse: alioquin ipse paulus apostolus euangelio contradiceret: qui se prima epistola ad thymotheum magistrum gentium vocat. quod maioris impudencie videtur q' si ab alijs vocaret. Dico ergo q' fin euangelium populi huius nominis condenda est et nullatenus appetenda: sed officium assumendum. Quos enim magis decet euangelium docere q' qui euangelium profitentur et seruunt. Nam cum dicat euangelium: qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Quis sane metis dicat ut magister et frater alexander diues debuerit predicare et docere: beati pauperes spiritu: et pauper effectus debuerit reticere. Certe si fratres decet addiscere et ru-

Eliminans errorem contra regulam beati Francisci. Fo. xxviii.

minare tanquam munda animalia verba diuina: et sibi ipsis sufficit in docendo: quis tam stultus est ut dicat q' doctrinam q' eos decet facere et docere debent a non facientibus medicare. **R**espondeo igitur tecum in magisterio ponam: sed comedo officium. Dano fratrem minorem populum: et dico eum magisterio penitus indignum: sed commendando studiosum credens q' nulli magis q' tali competat auctoritas docendi euangelium iesu christi. **R**estat igitur ut de philosophantibus aliquid subiungamus. Audi charissime: sicut in ceteris sic et in hoc pariter concordemus. Fateor displicent tibi curiositates: displicent et mihi: et displicent fratribus bonis: et displicent deo et angelis suis. Nec defendo circa scripta puerilia mus strates: sed detestor eos pariter tecum. Unde et tibi et mihi consulo ut habeamus zelum fin scientiam: ne detestemur plus q' oportet. Fortasse enim inter peccata minuta et venialia computandum est. Vix enim grana absque paleis colligi possunt: et verba diuina sine verbis humanis. Idcirco autem oia separantur per zelum copulationis et solum deuotionis que faciunt triticum veritatis a verborum paleis separari. Et fortasse videtur aliqui curiosi: qui magis sunt studiosi. Si quis enim studeret in dictis hereticorum: ut eorum sententias declinando magis intelligeret veritatem: nec curiosus nec hereticus sed catholicus esset. Cumque philosophorum aliquando plus valent ad intelligentiam veritatis et errorum confutationes: non deuiat a puritate in his aliquando studens maxime cum multe sint conclusiones fidei que sine his terminari non possunt. Unde si velimus nimis stricte iudicare: fortasse ipsos sanctos quod impium est iudicabimus curiosos. Nam nullus melius naturam temporis et materie describit q' augustinus inquirendo et disputando in libro confessionum. Nullus melius expositus formam et proprietatem rerum q' ipse super gene. ad litteram. Nullus melius quod dicitur de ala et de deo q' ipse in libro de tri-

Nullus melius naturam creatiois mundi q' ipse in libro de ciuitate dei. Et ut breuiter dicam: pauca aut nulla ponit magistri in libris suis quoniam illa repertas in libris augustinus. Lege augustinum de doctrina christiana: ubi ostendit quod non potest intelligi sacra scriptura sine aliarum scientiarum peritia. **A**d idem etiam q' sicut filii israel asportauerunt vasa egypti: sic doctores theologici doctrinam philosophie. Unde multa que non didicimus per philosophos. Sic per hoc non debet tibi esse mixtum si minus fundati intrantes fiant in scientia in ordine fundatores. Sed esto q' ista sint reprehensibilia et purganda: non propter hoc retraharis: quia nullus ad hoc compellitur: sed magis amatur qui magis est talium aspernator. Nec prelati talia precipiunt sed permittunt. Nec propter tres vel quatuor viciosos debet magister continere innocentes. Et si aliqui abundent libris ad tempus: alijs plerisque multo plus indigentibus poterint dispensare: cum multo plures egeant q' abundet. Nec te moueat q' fratres fuerint in principio simplices et illitterati: immo magis debet hoc in te fidem ordinis confirmare. Fateor coram deo q' hoc est q' me fecit videri tam beati Francisci eligere: quod non fuit per hominum prudentiam inuenta sed per christum. Et quia opera christi non deficiunt: ostendit hoc opus fuisse diuinum dum ad consortium viros simplicium etiam sapientes non sunt dedignati descendere: attendentes illud apostoli. Si quis est inter vos sapiens: stultus fiat ut sit sapiens. **R**ogo charissime ut non nimis abundes in sensu tuo: nec credas te prudentiorem nec meliorem omnibus: quod deus ad statum istum vocauit. et si vocauerit te non recuses. Vale in domino.

Finis.

Beati Bonauenture Epistola

Epistola sancti Bonauenture: de eo qd christus et apostoli et discipuli eius inceserunt discalciati.

Allis lector tali lectori spiritum intelligente sanior. In fine apostoli Johanne deus veritas est qd contra veritatem offendit maxime euangelica cuius rps spalius auctor est: contra xpm offendere coprobatur. Super eo igitur qd xpm et suos sanctos apostolos atque discipulos non discalciatos sed calcia- tos incesisse coram peritorum multitudi- ne predicasti: temere contra veritatem euangelicam offenderis impedire poteris et subscriptus. Aut enim Chrysostomus super ad Thimotheum. Apostoli cum una tunica et discalciati circu- ibant totum mundum et superabant. Item Hieronymus ad aggeretiam. Apostoli toto orbe peregrinantes non erant in zona: non virga in manu: non caligas habuere in pedibus. Idem ad Rufinum monachum ponit idem. Idem in epistola ad eustochium dicit sic. Apostoli et Iesu naue nudis in terra sancta tube- tur pedibus incedere: apostoli sine vinculis pellium et onere calciametorum ad predi- cationem noui destinant euangelii. Adulti vestimentis Iesu forte diuisis caligas non habuere quas tollerent. Non enim habere dominus potest quod seruos suos habere prohibuerat. In hac auctoritate impedire potes- tas prudenter quod dominus noster Iesus non tamen calciamenta tempore passionis non habuit sed etiam habere prius non potuit. Lepit enim face- re et docere. Act. 1. Item Augustinus. xxij. co- tra Faustum de sic. De scribis. Lu. xij. Quia nisi vos sine sacco: sine pera: si- ne calciametis. non transferuntur domini verba sed et discipulorum obtemperantia facta se- cuta sunt. Item in vita beati Bartholomei. Scribit dominus marcialis pater ad predica- dum non equo vehere aut asino: non quilibet iumento: nec calciamenta. propriis induebat pedibus: sed iuxta domini et magistri sui Iesu christi sententiam: quam ipse sibi et alijs apostolis inculcare solebat: ut gentes de

ciuitate in ciuitatem non saccum neque pe- ram secum tollerent nec calciamenta. Hu- dis incedens pedibus imitator christi atque beati Petri apostoli principis consanguinei suorum: qui ipse dominus precepit existere curabat. Item in vita beati Fructonis disci- puli scribit sic. Vetus fructo castra et vi- bes et vicina loca calciauit tamen sandalijs peragratis: gratia cateruis diuini sibi se- mina erogabat. Item in marthe et mag- dalene vitis legitur quod vel sandalijs ute- batur: vel nudis pedibus incedebat. De sandalijs autem dicit Bartholomeus. vj. Calciauit sandalijs. glo. ut neque pes tectus sit: neque nudus ad terram. Item Epiphanius. vj. et Bartholomeus. x. de i. glo. Sandalijs vel solis vestes apostolos fuisse. Papias autem dicit. Sandalia autem sunt calciamenta desuper corium non habita. Item Eusebius cesariensis. vj. eccle. histo. li. in ca. de laudibus. Eugenius dicit sic. Ante oia origenes sumpta euangelica et vo- ces saluatoris summo amore et studio implenda esse censebat: quod precipue duas tunicas non habendas: nec calciametis uteris: nec de crastino cogitandum. Et se quidem. Ita denique per multos annos absque omni calciamento nudis tradidit incessibile vestigijs. Item Gregorius nazianzenus. Opta- bam homines videre qui viverent ad exemplum predicatorum euangelii christi nudis pedibus incedentes: propter regnum pauperes: propter paupertatem reges. Cernis puto si propter sapientiam quod duo illustissimi grecorum doctores preceptum euangelicum de non por- tandis calciametis ad litteram censerunt obseruandum. De si fortassis in hac sententia presumpserit dicere predictos duos doctores heresim sapuisse per predictas et post- dicendas auctoritates doctorum latinorum catholicorum: calumniari in hac parte predi- catos doctores conuinceris manifeste. Item in vitis patrum in monachorum per- fectorum laudibus legitur in pluribus locis quod nudis vestigijs incedebat. Item Hiero- nymus in lib. contra Iovinianum reprehendit ipsum quod cum prius tamquam perfectus monachus nudis pedibus incessit: postea a perfe- ctione apostatans monachali calciamen- ta deaurata portabat. Item Hieronymus. xij. Calciamenta caligas tuas. Ad hoc est una

De eo quod christus et apostoli inceserunt discalciati. Fo. xxix.

glo. Petrus propter rigorem carceris li- gamenta ad horam larabat. ut tunica circum pedes demissa frigore noctis ven- tibus tparet. exemplum prebent infirmis ut cum molestia corporis vel inturia intentat humana: liceat aliquid laxare de rigore po- ppositi. Sicut et Petrus in eo quod circum pe- des tunica demisit ad horam propter rigorem carceris: exemplum infirmis prebuit et rigorem laxauit. ita et in eo quod ad horam tantum caligas habuit si tamen habuit. In fine tamen predicte glose calige petri spualiter exponitur sic. Quod dicitur est. sunt lumbi vestri sicut et cetera. Lu. xij. Et calciauit pedes in spua- ratione euangelii pacis. Epiphanius. vj. spua- lium virtutum prebuit predicandi resumere su- bterum insignia. Tercio etiam: calciauit te: ad istam intellectus non disponat a predicandi auctoritatibus et inferi annotandis: sed om- nino etiam peccatis. Nam ubi latinus inter- pres dicit caligas. grecus dicit sandalia. Sunt autem sandalia sicut dicit magister in hi- storia soleae vel petones. In Papias pro calige dicuntur qui caligule: qui super pedem colligantur. Vel et quia calce ligantur sicut cernimus in solea sancti petri: qui vestigia ho- die romae suat. Et etiam in picturis et in celaturis antiquarum apostolicarum imaginum et nouarum. in quibus ovis vel cum soleis vesti- dis pedibus exprimunt. Non tibi blandiar: cum audis: quod sandalia sunt calige: quod in Papias sandalia sunt calige vel calciamen- ta desuper corium non habita. Ridiculosum igitur est valde quod litteratus hoc neget: quod clamant lapides et testantur. Interliniare autem quo dicitur super illo verbo: exemplum datur non sine calciametis ambulandi angelo iubente et apostolo complente: solui- per principium interlinearis: ubi dicitur. Ca- lige sunt calciamenti generis: et de illis in- telligitur. Nec videtur auctentici: sed po- nunt magistrale. vel spualiter intelligendum est. ut est illud Epiphanius. vj. Calciauit pedes et cetera. glo. Idem calciamenta virtutum deus habere predicator: ne ille qui predicat pede mentis terram tangat. id est per terrenis faciat. Idem significat dicit Marcus apostolus sandalijs calciauit vel soleis. id est neque pes sit tectus neque nudus ad terram. Idem ut cernis ma- nifeste dicit Glo. et est Augustinus. quod sunt

sandalia: qui soleae: et qui virtutum calciamen- tis debent veri apostoli calciaui. Amplius super illud Luc. xij. Quia nisi vos si- ne sacco: et pera: et calciametis et cetera. gl. dicit sic. Non eadem viuendi regula pre- cutiois quam pacis tempore discipulos informat. Adhuc quod discipulis ad predicandum quod in via tollerent precipit. instat autem mortis articulo: et tota illa gente pasto- rem simul et gregem presequente: per quam tem- poris regulam decreuit. permittens ut tollat victui necessaria. Et hac glo. per quod ad regulam apostolicam pertinet nihil in via tol- lere. et sine calciametis incedere. Et hanc persecutionis tempore aliquid in via tollere per- mittatur: de calciametis tamen coportan- dis etiam persecutionis tempore nec textus inuit nec glo. Et predictis testimonijs clari innotescit quod de dominis nostri Iesu christi et suorum apostolorum atque discipulorum calcia- mentis: iuxta scripturam euangelicam et san- cto- expostitiones docendum sit pariter et seruandum. Sed his oibus testificandi- bus firmissimis atque clarijs: scilicet euange- lii sanctiones sunt incompabiliter clariores. Scribit enim Bartholomeus. x. Nolite posside- re aurum neque argentum: neque pecuniam in zonis vestis. non pera in via. neque duas tunicas: neque calciamenta. neque virgam. Item Bartholomeus. vj. Precepit eis ne quod tol- lerent in via nisi virgam tantum. non pera: non panem: neque in zonis eas. sed calciauit san- dalijs. Item Lu. x. Nolite portare sac- culum: neque peram: neque calciamenta. Quia autem dominus hec preba mandata non tamen spi- ritualiter: sed etiam ad istam fuerunt obserua- ta: per ex auctoritatibus predictis. Quod etiam ex picturis et celaturis antiquissimis laicorum. Quod etiam ex ipsis sandalijs apo- stolorum et christi discipulorum. qui vestigia in hodie- num diem in plerisque locis ad huiusmodi pre- tatis assipationem et deuotionem fide- lium referunt. Quod etiam ex glo. mar. su- peri allegata. Quod etiam ibidem ex alia glo. Bartholomeus et Lucas memorant dominum dixisse discipulis ut nec virgam ferrent. Bartholomeus ne quod tollerent nisi virgam tantum. Quod illi accipiunt realiter virgam. Bartholomeus per quam potestatem accipere necessaria a subditis. Ergo sicut mattheus et lucas

Beati Bonaventure Epistola.

virgam realiter accipiunt: sic et calciamēta. Et plato dicit duas similitudines corporis non esse veladas neque assuetas fieri mollicie debere capiti et pedibus. Et hec habuerit firmitate: cetera robustiora sunt. Item magister in hystoria. dicit sic. Non portabitis calciamēta neque virgam. Item Marcū sandalijs. id est soleis vel petonibus uti iussi sunt. Item Josue. v. Solue calciamētū tuū de pedib⁹ tuis et cetera. Item sunt pedes quos lauit iesus. Item autem ignorat prudentia tua dominū iesum non tamen pedes apostolorū spūales: sed etiam corporales habuisse. Item patet etiā postremo per glossā xpi signifieri frācisci qui spū sancto revelante iuxta litteralē intellectū predicti cōcepti ordinem suū et regulā instituit: dñō coopante et sermonē confirmante sequentib⁹ signis. et etiā seruauit. Et iuxta hunc intellectū per se ad prudentiā signis precedentib⁹ pfirmationē meruit obtinere. Ceterū si pcepta euāgelica de non portandis calciamētis spūaliter in ab apostolis intellecta fuerūt et seruata. ergo illud quod ibidem inferit: gratis accepistis gratis dare. Et illud. Infirmos curate mortuos suscitare. Et illud. Nolite possidere aurū neque argentū et cetera. Item pntiosum sit et euāgelice pñtati aduersum: tua peritia non ignorat. Ubi queso esset illud petri Actū. iij. Argentū et aurū non est mihi. Et illud Act. viij. pñcia tua tecū sit in pditionē: quoniam donū dei existimasti pecunia possideri. Et illud Actū. xij. Dansez illi manū erepenteam in suscitationē thabite. Item ergo si ab apostolis fuerūt intellecta ad istam et seruata: ergo et illud de calciamētis ab apostolis non portandis. quod predictis sine medio pñectunt. Item pñcia greci pñcates euāgelicū: quod cernit pecuniā non accipere: nec calciatos incedere: sed sandalijs vel soleis uti: apostolicos nūcupat et ut xpi discipulos venerant. Item non chi etiā in die sicut ille retulit mihi quod vidit: calciamētis non uti: nudis pedib⁹ incedētes. Item autem scriptū tue peritie ut de cetero contra tot et tāta testimonia xpm et eius pfectissimos discipulos non infames. et

euangelice pñtatis regulam ut lux clarissimam expositione tua mystica non obscures. Item per quādam glo. super Matth. pñcia: Euiditor: quod manifesta vult obscure intelligi. Item ut etiā dicitur in moralib⁹ in pñmo trifarte scripture modū. Sunt enī qui hystorice vel ad litteram intelligi nequunt. ut illud Job. Si spenditū elegit ala mea. Et illud. pñceat dies in qua natus sum. Item quēdam hystorice moraliter et allegorice intelliguntur. Item quēdā in quib⁹ qui sensum hē negligit oblatū pñtatis sibi lumen abscondit. Ceterū est autem ex predictis triū euāgelicis rum snias super allegatas non in pñmo gñe: sed in scdo et tertio cōtineri. Ceterū quod quattuor euāgeliste iohannis baptiste humilitatē admirabilē pñcates introductū ipm dicentē quod non sit dignus soluere corrigiā calciamētorū christi siue ipsius calciamēta portare. Id spūritualiter intelligendū sit ex glossis sanctorū annotatis ibidē clari⁹ immorescit. Item Joh. i. Non sum dign⁹ ut soluam eius corrigiā calciamēti. Item. Non autem non soluam. soluit enī quod ipm manifesta uit: et de diuinitate et hūanitate ipsius multa apuit. sed non sum dignus. scilicet ad hoc agendum se indignū putauit. Item Luc. iij. Non sum dign⁹ soluere corrigiā calciamētorū eius. Item. Non sum dignus mysteriū soluere incarnationis: vel nomen sponsi non mihi usurpo. nec spūs credi: sed amice sponi volo. Item Marc. i. Non sum dign⁹ pñcēre soluere corrigiā calciamētorū eius. Item. Non sum dignus mysteriū quod verbum caro factum est. Item Matth. iij. Non sum dignus calciamēta eius portare. glo. Item debet hic ostendere excellētiā xpi et sui humilitatē. Et in eadē glo. exponit allegorice prius. Forte autem iohannes baptista in verbis pñpositis ad istam intellectio non xpm calciatū dicere intendit. sed iuxta predictā glo. intendebat et cetera. malestatē xpi magnificans: et suā hūilitatē pñcās. vñtatū modū loquūdi tenit. sicut de hoīe valde nobili non laudate manus suas posset dicere paup hūmili. Item non sum dign⁹ aquā effundere in

Ad fratres sui ordinis.

fo. xxx.

Epistola Sancti Bonaventure in qua mādāt ut frēs sui ordinis caueāt a frēquentia discursuū. ab imā portunitate questuū. a sumptuositate edificiorū: librorū: vestitū: ac ciborū. a predicatione cōtra prelatos coram laicis. et a litigiosa inualione sepulcrarū et testamentorū.

Christo si bi charissimo fratri. B. saucello p uice mstro. frater Bonauētura ordinis fratꝝ minorꝝ minister glia lio et seruus. Sa lute et pacem in

dño sempiternam. Item ad hoc potissimū inuigilare de sollicita cura rectoris: ut in pmissio sibi grege meriti pñtutis accrescat. claudat via vicij. et de moribus disciplina. diligētē deliberatōe pñbita vñtū est tā mihi quod diffinitōib⁹ capitulū gñat: ut ministris singlis aliq ibi de examina et disculsa lratōie demā dare. ipsosq sollicitos reddere ad eos potissimū abusus tollēdos de medio. quod sinceritas religiōis iñfici: pñctiōis celsitudo depñit: et sactitatis claritas offusca. Sane cū euāgelici culminis obseruata pñctio: acten⁹ spectabiles et amabiles nos mūdo reddiderit: oīq fauore ac reuerētia dignos. ecce tā nunc multitudie i pñcia tēdente: et remiss⁹ agētib⁹ his quod pñsum. vicioꝝ qdā sentes cernit succrescere. qdā facit hoc venē rādūq collegiū despiciabile et onerosū reddūt. pplis pñtutū i scādalū: qd cū cū eē debuerat i exēplū. Item frēquentia discursus: et iportunitas qñt⁹ viles nos et gñes efficiūt. p eo videlz quod dū pñcia nolum⁹ esse pñtū. et edificia sumptuosa conamur erigere: vñtia sūmo studio qñtantes: nobilia per incuriā perdim⁹: cū mūroꝝ curiosa pñtutū destructiōe pariat animarū. Item per hoc quoquidā procaciū audaciā: qua cōtra pñs nostri doctrinā coram laicis pñcando in

S J M J S.

Beati Bonaventure Epistola.

ecclesia p[ro]phetas ip[s]os acta suggillando cō
furgunt nō nisi scādala:urgia et odia se
mināt. et nō solū ip[s]os:verū etiā dei pu
cant irā. cū diuina p[re]t lege sancitum:
ne q[ui]s maledicat surdo: nec ponat offen
diculū corā ceco. Sed et sepulturay ac
testōy litigiosa et auida q[ui]dā inuasio: cū
exclusionē illoz ad q[ui]s aiaz cura specta
re dīnoscī: nō modicū nos clero toti se
cit exolos: sicut expiētia docēte p[re]cep
mus. et ip[s]e sanctissim[us] p[re]p[os]iter sūm[us]
dñs clemēs frēs oēs ad cauēdū h[uius]mō
p[re]s pudentia per me voluit p[ro]mouere.
Iloz aut[em] oīm hanc puto potissimā ra
tionē et cām. q[uod] ea q[ui] p[ro]uida cura p[ro] totū
ordis p[ro]videntiā in g[ra]li capitulo sta
tuunt. paruipendūt a frīb[us]: et h[uius]mōdī p[ro]u
hilo. nec tñ trāsgressores h[uius]mōdī discipū
na debita castigant. Sicq[ue] sit diuini p[re]
missio iudiciy. vt sp[er]nētes modica in
maria decidāt. Et dū discipula negli
g[ia] insolētie crescit. ac p[er] hoc interior
negligētia circa exercitacionē p[ro]utū
exteri[us] p[re]cedit in scandalū p[er] eoꝝ paten
tem ruinā q[ui] stare videbant in ocul[is] alio
rū. Et q[ui] sit vt scē religiois splēdor p[re]
fulgid[us] in pallore degeneret. scitatis
pulehritudo fordescat. bone opinionis
odor p[ro]putreat: et nomē dñi blasphemē
Itē igit[ur] sanguis aiaz nō solū n[ost]rē sollici
tudini p[ro]missay. s[ed] etiā oīm q[ui] ad lumen
scē religiois p[er] viā salutis incedunt de
n[ost]ris manib[us] req[ui]rat. charitat[is] tue zelū
q[ui]nto possum efficaciori mādato duxi
p[re]s[ent]ib[us] exercitādū: adiurās te p[er] asp[er]sionē
sanguis crucifixi: et p[er] stigmata passiois
ei[us] q[ui] in sacro p[re]s[ent]i n[ost]ri corpore idubita
bili claritate fulserūt. vt sicut xpi seru[us]
fidelis et prudēs: ad p[re]fata extirpatio
nem pestis toto te animi vigore succin
gas: tota mēt[is] attētiōe iugiles: totoq[ue]
feruore sp[irit]us succēdaris. Et p[re]mū q[ui]dē
ad sancte ofonis studiū frēs tue cure
cōmissos efficaciter incitās: ad regule
p[re]missę obseruantia sincerā iducas pa
riter et p[re]p[os]it[us]. pestiferos et insolentes
nullū ferēdo faciē euellēs et destruēs:
p[re]missas et disp[er]dens: vel carcerat mūci
p[re]dō custodie: vel a cōitate sacri colle
gij expellēdo. iuxta q[uod] p[re]fatis et iustis

cie lex exposcit. ne dū crudeli m[en]te vni
membro putrido parciat: in totū corp[us]
ris sospitatem putres corruptio diffun
datur. Et q[ui]m paup[er]tas est n[ost]rę religiois
p[ro]rogatiua sublimis. ne nobilis hec mar
garita p[er]culcāda porcis vill[is] exponat[ur]:
discursu cām et q[ui]stū sumptuositate:
scz edificioy lib[er]oꝝq[ue] vestitū ac ciborū
sic studeas amputare: q[uod] a p[re]fessiois ex
cellētia vite obseruātia non discordet.
Sedū est enī p[ro]ph[et]anūq[ue] mēdaciū: sūme
paup[er]tatis voluntariū p[re]fessōrē se asse
rere: et rerum penuriā pati nolle. interi[us]
diuitiū instar affluere: et exteri[us] more
paup[er]ū mendicare. Inhibeas etiā
fratrib[us] firmiter et districte: q[uod] tā diu
nūq[ue] canonico. phibet ip[s]erio ne plato
rum vitā corā p[ro]p[ri]o carpant: sed poti[us]
reuerentiā exhibeāt. nō tñ bōis et mo
destis: verū etiā discipulis: q[uod] etiā hoc
exigit sacri m[un]dici ch[ri]stifice vncio
nis. Amandes etiā fratrib[us] vniuersis
vt pacem clericorū oīm tam in testa
mentis q[ui] in sepulturis q[ui]ntum in eis est
sic studeant obseruare: vt nullā habeāt
contra nos occasiōē iuste querēte. s[ed]
multq[ue] seculo toti clarescat: q[uod] nō cōmo
da rerum: sed lucra querim[us] animarū.
Dentes q[ui] his et alijs deordinatiōibus
innumeris p[er] statuta ordiis p[re]cludit.
volo vt per loca frat[er]ū ea sic diligenter
conscribi legi facias et seruari: vt sicut
professione virtutū p[re]cipui credimur
nequaq[ue] morū incōpositione postremū
merito cēseamur. Ibis igit[ur] charissime
frater tam efficacī studio non cesses in
tendere quod deus gratum habeat. et
ego tue obedientie p[ro]p[ri]tudinē et solli
citudinis vigilantiam zelumq[ue] ordiis
sacri possum non immerito cōmendare.
Et vt hoc melius fiat volo vt p[re]sens
series omnibus fratrib[us] tue p[ro]uin
cie per te vel p[er] custodes quorūcūq[ue] opor
tunum fuerit explicetur.

F I N I S.

De Reformatio[n]e frat[er]ū ordinis minoꝝ. Fo. xxxj.

Epistola Sancti Bona
venture ad ministros / p[ro]uinciales et
custodes de reformatio[n]e frat[er]ibus sui
ordinis.

In ch[ri]sto si
bi charissimā mi
nist[er]is / p[ro]uincia
libus et custodi
bus vniuers[is] Fra
ter Bonauentura
ordinis eorūdem
g[ra]lis minister et
seru[us]. Salutem
et pacem que exuperat omnem sensum
Licet insufficiētiā meam ad ferendū
onus impositum cognoscere manifeste
propter debilitatē corporis: imp[er]fectio
nem mentis: inexperience actionis: et
repugnantia voluntatis. q[uod] tamen du
rum est contra stimuli calcitrare tan
te cōgregationis et summi p[re]fessiois: ac
per hoc et altissimi dei volūtatē pertina
citer resistendo. sarcine graui et quasi
importabili humeros suppositi imbe
cilles: sp[er]ans de adiutorio p[re]stitis om
nipotentis: et confidens de amminicu
lo vestre sollicitudinis in idipsum. Itē
et si sit impossibile homini q[ui]ntumcūq[ue]
forti industrio et experto totā tantū one
ris sarcinam suis humeris batulare. si
tamen diuisa in partes: et humeris im
posita diuersorum viriliter a quolibet
importetur: nō est q[ui]ntumcūq[ue] debili ca
piti horrore quodā rei insolite despan
dum. Quomā igit[ur] de vestra p[re]fa
ta industria sollicitudine et zeli viuas
citare: q[uod] p[ro]p[ri]i st[atu]s ad extirpanda ma
la: p[ro]mouenda bona: refo[n]denda debi
lita. et fontia cōseruanda. videns me spe
culatorem datum domui israel. ne san
guis animarū de manib[us] meis requira
tur. Logitavi quedam vobis breuiter
scribere: q[uod] verboten[us] si in capitulo gene
rali fuisset lib[er]tius enodassem. Hunc
autem quia pericula temporū vident[ur]:
et lesiones conscientiarū: necnō et scan
dala mundanorū: quib[us] cū ordo debe
ret esse sanctitatis toti[us] speculum in di
uersis orbis partibus in tedium vertit[ur]

et contēptum: que mihi de consilio di
cretorum visa sunt corrigenda. nec pe
nitus tacens: nec offmō exp[re]ssim[us]: nec
noua statuēs: nec vincula supinducēs
nec onera grauiā alijs et impos
nens: sed tāq[uam] annūciator veritatis bre
uiter explico vidēs illa nullatenus re
ticenda. Sane p[ro]quirenti mihi causas
cur splendor n[ost]ri ordinis quodāmo
do obscuratur: ordo exteri[us] inficitur:
et nitor conscientiarū interi[us] defeda
tur. occurrit negotiorū multiplicitas
qua pecunia n[ost]ri ordinis paup[er]tati
super omnia inimica auidē petis: incau
te recipitur: et incautius contractatur.
Occurrit quorūdam fratrum octosi
tas: que sentina est oīm vicioꝝ: qua
plurimi consopiti inōstruosum quēdā
statum inter contēplatiuā et actiuā
elicientes: non tam carnaliter q[uam] crude
liter sanguinē comedūt animarū. Oc
currit euagatio plurimorū: qui p[ro]pter
solacium suorū corporū grauādo eos
per quos transeunt: nō exempla post se
relinquūt vite: sed scandala poti[us] ant
marum. Occurrit importuna petitio
qua oīes transcūtes per terras adeo
abhorrent fratrum occursum: vt eis ti
meant q[uam] p[re]dombus obuiare. Oc
currit edificiorū constructio sumptuosa et
curiosa: que pacē frat[er]ū inquietat: ami
cos grauāt: et hoīm p[er]uersa iudicia
multiplex nos exponit. Occurrit mult
plicatio familiaritātū quam regula no
stra prohibet: ex qua suspitiones: infa
mationes et scandala plurima oriunt[ur].
Occurrit improuida cōmissio officioꝝ
qua fratrib[us] nondū visq[ue] proba
tis: nec carne maceratis: nec spiritu ro
boratis imponitur officia v[er]o portan
da. Occurrit etiā sepulturarum et te
stamentorū auida quēdā inuasio: nō si
ne magna turbatione cleri: et maxime
sacerdotum. Occurrit mutatio locorū
frequens et sumptuosa: cum quadam
violencia et perturbatiōe terrarū: cum
nora inconstantie: non sine p[re]iudicio
paup[er]tatis. Occurrit tādem sumptu
ositas expensarum. Nam cum fratres
paucis nolūt esse contenti: et charitas

Beati Bonaventure Tractatus.

hominum refrigerit: facti sumus omnibus onerosi: magisq; scimus in posterum nisi remedium celeriter apponatur. Licet autem plurimi reperiantur qui non sunt culpabiles in aliquo predicto rum. tamen omnes inuoluit hec maledictio: nisi a non facientibus his qui faciunt resistatur. cum luce clarius omnia supradicta in maximum et nullo modo dissimulandum vergant nostri ordinis detrimentum. licet tepidis et indeuotis et in carnem sapientibus considerantibus consuetudinem et allegantibus multitudinem: quasi facilia et excusabilia: etiam irremediabilia videantur. Exite tur ergo cordis nostri deuotio et seruior ad zelum. et eiectionis negociatoribus de domo patris celestis. fratres omnes ad orationis et deuotionis studiū accendatis: refrigeratis receptionē multitudinis. q; modis omnibus volo q; constitutio de receptōe strictē seruē. Præuās predictorum viciōz consuetudines et refectiones: q; licet videat fratribus grane. requirit tamen hoc perfectio. pfectionis nostre requirit tribulationis incursum. requirit mundus. Clamat hoc beatus Franciscus et sanguis christi aspersus. et dñs de excelsis. Scitōs stimuleis ad laborem. vagantes cōpescatis ad quietē. impotente petentibus imponatis silentium. intentos exaltadis domib; p̄fundius depumatis. familiaritates querentes arceatis ad solitudinē. Officia p̄dicationis et cōfessionis cū multo examine imponatis. Constitutionē de testamento olim factam et de nouo de sepulchris

faciatis artius obseruari. Locos vero mutationem nullatenus concedatis alicui ante capitulum generale. Nam de consilio discretorum propter scandala vitanda iuxta predecessoris mei mandatum hoc mihi referuo districte per obedientiam iubendo. vt nullus deinceps locum mutet sine mea licentia speciali. Discant etiam fratres modicis esse contenti: quia vehementer a sapientibus et rōnabiliter formidatur q; oportebit eos modicis esse contentos velint nolint. Si igitur obediētes fueritis verbo per epistolam. et hoc per visitatores intellegero: quos volo sup predictis corrigendis tam in capitulis q; in membris diligentius vigilare: gratias agam omnium cōditori et vobis. Quod si aliter quod absit acciderit: indubitatē sciat: q; nullatenus patere cōscientia mea predicta sub silentio p̄transire. Licet enim non sit mei propositi nouis vos vinculis innodare: oportet me tamen conscientia compellente totis viribus extirpationi intendere predictorum quatenus vitatis scandalis (vt tenemur regule quam volumus: sine cuius obseruatione saluari non possumus) veritatem perspicaciter videamus: et impleamus professionem. et totis viribus puritatem custodiamus: que impugnatur euidenter ex omnibus supradictis. Datum Parisius 22. Idem autē litteram legi in singulis cōuentibus vestre prouincie faciatis.

Explicit Epistole.

Beati bonauent. passus. xx. De informatiōe spūalis vite. Fo. xxxij.

Incipiunt Viginti passus sancti Bonauenture de informatiōe spūalis vite ac virtute et profectu religiosorum.

Sic vis in spiritu proficere: et hoc esse propter quod vt hoc fieret ad scholā virtutū: id est ad religionem venisti. et ne fias illis similis qui longo tem-

pore in scholis manēdo: multū tēporis et sumptus inutiliter psumit: et minime discunt. isti formulæ compendium ante oculos habeto: et ad eī regulā ordinā vitam tuam: et mores p̄pone: et studium impende: et tempus expende.

Primum Capitulū.

In primis semper esto sub tali rectore et magistro. vel si talem habere nō potes: tuipse tibi magister esto: q; sit strenuus. vt ad huius formulæ regulā cōpellaris: et in nullo tue propite voluntatis libertati relinquare. Puer enī qui dimittit voluntati suę. id est religionem. Ideo tot ordines religionis cōfundunt: q; pueriles mente similes dimittunt. sine freno retrahente a noxijs. et sine virga ad salubritatem compellente. aut ex negligentia seniorum: aut ex noctua cōdescēssione eorum: teneros oīos frangāt se uera coēctōe. Sicut imprudēs medicus q;ne cōtraheret egrū quē curare deberet: patit eū noctua comedere: et q;bus et diuini infirmas. Et cū in vno dissimulant excessus ei; et vicia: cito ab alijs trahit in exemplū. vt etiam sibi talia impunita p̄mittatur q; vident in alijs sustineri.

Secundum Capitulū.

Indem ad hoc ista mala libertas dilata et p̄ficiat: cū hec a plūb; vidēt fieri. vt q; si p̄lege et p̄iure ordinis defendat: et si q; p̄iure dicere

aut docere arguēdo p̄sumpserit: singularia supstitutiōis ip̄opriū sustineat. et q; nouū ordinē et insolitū morē iducere velit vt de p̄iure et vanis irrideat: et oneros fiat oib;: et tāq; temerarij iudex alienorū acruū p̄secutōes amarissimas patiatur. Timet enī distorti et a via dei exorbitantes: si p̄cerēt zelantib; p̄ iusticia et religiōis disciplina. ad p̄tē suā alios attraherēt. et ita paulatim ad ordinis obfuscatiam etiā ipsi tandē cogerent. Et p̄cauent ardētissime ne ad hoc pueniāt. et sub sp̄e singularitatis extirpāde eijs a se illos et optimi. q; desiderant religionē ad statū debitū reformare. Quid vidēt alij q;bus hoc displicet: qui alij quā bone voluntatis scintillā hñt: sed tñ infirmā terrenā. et poti; student se illis conformare quos fortiorē partē vidēt habere in multitudine et potētia: q; cū istis tribulari. et insup infamari. Iuxta illud. Et qui recessit a malo p̄de patuit. Abec omnia experti sum; in nigro ordine vel in alijs. Nunq; autem contingat nostram religionē ad statū similem peruenire. Amen.

Tertium Capitulū.

Quasi talis seruire ad religionem venit q; p̄ oib; q; mundus et promittere vel dare potuit: noluit dānari in seculo. nec pro diuitijs vltimoribus: vel delectijs. nec amore amicorum: vel p̄pitijs corporis dubitauit se tradere carceri p̄iure. p̄pter deum. non debet modo vilior esse q; tunc fuit: vt p̄pitijs hoīm deferat viā dei. iā in eius ingressu exiles: a cui; aggressu: nec terrorib; nec blādictijs potuit auerti. Quod si times de singularitate notari. rob hoc alijs odiosus fieri scias q; nulli sanctorum singularis gl̄ie factus est in celo: nisi q; inter hoīes hic p̄iure studuit esse in sanctitate vite singularis. q; tñ de singularitate virtutū dico: nō de ceremonialibus obseruantijs: parua vel nullā hñtib; utilitatē virtutis. Studia autē scripturā in his p̄iure. Incauēdo oīne p̄iure et omne scandalū q; tñ est in sei

Beati Bonaventurae Tractatus.

et insistendo omnibus virtutibus humiliter. et inquirendo familiaritatem dei per affectum deuotionis interne. Aduersus huiusmodi nulla est bona conformitas per quam hec studia destruantur. Cum enim pro iusticia sicut et per fide potius debeamus pati: non solum irrisiones et despectiones: sed etiam persecutiones quilibet et mortem. sicut passi sunt sancti ante nos: et patienter post nos in diebus nouissimis: eandem deferere: vel iusticiam vite peccata relinquere. Discamus in paruis verborum et despectationum tribulationibus: ut si grauiora imminerent nobis per christo certamina: sciamus per patientiam superare. Nam quia leui statu deiciatur: quomodo stabit a vento maxime tempestatis? Hec ad premuniendum cor: premisi contra retrahentes a studio proficiendi inuitibus: quia qui tale studium in se non diligunt: vix possunt in alijs secum morantibus equanimiter sustinere. Unde sicut illi non dimittunt consuetudines suas malas et noxias propter nos. sic non oportet nos bona et vtilia studia abicere propter illos: quia si volunt ad vitam eternam venire. oportet eos nobiscum viam dei non suam ambulare.

Quartum Capitulum.

Non debes per mutatoria ociosus vagari. nec rumoribus et verbis ociosis vacare: nec risui: nec scurrilitatibus deditus esse. quia hec faciunt mentem vagam et inanem. et licentiam istorum dissoluit cor a potestate timoris dei: et affectum interne deuotionis exhaurit. Non euageris hinc inde: oculis curiose singula intuendo: quia et leuitas est indicium: et ea que foris hauris per oculos vel per aures: strepitum quendam interius suscitant: quo puritas intelligentie que in bonis meditationibus mentem pascit: quasi quodam puluere obscuratur. Quicquid non est tibi necessarium vel utile ad tuum vel alterius profectum: protranse et noli immorari: ne cor in eo defigatur: vel tempus infructuose in eo expendatur.

Quintum Capitulum.

Semper aliquid tecum defer in memoria. quod de deo ruminas cogitando: et mentis tue intuitum semper in eum defigere stude. sicut docet propheta. Providebam dominum in conspectu meo semper: quasi a dextris est mihi ne prouocar. Hec enim continet cor apud semetipsum commoueat: ut se per vanam leuitatem vel irrationabilem tristitiam. Abundantius enim in quo fluctamus varijs tempestatibus ventis agitat. et qui non vult nauem cordis sui quasi actionibus coteri: vel vndarum influxionibus demergi. vel in exteras plagas ventorum statibus impelli. affigere eam funibus bonarum cogitationum assuescat ad petram immobilem. Petra autem est christus. Quod funem ut difficile rumpas ex triplici resticulo componat. ex sanctarum scripturarum deuota lectione: ex sedule orationis compositione. ex bonarum actionum humili exercitatione. Lectio dat materiam et quasi semen bone cogitationis. Oratio rigat et ad profectum roborat: et cor illuminat ad intelligentiam: et impinguat affectum ad saporem. Bona actio maxime condita pinguedine charitatis et obedientie vel alterius virtutis letificat conscientiam: et dat fiduciam spei in deum. etiam ad horam intercipit deuotionis quietem: tamen meretur postea maiorem dulcedinis infusionem et gratiam puritatis.

Sextum Capitulum.

Eriatus et vacans caue tibi a vanis et prauis cogitationibus. ne vel per modicum in te morietur: quia cito inquam cor labem cuiuscunque vicii. ut luxurie/vane glorie/odij/vel aliorum. Item caue ab inutilibus occupationibus: quia tempus perdis: et cor inquietant: et vtilia impediunt. et deuotionem dissipant. Item a torpore accidie et pigritie que mentem tepidam et corporis delicatum reddunt: et ad bona opera desidiosum.

Septimum Capitulum.

De Informatione spiritualis vite.

fo. xxxiij.

Inter homines existens caue a duobus quo ad teipsum: et a duobus quo ad alios. Quoad te caue ne aliquid facias ut ab eis noveris: unde de gloriam queras in gestu/in voce/in sermone/vel in actu: quia peccatum est et vanum. et cum putas eis placere/forte displices: et iudicabit te quod inanis glorie cupidus sis. vel forte non aduertit quod agis/et sic perdis conatum tuum inutiliter et vane. sicut stulti qui pictis imaginibus quasi viuis hominibus obsequuntur. Item hominibus placere. placere voluit vel cupit: confusi sunt. Item ne pudore superfluo obuiaris in his que coram hominibus agere debes: loquendo/cogitando/vel aliquid agendo: sed ita liber esse stude coram eis ac si sine eis esses. Et in istis verecundijs estuas foris reprime: quia quo magis notabilem te facis ex pudore/eo plus considerant te: et ita magis confunderis. Signum superbie videtur esse nimis erubescere de illis defectibus quos natura indidit: ut de deformitate corporis/vel ruditate vocis et similibus. De vilitate autem vestis vel humilibus obsequijs erubescere in paupere religioso grauis superbia est.

Octauum capitulum.

Vitium vel scandalum erubescere: unde vel de offensus/vel aliquid scandalizatus. Item teipsum erubescere de peccatis tuis: de torpore in seruitio dei: de negligencia bonorum que posses facere et deberes: quia tempus defluisit et profectus virtutis non crescit: de hypocrisis quod foris vis putari melior quam intus te inuenias. quia vitia tua occultas: non timore nocumendi alteri: sed timore displicendi et nevilipendaris. quod per bona que ostendis vis videri et placere hominibus: ut ex his suspicentur te multo plura et maiora in occulto habere: ex quod talia foras predeunt: quasi te dolere quod vix adeo familiarem aliquem habes vniuersim quem velles te in omnibus agnoscere sicut teipsum agnoscis. Item si sit confessio.

quicquid: et si non audeas peccata tua supputare quin ipsa acculeas: tamen de illis loquibus te magis displicere times: ita ordinas verba: premitendo/subiungendo/contradicens: quod minus appareat verecunda. vel si forte plus nude proferas gloriari: et vis inde apud confessorum sanctus notari. quod tam humilis sis ut te magis quam necesse sit studeas confundere confitendo. Quia cum tentationibus vitiorum maxime carnalium ita desidiose pugnas ut solo timore periculi vel confessionis pudore eas repellas. et quantum audes in affectu carnis arideas: solo sensu operis et morose delectationis excluso. Et in hoc maior apparet peruersitas quod cum facile quicquid posses hinc inde tentationes quasi muscas immundas abigere: ex negligencia eas permittas crescere/calescere/et conualescere donec proferat tam periculosos fructus et difficilius vincuntur/et conscientiam sepius pulsando confundit. Quia ita desidiosus es ad ea que dei sunt et ad virtutes: vel quod ad deuotionis studium pertinet: ut pudor humanus plura ex his magis a te vel ex te extorqueat quam amor diuinus. Quia ita es ingratus dei beneficijs ut non solum debitas non agas gratias pro preceptis: sed etiam gratiam oblatam et paratam in vacui recipias: et negligas vtiliora ad que tunc sentis tibi arridere gratiam: et occupas te vanioribus studiis quasi quod tepit araneas telas que non prederunt ad vestimenta salutis. Quia illa ad que teneris faciendus: sicut sunt hore canonice et similia/ita negligenter et desidiose pro solus ut non tam meritum inde speres quam supplicium expectes: quod et si pro ore utique proferas cum corde tam vagus es et affectu frigidus quod nec sensum orationis percipis nec deuotionis affectum: et de ipsis probris plurima defluunt accelerando: et vti non multa transilias omittendo: dum tamen non attendas si dixeris vel non dixeris nisi forte ex coeiectione alicuius probris quasi ex caude apprehensione reputes te dixisse. Deus autem et si patienter dissimulat intendere nefas negligentias: tamen non minus odit eas: sed integre vindicatur eas: districte diiudicat: seu reprimet/nisi nos proueniamus facientes.

Beati Bonauēture Passus viginti.

in humilī cōfessione: in forti satisfactio-
ne: et in seriosa emēdatione. De ad oīa
que ad corporis curā vel cōmodū spe-
ctant studiosissim⁹ es: que sō ad spūs
spectant: vel ad supne charitatis exhi-
bitiōem: vel ad prelati obediētiam: vel
carnis castigatiōē spectant: deses es.
De etiā hos et illos plures aduertēs in
te defect⁹ non terreat: non cōpūgeris:
non discutiatur: non corrigas: quasi deus
aliter tecū acturus sit q̄ cū oib⁹ alijs:
vt mala tua incorrecta non puniat: et
bona neglecta remuneret. Pro hīs si
milibus erubescas apud te: et ab alijs ea
in te dijudicari et reprehendi non mire-
ris: nec indigneris: s; verēcūderis sēp.
Idec et alia plura in meipso veraciter re-
cognoscēs erubescas et doleas: s; non tū
sicut debeo: et ideo nō emēdo sicut pos-
sem et expediret. Et meipso alit̄ intelli-
go q̄ hec vel aliqua istoz etiam primo
meo mēse p̄stet: et ideo vniūq̄q; iudicet
et circūspiciat semetip̄m: cōsiderādo ex
vno latere qualis sit: maxime quid sibi
desit boni et in sit mali ex vito proprio.
ex altera parte qualis esse debeat i vir-
tutibus et morib⁹ bonis: vt ex hoc et hu-
militur ex cognitiōe defect⁹ sui: et pro
uocetur ad studium proficiēdi ad illa
que videt se debere vel facere vel habe-
re: et deo regratiatur si in aliquib⁹ for-
te ex eius gratia profecerit.

Nonum capitulum.

Quo ad alios caue a duo-
bus. Primum vt non cu-
riosē respicias vel perqui-
ras eoz personas vultus/
dispositiōes/habitus/ge-
stus/racta/vel s;ba/vel officia. Inquā-
tum em̄ tibi non attinent ista p̄seruari
utilitatis causa ita pertrās/ita cogita
ac si essent oues vel alia aialia: vt nihil
circa illos occupa viliū tūū vel cor.
Alit̄ vt non iudices vel diiudices de
alijs: quales sint vel esse possint in men-
te: in merito: in morib⁹ vel alijs: q; talis
discussio vana est et sepius falsa: imo
temeraria: qua insuper eoz inquietat
et aliqñ iniquat⁹ et cōficiētia leditur:

et alia bona negligūt ex tali occupa-
tiōe. Et si aliqua videas vel audias de
aliquo que non placet/trās et obliuiscere
cito/cōmittēs eū sibi et deo: maxime
vbi ad te non spectat illi⁹ correctio ex
debito magisterij vel ex sociali familia-
ritate/vel denūciādi necessitate.

Decimum capitulum.

Conpatere cū peccantib⁹
quasi i tempestate maris
nafragantib⁹: q; longe mi-
serabili⁹ est in lacu inferni
demergi q̄ i p̄fūdum ma-
ris submergi. Quia p̄ eis et plora cum
potes: et hoc em̄ mereris vt tu a simili
nafragio libereris. Beati em̄ miseri-
cordes: qñ ip̄oz de⁹ ita miseretur vt
a miseria liberēt. Sic etiā oīm miseri-
corā afflictiōis aīo et oculo cōpassiōis
intueret singula eoz miseras aggra-
uatiā studiosē cōputa/diligētē p̄de-
ra: vt ex his affect⁹ miserationis i te p̄in-
guescat. et si quas tu miseras pateris/
tibi: leuiorēs i eoz cōparatiōe videā. Collige etiā
ex his que vides passiōes et labores et paup̄tates
lesu xpi: qui cū
eēt diues p nobis egen⁹ fact⁹ ē: vt illi⁹
inopia nos diuites i celestib⁹ effemus.

Undecimum caplm.

Ista sūt cōia vitia ap̄d ho-
mines. Vniūq; p̄ntas re-
prehēdēt q̄ in alijs vidēt.
et nō sunt p̄m affectū eoz.
Alit̄ est adulatio qua so-
lent sibi inuicē blādiri laudādo/arridē-
do/querēdo quō valeāt: cū tñ nō curēt
eos qñq; valere/honores inutiles offe-
rēdo: et alijs multis modis in q̄b⁹ non
est utilitas: nec ex affectu faciūt. sed ex
vso vt placeāt. Tertius est p̄pā gloriatio
de seip̄o: q; ea que facim⁹/dicim⁹/sentim⁹
et sum⁹ placēt nob⁹: et preferim⁹
ea alioz factis cōmēdādo vel occulte
cogitādo: et dedignamur si alijs non mi-
rētur ea qñ nō habēat fanū iudiciū: et
delectamur i laude nostra. Et si aliqñ
nostros accusando hūiliam⁹ non pure
hoc facim⁹: sed volum⁹ per hoc astute
puocare aliū ad laudem nr̄i: quasi nō

De Informatione spūalis vite.

So. xxxiii.

debeat pati vt nos vituperem⁹ q̄d lau-
dandum i nobis est: vel ad hoc sepe fa-
cim⁹ vt humiles reputemur et saltem
et hoc placeam⁹ si alia placētia nō ha-
beam⁹. Qui ab his trib⁹ liber esset/
in magna puritate viueret et quiete.

Duodecimum caplm.

Nulla curiosa h̄re cures: vt
imagēs/tabulas/sudario
la/pater nr̄ et s;lia: nec reci-
pias: nec des alijs pzo mu-
nusculis: q; occupant cor/
et magis nris nō placēt: et faciēt te
notabilē inter ceteros: et sepe sine licē-
tia recipiunt et danf talia incaute: dū
pudet eos totiens p istis recurrere ad
magros. Species aromaticas non ha-
beas: nisi p euidēti infirmitate nō pos-
sis carere. Qui oib⁹ reb⁹ peculiaribus
carere posset felici⁹ esset: q; multā de-
tractionis materiā abscedisset. Si aut
aliqua iuber⁹ h̄re: vt libros rōne studij
et scriptoziosa/ nulla superflua collige
vel curiosa: solis cōtēt⁹ necessarijs i nu-
mero et valore. Ip̄e habet⁹ tū et oīa ve-
stimēta tua simplicita sint et inculta: et
corp⁹ et gest⁹ et oīa foris apparētia
plana sint et pura. Nil notabilitatis cu-
riale vel curiosum vel singularitat⁹ co-
lore respersum affectes.

Tredecimū capitulum.

Stude humano iudicio nō
moueri nec delectari fauo-
rib⁹: nec despectu cōtrista-
ri: q; iudiciū humanum ce-
cum est frequēt⁹: et igno-
rat p̄uate: et fallit sepius: nec si lau-
datis ab hoīe es ideo laudabilior: nec
si despiceris es ideo vilior. Stultus est
q̄ stulto placere laborat: q; sicut cecus
nō discernit inter colores: nec surd⁹ in-
ter sonos: ita insipiens homo nescit p̄sa-
re meritorū dignitates. Unde cū aliq̄d
agere te cōgigit estimabile: vt predica-
re vel s;le/ non auerteris quō ad placitū
hoīm p̄ficias: sed inuocato auxilio dei
pur meli⁹ expedire s;nt deū intelligis
stude facere. Et si bene successerit/ deo
adiutori refer grās et noli extolli: quia

nō ppter te s; magis ppter alioz ofones
et merita datam tibi esse grām debes
estimare. Si aut min⁹ bene successerit/
noli turbari et pudore cōfundi: s; grās
deo refer q̄ sic te ab elatione defendit.
Siue aut bene siue min⁹ bene successerit/
statim sic te h̄re stude intus et exte-
rius ac si nō fecisses. Audet qui vult
vel despiciat: q̄d ad te: tu tace. Excu-
sationes et recusationes qñ debem⁹ ali-
qua h̄mōi facere ad hoc sepius h̄re
ne despiciamur vel presumptiui iudi-
cemur q̄ talia audem⁹. Unde videt es-
se purius et hūili⁹ simpliciter facere q̄d
est faciēdum: vel obediētia iubēte: vel
charitate instigante: si placet alijs: be-
ne: si nō: q̄d est tūc perditū. Nam cum
opz te predicare vel s;le facere: q̄d ali-
quid honoris videt h̄re: si bene feceris
lucrum habes de p̄fectu laboris tui: si
min⁹ bene: itēq; lucraris meritū hūilia-
tionis tue: et q̄ post hoc min⁹ ad h̄mōi
cogeris ab his q̄b⁹ non placuisti. De-
sum⁹ alterutrum et posuit: vt alter alteri
placeat vel displiceat. Unde cum in
mea non sit potestate vt tibi placeā sed
in tuo arbitrio vel affectu quē tibi da-
re non valeo: si multū laboro tibi place-
re forsitan non p̄ficiā: q; aliter iudiciū
tūū dirigif. Et ideo nihil in hac parte
melius video q̄ vt soli deo studeat ho-
mo placere: et primū non scādalizare
vel sciēter offendere et cōmittere deo: si
hoīb⁹ placeat vel displiceat humiliter
et patiēter. Iuxta illud. Mihi p min⁹
mo est vt a vobis iudicer. et. Quibus
em̄ placeat/ ascribe ipsoz beniuolentiet
non tue p̄bitati. Quib⁹ aut displices
attribue tuo merito: et cogita q̄ si ex tū
tillo eis displices sicut exterioris cogno-
scere valēt in te vilitatem tuam: quid
fieri si radicatus p̄spicerent oīa vitia
tua et peccata et inhonestā queq; nūq;
si non eijcerent vel lapidarent te. Pro-
me loquor: nunq; tantum a fidelib⁹ de-
spectuosum sicut despiciabilis in veri-
tate sum. Unde non debeo indignari
cum aliquādo despicior: s; mirari et re-
putare pro beneficio dei q̄ non omni-
bus odiosus sum.

Beati Bonauenture Passus viginti.

Decimus quartus caplm.

Ecum detrahi tibi intellis-
gas nō moueas: qz si ver-
est qd dicit/ non est incoe-
nēs hoc loqui hoies qd tu
facere ausus es. si aut ver-
non est/ non nocet tibi eoz oblocutio.
Velut si alb⁹ esses/ et diceret aliq⁹ te
nigrū esse: qd tibi obesset illi⁹ dicere/
nihilomin⁹ tū esses qd esses/ et nō alib.
Et si qd estimaret te capiam esse: si ho-
mo esses. Si aut ad primos mor⁹ hmoi
aduersitatū turbaris et inflāmaris ex
impatiētia/ repriue iram et sustine ad
modicum: sicut qd sustinet vīdem cau-
terij: vel sectionem chirurgici/ cogitās
vīlilitatem patientie: et cito sanari inci-
pies et meli⁹ habere: imo hoc ipm expu-
gnare intus/ ac exacerbari magne vīlilit-
tatis est: qz est purgatio peccati: vīlilit-
ma: exercitatio virtutis: meritum glo-
rie: preparatio pacis. Non coronabit
nisi qui legitime certauerit.

Decimus quintum caplm.

Rancorem erga nullū in cor-
de retine: ad oēs mite cor-
et pacificum habere stude
nec pro tua offensa nec pro
illius vitio aliquem odio/
ne has cū illo sub specie zeli pariter vi-
tiosus. Si non conuenit tibi ei⁹ habere
familiaritatem ppter vite ei⁹ deformi-
tatem/ sic displiceat tibi malum qd ha-
bet ex se vt non sit tibi bonū execrabile:
qd est ex natura in presenti/ vel ex gra-
tia forsitan in futuro. Multi eī malī
fiunt postea boni: qd de oib⁹ viuētib⁹
est sperandum.

Decimus sextum caplm.

Quod si aliq⁹ te odiret et de-
traheret et miteretur pfun-
dere et grauare: si cū eo si-
milibus vis contēdere non
vīncis eum nec placas/ sed
puocas: sicut qd canem latrātem minā-
do puocat ad mordēdum/ qui si latra-
tus ei⁹ non aduertēdo transiret citius
cōpesceret eū vt abiret. Nam cum hoc
intēdat oīs aduersarius vt molester et

puocet illū cui aduersas: si videt te ex-
acerbari et cōtristari/ habet qd querit:
et tāto forti⁹ instat quāto te grauet quā-
to plus videt valere conat⁹ suos ad id
qd intēdit. Si aut viderit qd patienter
sustines et pertransis ac si non sentias/
confundit in seipso: et confringētur tu-
mētes fluct⁹ ei⁹: et ex indignatione sua
quiescet/ vidēs qd non valet efficere qd
querēbat: vt videlicet te p̄turbaret: vel
certe cōfusus cōpūget et corriget: ex
plo patiētie tue emēdatus. Si forte
obstinatus nec corrigi nec desistit te
persequi disce aliquid pati pro dño: qz
ille qd tibi aduersas grauius torquet se
metipm qd te. Qui aut seipsum morde-
ret et lantaret in odium tui quid te lede-
ret: immo te de se vindicaret: et ipse nō
tu morsuum vulnera sentiret. Ita sen-
tias et de illo qd te odit/ se laniat non te.
Unde tu habeto pacem tecū/ et aliena
malicia non tibi nocebit. Et si verba
mala et cōrumelias tibi intulerit/ disce
re debes vt oia verba pro sono habeas
transiēte/ nisi quātum valeas ex eis edi-
ficatiōis capere. sed in quātum pertur-
bare possunt et scandalizare sint tibi vt
animum garritus et latrat⁹ canum: hec
cū audis petrās et non curas. Noli si
milis illi fieri qui tibi detrahit: qz sicut
in illo odibile est vitium detractionis:
ita etiā esset in te. Nemo aut in odium
aduersarij sui subimit p̄scidit nasum
veleruit oculos: sic nemo sapiēs detur:
pat seipm vt sic se vindicet de inimico:
qz tūc non tristitiam sed leticiā confer-
ret inimico. Si patienter fers iacula
aduersantis/ alij cōpatiētur tibi: et im-
pugnabūt pro te aduersariū tuū te ta-
cente/ et diligēt te ampl⁹. Si aut te vi-
dicare volueris et defendere resistēdo:
aspiciēt et despiciēt vos pariter morde-
tes et scādalizēt in vtroq⁹. Doctrina
xpi magistri et dñi tūc est: cui⁹ te esse di-
scipulum p̄fessus es in p̄fessione regu-
le: diligere inimicos: benefacere odiētī-
bus nos: et sic nostra benignitate vices
re illoz maliciā/ sicut ipse malos mutat
in bonos patiēter eos vt cōuertantur
expectando/ et beneficijs alligando.

De Informatione spūalis vite.

fo. xxxv.

Decimus septimū caplm.

Orige te qd in alio repre-
hendis: et doce te qd vīle
vnicuiq⁹ agnoscis: feruor
tuus agat in te prius: et ita
inflāmat alios calefaci:
sicut ignis prima prius et postea remo-
tiora calefacit. Tu tibi proximus esto
in correctiōe tui: regula ingenij tui: et
zelus iusticie tue primo formet te i exē-
plar artis tue alijs imitādum. Stēde
in p̄prio opere tuo cuius peritiō sis in
opere alieno. Quidam sciūt multa in
alijs corrigere/ et vīlī alioz ordinare:
in seipis aut multa incorrecta reliquūt
nec minimā diligētiā adhibēt vt pro-
prium statum ordinēt ad p̄fectum vir-
tutis. Aliq⁹ somniāt si essent in tali sta-
tu vel officio vel dignitate qbene vel-
lent illam disponere: suum aut statum
in quo iam sunt/ nec sollicitē discutiūt/
nec emendāt. Si aliquādo ammoniti
per alium: vel ex casu forte ad se reuer-
si cogitant se ad meliora extendere: nec
prouide disponūt qualiter hoc faciāt:
vel in eo quod prouident non perseue-
rant: cōsuetudine dissolutionis et tepo-
re eos ad solita reuocante.

Decimus octauum caplm.

Ero tuum potens vt sta-
tim ad nutum rōnis assue-
scas tam cogitationes cor-
dis qd membra et sensus cor-
poris a mortijs retrahere et
in bonis studijs occupare. Oculos/ ma-
nus/ linguam/ auditum/ et cogitatum
quasi in freno manutene/ ne insolenter
euagētur extra discipline terminos: qz
sicut aus vel bestia ex coertione domi-
tatur/ rursus ex relaxatione sūt indo-
mita: ita et sensus exteriores et cogita-
tiones et affectiones interiores nisi sub
districta cautela refrenent/ ex liberta-
tis licētia insolescūt: ita vt postea diffi-
cilius redigātur sub rōnis magisterio
q in principio conuersionis. Inde est
q peruersi diffic⁹ corriguntur q nunq⁹
adhuc conuersi: sicut aialia difficilius
domantur vel mansuescūt in senectute.

q i iuuetute: et sen⁹ iuuenū capacioz
est sciētie qd senum: et inueterata arbu-
sta inflexibilia sūt qd recētia et tenera.

Decimus nonum caplm.

Epissime discute teipsum:
et considera statum mētis
et corporis quid desit: si de-
ficiās vel p̄ficiās: quid im-
pediat p̄fectum: et quō il-
li obuietur: aut declinādo/ aut resisten-
do/ aut regēdo/ aut tolerādo. Pecca-
ta declināda sunt et fugiēda vitij im-
pugnātib⁹ resistendum/ officium vel
alia occasionaliter impediētia regēda
et ordināda discrete ad p̄fectus mate-
riam: aduersitas tolerāda: et per vsum
tolerādi sit magis tolerabilis. Et ideo
tam odiosa est nobis aduersitas: qz no-
lumus cōsuefcere. Si aliq⁹ domestic⁹
tu⁹ vel vicin⁹ tibi fuerit in corde onero-
sus: illi stude mag⁹ obsequiosus eē et affa-
bilis/ et cito sēties remediū illi⁹ morbi.

Decimus capitulum.

Non multum affectus dili-
gi: qz distractio cordis est:
et a quo qris diligi illi etiā
appetit placere: et ibi etiā
admisceat se et adulatio et se-
pe simulatio/ ne forte displicere inci-
pias et min⁹ diligi: turbaris etiā quādo
suspicias te minus diligi qd desideras:
vel speraueras: pauci etiā sunt sibi in
sensu et affectionib⁹ et morib⁹ ita cōfoz-
mes vt non sit aliquādo dissensio ma-
teria inter eos/ qd est dilectiōis aduersa-
rit. Item a feminis velle diligi: etiā
p̄ter tērationis laqueū/ et occupatio-
nis materiā/ et turbatiōis occasiōes cō-
tinuas nota suspiciōse obseruatiōis nō
carebit. Cōmitte te deo et ab illo diligi
stude fideliter: et de alioz circa te dile-
ctione relinque illoz arbitrio et diuine
voluntati. Dilectio hoim fallax est/ in-
stabilis/ facile ledit/ et ad modicum vīlī-
lis/ et sepe nocua. Si dign⁹ fueris dili-
geris: sin aut nō est iustu diligi indignū
nec vīlī ei reuerētiā exhiberi.

¶ Finiunt viginti passus de vir-
tutibus bonozum religiosozum.

Incipiunt sermones sancti Bonauerture de decem preceptis domini.

Sis ad vitam ingredi serua mandata. Verba ista scripta sunt in Mattheo: et sunt verba saluatoris nostri in quibus explicatur nobis summa totius nostre salutis quantum ad duo. Primo quantum ad premium retributionis diuine. Secundo quantum ad meritum operantis humane. Primum ibi. Si vis ad vitam ingredi. Secundo ibi. Serua mandata. Et hic reatus ordo tangitur: quod finis mouet agere ut se exerceat ad debitum finem. Sequamur ergo formam illius magni magistri. Sed antequam de preceptis aliquid dicamus dicamus primo de obseruatione preceptorum. Premittit dominus primo monitum: postea subiungit actum per quem possumus deuenire ad debitum finem. Et notandum quod sunt quattuor que debent nos mouere ad obseruandum mandata dei. Primum est auctoritas mandantis. Secundum est obseruationis mandatorum utilitas. Tertium est transgressionis periculum. Quartum est irreprehensibilitas mandatorum. Quando ille qui mandata est magne auctoritatis: et obseruatio mandatorum est magne utilitatis: et in transgressionem est magnum periculum: et irreprehensibile est mandatum: tunc nullus potest habere excusationem de obseruatione mandatorum. Primo dico quod nos mouere ad obseruandum mandata dei auctoritas mandantis: quia ille qui mandat seipsum deus magne auctoritatis est: quod patet tribus. Primo quod ipse sua magna potentia nos creat. Secundo quod ipse sua mira sapientia nos gubernat. Tertio quod ipse sua munificencia beniuolentia nos saluat. Primo dico quod ille qui mandata obseruari mandata dei est magne auctoritatis: quia sua magna potentia nos creat. Job. 41. Non tu feceris me. Et in Deuterio. dicitur. Oculi vestri viderunt omnia opera magna dei que fecit vobis in cunctis diebus que vos egredimini de terra Egypti. Secundo est magne auctoritatis: quia sua mira sapientia nos gubernat. Ezechiel. 1. Ego dominus deus docens te vtilia: gubernas te in via qua ambulasti vtilia attendisses mandata mea. Ps. Seruaui mandata tua et testimonia tua: quod oculus meus in conspectu tuo. Tertio est magne auctoritatis: quia sua munificencia beniuolentia nos saluat. vnde in Deuterio. Et nunc israel quid petit dominus deus tuus a te nisi ut timeas ipsum et diligas ipsum et ambules in vijs eius: et custodias mandata eius. Dominus deus qui te creauit: deus qui te gubernat: tuus qui te saluat. Patet modo quod dignitas siue auctoritas precipiens debet nos mouere ad seruandum mandata. Secundo debet nos mouere ad obseruandum mandata dei obseruationis utilitas. In seruando enim mandata dei est multiformis utilitas que ad tres utilitates reducitur. Prima utilitas est impetratio diuinorum charismatum. Secunda est reuelatio secretorum scripturarum. Tertia est affectio celestium premiorum. Prima dico utilitas in seruando mandata dei est impetratio diuinorum charismatum. vnde in Iohanne. Si diligitis me mandata mea seruauit: et ego rogabo patrem meum: et dabit vobis alium paracletum. Secunda intelligentia scripturarum. Super fenes intellexi: quia mandata tua quesui. Sed quomodo puenimus ad intelligentiam scripturarum docet Gregorius. vnde super illud. Discipuli quoniam viderunt dominum Iesum ipsum non intellexerunt: sed quoniam loquebatur tunc ipsum intellexerunt. dicit Gregorius. quod audiendo dei precepta discipuli illuminati non sunt: sed faciendo ea illuminati sunt. Quare? quia non auditores legis tamen sed factores iustificabuntur. Propter hoc dicit Baruchus in canone suo. Estote factores verbi dei et non auditores tantum: falleret vos metipsum: quia qui est auditor verbi dei tantum et non factor: comparabitur viro co-

siderasti vultum natiuitatis sue in speculo. Si videat homo decies vultum suum in speculo: adhuc non sciet ipsum. Sed si videt vultum alterius hominis extra speculum bene recognoscit ipsum: et hoc est propter fortem impressionem speciei super organum visus finem rectam lineam: sed in speculo non est verus intuitus. Similiter quando homo audit verbum dei: videtur ei quod ipsum intelligat: sed statim recedit. sed quando ponit ipsum ad experientiam bene operando: tunc ipsum intelligit. Tertia utilitas in seruando mandata dei est affectio premiorum celestium. Unde in Proverbia. Serua mandata mea et viues: et legem meam quasi pupillam oculi. Idem est ratio quare homini existenti in paradiso deus dedit obseruationem mandatorum. Patet modo quod ad obseruandum mandata dei debet nos mouere utilitas obseruationis. Tertio debet nos mouere ad obseruandum mandata dei mandatorum periculum transgressionis. homo enim qui transgreditur mandata incidit in multa pericula. Primo quia multa bona perdit. secundo in nefanda flagitia ruit. tertio quia eterna supplicia meretur. Primo dico debet nos mouere ad seruandum mandata dei transgressionis periculum: quando transgressores multa bona perdunt. Unde in Levitico. Si non audieritis vocem meam: et non feceritis omnia mandata mea: visitabo vos in egestate et calore: qui conficiet oculos vestros et consumet animas vestras. Dicit visitabo vos in egestate: que est privatio omnium bonorum: et calore qui conficiet oculos vestros: et consumet animas vestras: quia auferet affectum boni et intellectum veri. vnde psalmista. Dere liquit me virtus mea: et abiecit lumen oculorum meorum: et ipsum non est mecum. Secundo transgressores in nefanda flagitia ruunt. Unde in Baruch. Non obedimus voci domini: ut ambulares in mandatis eius: et abiimus: vnde quod in sensu cordis sui maligni. psalmista. Populus meus non audiuit vocem

meam: et israel non intendit in iherusalem: et desideria cordis eorum. Tales erat dominus in manus demonum. Unde in Daniele. Dixerunt pueri in fornace ignis ardentis. Peccauimus: inique gessimus: et preuaricati sumus: et sequitur eorum ignominia: et traditi sumus in manibus inimicorum nostrorum iniquorum: et regi iniusto et pessimo super terram. Tertio transgressores incidunt in periculo: quia eterna supplicia promerentur. psalmista. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. Maledicti: quia dicitur eis. Ire maledicti in ignem eternum. etc. Ecce modo obseruationis mira utilitas: et transgressionis infra calamitas. vnde dominus per Moysem. En inquit propono tibi benedictionem et maledictionem: benedictionem si mandata mea feceris: maledictionem si non feceris. Pone nos dominus in medio et mirabiliter operatur nobiscum. Quia quando aliquis vult aliquid alii ostendere vultur duplici ratione: scilicet ratione offensiva et ratione ducere ad impossibile. Sic facit dominus. Pone hominem in medio inter celum et infernum. In celo est eterna gloria: in inferno sunt eterna supplicia. Et quando dominus ostendit homini gloriam celi quam homo potest promereri si obseruet eius mandata: tunc inclinat ipsum ad obseruantiam mandatorum per rationem ostensiuam. Quando vero ostendit homini inferna supplicia que promeretur si transgreditur mandata: tunc inclinat hominem per rationem ducem ad impossibile. Ecce proponit tibi maledictionem et benedictionem. Dimitte tunc maledictionem et accipe cum matthia benedictionem. De iuda dicit psalmista. Voluit benedictionem et elongabitur ab eo. Quarto debet nos mouere ad obseruandum mandata dei irreprehensibilitas mandatorum. Est enim mandatum irreprehensibile: quod non continet aliquid impossibile: nec aliquid onerosum: nec iniquum. Primo dico debet mouere ad seruandum

dum madata dei irrephensibilis man-
datoz: qz non continet aliqd impossibi-
le/imo sunt facilia ad seruandum. vñ in
Iohane. Hec est charitas dei vt man-
data ei custodiam: et madata ei gra-
uia non sunt. Habet enim charitatē mā-
data sunt facilia: s; non habet charita-
tem videntur difficilia. Et ponit Augu-
exemplum de aue sine plumis: et de aue
cū plumis. Qui hñt plumas facile est
volare: s; qui nō hñt est difficile. Sicut
homini puerse voluntatis difficilia vidē-
tur madata: sed habet charitatē sunt
facilia. vñ in Deut. Mādatum hoc qd
ego precipio tibi hodie non est super te
nec pcul postitū: nec ī celo sitū: nec trās
mare postitū: s; iuxta te est valde sermo
in ore tuo vt facias illū. Secūdo madata
dei sunt irrephensibilia: qz non continet
aliqd onerosum/imo sunt suauia. Vñ
in ecclō. Nihil meli⁹ est q̄ timor dei: et
nihil dulci⁹ q̄ respicere ī mādatis dñi.
ps. Desiderabilia sup aurū et lapidem
preciosum multū: et dulciora sup mel
et fauū. Gaudiū est iusto seruare iusti-
ciam. Sed palato infecto/cib⁹ dulcis
videt esse amar⁹. Sicut homini puerse
voluntatis madata dei videtur diffici-
lia/ licet sint suauia. Tercio manda-
ta dei sunt irrephensibilia: qz nō cōtinēt
aliqd iniquū. vñ Aplos. Lex quidē san-
cta est et mādātū scitū et iustū et bonū.
Propter hoc dicit Aplos. Precipio ti-
bi in deo q̄ viuificat oīa vt sine macula
serues mādātū irrephensibile. Cōiuga-
mus ista quattuor/ in simul: s; qz in illo
q̄ precipit est summa auctoritas: qz sua
magna potētia nos creat: mira sapien-
tia nos gubernat: et munifica beniuo-
lentia nos saluat. Item videam⁹ vtili-
tatem obseruationis mādator: quā si
pria est impetratio diuinorū charisma-
tum: scda est reuelatio sacraz scriptura-
rum: et tertia est affectio celestiu pre-
mioz. Item videam⁹ trāsgressiōis pe-
riculum: qz trāsgressiōis multa bona
pducit: in nephāda flagitia ruūt: et eter-
na supplicia pmerent. Item videam⁹
irrephensibilitatem mādator: qz māda-
ta non cōtinēt aliqd ipossibile: nec one-

rosum/ nec iniquū. Et si ista quattuor
bene cōsiderem⁹/ non est aliqd q̄ possit
se excusare de obseruatione mādator.
Sed qd est magnū mādātum et pri-
mum in lege: Mādet dñs in Mātheo.
Diliges dñm deū tuum ex toto corde
tuo: et ex tota aīa tua: et ex tota mente
tua. Scdm sile est huic. Diliges proxi-
mum tuū sicut teipm. Ex his vniuersa
lex pēdet et pphete. Aug. ostēdit qz in
isto verbo. Nihil aut adherere deo bo-
num est. cōtinetur totum hoc qd dicit
Diliges dñm deū tuum et c. Debem⁹
enī diligere deū: qz hoc est iustū bo-
num sanctum suauē et facile. vñ Aug.
Dñe quis mihi es: et ego qd tibi: vt iu-
beas me amare te: et si non amem te mi-
naris mihi ingentes miseras. Decalo-
gus facit qui datus est moysi in mōre
synag/ ostēdit qd debemus custodire
madata dei: volo vobis ostēdere qz si
cut octo partes orationis sunt funda-
mentum oīm eoz que exprimi possunt
per sermonem in grāmatica: et decem
predicamenta sunt fundamētum oīm
eoz que determinant in dialectica: sic
decem precepta sunt fundamētū et re-
gule oīm legum et bonoz que sunt ī mo-
ribus. Nec voluit dñs qz sine rōne da-
ta eēt decem precepta moysi. Dicam
modo ista decem in generali. Non ha-
bebis deos alienos. Non assumes no-
men dei tui in vanū. Memento vt diem
sabbati scitifices. Memento patrem tuū
et matrem tuā. Non occides. Non me-
chaberis. Non furtū facies. Non fal-
sum testimonium dices. Non concupis-
ces vxorem prmi tui. Non agrū nec
aliquā aliam rem. Et magis clari⁹ sit
hoc qd dicam nota qz lex oīs non man-
dat nisi iusticiam. Est enī lex regula iu-
sticie: s; iusticia est fm quam homo ha-
bet ordinari ad deū et ad proximum.
Et fm hoc ē duplex iusticia. vna qua
ordinamur ad deū: et alia qua ordina-
mur ad primum. Et fm hoc fuerunt
due tabule date moysi. prima: et scda.
In prima continetur madata ordina-
ria nos ad deū: in secūda continetur
madata ordinaria nos ad proximum.

In prima dico tabula cōtinent mā-
data ordinaria nos ad deū. De⁹ aut
est trinitas p̄ et fili⁹ et spūsanct⁹. Ita
tri attribuit maiestas. filio p̄tas. et spū-
ritus sancto bonitas. In p̄e est summa
maiestas hñt adozanda. In filio est
suma p̄tas fidelis asserenda. In spūsan-
cto est suma bōitas sincere amāda. S; si
ista tria ex eterna ordinatiōe debem⁹
facere: necesse est in p̄ma tabla esse tria
madata. fm tria appropata trib⁹ perso-
nis diuinis. In p̄mo mādātō precipitur
hñtis adozatio diuine maiestatis: cū
dicitur. Mō habebis deos alienos. In
secundo mādātō precipit fidelis asser-
tio diuine p̄tatis: cū dicit. Non assu-
mes nomē dei tui in vanū. In tertio p̄-
cipit diuine bonitatis sincera dilectio.
cū dicit. Memento vt diem sabbati
sanctifices. In secūda tabula cōtinent
septē madata ordinaria nos ad proxi-
mum. q̄ significant p duo p̄cepta legis
nature. Hoc facias aliq qd tibi vis fieri
Non facias aliq qd tibi nō vis fieri. Et
fm hoc est duplex pars iusticie ordina-
tis ad proximum. Innocētia et bñficia
Mādatū bñficia est. Mōnoza prēm-
tū et mēm tuā. Hoc autē mādātū nō
est solū reuerētie: sed etiā bñficij et oble-
quij. et nō est in p̄e solū: sed in oīb⁹ que
a p̄e procedūt. Mādatū innocētie ne-
cesse est multiplicari: qz hoc mādātū
p̄sistit in hoc vt caueas ab offensa proxi-
mi tui. Et aut triplex offensa. in aio: in
p̄bo: et in facto. Offensa in facto est tri-
bus modis. fm qz hō tribus modis pōt
offendere proximum. s; in p̄sona propria/
in p̄sona p̄iuncta/ et in possessiōe terreno-
rum. Et fm hoc sūt tria madata. Non
occides. Mō mechaberis. Mō furtū fa-
cies. Deluc sequit offensa in p̄bo: con-
tra quā est vñ mādātū. Non falsum
testimoniū dices. p̄per falsum aut testi-
moniū significant oīa q̄ hō pōt dicere
p̄ proximum suū. Offesa aut in aio duas
habet radices: fm duplicē p̄cupiscētiā
qz est cōcupiscētia carnis et p̄cupiscē-
tia oculorū. Cōtra p̄cupiscētiā carnis
est vñ mādātū. Non p̄cupisces vxorē
prmi tui. Contra cōcupiscētiā

oculorū est aliud mādātū. Non agrū.
nec aliquā aliam rem. Patet modo in ge-
nerali q̄ sunt decē precepta. et penes qd
accipiantur.

Ascende ad me in montē: et
dabo tibi duas tabulas la-
pideas et legē et madata q̄
scripsi: vt doceas filios is-
rael. Exo. xxxij. ps. Decli-
nate a me maligni: et scrutabor madata
dei mei. Legitur qz beat⁹ Greg. q̄ fuit
papa et doctor ecclie habuit cōsuetu-
dinē: qz qñ ibat ad studiū legis diuine:
semp dixit ista p̄ba. Declinate et c. Et
quellū fuit ab eo qre hoc faceret. Et
ridit petro cui cōsuevit dicere secreta
sua: qz experimēto vidit: qz qñ cogita-
re voluit in lege dei: sentiebat demones
semp sibi aduersantes. In alijs subtili-
tatib⁹ instigabāt demones: qz in ipsis nō
videt dñū suū: imo expectat suū emo-
lumentū. S; qñ fit mēto de documen-
tis p̄tatis: p̄ que fugant demones: tūc
princeps tenebrarū occurrit armatus
modo p occupatiōes: mō per phāstas-
cas illudōes: et nūc reuocare aīos ho-
minū a studio p̄tatis. S; verum est qz
verba ista. Declinate a me et c. dixit gre-
go. sicut vir sanct⁹: qui tunc habuit vir-
tutē compescendi. Sed ego nō sum ex
illis. Ideo in p̄ncipio rogem⁹ dñm: vt
imperet demonib⁹ ne nos impediāt. et
vt det nobis mētes serenas ad intelligē-
dum p̄ba de mādatis. Ascende ad
me et c. Dñs dixit moysi p̄bū istud. Et
moyses audito p̄bo ascendit in montē.
et accepit duas tabulas lapideas: et le-
gem et madata. In quo significat qz si
volum⁹ puenire ad intelligentiā māda-
torum dei: debem⁹ ascēdere in mōrē. i.
in eminētiā mētis: qz fm impressionem
lucis eterne lex nature est nobis data:
et fm illā lucē documēta legis diuine
suscepim⁹. Tangebā vobis alās qz cer-
tum est qz ens per se primo cadit in ani-
mam. Ens autē aut est creatū aut in-
creatum. et fm hoc est duplex iusticia.
Vna per quā ordinamur ad ens increa-
tū. alia per quā ordinamur ad ens crea-
tum. Et fm hanc duplicē iusticiā est

Beati Bonaventure Sermones.

duplex tabula moysi data. s. pma & secunda. In pma dantur madata: p q ordinamur ad ens increatū. In scda dantur mandata: per q ordinamur ad ens creatū. Ens aut increatū est causa omnium re: efficiens: formalis: exemplaris & finalis. Ens etiā increatū hz potestiam sapientiā: et benivolentiā: & pducit omnia in esse. Et ista tria appropian tur tribus psonis diuinis in trinitate. Maiestas appropiat pti: pitas filio: et bōitas spūsancto. Sūma maiestas in patre hūiliter est adoranda. Sūma pitas in filio fideliter est asserenda. Et diuina bonitas in spūscō sincere est amāda. Ista dicta fuerūt in gñali. Sed q sermōes de madata in vniuersali sunt inutiles: nisi dicant in spāli. id opz explicare de madata in spāli. In generali dictū est q sunt decē madata. quorū tria sunt in pma tabula. Dicā vobis generale documentū. q eterna dei sapientia q scipit tablis istis: breuissimo mō: & clarissimo mō: & facillimo mō quo potuit tradidit. Tradidit aut breuissimo mō: ne oneraret nra memoria. Clarissimo mō: ne obfuscaretur nra intelligentia facillimo mō: ne renouaret nra voluntas. Hec est rō qre p pba hō breuiora potuit & quanto clariora & faciliora et pater sinodochicos data sūt madata.

Primo videamus de primo mandato: sicut videmus in alio reb q primū opus est fundamentū omnium sublequentium. sic primū mandatum est fūdamētū omnium aliorum mandatorū. **P**rima pba de mandatis sunt illa. Ego sum dñs de tuus: q eduxi te de terra egypti. de domo seruitutis. Nō habebis deos alienos coram me. Nō facies sculptile. nec similitudinē eorū q in celis sūt: neq q in terris: neq eorū q in aquis sunt. Nō adorabis neq coles ea. Ego dñs deus tuus fortis zelotes visitans iniquitatē patrum in filios vsq in tertiam & quartā gñationem: & facies miam in milia hys q diligunt me. Ad plenā mandatorū explanatiōem cōcurrunt tria. Quedā que pertinet ad

mādati cognitionē. & ista debent pmissi. quedā que pertinet ad mādati obseruantia: et ista debet subiungi. qdā q pertinet ad mandati integritatē: & ista debent interponi. **P**rimo dico q sunt quedā q pertinet ad mādati cognitionem: & ista debet pmissi. & sunt duo fundamenta fidei. **P**rimū est noticia creatoris. Scdm est noticia reparatoris. Isti sunt duo radij siue duo oculi dirigentes nos semper in viā mādatoꝝ dei. **I**deo mo prius agit oculos q ambulet. Sic dñs hō prius cognoscere madata per suū dem q erequaf madata. Ad cognitionē aut creatoris dicit. Ego dñs de tuus. Ego dñs. hic insinuat potētā dei pti. de: hic insinuat sapientiā filij. tuus hic insinuat bonitatē spūscō. In hoc autē q dr. ego: notat idēitatē essentie et in hoc notat deū trīnū & vniū creatorē vniuersorū. **Q**ui eduxi te de terra egypti. hic notat domū reparatiōis p verbum incarnatū. **Q**ui loquit dñs qd dedit pceptū. & oib pcepta dedit. **I**z prius daret ipsa filijs israel. **Q**ui dicit. **Q**ui eduxi te &c. dictū est non solū hys ptiis p ipis quo ad corporalē educationē de egypto. sed gñalr pro toto gñe hūano q ad educationē de egypto eterne dñationis. de peccato pmi hominis: ex quo educimur p pbiū icarnatū. **Q**ui sicut illi educti sunt de egypto post comestione agni paschal. & p aspersionē sanguinis ei liberati ab angelo exterminatore. sic nos educimur de vilitate diabólica p esum carnis verbi incarnati in sacramento altaris. & per sanguinē eius in baptismo. q p m aplm. **Q**uicūq baptizati sumus in xpo iesu in morte ipsius baptizati sumus. **H**ec pba dicit tota trinitas. Dicit igit. Ego sū cui debes obedire & quē debes adorare. Et dr. Ego scz q te feci in esse nature & in esse grē. **D**ebem ergo dicere. Dñe tu es quem debem adorare. cui debemus seruire. tu es qui nos creasti: tu es q nos redemisti. ps. **Q**ui ipse est mare et ipse fecit illud. Sequit. **V**enite adoremus & ploremus ante dñm q fecit nos &c. **N**os populi pascue ei &c. **S**ine istis duob

De Decem preceptis dñi.

So. xxxviii.

Fundamētis fidei. s. sine noticia creatoris et reparatoris nihil intelligere possumus. **N**ā autē intelligam? ista oportet scire amminiculatia quedā. **S**citis vbi est pma cognitio nobis data de madata? **C**erte moyses scipit per spūsanctū. **S**ed qualiter habuit istā cognitionē? **C**erte quando dominus apparuit ei. **E**t qd apparuit ei? **C**erte in igne flamme rubi ardentis. **E**t tunc dixit moyses. **Q**uia es tu dñe? **E**t respondit dominus. **E**go sum q sum. **E**t tunc dedit ei dñs duo. s. lumen essentie eternitatis. et lumen veritatis eterne. **R**ubus ardebat. **I**n hoc ostēdit nobis mysteriū incarnationis humane. **I**sta duo sunt lūmina et principalia fundamenta fidei. s. lumen essentie eternitatis: et mysteriū incarnationis. **E**t quando facim? crucē in fronte in noie pti & filij & spūsancti amen. recognoscim? trinitatē & redemptorem. **C**ū dicit homo. in noie pti et filij et spūsancti: recognoscit trinitatē. **C**um facit crucē in fronte recognoscit redemptorē. **P**atet mō quo quedā valent ad mādati cognitionē q debet pmissi: ista sunt duo fundamenta fidei: scz noticia creatoris & redemptoris. **S**ecundo sunt quedā q valēt ad mādati obseruantia. **I**sta debet subiungi. **O**ia madata aut sunt affirmatiua: aut negatiua. **A**ffirmatiua sunt: vt homo faciat bonū. **N**egatiua vt homo vitet malū. **S**ed impossibile est vt homo vitet malum: nisi per timorem: et q faciat bonū nisi per amorem. **P**pter hoc ad obseruantiam mandatorum duo sūt necessaria: scilicet timor et amor. **A**ut non potest volare sine duabus alis. nec homo potest ambulare sine duobus pedibus. **S**imilr non est perfectus obseruator mandatorū dei: nisi sit repletus timore et amore. **S**ed non repletur homo timore: nisi ex consideratione seueritatis diuine. nec repletur amore nisi ex consideratione bonitatis diuine. **I**sta igit duplex consideratio est homini necessaria. **S**equitur. **E**go domine deus tuus fortis zelotes visitans iniquitatē patrum in filios vsq in tertiam

tiam & quartam generationem. **F**ortis zelotes: id est fortissimum habens zelum: scilicet eorum qui oderūt me. **V**isitans iniquitatē patrum in filios. non q propter peccata actualia patrū eternaliter puniat filios: sed cum filij fuerint imitatores paternorum scelerum: punit peccata patrū cum peccatis ipsorum vsq ad tertiam & quartam generationem: scilz temporaliter. **H**oc autem dicit vt timeam? et per timorem a malo declinem? **U**nde in ecclesiastico. **D**eum time et mandata eius observa. **H**oc est omnis homo. i. ad hoc est omnis homo. **V**is mereri vt ad summū cōplementū puenias: certe time deū. **S**y quomō timebo? **C**erte q dñs ē fortissimus zelator. **I**tem cū hoc etiā oportet amare ipsum: quipē dicit de se. **E**t faciens miam in milia hys qui diligūt me. **D**icit q visitat iniquitatē patrum in filios vsq in tertiam & quartā gñationē. et facit miam in milia hys q diligūt eū. **I**n hoc ostēdit nobis q dei mīa & benignitas transcendit vltionē iniquitatis. **Q**ui cor hominis dilatat p amorem: tunc hō facilius seruat madata. ps. **V**is mandatorū tuorū cucurri cum dilatasti cor meū. **Q**uius cōsummatiōis vidi finē laudem mandati tui nimis. **D**icit q lata est via mandatorū: sed qbusdā videt ardua. **C**erte amātib? est lata: sed nō amātibus est ardua. **P**atet mō quo scz timor et amor valent ad obseruantia mandatorum. **T**ertio qdā valēt ad integritatem mandatorū. **I**sta debet interponi. i. in medio poni. & hoc tēgit cū dicit. **N**ō habebis deos alios corā me. **N**ō facies sculptile: neq similitudinē eorū q in celis sunt: neq q in terris. neq eorū q in aquis sunt. **V**bi scipit latia: q est soli deo cult? debet? et ex hoc nulli alij est debet. **C**ultū aliorū deus phibuit in negatiua: & implicuit cultū dei in affirmatiua. **S**ed in nouo testamento explicuit in affirmatiua cultum dei christus quādo dixit. **D**ñm deum tuū adorabis: et illi soli seruies. **S**ed quare phibuit deus cultū aliorū in negatiua: et non explicuit cultum dei in affirmatiua?

Beati Bonauenture Sermones.

tiua: Certe q̄ facillimo modo dare vo-
luit mādātā: et reuocare in negatiua ab
idolatria. vt implicaret cultū dei in af-
firmatiua. Et nota q̄ ipse reuocabat ab
omni idolatria: q̄ omne qd̄ adorāf alid
a deo: aut est creatura intellectualis: vt
angeli et demones: aut natura corporalis
vt celum et terra et aqua et h̄mōi: aut est
figmentum humane mentis. Nūquid
ens sufficiēter diuidit per corporeum
et incorporeū. quare ergo posuit figmē-
tum qd̄ nihil est: Dico q̄ idolū nihil est
imo ferē ad illud qd̄ est in estimatione.
Et videte quomōdō scriptura sacra proce-
dit: creaturā intellectuale ponit in sup-
mo. figmētum in medio: et naturam rei
corporalis in imo. Unde p̄mo phibet
idolatriā respectu creature intellectu-
alis: cū dicit. Nō habebis deos alienos.
Secūdo phibet idolatriā respectu figmē-
ti humane mētis. cū dicit. Non facies
sculptile. Tercio phibet idolatriam re-
spectu nature corporalis: et hoc respectu
celestiū: terrestriū: et inferioriū: cū dicit.
Neq̄ facies similitudinē eorū: q̄ in celis
sunt: neq̄ que in terris. neq̄ eorū que in
aquis sunt. P̄mo phibet hic idola-
triam respectu celestiu. p̄s. Qm̄ omnes
dij gentiu demonia: dñs autē celos fe-
cit. Secūdo phibet idolatriā respectu ter-
restriū. Qm̄ p̄sal. Cōfundant omnes
qui adorant sculptilia: et qui gloriātur
in simulacris suis. Qm̄ homo incuruet
ad adorandū figmentū suū: hoc est per-
uersio summa. Tercio phibet idolatriā
respectu inferioriū. Qm̄ ap̄ls. Qui com-
mutauerūt gl̄iam incommutabilis dei.
Sequit. Et seruierūt creature potius
q̄ creatori. Ecce quō p̄a adoratio dei
implicatur: et ois idolatria phibetur.
Habemus modo p̄cābula ad manda-
ta que sunt noticia creatoris et repato-
ris: timor et amor: et phibitio idolatrie
respectu superiorū: mediōrū et inferioriū.
¶ Dico vltra q̄ nos xp̄iani vltim⁹ de-
bemus videre q̄ nobis patefacta est ve-
ritas. Et fm̄ tria que phibent magna
lux et vera nobis apparuit. Phibetur
autē tria p̄ que auertit mens hūa-
na a reuerentia creatoris sui. et p̄ tria q̄

prohibentur nobis: phibent nobis om-
nes prophane pactiones demonū. ibi.
Non habebis deos alienos. Phibetur
etiam omnes false superstitiones adinuē-
tionis errorū. ibi. Non facies sculptile
phibetur etiam omnes puerse appre-
ciationes mūdialiū naturarū ibi. Neq̄
similitudinē eorū que in celis sunt et c.
Dico ergo q̄ in p̄mo verbo. Non habebis
deos alienos corā me: phibent omnes
prophane pactiones demonū: siue sint p̄
incantationes verborum: siue p̄ inscri-
ptiones caracterū et imaginū. siue per
imolationes sacrificiorū. In istis trib⁹
consistunt omnes artes magice. Phos
hibetur igitur omnia ex quib⁹ oriunt
prophane pactiones demonū: siue sint ad
transmutationē naturarū: sicut fece-
runt magi pharaonis: siue sint ad ludi-
ficationē sensuū: sicut faciūt incantato-
res et hystiones. siue sint ad inuestiga-
tionē futurorū contingētū. Omnia ta-
lia vocat aug. pactiones demonum.
In talib⁹ attribuit creature qd̄ debe-
ret attribui creatori. Et tales peccāt
contra p̄mū verbū mādātū: qd̄ est. Nō
habebis deos alienos corā me. De tali-
bus dicitur in cant. Deute. Phococa-
uerūt eum in dijs alienis: et in eo qd̄ non
erat deus ad iracundiā cōcitauerunt.
Et idē dr̄ ap̄ls. Tradidit eos de⁹ in pas-
siones ignominie. Et deus tradit eos in
man⁹ demonū. Habemus exēplū hui⁹.
Quidā litterat⁹ diu studuerat q̄ter
posset effici diues. et fecit linguā suā
venale longo tpe: et tñ sp̄gebat. Legi-
tauit ex q̄ nō possum distari p̄ dei: dita-
bor p̄ diabolu. Quēsiuit magum inter
iudeos et xp̄ianos: et nō inuenit. Logita-
uit: ego ipse expiar si potero p̄ diabolum
effici diues. Fuit in viā quandā vmbro-
sam et saxosam iux̄ torrētē: et dixit. Vbi
es demon qd̄ sep̄ q̄ris decipe hoīes. ego
sum hic vt dem me tibi. P̄tina vice nō
venit: quia forte de⁹ adhuc noluit per-
mittere. nec secūda vice venit. tertia vice
venit et dixit. Quid petis a me? Re-
spondit ille. Et facias me diuitē. Cui
diabolus. Phius adorabis me. Et tūc
ille incurauit se: et adorauit illum.

De Decem preceptis dñi.

fo. xxxix.

Et ludificauit eum diabol⁹: quia tunc
habuit potestātē in eum. fecit q̄ omnes
illi lapides videbant ei esse aurū. Et vi-
xit ei diabolus. Accipe satis de auro.
Et tunc ille gaudēs onerauit se de lapi-
dibus: et cum venit domi: posuit lapi-
des in quendā locum illius dom⁹: et in-
ceperunt ardere lapides: et cōbusta est
dom⁹: et q̄cquid in ea fuit. ita q̄ ipsemet
vix euasit. et cogitauit. Nō curo: q̄ ibo
ad locum vbi plurimū aurum dimisi.
Et accedēs inuenit. q̄ essent ibi lapides:
qui prius videbantur ei aurum purissi-
mum. Et sic ludificat⁹ est: phatet mo-
do quomōdō in p̄mo p̄bo phibentur
omnes prophane pactiones demonum.
¶ In secundo p̄bo. Nō facies sculptile
phibentur omnes false superstitiones
adinuētionis errorum. Omnis enim er-
ror est fictio mentis. Errorē autem fa-
cit phantasia obnubilās rōnem: q̄ facit
q̄ illud qd̄ non est videatur esse. Phobi-
bentur autē omnes superstitiones adinuē-
tionis errorū: siue procedant ex impro-
bo ausu inuestigatiōis philosophice: si-
ue ex puerio intellectu sacre scripture: si-
ue ex inordinato affectu carnalitatis hu-
mane. ¶ Ex improbo ausu inuestigatio-
nis philosophice pcedūt errores in phi-
losofia. sicut ponere mundū eternum
hoc est puertere totā sacram scripturam
et dicere q̄ filius dei non fuerit incarna-
tus. et ponere q̄ vn⁹ sit intellect⁹ in om-
nibus. hoc est dicere q̄ non sit veritas
fidei. nec salus animarū. nec obseruātia
mandatorum. et hoc est dicere q̄ bon⁹
homo dānatur: et malus saluatur. pho-
nere igitur q̄ sit vnus intellect⁹ in om-
nibus: prouenit ex improbo ausu inue-
stigatiōis philosophice. Et tales ponūt
q̄ impossibile est mortale deuenire ad
imortalitatem. Et qui hec cōtingit tue-
tur et imitatur: ancedit contra secundū
verbum mandati. Non facies sculptile
Et fm̄ hoc et fictor⁹ et defensor et imita-
tor omnes phibentur. ¶ Itē prouenit
unt in aliquib⁹ errores ex peruerso in-
tellectu sacrarū scripturarū. sicut here-
ses hereticorū q̄ male sentiunt de tri-
nitatē et spiritu sancto. Tales sunt ar-

riani: sabelliani: et donatiste: et pelagia-
ni et c. ¶ Tercio adinuentiones errorū
prouenunt ex inordinato affectu carna-
litatis humane. De numero talū est se-
cra epicureorū: que dicit nullam aliam
vitā esse nisi istā. et secta nicholaitarū
que dicit q̄ licet quilibet facere turpi-
ter cum qualibet. Saraceni etiam qd̄ di-
cūt nō habēt ex sacra scriptura. nec ex
altitudine sapientie diuine. Omnes igit
errores vnde cūq̄ prouenāt: tanq̄ scul-
ptilia debēt abominari: q̄ peccāt con-
tra hoc mādātum. Non facies sculpti-
bile. Unde dicit. Stult⁹ factus est
omnis homo a sciētia sua. i. ab inuesti-
gatiōe p̄p̄ia et nimie philosophie p̄su-
sus est artifex omnis in sculptili. vana
sunt eorum opera et risu digna: et in tē-
pore visitatiōis sue pibunt. Standum
igitur est super hoc qd̄ lumina fidei de-
crant. et quicqd̄ huic aduersat⁹ torum
bz abominari. Quando audiui de ari-
storele dum fui scholaris q̄ ipse posuit
mundū eternum. et audiui ratiōes et ar-
gumenta q̄ fiebant ad hoc. incepit con-
curre cor meum: et incepti cogitare quos-
modo potest hoc esse. Sed modo sunt
ista ita manifesta q̄ null⁹ possit dubita-
re. phatet modo quō in secūdo p̄bo. Nō
facies sculptile phibentur omnia false
superstitiones adinuētionis errorū. ¶ In
tertio verbo. Neq̄ facies similitudinē eo-
rum que in celis sunt et c. phibent om-
nes puerse appreciationes creaturarū
Omnis autē superflua app̄ciatio crea-
turarū procedit aut ratiōe sublimitatis
aut ratiōe sufficiētie: aut ratiōe dele-
ctatiōis. P̄mo mō est idolatria super-
borum. Secūdo modo est idolatria aua-
riorum. Tercio modo est idolatria lasciuo-
rum. Cōtra p̄mos dicif. Non erit in
te deus recens: neq̄ adorabis deū alie-
num. Cōtra secūdos dicit apostolus.
Auaricia est idolorū seruitus. Cōtra
tercios dr̄ ap̄ls. Quorū de⁹ venter est.
Alas plen⁹ p̄sequimur.
¶ In assumēs nomē dei tui
inuanū: neq̄ in fontē habē-
bit domin⁹ eum: qui assum-
pserit nomen dei frustra.

Beati Bonaventurae Sermones.

Psalmi. Servus tuus sum ego: da mihi intellectum ut sciam testamentum tuum. Ideo dilexi mandata tua super aurum et topazionem. Propterea ad omnia mandata tua dirigebam: omne viam inquam odio habui. David propheta dicit in his istis qua de causa loqui debemus de mandatis dei et ostendit rationem triplicem. Prima est ut insinuemur ad dilectionem mandati. Nichil enim ita est necessarium sicut diligere dei legem et mandata eius. Ideo dicit. Non dilexi mandata tua etc. Secunda debemus loqui de mandatis dei ut melius cognoscamus ea. Quanto enim homo frequenter vadit per viam aliquam tanto melius cognoscit eam. Unde Beato. Homo cognoscit viam frequentius vadendo. Sed via eundi in patriam est in servando mandata dei. Sed non cognoscit homo mandata dei nisi audiendo loqui de mandatis. Ideo dicit. Da mihi intellectum etc. Tercio debemus audire mandata ut odio habeamus iniquitates. Quando homo incipit cognoscere peccatum: et iniquitatem: et peccati deordinationes: que sunt contra deum: tunc incipit detestari peccatum. Debemus igitur loqui de mandatis: ut ipsa diligamus: et per eam viam ad celestem patriam dirigamur: et iniquitatem odio habeamus. Et ut hec tria possimus consequi. Ideo in principio etc. Non assumemus etc. Dixi quod decem sunt mandata decalogi: que sunt fundamenta omnium legum. Quorum tria continentur in prima tabula: que sunt ordinantia nos ad deum trinum et unum. Et hec sunt tria finis appropriata tribus personis divinis. In divinis enim est paternitas: filiationis: et processio. Et fin hec sunt tria appropriata tribus personis divinis. Patri appropriata maiestas. Filio vero: Spiritus sancto bonitas. Ista tria respiciunt triplex genus cause: scilicet causam efficientem: exemplarem: et finalem. Patri attribuitur causa efficiens: filio causa exemplaris: quia est ymago patris. Et spiritui sancto causa finalis. In patre est summa maiestas humiliter adoranda. in filio summa veritas si-

deliter asserenda. in spiritu sancto summa bonitas sincere amanda. Et fin hec tria necesse est in prima tabula esse tria mandata. Primum est. Non habebis deos alienos coram me. Secundum est. Non assumes nomen dei tui in vanum. Tertium est. Memento ut diem sabbati sanctifices. De primo mandato dictum est: quod quedam premititur ad mandati cognitionem: quedam subiungitur ad mandati observantiam. et quedam interponitur ad mandati integritatem. Dictum etiam fuit quod in verbo isto. Non habebis deos alienos coram me. prohibetur omnis idolatria respectu creature intellectualis. Secundo prohibetur idolatria respectu figure menti humane metis: cui subdit. Non facies sculptile. Tercio prohibetur idolatria respectu nature corporalis. et hoc respectu celestium terrestrium et inferorum. Cum dicit. Neque similitudinem eorum que in celis sunt etc. Dictum etiam fuit: quod in hoc verbo. Non habebis deos alienos coram me: omnes pactiones demonum prohibentur: siue sint per incantationem verborum: siue per inscriptiones characterum: vel imaginum: siue per imitationem sacrificiorum. In istis tribus consistunt omnes artes magice. Dictum etiam fuit quod in secundo verbo. Non facies sculptile: prohibentur omnes falsae superstitiones adinventiois errorum. Et circa hoc dictum fuit quod omnis error provenit: aut ex improbo animi investigationis philosophice: aut ex perverso intellectu sacre scripture: aut ex inordinato affectu carnalitate humane. Propter primum proveniunt errores in philosophia: sicut ponere mundum eternum: et hominem. Propter secundum proveniunt errores in hereticis quod male sentiunt de trinitate et spiritu sancto. Propter tertium proveniunt errores in epicureis: qui dicunt non aliam vitam esse nisi istam. In tertio verbo. Neque facies similitudinem eorum que in celis sunt etc. prohibentur omnes perverse appreciationes creaturarum. Et circa hoc dictum fuit quod omnis perversa appreciatio creaturarum: aut est ratione sublimitatis: aut ra-

De Decem preceptis dei.

tione sufficientie: aut ratione delectationis. Primo modo est idolatria superborum. Secundo modo avarorum. Tercio modo lascivorum. Ista dicta fuerunt de primo mandato. Adodo dicebam quod est triplex idolatria. Pactiones demonum. superstitiones adinventiois errorum. et perverse appreciationes creaturarum. In pactionibus demonum est summa omnium viciorum malicia: et radix omnium malorum. Ex his tribus idolatriis precedunt omnes falsitates et peccati deordinationes: quibus misera anima subijcit demonibus. Unde in Apoc. xvi. Vidi de ore draconis et de ore bestie et de ore pseudo prophete exire spiritus tres imundos in modum ranarum. Iher. diabolus significat pactiones demonum. Iher. pseudo prophetam superstitiones adinventiois errorum. Iher. bestiam perverse appreciationes creaturarum. Et omnia ista prohibentur in primo mandato. Et sicut deus in prima creatione quodammodo omnia produxit. sic in primo mandato omnia mala prohibet. licet ad maiorem explanationem plura ponat mandata. Et omnia dicere quod iudei aliqui insultant nobis: quod non servamus mandatum illud: et imponunt nobis quod illud transgredimur. In isto mandato continetur tria verba. Non habebis deos alienos coram me. Non facies sculptile: neque similitudinem eorum que in celis sunt etc. De primo verbo dicitur quod dicit dominus. Audi israel. Dominus deus tuus unus est: et vos dicitis trinitatem. patrem et filium et spiritum sanctum. Item dicitur quod facimus sculptile: quia ecclesie plene sunt imaginibus. De tertio quod prohibet deus adorari corporalem naturam. dicitur quod adoramus fructum panis: et hoc maxime videtur eis absurdum. De primo quod dicunt quod adoramus tres deos: dico quod si adoramus tres personas: ita quod dicemus quod ibi essent tres dei et triplex essentia: oporteret quod adoramus deos alienos. Sed nos adoramus patrem et filium et spiritum sanctum sicut unum deum et unam essentiam. Unde sicut videmus quod in homine est pluralitas naturarum. intellectualis et humana. et tamen ibi una persona. eadem in divinis est unitas essentie: et pluralitas personarum.

Dixit quidam iudeus. Vos dicitis quod deus filium habet: quare non habetorem? Iste iudeus vniuersum intelligit. Deus pater habet verbum et spiritum sanctum. verbum habet per quod omnia fecit. spiritum sanctum habet per quem omnia conseruat. Verbum manat a dicente: et est deus de deo. Sicut spiritus sanctus spirat: et est deus in deo. Sicut spiritus sanctus est: quod profunda cordium scrutatur: et ille est deus. Unde homo qui stultus vult intelligere: de istis loqui oportet quod habeat eleuantissimas cogitationes: non pedestres: quia aliter non potest intelligere altissima de deo. Non ponimus trinitatem non ponimus spiritum purum: sed deum cum homine. De secundo quod dicitur. Non facies sculptile: et nos ponimus plures imagines in ecclesiis: dico quod impossibile est diuinitatem sculpti. sed facimus christi effigiem: christi dico humanam. Et in natura propria deus absque figura. Cur ideo pictus: quia carne probatus amicus? Et dico quod est duplex adoratio. scilicet dulia et latría. Adoratio dulia possumus adorare illos in quibus est potestas: sapientia: sanctitas. Et sic adoramus principes prelatos: sicut in quibus est potestas. Adoramus et illos quod excellunt his philosophie sicut illos in quibus est sapientia. et sic in quibus est sanctitas. Iste adorauit hely. Iste adoramus sanctos in patria sicut illos in quibus est sanctitas. Imaginibus eorum exhibenda est adoratio dulia: in quantum imago vel pictura: habet rationem illius quod ipsam significatur. Sicut autem deus exhibenda est adoratio latría. Et in hoc prohibentur omnes perperam pactiones demonum: et omnes falsae adinventioes superstitionis errorum: et omnes perverse appreciationes creaturarum. De tertio quod maxime abhorretur. scilicet de corpore christi. hoc secretissimum fuit: sed modo est promulgatum. Alii qui dixerunt aliqui quod non esset deus ibi nisi in signo. Sed intelligendum est quod ad plationem spiritus sacerdotis: et intentionem dicentis: substantia panis statim conuertitur in corpus christi: quod habet unitatem animam cum deitate: et hoc est planum. Dicit iudeus. Alio potest hoc esse: Dico quod ille qui potest segregare substantiam ab accidentibus: potest facere quod non appareat substantia sensibus nostris que est sub accidentibus.

Beati Bonaventure Sermones.

bus alienis. Et adoramus verum corpus christi et deum trinum et unum. Et in hoc virtus dei: potentia: sapientia: et bonitas manifestatur. Sed iudei errant: qui pedestri modo credit sentire. De hoc audiui quod fuit quidam incantator demonum. Quadam die cum quidam vellent aliquid impetrare a demonibus: fecit ille quod venit in medio illorum. Et venit quidam sacerdos portans corpus christi. Et cum appropinquavit inclinauit et demon: sicut cum redijt inclinauit se. Et dixit incantator. Unde hoc prohibuisti mihi ne adorem christum: et tu adoras. Respondit demon. Inuit feci. Nonne scriptum est. In nomine iesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum. Ista dicta sunt de primo mandato.

In assumes nomen dei tui in vanum etc. Sicut in primo mandato precipitur huic: multis adoratio summe maiestatis. Sic in isto mandato secundo precipitur fidelis confessio summe veritatis: et prohibetur abnegatio veritatis. In mattheo dicitur. Qui iurat in nomine dei iurat: et non periurat. Periurare idem est quod peierare: et hoc est nomen dei in vanum assumere. Dicitur. iij. Jurabis in nomine domini in veritate iudicio et iusticia. Et dicit ibi gl. quod iuramentum debet habere tres comites: veritatem: iudicium: et iusticiam. Primo dico quod debet fieri iuramentum in veritate. Unde dicit. Non assumes nomen dei tui in vanum. hoc est sine veritate. Intellegendum autem est quod est duplex iuramentum. scilicet assertorium et promissorium. Ita quod est in testimonium: et in promissum. Fac iuramentum assertorium sic. Idcirco tibi iuror: assero et testificor per testimonium divine veritatis. Illud autem iuramentum primum debet habere veritatem. Veritas autem est in iuramento ut homo non neget verum: non affirmet falsum. et non asserat scienter dubium: quia sermo est indicativus eorum que sunt in corde. Scitatis quid est: quando homo aliquod falsum testificatur per testimonium falsitatis. hoc

est dicere quod mentitur: et divina veritas mentitur secum. Et hic est primus modus assumendi nomen dei in vanum: quando negamus veritatem. Secundo debet fieri iuramentum assertorium cum iusticia. Fit autem cum iusticia quando non fit contra mandatum divine legis: neque contra preceptum sancte matris ecclesie nec in dispendium salutis proprie vel alienae. Et qui contra ista tria iurat dupliciter peccat: et quia iurat: et quia falsatur. Tercio oportet in iuramento assertorio: ut committatur iudicium quod sit in mente discretio veritatis et iusticie: scilicet utrum iuramentum sit verum vel falsum iustum vel iniustum: fructuosum vel infructuosum. Et si iuro absque iudicio non discernens inter ista tria: temerarie iuro. Isti tres comites debent esse in iuramento assertorio. Sed manichei insultant nobis et dicunt quod non debemus iurare omnino: quia dicitur in novo testamento. In Mattheo. Ego autem dico vobis: non iurare omnino. Sit autem sermo vester: est est: non non. Tertio dico quod ex certis causis bene licet iurare. Heteretici non bene attendunt vltimum vocabulorum. Differt dicere: non iurare omnino: et omnino non iurare. Sicut differt dicere. Quidam homo non currit: et non quidam homo currit. Omnino non iurare est nullo modo iurare: et non omnino iurare est non omnibus modis iurare sed ex certis causis. Secundo debet nomen dei assumi non in vanum in iuramento promissorio. Fit autem iuramentum promissorium tribus modis: scilicet ad promouendum bonum: ad conservandum fidelitatem: et ad ineundum mutuam pacem. Primo modo iurant inferiores superioribus. Secundo modo pares paribus. Tercio modo superiores inferioribus. De primo dicit apostolus. Testis mihi deus est. Secundo modo iuravit laban fidelitatem iacob. Tercio modo iurant superiores populo. Ex primo iuramento relinquunt triplicem utilitatem: fides in intellectu: amor in affectu: et pax in effectu. Istis tribus modis fit iuramentum ad promouendum bonum. Secundo modo fit iuramentum

De Decem preceptis domini.

fo. xli.

ad conservandum fidelitatem. et hoc fit ad conservandum maliciam: ad sedandum controuersiam: et ad expurgandum infamiam. Primo dico fit ad conservandum maliciam: ut homo non neget veritatem nec affirmet falsitatem: et hoc est ratio utilitatis iuramenti. Secundo modo fit ad sedandum controuersiam. unde apostolus. His controuersie finis est iuramentum. Tercio modo fit ad expurgandum infamiam. Unde in Levitico dicitur quod maiores debebant se expurgare per iuramentum quando inueniebatur cadaver mortuum. Istis tribus de causis fit iuramentum ad conservandum fidelitatem. Tercio modo fit iuramentum ad ineundum mutuam pacem. et in hoc intelligitur cohibito peccatorum mortalium: quia omnis iuratio vera est periculosa: falsa est perniciosa: nulla autem est secunda. Et propter hoc dicitur in Ecclesiastico. Iuramentum non assuescat os tuum. Iste est intellectus literalis. Spiritualis vero intellectus hic est. Non assumes nomen dei tui in vanum etc. Morandum est quod assumimus nomen dei non in vanum tribus modis: scilicet ad efficiendum: ad promittendum: et ad exprimendum. Primo dico quod assumitur nomen dei non in vanum ad efficiendum ut in sacramentis: sicut dicitur in baptismo. Ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti. Secundo modo fit iuramentum ad promittendum: sicut promitto ire ad sanctum iacobum: vel intrare religionem per iuramentum. Tercio assumimus nomen dei non in vanum ad exprimendum sicut quando loquimur cum iuramento. Contra accipimus nomen dei in vanum per frustrationem sacramenti suscepti: per fractionem voti: et per prolationem sermonis blasphemii. Primo dico assumimus nomen dei in vanum per frustrationem sacramenti suscepti: per fractionem voti: et per prolationem sermonis blasphemii. Primo dico assumimus nomen dei in vanum per frustrationem sacramenti suscepti: et per hoc est triplex modus assumendi nomen dei in vanum. Primo modo quando quis non credit: sicut hereticus. Secundo modo quando quis credit et se non disponit sicut furarius. Tercio modo quando quis in sacramento susceptum non custodit: sicut

cut ille qui postea peccat. Audi quoniam tu es insignis in nomine dei: tunc character tibi imprimis virtutis nominis dei: et quoniam homo postea peccat: euacuat virtutem sacramenti. De talibus dicit apostolus ad Titum. Confitetur se nosse deum: factis autem negat. Et sic conculcas et pollutus ducis sanguinem christi. Secunda modus assumendi nomen dei in vanum est per fractionem voti emissi: et hoc fit tribus modis. Primo per dilationem rationabilis: sicut promitto ire ad sanctum iacobum: et non assigno mihi certum tempus: et sic semper peraltino. Secundo fit voti fractio per voluntatem contrariam: sicut quoniam quis promittit aliquid deo: et postea penitet. Contra tales dicitur in Deuterio. Si quid precesserit de labijs tuis non facies irritum. Tercio fit fractio voti per apostaticam rebellionem: sicut homo apostata a religione. Primo modus est malus: secunda peior: tertia pessima. Quia dicitur homo apostata vir inutilis. unde Ecclesiasticus. v. Si quid voluisti deo non morieris redderet displicet enim deo stulta et infidelis promissio: ipsa dies et hora interpellabit. Patet modo quoniam tribus modis in fractione voti assumimus nomen dei in vanum. Tercio modo assumimus nomen dei in vanum per prolationem sermonis blasphemii: et hoc fit tribus modis. Primo quando aliquis loquens de deo utitur locutione maledica: sicut quoniam maledicit deo. Secunda modus est per locutionem mendacem: sicut quoniam negat verum vel affirmat falsum. Quia dicitur Anselmus. quod omnis contradictio nobilior pars deo est attribuenda. Tertius modus est per locutionem profanam: sicut quoniam loquitur de membris christi interioribus blasphematur pessime etiam si verum dicat: et christum despiciat in eo quod humilis fuit. Et tales diuino iudicio sunt exterminandi. Narrat enim Gregorius. quod quidam puer sex annorum confusus fuit blasphemare. Quadam die cum blasphemaret et esset in sinu patris sui rapit: est a demonibus et portatur in infernum. Propter quod dicitur in Levitico. Quicumque blasphemauerit mortem morietur. Patet modo quoniam modis assumimus nomen dei in vanum.

Beati Bonauenture Sermones.

Memento ut die sabbati sanctifices. *psalmista. Memento recordia domini ab eterno et vltus in eternum super timentes eum: et iusticia illius in filios filiorum his qui seruant testamentum eius. Indigemus diuina misericordia condonate offensas nostras/et diuina iusticia recopensante merita nostra. Sed timor dei facit inuenire misericordiam/et obseruancia mandatorum iusticiam. Consideratio autem magnificentie dei inducit ad timendum: consideratio diuine legis inducit ad obseruantiam mandatorum. Et propter hoc inuicem nobis ut semper cogitemus diuinam legem. Unde iudet die sabbati consueuerunt semper disputare de lege dei: quod hoc est opus dei. Et ut perfecte possimus loqui de lege dei ideo rogemus deum in principio. *et. Amen. et. Dicebam vobis quod in tabula prima continentur tria mandata nos ordinantia ad deum: secundum tria approprata tribus personis diuinis. In primo mandato precipitur humilis adoratio diuine maiestatis. In secundo fidelis confessio summe veritatis. In tertio sincera dilectio summe bonitatis: et hoc tertium preceptum est. Et est summa prophetarum. Amen. to ut diem sabbati sanctifices. Sequitur: Sex diebus operaberis et facies omne opus tuum: septima vero die non facies omne opus tuum: tu autem et filia seruus et ancillam tuam et aduenam qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit deus celum et terram mare et omnia que in eis sunt: et septima die requieuit/ideo benedixit et sanctificauit illam. Quidere quod in his verbis spiritus sanctus scripsit tabulas: quod spiritus sanctus per digitum dei intelligitur: quod omnia precepta scripsit cum summa diligentia. hec scripsit in sinu mandati integritatem et consummationem. In hoc autem mandato aliquid precipitur: aliquid conceditur: et aliquid interdicitur. Precipitur sanctificare diem sabbati: ibi. Amen. to ut diem sabbati sanctifices. Sanctificatio enim est conuersio animam ad deum sanctum: ad deum verum: et ad deum summe diligendum. Aliquid conceditur in**

istis mandatis: ibi. Sex diebus operaberis et facies omne opus tuum. Aliquid vero interdicitur: scilicet opus seruile: ibi. Nullum opus facies in eo. *et. Hec est perfecta vacatio que habet ad iudicium bonam operationem et prohibita seruile. Ratio precepti subiungitur ibi. Sex diebus fecit deus celum et terram mare et omnia que in eis sunt: et septimo die requieuit/ideo benedixit et sanctificauit illum. Sed quare precepit vacare? Certe quod benedixit et sanctificauit illum: adeo et tu creatura que es christi imitatrix debes hoc facere. Modo iudei insultant nobis et dicunt. Vos tenetis decalogum: et decalogus non habuit nisi precepta moralia. Moralale autem necessitatem habuit pro omni tempore. Septima autem dies in qua non licet operari: prima dies in qua licet operari: est dies sabbati que dicitur dies saturni: et vos vocatis diebus pro die saturni. Item dicitur: omne opus non facies in die illa. et vos facitis multa opera/et ita totum dissipatis. Videte charissimi. Intelligendum est ita quod preceptum illud habet aliquid quod est mere morale: et habet aliquid quod est mere ceremoniale: et habet aliquid mixtum et morale et ceremoniale. Quod precipit diuina sanctificationem. i. vacationem ad amandum: hoc est vere preceptum. Unde dicit beatus Petrus quod qui libet tenet deum sanctificare in corde suo id est amare. Ille sanctificat siue sabbatum facit qui deum super omnia diligit propter se et non propter aliud. Item est in precepto aliquid figurale: sicut dies septime feriatio. Dies septima significat quietem animarum: et quietem diuini in sepulchro: et cessationem ab opere seruili cum vacatione et deprecatione. Deus enim sex diebus operatus est omnia: non quod non potuisset fecisse vna die sed intelligendum est hoc quod mundus aliquid habet in arte eterna: scilicet esse eternum: quod est eternitas vite et possessio vite in quo nihil est prius nec posterius: et hoc impressit deus in mentibus angelicis. Item habet mundus aliquid in intelligentia creata: scilicet prius et posterius natura simul secundum durationem*

De Decem preceptis beati.

fo. xliij.

nem non secundum naturam/ secundum quod est in materia: non propter defectum operantis/ sed propter condescensionem ipsius ut cooparetur omnia in primis operibus designaret. Et sicut omni operationum in primis operibus produxit: sic et seminaria omnium operum et quierationem plene produxit. Et quod septimo die requieuit/et intellectionem ad esse creaturam reuocauit/et septimo die animas in sepulchro reduxit ad quietem paradisi: significatio igitur dies septime est figuralis quieris animarum. Sic igitur in mandato illo continetur aliquid quod est morale: scilicet ut deus super omnia diligatur: et aliquid quod est ceremoniale ut figuratio dies septime. Item continetur aliquid quod est partim morale et partim ceremoniale: ut cessatio ab operibus. et hoc in quibusdam generaliter est intelligendum in quibusdam specialiter. Si intelligamus sicut iudei qui dicunt quod debet fieri vniuersalis cessatio ab omni opere seruili: sic in fine christiano quod debet abstinere ab omni peccato/et sic est figurale. Si intelligamus quod ab aliquibus debemus abstinere/ sic est morale: non sicut in precepto/ sed sicut in bene esse: et remansit sicut in ecclesiastica institutione est preceptum. Dico opera seruilia opera mechanica/ que sunt septem: scilicet Agricultura que comprehendit omnem modum colendi terram. Lanificium quod consistit in omni genere vestimentorum. Fabricatio siue sit in materia ferrea: siue lapidea: siue metallica: siue lignea. Venatio que comprehendit equos et venatorum opus: et omnem modum pistorum coquorum: et omnem modum preparandi cibos. Medicina que consistit in arte conficiendi pigmenta vel syrupos et huiusmodi. Navigatio que comprehendit omne opus navigationis in mari: siue omne opus mercationis. Et theatra que comprehendit omnem modum ludi vel iocunditatis. Mando dico quod in omnibus istis sunt quedam mere seruilitatis: quedam continue necessitatis: quedam mere iocunditatis. Illa que sunt mere seruilitatis. prohibentur ab ecclesia. Illa autem que sunt continue necessitatis: sicut illa que sunt ad conseruandam

tionem vite vel sanitatis conceduntur in quantum sunt necessitatis: et prohibentur in quantum sunt seruilitatis. Illa vero que sunt mere iocunditatis sunt permissa/ non prohibita: quod propter paruitatem nostram permittuntur ab ecclesia. et sic poterimus respondere. Sed dicemus. quare confudit et miscuit moralia et ceremonialia simul? Dico quod hoc preceptum Amen. to ut diem sabbati sanctifices. *et. est de charitate. et quicquid patet et latet in aliquo in isto mandato comprehenditur: et ideo miscuit simul moralia et ceremonialia: ut melius ad memoriam reduceremur: ne si specialiter poneret grauari memoria nostra. Sunt autem tria que requiruntur ad perfectam dilectionem. Primum est diuina vacatio conuersio animam in deum. Secundum imitatio christi in bonis operibus. Tertium est cessatio ab omni opere seruili/ que cor reddit purum et mundum. Conuersio autem in deum est secundum septem opera quibus anima conuertitur ad perfectam vacationem in deum: quorum tria sunt intrinseca/ que sunt meditatio oratio et exultatio. et tria extrinseca/ que sunt legendum/ psallendum/ sacrificium offerendum/ diuinam legem adimplendum. Et hoc fit siue audiendo: siue docendo: siue cum alijs conferendo. Hoc est quod dicit Amen. to ut diem sabbati sanctifices. *et. Mandat igitur diuini primo conuertentem animam in ipsum. Secundo mandatum sui imitationem: cum dicit Sex diebus operaberis. De ista imitatione dicit apostolus. Imitatores mei estote sicut filij charissimi. Et in Luca. Estote misericordes sicut et pater vester misericors est. Sex autem sunt opera misericordie: scilicet pascere esurientes: potare sitientes: vestire nudos: colligere hospites: visitare infirmos: et redimere captiuos. Aliter enim impossibile est esse opus virtutis/ nisi creatura in istis conformetur christo. Ad opus autem virtutis requiruntur sex: correspondencia sex operibus virtutis/ que sunt circumspectio prouida: intentio recta: affectio pura: electio recta siue iustitia.**

Beati Bonauenture Sermones.

ita: prosecutio vigorosa: et informatio
charitativa. Primum intelligit in ope-
re prime diei: quoniam dicitur deus.
Fiat lux: et facta est lux. Hoc est circumspectio pui-
da. Secundo oportet quod homo ponat sibi
rectum finem in deum: et hoc nota est cum dicitur.
Fiat firmamentum in medio aquarum: et
vocalit deus firmamentum celum. Oportet
quod homo agat sursum et habeat rectam
intentionem ad deum. Tertio requiritur af-
fectio pura: et hoc intelligitur in tertio
opere. Diuisit deus terram ab aquis. id est
affectioes seculares a diuinis. Quarto
requiritur electio iusta siue recta ut ordi-
nate faciat que debet facere: et hoc no-
tatur in quarto opere cum dicitur. Fiat lu-
minaria in firmamento celum. id est sint opera
nostra ordinata. Quinto requiritur pro-
secutio vigorosa: quod notatur in quinto
opere quoniam dicitur perduxit aiam viuum an aqua
natale: in mare volatilia. Sexto fecit
deus integra opera supellectilia omnibus: cir-
cumspectis finem quod exigit lex diuine chari-
tatis. Charitas autem est forma perfecti-
onis: et ille qui habet charitatem ha-
bet omnia ista sepe. Sextum igitur opus virtu-
tis est informatio charitativa: quod nota-
tur cum dicitur. Fecit deus hominem ad imagi-
nem similitudinis sue. Ad hominem opus
integrat ex istis sex: tunc dicitur recte viuere.
Sed non sufficit facere virtutis opus
nisi homo caueat ab ope vicioso: et hoc
tangitur cum dicitur. Nullum opus facies
in eo. Quibus modis potest homo fa-
cere peccatum. Primum quoniam peccatum per-
petrat. Secundo quoniam ad peccatum alium in-
citatur. Tertio quoniam peccatum defensat.
Quarto quoniam peccatum dissimulat: nec ar-
guuit nec punit. et hoc est maximum peri-
culum quando quis alium castigare ne-
gligit. Primum peccatum tangit cum dicitur.
Nullum opus facies in eo. id est tu nullum
perpetrabis peccatum. Secundum pecca-
tum tangitur cum dicitur. Nec filius nec
filius. id est non eris pater peccati instigando
alium ad peccatum verbo vel opere vel
exemplo. Tertium peccatum tangit cum di-
citur. Nec seruus tuus nec ancilla tua.
Ille qui facit peccatum seruus est pec-

catus: ille qui defensat peccatum dominus
est peccati: illi prebendo patrocinium
qui facit peccatum. Quartum pecca-
tum est quando aliquis peccatum acces-
pat: quod notatur ibi. Nec iumentum tuum.
Iumentum cum fuit ligatum non duce-
batur ad opus nisi acceptante domino. et
ista acceptatio est religatio. Quintum
peccatum est quando aliquis alium castiga-
re negligit: quod tangit cum dicitur. Non ad-
uena qui est intra portas tuas. Adue-
nam quis reputat hominem quando dicit ad
alium: quid ad me de peccato tuo? Et
sic quando homo non punit peccatum al-
terius: efficitur particeps peccati illius.
Alijs etiam multis modis efficitur homo
particeps peccati alterius. et propter hoc
dicitur per. Ab oculis meis munda me
domine: et ab alienis parce seruo tuo.

Honora patrem tuum et ma-
trem tuam ut sis longeuus: su-
per terram quam dominus deus
daturus tibi. Ecce. iij. Que
precepit tibi deus? cogita il-
la semper: et in plurimis operibus eius ne
fueris curiosus. Verba vltima specia-
liter dicuntur litteratis: in quibus docet
ecclesiasticus cogitare vtilia et vitare cu-
riosa. Utilia autem dirigunt nos in viam sa-
lutis: sed curiosa distrahunt nos a via sa-
lutis et dissipant intelligentiam nostram.
Magna pars intelligentie perditur pro-
pter curiositatem: et tamen nihil est precio-
sius intelligentia in nobis. Volemus enim
perditi aurum: multo plus dolere de-
bemus si amittamus intelligentiam: quia
nihil est ita charum sicut actus intelli-
gentie. Sumus dicturi de preceptis
et indigemus quod dominus illustret intelligen-
tiam nostram. Ideo rogemus deum in
principio. et. Honora patrem tuum. et.
Dicebam quod sicut aia rationalis ordinari
habet ad creatorem et ad creaturam:
sic hoc est duplex tabula in qua lex dei
est scripta. In prima tabula continentur
tria mandata secundum tria appropriata tribus
personis diuinis: et secundum triplicem ope-
rationem aie. In primo mandato prece-
pitur humilis adoratio summe maiestatis.
In secundo fidelis confessio summe

De Decem preceptis domini.

fo. xliij.

veritatis. In tertio sincera dilectio di-
uine bonitatis. Ista tria mandata sunt
fundamentum omnium preceptorum legis.
Et propter hec tria omnia timoratur: verax
et deo deuotus tenetur ista principaliter cu-
stodire. Adhuc dico quod ista tria tabula con-
tinentur septem precepta. Unum est af-
firmatiuum: et sex sunt negatiua. Ratio
distinctionis est hec. Quia omnia manda-
ta reducuntur ad duo. Adhuc facias alij
quod tibi vis fieri. Non facias alij quod tibi
non vis fieri. Et iuxta hoc accipiuntur
duo precepta. Primum est innocentie:
secundum est beneficentie: que sunt due par-
tes iusticie. Adhuc dico vltimum quod pre-
cepta ordinantur secundum ipsam nobilitatem.
et beneficentia melior est quam innocentia:
ideo mandato innocentie preponitur man-
datum beneficentie. et est synodochice
traditum iudeis. sicut: honora patrem tuum
et matrem tuam. Et ponitur hic primo
forma mandati. cum dicitur: honora. et. De-
clat subditur premissio. cum dicitur: ut sis lon-
geus. et. Intellige secundum litterale intel-
ligentiam. Pater notat personam genera-
tis: personam instructis: et personam edu-
catis: quod pater habens filium generat
ipsum: instruit ipsum: et nutrit: et ipse est
filio legare bona sua. Et sic pater tenet
rationem originis: rationem regiminis: et ra-
tionem beneficentie. Et secundum hoc debe-
tur ei triplex honor. Honor reuerentie:
honor obediencie: et honor beneficentie.
Primo dico patri in quantum tenet ra-
tionem originis debetur honor reueren-
tie. vnde in ecclesiastico. Qui timet deum
honorabit patrem suum et matrem suam: et
quasi dominus seruiet eis qui se genuerunt.
Secundo patri rationem regiminis debetur ho-
nor obediencie. Ephe. vi. Filij obedite
parentibus vestris: hoc enim iustum est.
Honora patrem tuum et matrem tuam:
quod est mandatum primum in premissione
ut bene sit tibi: et sis longeuus super ter-
ram. Tertio honor debetur patri: quod ra-
tionem tenet beneficentie: honor scilicet
beneficentie. vnde in ecclesiastico. Filij suscipe ne-
ciam patris tui: et non contristes eum in
vita illius. Precipitur igitur quod triplex ho-
nor impendatur parentibus: scilicet honor re-

uerentie: obediencie: et beneficentie. Et hoc
est primum mandatum quod debes custo-
dire propter premissionem: scilicet ut bene sit
tibi et sis longeuus super terram. Et tan-
gitur primo mandatum ibi. Adhuc pa-
trem tuum et matrem tuam. Secundo addi-
tur premissio ibi. Ut sis longeuus super
terram. Sed nunc verum est semper
quod diutius viuatur? Quidem? hoc falli quoniam
ergo deus fallax erit in suo premissio. Dico
quod longeuitas non solum attenditur secundum lon-
gitudinem dierum currentium: sed secundum va-
lorem. Et secundum quod est triplex honor quod ex-
hibetur parentibus: sic respondet huic tri-
plici honor triplex premium. Adhuc: si
patrem honore reuerentie debetur vita iocunda.
Adhuc: si patrem honore obediencie debetur vita iocunda.
Adhuc: si patrem honore beneficentie debetur vita opulenta.
Primo dico
co honoranti patrem honore reuerentie
conceditur vita gloriosa siue honorifica.
Adhuc: si patrem honore obediencie debetur vita iocunda.
Adhuc: si patrem honore beneficentie debetur vita opulenta.
vnde in ecclesiastico. Gloria hominis ex honore
re patris sui. Item in ecclesiastico. Regloria
ris in corumelta patris tui: non enim est
tibi honor sed confusio. Naturale enim est
quod filius vehementissime diligit patrem:
et indignatur quoniam aliquis iniuriat patri.
Secundo honoranti patrem honore obe-
diencie conceditur vita iocunda. vnde in ecclesiastico. Qui
honorat patrem suum iocundabitur in filiis: et in diebus orationis sue exau-
diatur. Qui honorat patrem suum vita vi-
uet longiore: et qui obedit patri suo re-
frigerat manum suam. Summa iocunditas
est quod homo non sit rebellis superiori suo:
quod qui rebellis est superiori inueniet re-
bellem inferiorem: et contempro superiorum
potestatem contemnet ab inferioribus.
Sicut adam quoniam fuit inobediens supe-
riori suo: omnia inferiora sua que sibi fue-
rant subiecta habuit peritura. Tertio
honoranti patrem honore beneficentie co-
ceditur vita opulenta. vnde in ecclesiastico. Qui
honorat patrem suum et matrem suam: et superue-
niet tibi benedictio: et benedictio tua in no-
uissimo manebit. Benedictio ista voca-
tur multiplicatio bonorum. Ecce prece-
ptum: et ecce premissio. Obligamur ad
obediendum parentibus: quod diu utimur ipsorum
f. iij.

bonis: et debem⁹ eis obtemperare i exer-
citate actuum virtuosorum siue salu-
brum in dispensationibus temporalium: et
in subministracione obsequiorum. Debe-
mus etiam viuere secundum eorum consilium: et ex-
pedere secundum eorum imperium: et quando ex-
gerit necessitas subministrare eis obse-
quium. Si tamen parentes aliquid velint
vel dicant vel imperent nobis quod sit contra
perfectum salutis nostre: non est ipsis in
illis pietas exhibenda. Et hoc est quod vi-
ditur in euangelio. Qui non odit pa-
trem suum aut filios propter me non potest
me esse discipulum. Vult dominus quod ex affe-
ctu paterno non dimittat homo facere
quod pertinet ad salutem suam. Et hoc est
quod dicit dominus. Dimitte mortuos sepeli-
re: tu autem vade et annun-
cia regnum dei. Et Hieronymus dicit. Si pa-
ter in lumine iaceat: si mater vera quod
te lactauit ostendat: per calcatum perge
patrem: per calcatum perge matrem: et ad
veritatem crucis euola: solum enim genus
pietatis est in hoc esse crudeliter. Ecce
intellectus verborum secundum sensum litteralem.
Videte latius intellectum. Precipit
beneficentia ad omne genus hominum. Pater
notat personam in qua est precipua ra-
tio auctoritatis: antiquitatis: et amica-
bilitatis. Primo dico in patre est au-
toritas. Et in isto mandato datur prece-
ptum quod obediat patri qui habet auctori-
tatem. Auctoritatem autem habet omnis
qui preest rei publice: vel rei polittice:
vel rei monastice. Proinde dico quod ille qui
preest rei publice est pater ratione aucto-
ritatis: ut princeps: baro: comes: vel dux.
Et dicitur pater tutela vel defensione.
Et eum debemus honorare. Unde beatus
Petrus. Deum time: principes hono-
rificate. Secundo habet auctoritatem ille
qui preest rei polittice siue ecclesiastice:
et ipsum debemus honorare secundum quod exigit
dispositio ecclesiastica: et debet ei obedi-
re vulgus. Unde apostolus ad Hebr. Obedite
prepositis vestris et subiacere eis: ipsi
enim vigilat quasi rationem pro stabulis
vestris reddituri. Tercio auctoritatem
habet ille qui preest rei monastice: et il-
lum debemus honorare et ei obedire secundum

regula et promissio facta est. Unde Hiero-
nymus. Deposito monasterio diligite
ut patrem: time: ut dominum: audite ut ma-
gistrum: credite ut salubrem quicquid ipse
vobis dixerit. Modo dico quod istis de-
bem⁹ obedire secundum quod exigit ordo vel au-
toritas. Secundo in patre intelligitur
antiquitas: et ex hoc intelligitur debi-
litas. Senes enim debilitantur. Et qui pa-
trem honorat ratione antiquitatis et debi-
litas: honorat omnem hominem qui indiget
adiutorio: vel qui caret sensu: vel fortis-
dine: vel infestatur ab alio. Propter hoc
debemus alium iuuare per documenta:
vel sustentamenta: et per patrocinia. Et
ad hoc specialiter sunt prelati. Si ho-
mo caret sensu: debent ipsum iuuare per
documenta. Si caret fortitudine: debent
ipsum iuuare per sustentamenta. Si infesta-
tur ab alio: debent ipsum adiuvare per
patrocinia. Tercio in patre intelligitur
ratio amicitie: et hoc intelligi-
mus quod ratione originis amabilis et aman-
dus est omnis homo: et tenet quilibet ho-
mo alium honorare. Unde apostolus. Ad
inuicem inuicem preuenientes. Reddite omni-
bus debita: cui honorem: ho-
norem. Memini quicquid debeatis nisi ut
inuicem diligatis. Debet homo alium
diligere bene volendo cuiuslibet quantum
ad affectum: quantum ad effectum: et quan-
tum ad signum. Id habet autem ista dilectio
ordinem: quod debemus diligere secundum ratio-
nem: primitatis: secundum rationem similitudi-
nis: et secundum rationem obligationis. Pri-
mo dico debemus diligere secundum rationem
primitatis. et secundum hoc maiorem amo-
rem debemus domesticis quam extraneis:
et amicis plus quam inimicis. Secundo
habet dilectio ordinem secundum rationem simi-
litudinis: quod aliquibus debemus ratione simi-
litudinis maiorem dilectionem quam aliis.
Sic tenemur ratione similitudinis in forma
specifica diligere hominem: secundum similitudi-
nem rationis conuenientie in fide debemus
plus diligere christianum quam iudeum vel
gentilem: et secundum rationem similitudinis in
professione maxime debemus diligere:
sicut religiosus fratrem suum: et unus
canonicus canonicum suum. Tercio

ratione obligationis debemus diligere
et tenemur obedire. Et sic aliquibus plus
tenemur quam aliis. Teneor enim alium dili-
gere et eum honorare ratione precepti tantum:
teneor plus ratione precepti et beneficii:
et teneor maxime ratione precepti benefi-
cii et promissi. Illud de quo est mihi pre-
ceptum: et recepi beneficium: et feci pro-
missum: debeo plus diligere et honorare.
Pater modo quod in istis istis homo-
ra et tunc preceptum. Et quod secundo red-
ditur promissum. Et sic longum est.
Deinde dicitur est quod intelligatur secundum
intelligentiam litteralem: et quod secundum spi-
ritualem. Et ut melius teneatis in mente
dicam vobis duo exempla. Unum bonum de
illo qui matrem honorauit. Et aliud ma-
lum et crudele de illo qui patrem non hono-
rauit. Dicam primum de bono. Fuit qui-
dam magister magnus et famosus pari-
sius: et a multis notus et dilectus. Idcirco
audient mater sua paupercula cogita-
uit ire ad filium suum. Accipit baculum
et in tunicella de burello venit parisi:
et quesivit a quibusdam domibus pro tali
magistro. Dixerunt illi matrone. Quid
vultis ei? Respondit. Ego sum mater
sua. Tunc illi matrone duxerunt eam in
domum suam et resocillauerunt eam. Post-
ea cogitauerunt quod ille bonus homo vere
cudaretur si videret eam in tali statu:
et induerunt ipsam bene: et dederunt ei
mantellum: et iuerunt secum ad magistrum.
Tunc illa dixit. Ego sum mater tua.
Respondit magister. Vere ego non cre-
do: quod mater mea est paupercula: et co-
suevit habere solum tunicellam de bu-
rello. Et cum nullo modo veller acquie-
scere: respondit ei: reduxerunt eam in domum
suam: et reddiderunt ei tunicellam eius
et baculum. Tunc illa accessit ad filium suum
in congregacione multorum. Et cum videret
matrem suam in tali habitu venientem:
deposuit caput suum et amplexatus est
eam: et dixit. Modico scio quod estis mater
mea. Idcirco fuit diuulgatum per villam
et reputatum est ei pro magno bono. Et
postea factus est episcopus parisiensis.
Aliud exemplum dicam malum: de eo
qui non honorauit patrem suum: et vi-

dit illum qui nouit illud cui hoc accidit.
Fuit quidam homo pauper: qui per indu-
stria sua multa bona adquisierat: et habe-
bat vnicum filium. Et videntes quidam nobi-
les fecerunt quod traxerunt filium: cum filia cuius-
dam nobilis. Et sic illa qui fuit pulchra
et nobilis incepit abolari patrem: et fecit
tunc cum marito suo quod odio habuit patrem
suum: et quod pater non habebat quod comede-
re nisi fabas malas: et semper in conuiuio
expellebatur a domo. Quadam die fuit
famelicus: et venit ad domum filii et petiit
cibum. Et date sunt ei fabae male: et epul-
sus est a domo. Tunc illa dixit marito
suo. Modico possum comedere in pace.
Vade ad arcam et accipe caponem coctum.
Et cum aperuit arcam: mutatus est capon in
busonem: qui subito saliens ad faciem eius po-
nebat duos pedes ad mentum: et duos ad
frontem: et operuit totam faciem eius. Et non
fuit medicus qui sciret eum amouere. Tunc
venit quidam qui fecit tenellas quasdam: et vi-
dit quod eum amoueret. Tunc buso asperxit
eum tanta horribili vultu quod ille cecidit in ter-
ram: et amplius non audebat aliquid face-
re. Et nullus fuit qui sciret apponere cos-
tulum: sed mala morte mortuus est. Propter mo-
do preceptum et promissum quod promittit.

Non occides. Non mecha-
beris. Non furtum facies.
ps. Tunc non confundar
cum perspexero in omnibus man-
datis tuis. Iacobus dicit.
Qui totam legem seruauerit: offendit
autem in vno: factus est omnino reus. Non quod
pro vna transgressionem tantum punietur
pena sensus sicut per transgressionem omnem
sed punietur tantum pena damni: non tamen
ita acriter per vnum sicut per omnem. Ideo si
quis vult perungere ad vitam eternam:
oportet quod perspicat in omnibus mandatis
dei corde et opere. Et ideo dixit psalmista.
Cum perspexero. id est perfecte inspexero et co-
sideraui. Et iuxta hoc ego non times
bo confundi. Non est magnum confundi in
presenti: sed confundi eternaliter hoc debe-
mus abhorere. Sed tamen non possumus
eiusdare istam confusionem nisi
perspiciamus in omnibus mandatis dei.
Ideo deum rogemus in principio et tunc.
f. iij.

Non occides. Et dicebam vobis quod mandata dei distinguantur in duas tabulas. In prima continentur mandata secundum legem iusticie ordinantia nos ad trinitatem: quia continentur tria mandata secundum tria appropriata tribus personis. In secundis cuncta tabula continentur mandata ordinantia nos ad primum: et hoc secundum duplicem partem iusticie scilicet innocentie et beneficentie. Reducitur autem tota iusticia ad tria. Quia deo debemus exhibere debitam reuerentiam per orationem confessionem et satisfactionem. Patri debemus exhibere beneficentiam et in omnibus alijs innocentiam. Dicitur est de tribus mandatis quod nos ordinant ad deum. Dicitur est etiam de quarto mandato: quod accipit per nos partem iusticie que est beneficentia in quo precipitur quod debemus exhibere honorem patri et matri. Sequitur de sex alijs mandatis que pertinent ad innocentiam. Hoc est autem quis primo suo tripliciter peruersitate operis: falsitate sermonis: et improbitate voluntatis. Et propter hoc legislator primo prohibet nocumetum quod puenit ex peruersitate operis. Peruersitas autem operis qua quis iniuriatur alij est triplex. Aut enim quis iniuriatur alij in propria persona: aut in cunctis personis: aut in temporalibus substantiis. Et secundum hec sunt tria mandata que pertinent ad innocentiam. In primo prohibetur nocumetum in propria persona: ibi. Non occides. In secundo prohibetur nocumetum in persona cunctarum: ibi. Non me habebis. In tertio prohibetur nocumetum in substantiis temporalibus: ibi. Non furtum facies. **P**rimo dico cum dicit non occides: prohibetur ira prout patet iniurias peremptivas vite naturalis siue substantialis: et vite incolumis: et vite honorabilis. Natura enim appetit quod melius est: et ideo non sufficit sibi quod habeat vitam substantialem: immo cum hoc vult vitam salubrem et incolumem. Ergo in isto mandato non occides: legislator prohibet primo iras prout patet in iniuriis peremptivas vite naturalis. Secundo prohibet iras prout patet in iniuriis vite incolumis: scilicet quando fit iniuria per verba vel vulnera. Tertio prohibet

iras prout patet in iniuriis vite honorabilis: sicut est iniuria que est in contumeliam apertam vel occultam sicut illa que fit per signum. Unde dicitur est in euangelio. Audi istis quod dictum est antiquis: non occides. Ego autem dico quod omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit gehenne ignis. Ergo planum est quod tribus modis facit homo contra illud mandatum: scilicet quando irascitur fratri suo: vel quando dicit racha: vel quando dicit fatue. Et quando hoc facit ex deliberatione animi: tunc dicitur quod reus est gehenne ignis. Et quod vita naturalis fundamētum est respectu aliarum: adeo sub isto modo non occides: legislator expressit mandatum. Manichei autem obijciunt nobis et dicunt quod contradicit sibi legislator. Dicit enim. Non occides: et alibi dicit. Mandato leuicos non patieris vivere. Et hoc est pira principes in christiana lege: quod per sententiam iudicariam alios occidunt. Item obijciunt quod dicitur. Quis dicitur accipere gladium gladio peribit. Ergo non licet gladium accipere. Et si sic dicunt quod non licet sacerdotem esse occisorem. Et hoc est contra ecclesiam et ecclesiasticas personas quod exequendo iudicio et imperando accipiunt gladium. Item obijciunt quod dicitur. Ego autem dico vobis non resistere malo. Et hoc est contra legislatorem. Intelligere debemus quod prohibetur hic occisio hominis non bestiarum vel virgultorum: sicut dicebat antiqui manichei quod volebant comedere de fructibus arborum. Occisio autem hominis potest esse a lege aut ab homine in seipso aut interpretatiue. Occisio autem hominis ab homine sicut ab homine non videtur a lege prohiberi. Sed de quo dicitur: est nature et conservator nature: legis potest hominem punire vitam quam vult. A ex autem occidit hominem quando minister legis occidit: et hoc seruato iusto ordine iusta causa: et iusto alio.oportet quod assit iustus ordo et iusta causa: et ex iusta causa occidat: quia lex dicit. Iuste quod iustum est exequere. Item opus hoc autem iustum: videtur homo quod est minister legis ex lege hominem occidat: non libidine vindicte sed amore iusticie: unde

Aplos ad romanos loquens ad principes dicit quod princeps non sine causa gladium portat: dei minister est videtur in iram ei quod male agit. Dicitur dominus dicit petro. Quis qui acceperit gladium gladio peribit. non refert nisi ad hoc: quod ille qui non est minister legis non debet occidere. Et quod dicitur. Non habet sacerdos esse occisorem. hoc non refert ad principes. Tertium quod dicitur. Ego autem dico vobis: non resistere malo. verum est vitio libidine sed amore iusticie bene licet resistere malo. Probatur modo quod lex occidit hominem. Item occiditur homo ab homine tripliciter. aut casu: aut necessitate: aut voluntate. Si homo occidit hominem casu: aut adhibet operam relictam: et adhibet debitam diligenter: excusatur a tanto et a toto. Si autem sit homicidium casuale: et homo adhibet operam relictam: nec adhibet debitam diligentiam: nec excusatur a tanto nec a toto. Si autem fuerit homicidium ex necessitate: hoc est dupliciter: aut ex necessitate inuitabili: aut euitabili. Necesse est euitabilis est. si possum effugere: sed dimitto propter verendum vel aliam causam: et in isto casu excusatur a tanto et non a toto: quod melius esset quod fugeret. Si autem sit necessitas inuitabilis: videtur homo occidat alium hominem: non amore vindicte: sed amore conservationis vite et anime. videtur non interficiat ipsum ex crudelitate: sed ut impediatur ipsum ne perdat suam vitam et animam: et fiat hoc cum moderamine tutele. hoc concessum est personis etiam imperfectis: non solum imperfectis. Et hoc dicit Augustinus. de libero arbitrio: et excusatur a tanto et a toto. Tertio modo fit homicidium ab homine voluntate: et hoc dupliciter. Aut libidine vindicte. sicut quando aliquis interficit proximum alterum. Aut animi crudelitatem: sicut latrones vel iracundi interficiunt aliquos. Et videtur istud est prohibendum et est primum grauius secundum secundum. Item fit homicidium interpretatiue in alio. et hoc tripliciter. Primo fit homicidium interpretatiue obmittendo in facto. Unde. Probatur fame morientem: si non pauperis occidisti. Secundo modo fit quando aliquis occidit alium consulendo: vel ac-

cusando: vel detrahendo. quando hoc facit ex malignitate animi. Tertio modo fit homicidium interpretatiue in animo odiendo. Unde Lano. Poly. Qui odit fratrem suum homicida est. Dico ergo quod secundum principale intellectum prohibetur hic occisio: non que est secundum legem: sed que est secundum hominem: et illa que fit voluntate aut interpretatiue. Et hoc est quod dicit. Non occides. Sequitur. Non me habebis. Ibi prohibetur quod vxor proximi tui non vires. Et dicit Augustinus quod hic prohibetur omnis illicitus usus membrorum generationis: qui fit ad percuracionem libidinis et impugnacionem castitatis. Et hoc fit septem modis: per adulterium: fornicacionem: meretricium: stuprum: sacrilegium: incestum: et peccatum contra naturam. Morandum quod est pudicitia coniugalitatis: communis: et priuilegiata. secundum hoc dico: quod aliquis est impugnator pudicitie coniugalitatis. secundum hoc fit adulterium et hoc fit cum peccat cum coniugata. Aut est impugnator castitatis communis et hoc fit cum peccat cum soluta simpliciter: et vocatur simplex fornicatio. vel cum peccat cum vagabunda et prostituta: licet sit soluta: tunc vocatur meretricium. Si autem sit impugnator pudicitie priuilegiatæ: id est virginitalis. hoc est dupliciter. Aut fit cum conditione adiuncta: que est defloratio: et sic vocatur stuprum. Aut fit cum domina deo consecrata. et sic dicitur sacrilegium: hoc est quando aliquis domino consecratam violat. Si autem sit contra fundamentum omnium istorum: sic dicitur peccatum contra naturam. Et hoc est dupliciter. Aut fit per dictamen naturalis rationis: scilicet contra hoc quod omnia animalia natura docuit. sic dicitur peccatum contra naturam propter. Aut fit contra instinctum nature: et hoc modo est incestus. quando quis peccat cum persona sibi coniuncta. Probatur etiam contra naturam sceleratissimum est: super omnia fugiendum. Et de hoc crimine accusauit ioseph fratres suos apud patrem suum crimine pessimo. Dicit igitur. Non me habebis. Ibi prohibetur omnis mechus cum vxore proximi

mi. Et fm Augustini omnis illicitus
vius membrorum generatio: qui fit ad
procuracione libidinis: cu impugnatio
ne castitatis. Ipatet modo fm quid ac
cipiuntur transgressionis huius pecca
ti. et peccatum contra naturam super om
nia est fugiendū. Sed de peccato con
tra naturam narrat petr⁹ damianus: q
erant duo in deserto: qui asperrimā fa
ciebant penitentiam. Et vn⁹ fuit idio
ta: et suis peccatis exigentibus illusus
est a diabolo: qui dixit ei q^d petri pollu
tionis contra naturam non mar⁹ esset pec
catum: q^d si homo mucilagines projice
ret a naso suo. Tūc ille pestifer exercu
it se ad illā impudiciā. In morte au
tem portauit animam suam diabolo. Abi
ragus est alius q^d ille qui fuit tantarum
vigiliarū et laborū fuit perdit⁹. Et astu
tit angelus dñi qui dixit illi q^d torum se
fedauerat per illud peccatū. Dis igit
actus qui est in experientia libidinis qua
licus modo fiat est prohibet⁹: nisi fiat
in forma matris ecclesie. ¶ In somnis
patit homo quādoq^{ue} pollutiōes absq^{ue}
causa et absq^{ue} culpa. Sed quidā stult⁹
presbyter cuidam consenti de polluti
one nocturna dixit. Non potes habe
re denarium ad explēdā libidine tuā?
Ipatet mō quomōdō prohibet⁹ hic omnis
illicitus vsus corporis et membrorum pro
creat⁹ extra formā matrimonij. et hoc
tangitur cum dicit. Non mechaberis.
¶ Sequitur. Nō furtum facies. Fur
tum est attractio rei aliene inuito do
mino si fiat ex cupiditate. Sz si nō fiat
ex cupiditate non est furtū. Sicut fili
israel ex dñi precepto portauerūt secū
ex egypto vasa argentea et aurea. Vel
qui alij aufert gladiū ne faciat malū:
tunc non dicitur furtū. Furtum autē
diuiditur per partes: q^{ue} furtum est cō
tractatio aliene rei inuito dño rē. et hoc
fit aut per meram fraudē: aut per vio
lentia: aut per circūuentionē. Ipatet
modo cum fit per merā fraudē et furti
ue. sic dicitur furtū. Si fiat per vio
lentiam. hoc est dupl^r. aut est aperta. et sic
dicitur rapina: aut est occulta. et sic vi
ditur latrocinij. Si pō fiat attractio

rei aliene per circūuentionē: hoc potest
fieri cum pactione adiuncta. et hoc tri
pliciter. Aut cum pactione fraudulen
ta: aut iniqua: aut prophana. Si fit cū
pactione fraudulenta. sic fit in negocia
tionibus. Idoc autē fit tripliciter. Aut
in pondere. aut in numero. aut in men
sura. et de hoc rarissime euadunt mer
catores. Si autem fiat cum pactione
iniqua. sic est vsura. in qua id quod vē
ditur est cōmune: scz temp⁹. Si autem
fiat cum pactione prophana: in qua il
lud quod vendit⁹ est propriū. sic dicitur
symonia. Sed queris si accōmodo tibi
vestem vel equum: vel domū et accipio
denarios: non est vsura. sicut de pecu
nia: Dico q^d in veste vel equo vel domo
trahitur vsus ex re: nō ex psona. et ideo
non dicitur vsura. Aliqui credūt q^d vsu
ra sit mala: quia prohibita. sed certe est
prohibita quia mala. Item in mutuo
meum sit tuū. et si tu aliqd^{ue} acquisis p
indultriam tuam ex illo mutuo. et ego
aliquid ex illo repeto. vendo temp⁹ q^d
est cōmune: q^d non est licitū vendere.
Sed in accōmodo nō trāsit mea res
in tuam. In mutuo pecūia mea fit tua.
et nō minorat⁹ pecunia nec peioratur.
Sed in accōmodo dom⁹ mea. velis
mea non fit tua: et minorat⁹ et peioratur
domus vel vestis. et tu elicias ex ea vili
tatem tuam nō sicut ex tuo: sed sicut ex
re mea: et diminuis et peioratur. Pecū
niam autem inmutatā totā et integram
oportet q^d mihi reddas: et ideo nō ex
for⁹ cū peto aliquid de mutuo. et est ibi
peruersio ordinis. et appropriatio com
munitatis. Et debet qlibet sibi cauere
de hoc. Et sic si fit circūuentionio cum pa
ctione iniqua dicit⁹ vsura. Si autē fiat
circūuentionio cum pactione pphana: sic
dicitur symonia: in qua qui vendit⁹ ni
hil acquirit. et ille qui emit nihil habet.
sed solum rem alienā contrahit. et hoc
est cū res spiritalis venditur tanq^{ue} res
vilis. Contra istos dicit dñs. Nolite do
mum patris mei facere domū negocia
tionis. Sed quidā faciunt eam spe
lūcam latronū. Unde dñs per prophē
tam. Principes eius in munerib⁹ iudē.

ebant. et sacerdotes eius in mercede
docebant: et prophete ei⁹ in pecunia di
uinabant. Rogemus ergo dñm Iesum
christum rē.

Non loquaris contra proxi
mum tuū falsum testimo
nium. Non concupisces rē
proximi tui. Nec desidera
bis vxorem eius. Deut. xxx.
¶ Considera q^d pposuerim in conspectu
tuo vitam et bonū. et contrario mor
tem et malum: vt diligas dominū deū
tuum: et ambules in visis eius. et custo
dias mandata illius. In principio ro
gemus deum rē. ¶ In deuterio. loqui
tur moyses de decē mandatis: q^d deus
eternus per ipsū os proposuit: vt nō
despicerent ea iudei: et ostendit q^d in ob
seruantia mandatorum est vita et bo
num: et oportet q^d omnia feruentur ad
hoc q^d in illorum obseruantia sit vita et
bonum. Ostendit etiam q^d in ipsorum
transgressionem est mors et malum. et q^d
in transgressionem vnius necesse est intel
ligere transgressionē omnium: quo ad
dānum: non quo ad penam. Dicebam
q^d pma distinctio mandatorū est
fm duplicem partē iusticie. que nos or
diuat ad deum et ad proximum. et fm
hoc duetabule date sunt moysi. In pri
ma continent⁹ mandata quibus ordiā
mur ad deum. et sunt tria. In secunda
continentur mandata quibus ordiāmur
ad proximum: et sunt septem. Dicebā
etiam q^d in secūda tabula est vnū man
datum affirmatiuū: et sex negatiua. De
affirmatiuū et trib⁹ alijs negatiuis ha
bitum est. Sequit⁹ mō de alijs. quorū p
imum est. Nō loquaris contra primum
tuū falsum testimonij. In isto manda
to negatiuū phibetur mendaciū q^d nō
cūm est pxiolo. Et fm gñalem intel
lectum prohibet⁹ hic omne mendaciū
pnciosū. Et dñs intelligi q^d omne mēda
ciū est malū. Augu. autē distinguit mē
daciū et dicit q^d est mēdaciū officiosū/
locosum et pnciosum. Mendaciū offi
ciosum est q^d nulli obest: et alicui pdest
Mendaciū locosum est q^d non fit causa
nocendi: sed mentiendi libidine. et hoc

nulli prodest: et nulli obest. Mendaciū
periculosum est q^d fit intentiōe mētem
dñi: et vt noceat. et hoc semp obest: et nul
li prodest. Et dicit Aug. In pmo mē
dacio est minima culpa. in scdo medio
cris. in tertio est culpa grauis. Mendaci
um officiosum fit tripl^r. Aut pro de
fendenda re alicuius tēporali. aut pro
tuenda vita. aut pro seruanda castita
te. Mendaciū locosum fit duobus mo
dis. aut sola mentiendi libidine. aut cū
placendi. et hoc est mediocris culpe.
Mendaciū aut periculosū tripliciter
fit. Aliquādo in doctrina religiois p⁹ sa
crām scripturam. Aliquādo in impositio
ne falsi criminis. et istis duobus modis
nulli prodest: sed omnibus obest. Aliquā
do fit mendaciū periculosum in cau
sa alicuius. et sic alicui prodest et alicui
obest. Sic igitur sunt octo genera men
daciū. Et dicit Augustinus: q^d deus po
test facere q^d furtum non sit peccatum
sed non potest facere q^d mentiri non sit
peccatum. Et hoc est propter nobilita
tem veritatis: quia mendaciū est falsi
ta vocis prolatio cū intentione fallen
di. et deus non potest recedere a verita
te: quia est ipsa veritas: sed potest dispē
sare q^d furtum non sit peccatum. Inter
omnia que disponunt hominē necessa
rium est q^d seruet fidem: et habeat veri
tatem in sermone. Unde Senec. Qui
perdit fidem non habet amplius quid
perdat. Ipatet modo de isto mandato
Non loquaris contra proximum tuum
falsum testimonij. ¶ Postea subiun
git duo precepta. Non concupisces rem
proximi tui. nec desiderabis vxorem
eius. In quibus duplicē concupiscen
tiā: scilicet oculorū et carnis phibet: q^d sūe
fomenta omnium malorū: q^{ue} vis concupi
scibilis infecta et corrupta corrumpit
omnes alias anime vires. Super⁹ phibē
tur actus illicitus exterior cōtra p
ximū: cum dicitur. Non occides. Non
mechaberis. Non furtum facies. Non
loquaris contra proximum tuū falsum
testimonij. Idic autē prohibet⁹ act⁹
illicitus interior. Cum dicitur. Non
concupisces rem proximi tui. nec de

Beati Bonaventure Sermones.

siderabis vxore ei. Concupiscētia ocu-
lorum siue cupiditas radit est omniū
malorū. cōcupiscētia carnis est fomes
omniū peccatorū. Et per istam duplicem
concupiscētiā fit transfusio omnium
malorum et peccatorū. Et ideo lex diui-
na ipsam phibet. et in hoc omnia mala et
omnia peccata prohibet. Nec est febris q̄
omnes filij adā febriant: et gñat omnia
mala. In hoc igit. non occides. non me-
chaberis. non furtū facies. non loqua-
ris cōtra primum tuū falsum testimo-
nium: p̄cipit innocētia in actu exteriori.
in alijs. non cōcupiscēs rē prīmū tui
nec desiderabis vxorē eius. p̄cipit inno-
centia in animo. Et sic patet q̄ sunt de-
cem p̄cepta. In tribus p̄mis p̄cipi-
tur recta ordinatio ad deū. in quarto re-
cta ordinatio ad parētes. in sex alijs p̄-
cipitur recta ordinatio ad primum.
¶ Resumam in summa ista decē p̄ce-
pta que sunt. Non habebis deos alie-
nos coram me. Nō assumes nomen dei
tui inuani. Memeto vt diē sabbati san-
ctificēs. Adonora p̄cem tuā et mē. et c.
Intelligere debem. q̄ dicant quedā
p̄cepta affirmatiua: et quedā negati-
ua. oīa tñ affirmationē et negationem
in se cōtinent. An de phibet aliquid
in vno mandato: p̄cipit pirariū: et cō-
uerso qñ aliquid p̄cipit. phibet contra-
rium eius. In p̄mo enī mandato p̄ci-
pitur humilis adoratio diuine maiesta-
tis: et prohibet idolatria. In secundo
p̄cipitur fidelis assertio diuine veri-
tatis: et prohibet peruriū. In tertio p̄-
cipitur deuota vel sincera dilectio di-
uine bōitatis. et phibet indeuotio. In
quarto p̄cipit pietas ad p̄ntes: et p̄-
hibetur inhonoratio. In quinto p̄cipit
mansuetudo: et phibetur tracūdia. In
sexto p̄cipit pudicitia: et prohibet me-
chia. In septimo p̄cipit largitas: et
prohibet furtum. In octauo p̄cipit
veritas: et prohibet mendaciū. In no-
no p̄cipitur liberalitas cordis: et pro-
hibetur cōcupiscētia rei temporalis.
In decimo p̄cipit castitas mentis: et
prohibet cōcupiscētia carnis. Vide q̄
omnia mandata cōtinent affirmationē

et negationē. et in omni p̄cepto est vita
et bonū: mors et malū. Si facitis que
p̄cipit deus: et vitatis que prohibet:
consequimini vitam et bonū. Sed si nō
facitis que p̄cipit deus et non vitatis
que prohibet: incurretis mortem et ma-
lum. Et legis obseruantia sequit bene-
dictio. Et transgressione sequit male-
dictio. Et obseruantia legis efficit hō
reuerēs/fidelis/deuot⁹/pius/manue-
tus/pudic⁹//larg⁹/veridic⁹/ppius cō-
tēntus siue liberalis: et corde ipsolutus.
¶ Contrario ex transgressione legis effi-
citur hō idolatra: blasphem⁹/indeuot⁹/
impi⁹/homicida: mechus siue adulteri-
fur: falcidic⁹/cupid⁹ et carnalis. Igit
obseruator legis et transgressor plus di-
stant a se: q̄ infern⁹ et paradysus: q̄ vn⁹
est in centro. ali⁹ in circūferētia. Nec
deus celi aliud facere potest: q̄ iustus
est. et senegare nō potest. ¶ Videte mo-
do quoniam omnes homines nō addiscūt
sapientiam nisi per flagella. et ppter hoc
deus decē flagella. i. plagas misit sup
terram egypti. Prima fuit sanguis. se-
cunda ranarum. tertia multitudo cin-
fum. quarta multitudo muscarū mors-
dentium: scilicet caninarum. quinta mors
tis pecorum et rumentorū. sexta vicerū
siue vesicarum turgētium. septima des-
tructio bonorum temporalium p gran-
dinem. octaua locustarum. nona tene-
brarum palpabilium. decima mortis p̄is
mogenitorū. ¶ Adodo videre quomodo
dospiritu sancti flagellauit egyptios.
et manuducebat ad obseruantia man-
datorum. sic et nos propiusissime manu-
ducit. Decem sunt legis transgressiōes
et fuit hoc fuerunt decem plage.
¶ Prima plaga sanguinis: qua p̄cussi
sunt idolatre: quia de ipsis dicit p̄sal.
Effuderunt sanguinē innocentem: san-
guinem filiorum suorū et filiarum sua-
rum quas sacrificauerunt sculptilibus
chanaan. ¶ Secunda plaga fuit rana-
rum: qua p̄cussi sunt blasphemī et per-
iuri: qui comparantur ranis. Rana est
animal clamosum. et seipsam claman-
do cōsumit. Similiter facit homo quā-
do stabilitatem veritatis perdit.

De Decem p̄ceptis dñi.

fo. xlviij.

¶ Tertia plaga dicitur cymis. qua per-
cussi sunt indeuoti. qui nō custodierūt
diem sabbati: que est dies deuotionis.
Lyntes sunt inulce parue q̄ valde in-
quietant et verant homines per oīa loca
et maxime per os et nares. et tantam fa-
ciebant vexationē q̄ homines nullo mō
poterant habere quietē. Similit̄ inq̄e-
rantur indeuoti. In isto signo defece-
runt magi pharaonis: in signū q̄ inq̄e-
rudinem cogitationū nō possum⁹ effi-
gere nisi per deuotionē. Gregorius vir-
tutem cogitationē tota die deterrens
habuit. ¶ Quarta plaga fuit musca:
rum caninari. qua p̄cussi sunt impij.
qui habent apud se muscas caninas. i.
carnales et crudeles affectiones.
¶ Quinta plaga fuit mors tumēto-
rum: qua p̄cutiunt homicidē: q̄ om-
nis qui gladio occidit reus est mortis.
et tales moriunt sicut tumēta. nec sunt
digni diuina protectione nec humana:
quia q̄ alius occidit seipm̄ interimit. et
brutalitatē suam non sentit. ¶ Sexta
plaga fuit vesicay turgētium: qua per-
cutiuntur adulteri: qui habēt vesicas
turgentes. i. carnem infectam. Vesice
nascunt ex nimio humore faciente pru-
ritum: et cū sentit homo pruritū scalpit
se: sed postea dolet. Similiter qui luxu-
riatur primo delectatur: postea dolet.
¶ Septima plaga fuit destructio bo-
norum temporalium: qua p̄cutiunt fu-
res: q̄ dignus est perdere sua q̄ aufert
aliena. Ista fuit plaga grandinis q̄ om-
nia destruxit. Mirabile est q̄ qui pec-
cant peccato carnis reconciliant deo
per confessionē sine illa persona cū qua
peccant: sed qui aliena rapiunt nō reco-
ciliantur deo sine restitutione ablatorū
si reddere possūt. ¶ Octaua plaga fu-
it locustarum: que comederūt omnem
herbam virētem. Ista p̄cutitur men-
da: qui dētib⁹ et labijs veritatem cō-
culcat. p̄sal. Lox eorum vanum est.
Sepulcrū patēs est guttur eorum: lin-
guis suis dolose agebant. ¶ Nonā pla-
ga fuit tenebrarū: qua p̄cutiuntur cu-
pidi et auari: q̄ nihil a deo excecāt ho-
minem sicut cupiditas. Unde. Repētia

et dona excecāt oculos sapientū: et mu-
tant p̄ba iustorum. Cupiditas est sicut
fumus fetidus qui torū excecāt. Ius-
tas cupidus filium dei vendidit. Sa-
lomon. Auaro nihil est celestius. aliam
suam venalem habet: quoniam protēcit
intima sua in vita sua. ¶ Decima pla-
ga fuit mors primogenitorū. qua per-
cutiuntur carnales. Ista percussus est
esau. Ap̄ls. Ne quis inter vos fornicā-
tor sicut esau perdat primogenita sua.
Carnalis cōcupiscētia abstulit nobis
noblē generationē. qua omēs nascere-
mur innocentes et heredes paradisi.
Concupiscētia carnalis facit nos na-
sci in morte et culpā. et facit nos perde-
re ius primogeniture. Quod figurati-
est Benef. xliij. vbi dicitur: q̄ ruben p̄-
mogenitus iacob p̄didit ius primoge-
niturē: quia cōcubuit cum concubina
patriis. et maculauit stratū eius. Et
ioseph q̄ castissime vixit in egypto: me-
ruit esse princeps fratrum suorū. Pha-
set modo q̄ omnes transgressores legis
percutiunt plagis istis. Sed quis li-
berabit nos a plagis istis? Certe vnus
solus q̄ venit ppter istas plagas amo-
uendas: scilicet christus: qui decem con-
descensiones fecit nobis cōtra decem
plagas. Ad figuratur in libro Regum
vbi dicitur: q̄ sol retrocessit decē gradū
bus: per quos signantur decē cōdescē-
siones filij dei ad hominē. Prima con-
descensio qua dñs condescendit homi-
ni est vsq̄ ad carnem. hic est prim⁹ gra-
dus quo retrocessit sol. Secunda cōde-
scensio ad mortalitatem nram. Tertia
ad necessitatē nostrā: q̄ famem/ sitim/
et frigus passus est. Quarta ad pau-
perem nram: q̄ egenus factus est: non
habens locus ad quē declinaret. Quī-
ta vsq̄ ad tentationē: qñ permittit se ten-
tari. in hoc portauit infirmitatem no-
stram. Apostol⁹. Non habem⁹ pontifi-
cem qui nō possit cōpati infirmitatib⁹
nostris: tentatum autem per omnia et c.
Sexta ad corporis lassitudinē et labo-
rem. Septima vsq̄ ad mentis anxietate-
tem. Barci. xliij. Lepit iesus pauere et
tedere: et dixit. Tristis est anima mea

Beati Bonaventure Sermones.

vsq; ad mortem. Octaua condescensio fuit vsq; ad crucem. et hoc fuit mirabile. Nona fuit vsq; ad mortem. Decima fuit ad carcerem infernalem. Hic sunt decem condescensiones quibus deus cōdescendit hominib; . Sed quare condescendit ad carcerem infernalem? Certe vt in sanguine testamenti educeret victos de carcere et de tenebris: et de umbra mortis. Christus enim per sanguinem testamenti nos liberauit: et educit de morte ad vitam: et de tenebris ad lucem. Debemus igitur modo resurgere ad nouam vitam. et sicut christus resurrexit a mortuis: sic et nos in nouitate vite ambulemus. Christus liberauit nos de manu pharaonis: et introduxit nos in terram repromissionis. Et in signum huius manducauit modo pascha: quia modo liberati sumus. Et ideo debemus celebrare pascha: debemus facere transiitum: et inchoare nouam vitam: et non redire in egyptum. Nullus sit falsus proditor. Ista tria sunt necesse

saria cuiuslibet penitenti: scilicet q; displicent sibi peccatum suum: et paratus sit carere de peccato cum adiutorio spiritus sancti. et q; paratus sit satisfacere pro modulo possibilitatis sue: et proponat nunq; peccatum iterare. psal. Multiplacate sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Et hec est consummatio verborum: per que semper cōfōmari debemus cum christo et refici: vt cum christo perueniamus ad eternam refectionē. Quam nobis et vobis prestare dignetur christus filius dei.

A M E N.

Sunt Sermones de decem mandatis: quos sanctus Bonaventura de ordine fratrum minorum Parisius predicauit ad clericum.

Prologus.

fo. xlviii.

Incipit prologus sancti Bonaventurae in apologiam pauperum aduersus eorūdem calumniantorem.

Summi legistatoris inuolabilis constat definitione sanctū. sic maiestati eterne cultū debitū esse reddendum: quidolorū cultura vitetur. sic redigēdū intellectū creatum in summe pietatis obsequiū: q; nullus falsitati prebeat assensum. sic vacā dum sanctificationi spiritū q; feriet a fuitate carnaliū voluptatū. sic deniq; virtutum deiformiū approbandā esse fecit: dū q; deformantiū viciōz prauitas reprobet. Preterea sicut veritatem fide et mox amore precipuo tubemur desiderare ac querere. sic et errores eidē oppositos summo astrigimur horrore vitare. tantoq; vehemētius: q;to perniciosiores esse p;antur. Quia scripture sacre catholicos tractatores non latuit: mox vt suboriri senserūt peruersorū dogmatū germina. magno studere conatu illorū conuulsioni operā diligētē impedire. ne si i alrū succrescerent. satōnis dñice semina suffocarent.

Pro diebus istis nouissimis quib; euidētiō claritate veritatis euāgelice fulgor illucet: q; absq; pluentiū et tubēntia lachrymarū nequaq; referre valeat? dogmata quoddā pullulasse: tamq; in scripta redactū reperit? q; tanq; fumus ceter et horridus et pureo obfuscatū prouipens. apūsq; solia iusticie splendentib; radia se directe obiciens: euāgelicā mentium hemispherium obsecrare contendit. Ne igit tam perniciofa labes: non sine dei offēsa et glariū discernine dissimulata concreseat. precipue cum calliditate serpenti

na pietatē quandam in superficie prefe rat: reuelanda est facies indumenti ei; vt clare detecta fouea. caute possit euari ruina. Sane quia hmoi fabricator erroris: cum adhuc sit viator vt credimus: corrigi potest per dei clemētiā. sollicitē pro eo interpelland; est christ; vt sue vocis virtute: ac sapientie lumie eius: quam saulo quondā exhibuerat: miseratōis non imemor: et proteruientem deterreat. et sapientē humiliet: et errantem requirat: corrigat et reducat. Et qm meliora sunt vulnera diligētijs q; fraudulētia odiētis oscula: nequa q; pctōrum oleo: adulatōis videt; impingundum est ipsi languidū caput. nec tumidi cordis apostēma palpiandū. q; ponus procacis hois erectam ceruicē oportet dura increpatione ferire. non quidem amari cordis odio: sed trāquille mentis emulatozīa charitate. Ip̄m vero dogma pestiferū ordinato compertit improbare pgressu. vt per modum apologie obiectioni coaptet responsio: et impugnatōi defēsis correspōdeat ex aduerso. Quoniam igitur primo perfectionis euāgelice apicem conatur deicere. dehinc precipitare mentia. tertio euertere fundamēta. tādēq; pauperum christi professionē falsā criminatōib; infamatā abominabilem reddere mundo. quadrupelex in contrariū responsionū est instruenda munio. quarum quilibet triptita sit: iuxta qd extiguit materia. quaten; triangulari huiusmodi armatura euāgelici militis velut veritatis scuto circumdant: contra fulminantiū telorum acumina protegantur inuicti.

Primę responsionis prima particula primūq; capitulū. in quo calūniatoris p;uersa intentio deregitur: et vere cōdescensio: a christi sublimis perfectio declaratur.

Liber libellorum illum calumniosum, cui hoc initium est. *Tibi sibi presumptis assumpserunt quod homines et c.* cum emulatio non sit scientiam fuisse conscriptum, neque sanam continere doctrinam, qui diligenter vult considerare luculenter potest advertere. Primum quidem: quia in defensione illius libri erronei, qui sic incipit. *Ecce videntes clamabunt foris, paucis reuolutis temporibus per sedem apostolicam reprobandi, non absque nota rebellionis est editus, legislatoris spera sententia quam in deuterio sanxit. Si difficile atque ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, venies ad sacerdotes leuitici generis, et sequeris sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbia non lens obedire sacerdotis imperio, quod eo tempore ministrat domino deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille.* Quod si tempore sacerdotum figuratiui pontificis sententia aduersari malum erat: mortis perna mulcandum, multo fortius tempore veritatis et gratie reuelate: qui christi vicario plenitudo potestatis collata esse videtur: nullatenus esse tolerandum, in fide vel moribus eius diffinitioni dogmatizare contrarium: approbando quod ipse reprobatur, reedificando quod ipse destruit, defendendo quod damnatur. Dehinc si quis libri totalis continentiam vigili circumspectione consideret, non sanam: sed potius insanam et impiam diffeminare doctrinam oculata fide perpendet. Nam in primo libro fugam persecutionis et mortis: tanquam actum maxime competentem viris perfectis et sanctis magnis extollit preconijis, abstinentiis vero et ieiuniis tanquam spiritualium medicamentis morborum maxime astruit competere imperfectis. In secundo vero statum operis habentium ostendere nititur omni laude dignissimum, et contra statum nihil

habentium periculosum astruere conatur atque imperfectum. In tertio quoque religionum mendicantium pauperiem et abiectionem Christi potest cavillationum versutis in pugnare moliri. Ex quibus patenter colligitur: quod homini perniciose doctrina non in sedis apostolice: sed etiam sedis dei et agni aduersas aperte. Quod enim sanctum euangelium beatos dicit pauperes, beatos qui lugent, beatos qui esuriunt, beatos qui cum gaudio et desiderio persecutionem patiuntur, ut sic nos ad vitam inducat viam quod ducit ad vitam, hic ecclesiastico dogmatizat perfectos et beatos: qui persecutionem fugiunt, qui ieiunia soluunt, qui redditibus affluunt, qui etiam summis honoribus extolluntur. Quod si sit alienum a saluatoris doctrina nemo christi sciamus ignorat, cum et ipse magister omnium christianus non ad solacia carnis, sed ad supplicia crucis discipulos suos inuocet. Denique qui peruersi fuerit zelus amaritudine motus: qui predictum edidit librum, et libri declarat titulus: *progressus et terminus*. Nam cum aduersus eum scribat qui contra libellum vanarum operum seculum quoddam composuit cuius initium est. *Vanus qui contra omnipotentem erigitur in quo homo totalem intentionem scribens, et continentiam libri: paupertatis eximie perfectio defenditur: astruitur et laudatur.* hic e contrario tituli libello suo premittingit liber hic est contra aduersarium perfectionis christiane et prelatoz et facultatum ecclesie, quasi non possit paupertatis celsitudo laudari nisi in iniuriam christi et ecclesiastice dignitatis, in quo se ostendit vel impium vel ignarum, dum vel scienter innocenti falsum imputat crimen, vel ex inconsideratione propria non aduertit: quod diuersi statim in ecclesia christi commendari possunt laudibus preclatis et proprijs: non tamen diffinis quibus diuersis. Nunquid enim quod commendat virginis aemulacionem aduersari censendus est esse coniugij, aut qui laudem solitudinis aduersari dicendus est cenobitice vite? Certe sancta mater ecclesia quod in laudibus cuiuslibet confessoris pie decantatur, non est inuentus: sicut illi qui conseruaret legem

excessi non propter hoc glorioso detraxit apostolorum chorus: vel candidato exerecitus martyrum: cum quilibet statim suam rogatiui habere de qua potest sine alioz iniuria specialiter commendari. Porro si laus filiorum non diminuit sed amplificat laudem patrum: commendatio spiritualium pauperum potius censenda est exaltatio et glorificatio quam depressio prelatoz. Ex quibus aperte relinquitur prefatum titulum a falsi criminis impositione suspensum originem per quem pauper hostis regis procurare discordium inter patres et filios tutores et orphanos nutritos et alium nos ut sic patronos suorum subsidio destitutos deglutiat inopes: rapiat pauperes: et interficiat innocentes. Quod enim cum pauperes de quorum numero fuit ille contra quem scribitur in ipso sui libri exordio de presumptioe notat: de amore priuato: de sui complacencia iactancia et arrogancia mandata: videlicet quod se preferat Christo: dum in prima sui oris apertione sic ait. *Tantum tibi presumptionis assumpserunt quod homines se ipsos submeritis placetis: ac sua non christi iusticia predictantes: ut cum dicat Christus. Estote imitatores mei sicut et ego christi. ipsi e contrario dicunt. Estote imitatores nostri in quibus non sumus imitatores christi.* Nec namque sunt prima verba ipsi: an quibus aperte declarat quod liber ipse totalis trahit originem ab eo quod est in media cy pater: et i veritate non stetit: quod homicida fuit ab initio: et accusator est fratris. Qui essitales inter ecclesie membra sunt: certe si qui sunt omnino tanquam luciferiana tumescetes supbia ex hac eterna vita delicti sunt. Quod si reperiri nequeat quod non sunt: vel in ventu loquuntur: vel innocentes calumniantur: non attendens illud sapientis. *Qui calumnias egentem exprobat factori suo honorat autem eum qui misere pauperis.* Nec dubium diuina prouidentia id gestum esse quod tali dogmati tale premitteretur initium: ut qui legit agnoscat quod libelli huius conscriptor ut detractor loquitur non ut doctor. Sane quod detractio vitium execrationem inducit. Megonon in registro dicite. Quid aliud detractores

faciunt nisi quod in puluerem sufflant: atque in oculos suos terram excitant: ut unde plus detractiois perficitur inde magis nihil veritatis videatur. Ideo peruersi huius dogmatizant cultor semper dum scribit in petus phisic: et tanquam cecus in foueam ruit. Nam consequenter annexit. *Quid est aliud dicere voluit quod in suis scriptis dogmatizat quod christus dominus aliqua egit: non in summe perfectionis ostensionem, sed in infirmorum seu imperfectorum deprecandem: cuius contrarium aliqui viris perfectis facere licet: non vituperabiliter sed laudabiliter, imo laudabiliter agitur quod omni iustitia.* Hoc est etiam quod pro summo habet errorem: quod tanquam venenum abhorret et respuit: quod christus deus cuius perfecta sunt opera aliquid opus effecerit per quod imperfectis concederetur et infirmis: ac per hoc concederetur homini tanquam rectitudinem perfecte contraria: ab exemplari omnimode perfectionis omnino astruit esse alienam. Quod quibus sufficiens videatur excessum iusticie perfectiorem in christo preteredere: et ideo ad eius laudem pertinere: quod tamen ab ipso actu summe pietatis excludit nihil aliud esse quam fontis melle venas: salutaris vias inique precludere: nec non regis eterni condescensuam clementiam impie blasphemare.

De defensionem igitur veritatis et improbatum errorem eligere disponimus: exemplo dauid quique impudens lapides de torrente reducat sapientie catholicorum doctorum quibus si pia fide veritati assentire voluerit, nobiscum armetur: si autem ut effugere resistere in fronte feriat. Audiat ergo primum quid super psalmi. cii. dicat Augustinus. *Habuit inquit dominus oculos: et dictum est de quibusdam religiosis feminis quod ministrabant ei de substantia sua.* Futurus erat et paulus nihil tale aliquando querens: et oia pumcialibus donans. Sed quod multi infirmi ista questura erant: magis infirmorum personam suscepit christus. Sublimis paulus nunquid et christus? Sublimis christus quod misericordia. Cum enim videret paulum esse ista questurum per-

Beati Bonaventure Tractatus.

uidit ne dānaret questurū: et prebuit
exēplum infirmo. Quā em̄ videret mul-
tos p̄ptos et gaudētes ituros esse ad
martyrium passionis: exultaturos in
ipsa passione: fortes cētenarios: matu-
ros ad hōreum: tamen infirmos quo-
rūdam quos videbat posse cōturbari
vētura passione: ne dēlicerēt: sed poti⁹
volūtatem humanam volūtati creato-
ris coniūgerēt: ipsos personam voluit
suscipere x̄ps in passiōe dicēs. Tristis
est aīa mea vsq; ad mortem. hec Aug.
Quid hoc clarius: quid limpid⁹ con-
tra aduersarium veritatis dici potest?
Non em̄ valet intorqueri ad infirmita-
tem carnis q; ait in oculis et in for-
midine passiōis infirmos personam susce-
pisse x̄pm. Nam et paul⁹ ipse et illi quos
ad passiōem dicit ire gaudētes: quos
etiam ab infirmis h̄mōi in verbo p̄fata
to distinguū: carnis infirmitate cum
essent mortales hōes nequiterūt esse
immunēs. Beatus quoq; Ambrosius. sup
illū saluatoris in Luca. Transfer a me
calce h̄ic. Errant (inquit in hoc loco)
qui tristitiam saluatoris ad argumen-
tum inolite potius a principio q; susce-
pte ad tempus infirmitatis inclināt: et
naturalis sensus cupiunt detorquere
sentētie. Multūq; magis pietatem et ma-
iestatēq; dei: minus em̄ mihi con-
tulerat nisi meū suscepisset affectū. hec
secūs Amb. Et quib⁹ aperte colligitur
q; p̄ter illū generalem mortis horro-
rem: qui cōmunis est oib⁹ tam i passio-
ne gaudentibus q; etiā ceteris: aliquē
affectum suscepit ad condescenden-
dum: non tñ carne: sed etiā mente infir-
mis. Quid sup. abbat. om̄e. xxvij.
Quidē aut. quanta est christi in conde-
scensione diligeſtia: sicut cum comedat
et bibat: cum videatur ex aduerso to-
hami faciens: et hec iudeorū gratia sa-
lutis facit: magis autem oib⁹ terrarū
vniuersi. Quid his clari⁹ dici potest?
In quibus asserit christum condescen-
disse in cibo et potu iudeis: qui vtiq; in-
firmi erāt: non tam carne q; mēte: nam
et infirmitatem carnis ipse iohānes ha-
bebat. Gregorius in super moralū. xij.

super illud. Putas ne mortuus homo
rursus uiuat. Solent inquit iusti i eo
q; ipsi certum sentiunt quasi ex dubita-
tione aliquid proferre: vt infirmos i se
verba transformēt: sed rursus per for-
tem sentētiā dubitati cōtradiciunt:
quatenus per hoc qd dubie p̄ferre cer-
nuntur infirmis aliquaten⁹ condescen-
dant: et per hoc q; certā sentētiā pro-
ferunt infirmos mētes ad soliditatem
trahāt. Q; dum faciūt exēplum nostri
capitis sequuntur: qui passioni propin-
quās infirmitatū in se sumpsit vocem
dicēs. Pater si possibile est transfer ca-
licem hūc a me. Sed vin fortitudinis
ostendens ait. Non sicut ego volo: sed
sicut tu. Iducosq; Grego. P̄ter que pa-
tenter ostēdit condescensionem ad infir-
ma et imperfecta mortalium: non solū
ad mēbra x̄pi fortia pertinere: sed etiā
ad caput. Tandem magister Idugo in
expositione illi⁹ psalmi Bonum est cō-
fidere in dño. sic dicit. Habebat iesus
oculos: et ea que dabātur suscipiebat
cōformās se imperfectis. P̄paulus au-
tem nolebat sumptus accipere de euā-
gelio: sed gratis factus est minister ver-
bi dei: et inuenitur paulus aliquid ma-
ius fecisse q; x̄ps. Christus autē i nume-
ro imperfectorū inueniri voluit: ne p̄-
sumerēt non accipiētes et confunderē-
tur accipiētes: et estimaretur non esse
christianus faciēs quod noluit facere
christus. Idoc catholici doctoris testi-
monio quinto: directe hostis condescen-
sionis christi in fronte percipitur: quo
non solum astringitur q; magister perfe-
ctionis ex cōdescensione oculos habue-
rit: verū etiā q; oppositum huius nō
solum laudabiliter sed laudabilis ha-
bet fieri q; omitti. Et aut hoc cla-
rius elucescat consideratione peruigi-
li attendēdum est q; sicut tripliciter bo-
num dicitur et etiā malū: sic et perfe-
ctum et imperfectum: videlicet in gene-
re: ex circūstātia: et finē. Bonū nāq;
in genere est actus transiēs super ma-
teriam debitā: vt ire ad ecclesiam: da-
re elemosinam. Bonum ex circūstātia
est actus laudabilis: circūstātia q; in-

In Apologiam pauperum.

foli:

formatus: sicut dare elemosinam ser-
uatis debitis circūstātijs circa dan-
tem datum et accipiētem: quātum ad
loca: rēpora: et personas. Et hec duo
bona dep̄uari possunt per alicui⁹ cir-
cūstātie defectum: et maxime p̄pter
inordinatōnem intentionis: vt pote si
quis in dando elemosinam vel ieiunan-
do vel eundo ad ecclesiam: hoc faciat
vt gloriā capiat humanam. Tertiu⁹
autem est bonū finē: quod nullo mo-
do potest esse malum: aut male fieri: si-
cut est opus virtutis ex charitatis ra-
dice procedens. P̄ter hunc etiā mo-
dum tripliciter dicitur esse malū. Ab-
solutum inq; in genere dicitur actus tran-
siens super materiam indebitam: sicut
occidere hōiem. Absolutum ex circūstā-
tia dicitur actus informat⁹ deordina-
ta circūstātia: vt comedere extra ho-
ram. Absolutum finē se sunt illa que mori-
minata cōducta sunt malo: vt mentiri/
fornicari: odire veritatem: approbare
errores. Simili etiam modo perfectū
dicitur tripliciter. P̄fectum nāq; in
genere est actus difficilis et excellens:
sicut est oīs reliquere et intrare religio-
nem. P̄fectum ex circūstātia dicitur
actus difficilis debitis circūstā-
tijs adornatus: vt relinquere diuitias
gaudēter et ad edificationem proximī.
P̄fectum autē finē se est actus diffi-
lis a charitatis sublimitate procedēs:
vt est mot⁹ feruide et extatice dilectio-
nis in deum: vel pure et plene dilectio-
nis ad inimicum. Iuxta hunc etiā mo-
dum imperfectum dicitur tripliciter.
Imperfectum quippe in genere dicit⁹
actus facilis ad quem hūana infirmi-
tas inclinā: sicut fugere mortem: pe-
cuniam possidere. Imperfectū ex cir-
cūstātia dicitur actus informat⁹
circūstātia inclināte ad infirmē iusticie
statum: vt vin facienti dimittere ve-
stem propter fugam maioris iniurie.
Imperfectum autem finē se quod nul-
lo modo potest stare cum perfectione
euāgelica: sicut ducere vxorem: et fu-
gere paupertatem. Quia igitur tam mul-
tiformiter dicat tam perfectum q; im-

perfectum: clarum est q; sicut malum
ex genere potest fieri bonum ex circū-
stātia: vt occidere hominem quia ma-
lescus est: et q; lex iubet: et q; reipubli-
ce confert. et e cōuerso bonum ex gene-
re potest fieri malum ex circūstātia:
vt pote dare elemosinam propter vanā
gloriā. sic et perfectum in genere po-
test fieri imperfectum ex circūstātia:
vt puta sua relinquere modica vt quis
capiat maiora bona eccl̄astica: vel ab
omni actu libidinis carnalis continē-
re propter corporis vitam prolongan-
dam: et e contrario imperfectum in ge-
nere potest fieri perfectum ex circūstā-
tia: vt pote fugere mortem vt quis glo-
riosus et fructuosus et opportun⁹ pa-
tatur pro dño: quomodo fugit christ⁹
et apostolus paulus. Sic et in consim-
ilibus similiter est iudicādum. Et his
patenter liquet quid veraciter de chri-
sti operib⁹ sentiendum est. Nam cū lo-
quimur de x̄pi operib⁹ pōt fieri sermo
de ei⁹ opere interiori vel exteriori. In-
teri⁹ dicim⁹ opus operāō: exteri⁹ op⁹
operatū. Om̄e aut opus x̄pi operāō si
ue interi⁹ est perfectissimū: q; et perfe-
ctissima charitate procedit. et hoc est
opus et actus p̄fectissime volūtatis et
virtutis. Opus p̄o ei⁹ exteri⁹ in se cō-
deratū aliqñ fuit p̄fectū de gñe actus:
vt pote mortis se offerre: vel aīam ponē
bua ponere. aliqñ imperfectū: vt a fa-
cie persequētū fugere: et seipm absco-
dere: et pro amotione calicis exorare.
Verū tamen hoc opus relatum ad x̄pi
charitatem et rōnem et cām quare hoc
faciebat et ad psonā suā efficē p̄fectis-
simum. vñ Bern. in serm. de b. Andrea
tractās illud. Si fieri pōt transeat a me
calix iste. ait. Agnosco in dūce belli pu-
llanīmē trepidationē: agnosco egrotū
vocē in medico: agnosco infirmatē gal-
linam cū pullis: cōsidero charitatem:
stupro dignationem: ex pauesco humi-
litem. Misericors dñs non beari an-
dree robustum sibi sumpsit affectum:
q; non est sanis opus medicus s; male
habētib⁹. et si quem dignatio tāta scā-
daliser: plane meretur audire. An ocu-
s y

luis tu? neq[ue] est q[uod] ego bon[us] sum? Id uic
em odor vite in mortem est. Quid em
magnum fuit dñe iesu si accedēte iam
hora mortis: ppter quā veneras intre
pidus stare: tāq[ue] qui potestate habe
bas ponēdi aiam tuā: et nemo tollebat
eā a te? Aut non lōge glorioſi[us] fuit: q[uam]
quidem totū ppter nos agebas: vt nō
solū passio corporis sed etiā cordis af
fectio p nobis faceret: et quos viuisi
cabat mora tua: nihilomin[us] et trepida
tio robustos: et mesticia letos: et tediū
alacres: et turbatio quietos faceret: et
desolatio consolatos. Id uicq[ue] Bern.
Et hoc ip[su]m est q[uod] dixit Aug. in aucto
ritate superi[us] allegata: q[uod] sublimi[us] ali
quid fecerat paulus q[uam] opus q[uod] fece
rat xps: nec in paulus sublimi[us] chris
to inmo xps sublimi[us] quia misericordi[us].
De ideo dicit q[uod] ipsa condescensio xpi
qua mēbris suis condescendebat infir
mis et imperfectis: ex sublimitate pce
debat perfectissime charitatis. Sicut
em humanam assumēdo naturā in no
stris quidem factus est humilis: sed in
pprijs permansit excelsus: sic ex sume
charitatis dignatione ad actus quos
dam nostre imbecillitati et imperfectio
ni cōfōrmes deprimis: et a summe per
fectionis rectitudine non curuā. Ac
per hoc ver[um] est q[uod] xps perfecta sunt oīa
opa ad ip[su]m relata: ver[um] etiā est q[uod] xps
etiā fecit aliqua opera: infirmos in se
suscipiendo personā: et ad nostra conde
scendēdo infirma et imperfecta. Verū
nihilomin[us] q[uod] eor[um] opposita laudabili
ter possunt fieri: et laudabili[us] est face
re illa pro loco et tempore q[uam] omittēte.
Verum est etiā q[uod] nūq[ue] ex hoc discipu
lus est sup[er] magistrum: q[uia] nullus tanta
charitate ascēdit ad illa fortia quanta
xps cōdescēdit ad ista infirma: et ideo
magister est semper supra discipulum:
xps videlicet supra oē[m] hō[m]em quāti
cūq[ue] perfectum. Id eo oīa si pie et diligē
ter is cui respōdetur sciuisset aduerte
re: nūq[ue] tot cōtra xpi condescensionem
protulisset ineptias. Et nūc si mīa dei
preuēctus: vt per oē[m] modum opam[us]
et suppliciter petim[us] humilitatem di:

scere velit: non alteri conabitur hereti
ce prauitatis crimen impingere: s[ed] pro
prium corrigere ac deplorare studebit
errorem: nisi forte q[uod] auertat deus de
numero sit illo[rum] qui xpi sublimis et hu
milis altam et condescensionem ignora
tes iusticiam: et inflexibilem quēdam
magistro perfectionis attribuētes er
rorem: vere ac pie xpi iusticie cōmūcū
tur esse contrarij potius q[uam] subiecti.

Primę responsionis se
cunda particula: secūdu[m] capitulum
in quo capitalis error circa notifica
tionem perfectionis et imperfectonis
eliditur: et vere perfectionis ex[em]plar:
tas et differētia ipsius ad imperfectio
nem referatur.

Quādo modum aſit conde
scensio[n]is xpi aduersarium
valida doct[ri]n[us] p[er]strauit au
cto[r]itas: nec peruersi eius
dogmatis caput pprie as
sertionis mucro detruncat: dum idē[m]
perfectio[n]is euāgelice oppugnato[r] im
pijs sensib[us] inuertēdo scripturas: et im
peritis sermonib[us] inuoluēdo sentētijs
non solū a veritate dissentit: verū etiā
sibi ipsi cōtradicit. Quāta nāq[ue] sit in se
quentib[us] intellectus puerilitas: quā
tus scripturarum abusus: quāta inuo
lutio sententiarum: quāta repugnā
tia sensuum: quia longum esset explica
ri per singula prudēti lectori sufficere
credimus si aliqua illo[rum] succincte tan
gamus. Siquidem a diffinitione per
fectionis quasi capitale lumen exor
ditum dicit: q[uod] perfectio huius vite est
non vt peccatum non habeamus s[ed] ne
regnet in nostro mortali corpore. Id eo
q[uod] quis sit veraciter et catholice verum
et a sanctis acceptum: q[uia] tamen in hoc
perfectionis euāgelice terminum po
nit: et completum constituit: vera
perfectionis noticia procul esse cōmū
citur. Nam cū oīa hō[m]o ad hoc q[uod] pec
catum in ip[s]o non regnet diuino sit pre
cepto astrictus: oīs igitur hō[m]o tene
retur esse perfectus. Iterum si quāta
cūq[ue] charitas parua ad hoc sufficit: se

cultur q[uod] minima charitas ad p[er]fectio
nis culmen attingit. Quid igitur dicit
Aug. q[uod] charitas meret[ur] augeri: vt au
cta mereatur et p[er]fici? Ampli[us] si p[er]f
fectio est q[uod] peccatum in nobis non re
gnet: igitur imperfectio est q[uod] regnet.
Sed cū peccatum in nobis non potest
regnare nisi cū sumus in peccato mor
tali: oīs igitur imperfectio est pecca
tum mortale. Ad q[uod] absurdū sit et a ve
ritate dissentiat: nemo qui aliquid no
uit ignorat. Dehinc vigilas lector attē
dat qualiter in subsequentib[us] imperfe
ctionem diffiniens sibi ipsi contradicat
aperte. Subdit enī[m] Imperfectio est
citra possibilitatem humane conditio
nis non conformari xpo. Sed hoc po
test esse non solum absq[ue] peccato mor
tali: quia nullus ad hoc tenetur: verū
etiam absq[ue] veniali: in his potissimum
que sunt consilij: et in nostre ponitur
libere voluntatis arbitrio: ac per hoc
omitti possunt absq[ue] vilo peccato: si
cui expresse patet in voto paupertatis
et continentie virginis. Ad autem
subiungit dicens q[uod] a mandatis chris
ti et eius operibus discordare est imper
fectio a qua Apostolus discipulos de
hortatur: non solū a p[re]cedentib[us] dis
sonat: verū etiā repugnātiā in se clau
dit manifestam. Nam discordare a xpi
mandatis semper est peccatum morta
le: discordare vero a chris[ti] operib[us] po
test esse peccatū veniale vel oīno nullū
peccatum. Apparet igitur q[uod] seipsum
nequaq[ue] intellexit: dum in eadem pro
positione duo sibi cōtraria simul inclu
dit. Deinde q[uod] verba inculcans de im
perfectionis notificatiōe subnectit di
cens: imperfectio vite est a regula iust
icie et a vestigijs chris[ti] distorqueri: vbi
chris[ti]um posset in carnem corruptibi
lem imitari: ostendit se non solum veri
tatis intelligētia vacuū sed etiā verbis
veritatis egenum. Verū de verbis eu
ra permodica magis autem discutiē
da verbi sententia et abiicienda tanq[ue]
distorta. Dicit enī[m] q[uod] imperfectio est
distortio a regula iusticie: constat aut

q[uod] iusticia est rectitudo voluntatis: sicut
dicit Ansel. Si igitur est quēdam iusti
cia p[er]fecta quēdam imperfecta sequi
tur necessario q[uod] sit quēdam iusticia di
storta. Ampli[us] si est rectitudo iustia di
stortio etiā in iustia: igitur imperfe
ctio est distortio: imperfectum est ini
ustum. Sequitur ergo si imperfectio
est distortio: q[uod] aliqua iusticia sit ini
usta. Deniq[ue] cū virtus omnis vt ait Au
gustin[us] sit recta ratio: necessario sequi
tur q[uod] distortio sit peccatum. Sit aut
vniuersaliter imperfectio est distortio
sic imperfectio vniuersaliter erit pecca
tum. cum aliqua charitas sit imperfe
cta: consequentia necessaria potest in
ferri q[uod] charitas sit peccatū. Ac per
hoc colligitur ex p[re]missis in notifica
tione imperfectio[n]is p[re]habitas q[uod] iu
sticia sit iniusta: rectitudo distorta: et
charitas vitiosa. Ad maiorem q[uod] im
peritię declarationē paulo post sub
dit q[uod] sapiens magnam asserit esse glo
riam sequi dñm: et quod simpliciter di
ctum est vniuersaliter intelligi. De si
verum est cum velle sequi dñm in ali
quibus suis actibus sit magna p[re]sum
ptio: vt pote in miraculis et iudicijs/
invidijs: et in p[re]uēctis futuris: et cō
similibus: igitur si hoc verbum simpli
citer dictum est vniuersaliter intelligē
dum: aut magna erit gloria sequi dñm
in his ad que aspirare est p[re]sumptuo
sum et imperitum: aut p[er]m[an]ēti[us] p[er]uer
sum iudicium sapiens dixit falsum.
Id uic quoq[ue] dementie et aliam non mī
nozem adiungit dicens q[uod] chris[ti]us ado
lescenti dixit Sequere me. non distin
guens in quibus et qualib[us] sed simpli
citer et magna: vt dicit p[re]sumptio est
velle distinguere vbi dñs non distin
git: quia legislatoris est proprium legē
interpretari quā condidit. In qua qui
dem assertiōe: et ipsi fidei et sanctorum
patrum sententię et etiā sibi met con
tradicit aperte. Nam si vbi chris[ti]us in
sermone proprio non distinguit: nec nos
debemus distinguere: cum dicit. Ita
ter maior me est. errat catholice fidei
g ij

Beati Bonaventure Tractatus:

sensus: quo docetur non ad christi di-
uinitatem, sed ad eius tantummodo hu-
manitatem prefatum verbum esse refe-
rendum. Errant nihilominus sancti qui
christi eloquia explanando et distingue-
do exponunt, et exponendo interpretan-
tur. Errat et ipse qui consequenter in
hoc verbo etiam distinguit dicens quod non
intelligitur de actibus spectantibus ad
graduum et dignitatum distinctionem:
sed de alijs tantum. Verum nec his con-
tentus stultitius subiungit et alias asse-
rens quod dicere deum aliquid precepit
se perfectis non imperfectis error sit ma-
ioremque et res magni periculi: non
attendens quod sacer dicit Hieronymus
contra Iovinianum lib. ij. Dicit enim.
Nunquid omnibus preceptum est ne duas
tunicas habeant: ne cibos in peras in
zona: calciamenta in pedibus: ut vendant
vniuersa que habent et sequantur iesum?
Sed his qui volunt esse perfecti. Alio
quin cur a iohanne baptista aliud mili-
tibus: aliud precipit publicanis. Idcirco
Hieronymus. Quibus patenter ostendit
hanc suam immo scripturarum esse
sententiam: quam hic nouellus doctor
Iovinianus erroneum dogma secutus he-
reticam asserit et periculosam. Sane
quod addit mandatis hominem imper-
fectum non effici: quia mandatum san-
ctum bonum et iustum non operatur
mortem: sed imperfectio mors quedam
est manifeste verum probans per ma-
nifeste falsum: simul superius impu-
dentiam declarat et errorem. Certum
enim est quod mandata nec imperfectos
faciunt nec perfectos: cum tam hi qui
li ad eorum obseruantiam astringantur.
Certum est etiam quod imperfectio a per-
fectione non discrepat: sicut mors a vi-
ta distat. Si enim imperfectio mors est:
aut est penalis: aut culpabilis. Si pe-
nalis: nullus est in hac vita perfectus:
nec etiam ipse christus. Si culpabilis:
sed mors culpabilis est culpa mortalis:
nullus est igitur imperfectus qui non
sit per mortale peccatum vita priuatus.
Quod si dicat mortem quandam dicere cul-

pam venialem: valde improprie loquitur:
nec tamen declinat errorem: quia
si culpa venialis est mors facies imper-
fectum. Et cum non sit maior ratio de
veniali quam de alio: quotiens incidit
quis in veniale peccatum totiens de eius
perfectiois statu. Et iterum: cum
nullus quantuncumque iustus sit omnino im-
munis a venialibus: nullus erit in hac
vita perfectus ea perfectione quam con-
fessit christus: quod est hereticum et da-
mandum. Ad erroris etiam sui cumula-
tionem maiorem subsequenter ammittit
imperfectioem esse quandam claudi-
cationem que sub precepto non cadit
sed sub indulgentia: quemadmodum sua
repetere non est preceptum sed indul-
gentia. Quod est plane falsum: cum indul-
gentia secundum Augustinum in de bono coniugal-
is includit peccatum et repetere sua im-
perfectio sit licitum: sicut. i. ad Cor. vj.
dicit glossa. Infirmis licet sua repetere
etiam mouendo causam ante iudicem.
Idcirco quoque simile est quod quibusdam va-
nis et friuolis interpositis: addidit quod in
novo testamento: etiam quando causa pro-
lis contrahitur matrimonium est indul-
gentia. Cui apte contradicit Augustinus in de bo-
no coniugal. Certe (inquit) dubitare fas
non est nuptias non esse peccatum. Non
itaque nuptias secundum veniam concedit Apostolus
sed illi concubitu secundum veniam concedit:
qui sit per incontinentiam: non solius cau-
sa pereandi sed etiam aliqui nulla causa
pereandi: quem nuptie fieri non cogunt
sed ignosci impetrant. Concubitus enim solus
causa generandi inculpabilis: solus ipse
nuptialis est. hec Augustinus. Ubi inter ipsam
doctorem antiquum et istum nouellum tanta
est repugnantia sensuum et verborum
necesse sit alteri eorum asseruisse falsum.
Si igitur non suam sed egregij doctoris
vult sequi sententiam ne in foveam cadat er-
roris: desinat imperfectioem describere
per distortionem et claudicationem
ut non copellatur ex hoc tamquam distortus
et claudus a veritatis tramite deuiare.
Quod autem subdit christum nulla fecisse opera
tantum imitanda perfectis pro eo quod nequius

In Apologiam pauperum.

Fol. ij.

perfectionem inuidit: quasi non posset
esse gradus et distinctio in exemplis christi
et prophetarum respectu graduum et statuum di-
uersorum in hierarchia ecclesie: nequaquam est
consonum documentis scripture. Nam
christus dicit spiritualiter apostolus. Vobis datum
est nosse mysterium regni dei: ceteris au-
tem in parabolis. Et iterum loquens ad pa-
trem. Abscondisti hec a sapientibus et pru-
dentibus: et reuelasti ea paruulis. Nun-
quid inuidus deus: quod non omnibus sapientie
sue reuelauit arcanum? Constat est autem
quod sicut christus paruulis quod ea capiebant
proponbat eloquia: ita pariter et exem-
pla. Nequaquam igitur ex inuidia sed ex al-
tissima dispensatione sapientie dei diuidit
his dona sua singulis prout vult: quedam
proponit imitanda prelati non subdi-
tis: quedam spiritualibus non alialibus: quedam
perfectis non imperfectis: quedam for-
tioribus non infirmis: sicut expresse pa-
tet i auctoritate premissa Hieronymus. con-
tra Iovinianum. Nec tamen dicimus quod opera
consiliorum et supererogationum illis solis
proponatur qui iam perfecti sunt: quin
potius omnibus qui ad perfectionis culmen
conscendere volunt. Quod quidem tamquam dif-
ficile et arduum non est omnibus paucorum.
Immo ratio illa qua subsequenter cona-
tur asserere christi opera et exempla equali-
ter cunctis esse proposita: quod si aliquid egit
quod tantum imitandum esset imperfectis:
videretur tunc quod debuisset perfecti acci-
pere et cōtentionibus se ingerere: ut hoc
exempla imperfectis preberet nullus est
efficacie sed magne demerite. Namque enim
rationem hanc probabiliter crederet nullus
experientiam carnalis libidinis et concupis-
centie in nostris infirmitatibus suscipi
dis temeritate quadam erronea coequa-
ret. ac si aperte diceret. Si christus conde-
scendit in infirmitatibus humane in actu come-
stionis et fugae pari ratione condescendere
debuisset in actu carnalis libidinis et litis
cōtentione. Alioquin ratio sua non valet.
Et vere non valet: quod non est sile hinc
inde: quod in illis infirmitatibus deiecit non
hic condescendere christum que communiter

respicit naturam lapsam: nec aliquam
habere fedtatem annexam: in alijs pro-
nequaquam. Tandem si quis vigilanter atten-
dat quod finaliter concludit et intendit: pa-
tet aduertit quod seipsum paralogizando
multiplici inuoluit errore. Hic enim. Quod
vult pres perfectiois: sed sua videre
ac distribuere et christum dominum sequi: sicut
ad fundamentum religionis requiritur ne-
cessario quod omnia sua relinquat: sic ad con-
plectum exigit quod sua reliqua christum
imitetur in omnibus iuxta possibilitatem hu-
manam. Immo propter quod non paruus asserit
esse blasphemiam dicere christum in his que
sunt naturam nostram gessit: non in omnibus sed
in alijs imitandum eis potissime quod per-
fecti esse conantur. Verum licet per haec hinc
in suspicie videatur aliquam pretere-
rionem: tamen secundum veritatem rationatio sua
nullum omnino habet vigore sed et conclusio
multimodam continet falsitatem. Non enim
est sile de diminutione suorum: et imitatio
actu christi. Nam diminutione sua actu est
vnius et vniuersalis quod perfectioni non con-
sonat si diminuitur: hoc est secundum partem
et non secundum totum fiat. Actus autem christi sunt
multifones et varij: et quibus in compa-
ratione ad christi personam omnia sunt perfecti: tamen
secundum naturam propriam quidam sunt excellen-
tes: quidam condescendunt: sicut in preceden-
tibus aliquantulum patuit: et subsequenter
patebit. Sane si verum est sicut concludit
quod perfectio dicat vltimam conformitatem ad
christi opera: et imperfectio dissonantiam mul-
ta per omnem modum sequuntur absurda.
Nam cum christus mulieres secum comitantes
et ipsum sustentantes habuerit: sequitur
quod imperfectus fuerit paulus qui hoc re-
cusauit. Cum christus inter homines habitauit:
imperfectus fuerit iohannes baptista
qui relictis turbis solitaria loca quesuit.
Cum christus vinum biberit: imperfectus idem
baptista qui vinum et siceram non gustauit.
Cum christus solus cum muliere locutus
fuerit: imperfectus vir qui a muliere
confortio se elongat. Cum christus mulierem
peccatricem pedes osculatus prebuisset
imperfectus vir qui mulierem contactum
abhoret et vitat. Cum christus diuidere hos

reditatem inter fratres recusauit: imperfectus erit qui iurgantes pro hereditatis diuisione germanos ad pacem et equitatem reducit. Cum xps sciret loculos furi pferuandos conuenerit: imperfectus oia erit q furem dispensatorem expellens fidelem requirit. Cum xps in ipsa sua passione tacuerit: imperfectus oia erit q pro xpo patiens veritatem dicit. Et sic in plurib' alijs pot' inductio fieri: vt in fuga et in comessione et loculis taceamus: que oia tam absurda sunt vt si qd ea conetur defendere non tam videatur errare q infantre.

V autem hec a his similia prudens lector effugiat in conuentione in que is cui respondemus ex inconsideratione deuenit: attendere debet q deceptio hui' duplex extitit causa. Prima causa est q: cum sciret xpm esse oia perfectiois exemplum/modum tamen hui' exemplaritatis nesciuit vel aduertere neglexit. Secunda causa est q: cum clare perpenderet imperfectionem a perfectione desicere/modum tamen hui' defectionis non potuit investigare. Intellegendum est igit q cu xps sit verbum increatum et incarnatum duplex est i eo ratio exemplaritatis: eterne videlicet et temporalis. Eterne inq' fm q est splendor eterne glorie et figura substantie dei patris atq' candor lucis eterne: et speculum sine macula maris: status dei. In quo quidem speculo exemplariter cuncta creata refulcent q a principio cecidit: mundi vsq' in finem ad perfectionem vniuersi tot' tam spualiter q sensibiliter producit. Et fm hoc est xps vt verbum increatum speculum intellectuale et exemplum eterni totius machine mundialis. In quantum aut verbum incarnatum in assumpte humanitatis conuersatione exemplum et speculum est oim gratiarum et virtutum et meritorum: ad cui' exemplaria imitationem erigendum est tabernaculum militantis ecclesie. Iuxta qd Moyses in yllerialiter dictum est. Inspice et fac fm exem

plar quod tibi in more monstratum est. Et quemadmodum ab illo vno eterno exemplari in diuiso tam diuerse manant creaturarum nature et naturarum perfectiones fm variam ipsi summam boni participationem qd perfecte ab vna aliqua creatura capi non poterat: ppter qd et diuersas constituit de' rex species ad vniuersam completionem. sic et a xpo illo incarnato tamq' ab originali principio gratiarum de cui' plenitudine accepimus omnes: et tamq' a speculo in quib' fm multiformitas et sapientie plenitudo et pulchritudo refulget: diuersi status grad' et ordines fm variam distributionem bonorum et varium imitationis modum exemplariter deriuatur: in quib' fm multiformem participationem multimoda xpi perfectio sic distribuitur: vt simul repariatur in oib' nec tamen in aliquo vno solo fm oimode plenitudinis totalitatem refulgeat: sicut quilibet gradus et status pro sue mensure modulo fm plus et minus istiusmodi exemplaris influentiam suscipit: et ad ipsius imitationem accedit. Refulget aut a xpo tamq' a totius nostre salutis exemplari et originali principio actus multiformes. Nam quidam actus in ipso respiciunt sublimitatem potentie: vt super aquas siccis pedibus ambulare: elementa conuertere panes multiplicare: seipm transfigurare: et cetera miracula facere. Quidam sapientie lucem: vt arcana celestia referre: secreta cordium scrutari: et futura predicere. Quidam seueritatem iudicij: sicut vedetes eicere de templis cathedras vendentium colubas euertere: et dura increpatione ferire pontifices. Quidam officij dignitate: vt sacramentum conficere sacratissimi corporis humani imponere et relaxare peccata. Quidam condescensionem miserie: vt latere i persecutione: et epidare et contristari in morte: et pro amotione calicis patrem rogare. Quidam informationem vniuersalem: vt paupertate seruare: virginitate custodire: deo et hominibus seipm subicere: noctes ioratione

peruigiles ducere: p crucis roib' exorare. et morti se summa charitate etiam pro inimicis offerre. Cum igit sex sint hmoi actuum varietates: in his vltimis duntaxat ipm imitari est perfectum. Nam in his que sunt excellentie singularis: est impius et luciferatus fuisse alicui privilegij singularis dono concessum. In his autem que sunt seueritatis et dignitatis est presidentiu et prelatorum. In his q condescensionis: est inferiorum: inq'rum loquimur ad actum extrinsecum. Nequaquam igit vt dogmatizari: summa christiane perfectionis consistit in vniuersali imitatione actuum christi: sed in illorum qui vite perfecte imitatione respiciunt. Et quo apparet q hmoi veritatis ignorantia: prima fuit in eo causa erroris. Quia etiam secunda comitata est videlicet q imperfectione a perfectione rationabiliter non discreuit. dum imprudenter asseruit q imperfectio et perfectio differunt sicut rectitudo et distortio: sicut iusticia et peccatum: sicut puritas et pollutio: sicut gloria et ignominia: sicut vita et mors: sicut sanitas et morbus: sicut incessus et claudicatio. Et quib' magna inconuenientia sequitur et multa: quorum aliqua superius sunt expressa. ppter qd diligens lector aduertat q perfectio et imperfectio non differunt sicut duo: sicut maius bonum et minus bonum: sicut sunt propinquum et longinquum: sicut magis meritum et minus: sicut magis deformis et minus: sicut gloria et sanctitas maior et minor. Quod si intelligitur sit per se notum: ad tollendum tamen omne dubitationis scrupulum: auctoritatibus sanctorum est probandum. Hic enim Ambrosius de officio lib. i. Officium offe aut medium aut perfectum est. Quod eque scripturarum auctoritatibus probare possumus. Habemus eni a dno in euangelio dictum. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Non homicidij facies. Non adulterabis. Nec media sunt officia quibus aliquid deest. ideo sequitur. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes: et da pauperibus. et se

quere me. Idcirco est igitur perfectum officium: qd greci katartisma vocant: quo corriguntur omnia que aliquos possunt lapsus habere. Nec Ambrosius. Et quibus colligitur q medium officium qd est imperfectum: nullum dicit peccatum. cum consistat in obseruantia mandatorum. Idem etiam sup primam propositionem epistolae ad Corinthios. Aliquis temperare voluerunt fideles: vt non solum innocentes sed et gloriosi videantur. Concessa enim preterire virtutis est maxime. Nec Ambrosius. Si igitur vultus innocens. concessa preterire perfectio. constat q imperfectio simul cum innocentia stat. Non est ergo peccatum. Augustinus quoque de bono coniugali. Quid dicitur sum? ad eundem titulum apostoli vocem dicentis. Quid vult faciat. Non peccat si nubat. et si acciperis uxorem non peccasti. et si nupsit virgo non peccauit. Hinc certe dubitare fas non est nuptias non esse peccatum. Non itaque nuptias fm veniam concedit apostolus. Nam quis ambigat absurdissime dicit: non eos peccasse quibus venia conceditur. Nec Augustinus. Constat autem q nuptie non stant cum euangelica perfectione: quia eunuchisari docet christus ppter regnum celorum. Igitur imperfectio non requirit ventam: nec est de se aliqua culpa. Idem etiam in eodem libro. Bonum inquit erat qd fecit maria occupata circa ministerium sanctorum sed melius qd maria soror eius. Bonum suscipere in coniugali castitate laudam: sed tamen et vidue anne bonum et multo magis virginis marie bonum anteponeamus. Bonum erat qd faciebant qui de sua substantia christo et suis discipulis ministrabant: sed melius qui omne substantiam dimiserunt: vt christum dnm expeditiones sequerentur. Nec Augustinus. In quibus luculenter ostendit q perfectum non differt ab imperfectione sicut virtuosum a vicioso. sed sicut maius bonum a minus bono. Idcirco ipm Hieronimus. ad ebediam dicit epistola. Quid autem esse perfectum: et in primo stare fastigio dignitatis: fac qd fecerunt apostoli. Et post. Non vis esse perfectus: sed in tenere gradum

Beati Bonaventurae Tractatus.

virtutis: dimitte omnia que habes. da propinquo. da filiis. nemo te reprehendit inferiora sceptoris. dumodo scias illam tibi iure prelatam q̄ elegerit p̄ma. **I**ducusq̄ Hieronymus. Ecce q̄ patenter ait et a serit q̄ imperfectio que est secundū et inferiora stat. et gradus: nō dicitur quid reprehensibile et peccatum. Idem quoq̄ ad demetriadem ait. **I**bi: habentur mala: precipiunt bona. concedunt media. suadetur perfecta. In duobus prima peccatum omne concludit. reliqua vero in nostra posita sunt potestate. ut aut cū minor gloria iramur cōcessis ac licitis. aut ob maius premiū ea que nobis concessa sunt respuam. **I**dem Hieronymus. Quid his clari⁹ ad propositū dici potest. Quibus quantumcūq̄ tardum ingenium: nisi fortasse fuerit exceptum malicia ob omni prefati erroris caligine non dubitamus posse purgari: maxime si velit advertere: q̄ recentem baptizatus quāq̄ nondū peruenit ad apostolicę perfectionis et meriti: nulla tamen est infectus labe peccati.

Primę responsionis tercia particula tertius capitulū: in quo euangelice perfectionis integritas panditur: eiusq̄ status sublimitas et gradus multiformis aperitur.

Quoniam autē scriptoris intentio non tū debet esse de falsitate reprobatione: q̄ de veritatis refectione sollicita. quaten⁹ erroris tenebrositate depulsa: mentalib⁹ legentium oculis radi⁹ vere lucia infuleat. ideo perfectionis notificatio falsa et erronea tam improbat: cōsiderandū nobis est in quo perfectio consistat. tandemq̄ per quem modū vnus stat⁹ perfectionis alterum in ipsa perfectione transcendit.

Scitū est igit q̄ radi⁹ forma: si nō: cōplemētū: et vinculum perfectionis charitas est ad quā magister omnium legē et prophetas. et persequens vniuersa dei documenta reducit. Ipsa pro charitas triplicem habet statū. Vnum quidem infimū in obseruantia mandatorum legalium.

Secundū vero medium in adimplēione spūaliū cōsiliōrū. Tertium vero summū in perfruitione sempiternalium iocunditātū. Ideo triplex est perfectiois differētia. i. sacra scriptura scripta. Vna quidē necessitatis. de qua in deutero. **I**perfectus eris et absq̄ macula corā dño deo tuo. glo. i. absq̄ macula criminali. Et de hac p̄per in li. de vita contemplatiua. **I**perfecti sunt q̄ volēdo qd̄ deus vult nullis pctis quib⁹ deus offenditur acquiescūt. Secūda est perfectio supererogatiōis. de q̄ in **I**saiah. Si vis perfect⁹ esse vade et vende omnia que habes et da pauperib⁹. Et de hac dicit Hieronymus. ad eliodorū. **I**perfect⁹ seruus xp̄i: nihil p̄ter xp̄m habet. aut si p̄ter ip̄m aliquid h̄s: perfect⁹ nō est. Tercia est perfectio vltimē plenitudinis. de qua sapientia in puerbis. **I**ustorum semita q̄ lux splendēda crescit et p̄cedit vltis ad perfectā diē. diuine vultus fulgidā claritatē. Et de hac aug. p̄mo soliloquio. **E**re perfecta virtus est rōguēda vsq̄ ad finem: quē beata vita consequit. **P**rima igit et secūda perfectio a tertia differūt sicut meritum differt a premio. **A**bscissa quoq̄ a p̄ma differt: sicut distinguit cōsiliū a precepto. **O**mnia pro tā p̄silia q̄ precepta referūt ad charitatis impletionē et obseruantia. quā sic describit ap̄s ad Thimotheū. **C**haritas est finis p̄cepti: de corde puro: conscientia bona: et fide non ficta. innuans triplicem actū charitatis. videlicet declinare a malo: p̄sequi bona. et patiēter ferre aduersa. **I**am p̄pter declinationē a malo dicit de corde puro. p̄pter prosecutionē bonorū dicitur de conscientia bona: p̄pter p̄tolerātiā aduersorū dicitur de fide non ficta. glo. id est non fictili vel fragili. sed p̄tra aduersa forti. **Q**uia vero hic triplex charitatis actus duobus modis ab habitu virtutis egreditur. vel fin legē p̄cepti et obligatiōis necessarie et vniuersalē vel fin legē cōsiliū et obligatiōis spontanee et specialis. et sequēs includit primum. et sup̄addit q̄tū possibilitas viciōis admittit. hūc est q̄ secundū cum p̄-

In Apologia pauperum.

So. lxiij.

Mo dicitur perfectum: primum pro absq̄ secundo q̄ sit quodāmodo perfectū: respectu tamen secundi dicitur imperfectum. sicut dicit Ambrosius in li. de officiis in auctoritate capitulo p̄cedenti p̄posita. **C**ū igit de perfectione euangelica loquimur: fin cōmunē acceptio nem de hac materia intelligimus. **E**t istius modi perfectiois notificationem ex p̄cedētib⁹ colligere possumus. videlicet q̄ ipsa sit conformitas viatoris ad christum: per illum p̄utis habitū: quo supererogatiue declinātur mala: efficiuntur bona: et aduersa p̄ferunt. In his namq̄ tribus partes euangelice perfectionis consistūt. **P**rimo cū ex conuersione inordinata ad triplex bonum cōmutabile. scilicet: interiorius: et inferiorius. omne peccatum trahat originem fin concupiscentiā oculorum: superbiam vite: concupiscentiā carnis. et hec tria vitari habeant non solū q̄tum ad actum et cōsensum. qd̄ sit per virtutes illis oppositas. verūetiam q̄tū ad occasionem. et hoc quidē promotorium sit in merito et expeditō ad salutem. perfectionis magister christ⁹ ad perfecte declinandū concupiscentiā oculorū cōsulit q̄ hec omnia temporalia relinquantur fin illud **I**saiah. Si vis perfectus esse etc. **A**d perfecte autē declinandū superbiam vite suadet q̄ voluntas p̄p̄ia abneget. iuxta illud matth. **Q**ui vult venire post me abneget etc. **A**d perfecte autē declinandū concupiscentiam carnis edocet q̄ omnis expertētia fin actum generatiue potētie abscindatur. sicut inquit illud matth. **S**unt euuuchi qui se castrauerūt p̄pter regnū celorum. qui potest capere capiat. In hac igitur triplici supererogatiua declinatione triplicis originis omnis mali p̄manētem euangelice perfectionis consistere: et sacra scriptura insinuat: et veri doctores astruunt. et sancti patres religionū institutores affirmant.

Secunda vero pars perfectionis euangelice cōsistit in supererogatiua prosecutione bonorum que fin duplicem vitam videlicet actiua et contemplatiua

in duobus consistit. videlicet in cōdescensione ad proximum: et in sursum actiōe mentis in deum. **C**onsistit autē supererogatiua cōdescensio charitatis ad proximum in hoc. vt fin legem iusticie et misericordie amoris signa et beneficia non solū ad amicos. verūetiam ad inimicos largitus benignitate p̄tendat fin illud matth. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos. **E**t post. **E**scote p̄fecti sicut et pater vester celestis perfectus est. **I**per hunc etiā modū supererogatiua sursum actiō mentis in deū in hoc attendit: vt fin legem mentalis mundicie ac pacis per amorem extaticū in diuinos splendorēs et ardorēs: sacra mens deuota sentiat et patiatur excessum. iuxta illud apostoli ad Corinth. **S**ine mente excedimus deo: siue sobrius sum⁹ vobis. **E**t ad **I**saiah. **I**perfectorum est cibus solidus. Tercia deniq̄ euangelice perfectiois portio consistit in supererogatiua p̄p̄ssione aduersi. **Q**ue quidem attendit non solum in hoc vt quis patienter aduersa perferat: cum sibi superuenerint que fin legem dei declinari nō possunt q̄si ad hoc omnes tenentur. verūetiam vt ex seruire diuini amoris magno desiderio illa p̄petet: et cū magno gaudio illa sustineat. fin illud **I**acobi. **O**me gaudium existimate fratres: cū in tēstatiōes varias incideritis. **E**t post. **P**atientia opus perfectū habeat: vt sitis perfecti et integri in nullo deficiētes. **I**dem nāq̄ est cōsummatiō perfectiois et charitatis. iuxta illud. **I**oh. **I**perfecta charitas foras mittit timorem. fin igitur hoc arcas spūalē perfectiois cū inferi⁹ sit tricamera: et bicamerata in medio. i. cubito p̄sumatur: illud sane perfectiois arcanū saluator n̄s monstrauit in semetipso tanq̄ in mōte sublimi. q̄ totū perfectiois est splendor speculū et exemplar. iuxta q̄ ipse testatur in lucā. **I**perfect⁹ discipul⁹ ois erit: si sit sicut m̄s ei⁹. **E**t iō i hui⁹ designationē cū hanc docere ap̄los voluit: in montē p̄scendit. non turbas imperfectas alloquens: sed discipulos suos. quos ad perfectionis culmen exaltare

Beati Bonaventure Tractatus.

decreuerat. Et propterea sex prefata eo
quo dictum est ordine docet. **Primo**
dicena. **Primo** pauperes spūmūit ad per
fectam abdicatōe temporalium posses
sionum. **Secundo** addens: **Primo** mites. indu
cit ad abnegatōe ppriarum volunta
tum et sensum. **Quibus** quis imitatur et p
terius efficitur. **Tercio** subdēs. beati
q̄ lugent: incitat ad fugā perfectā car
nalem voluptatū. **Dehinc** subiūgens.
beati qui esuriūt et sitiunt iustitiam: et
beati misericordes: attrahit ad iustam
piam et cōdescensuā p̄mōrū suppo
sitionem. **Post** hec supaddens: beati
mūdo corde. et beati pacifici. allicit ad
sursum actiōem limpidam in intellectu
et tranquillā siue pacificā in affectu. **Quibus**
ania perfecti viri hierlm confor
mis efficitur: que visio pacis interpre
tatur. **Tandē** concludēs. beati qui per
secutionē patiuntur ppter iustitiā: qm̄
ipsorum est regnū celorum: quasi circu
lum faciens redit ad principū: quia in
hoc vno summa cōplect vniuersorū. ac
per hoc senaria perfectio minoris mun
di in esse reparationis et gratie: directe
correspondet senarie p̄ductioni mūdia
lis machine in esse nature. **Unde** sicut
illorum tria p̄ma p̄tinent ad distinctio
nem. tria sequētia ad ornatū. sic etiam
in his tria p̄ma quasi distinguēdo se
parant aie vites ab vniuersitate malorū
vt esse habeāt purū atq; distinctū. tria
sequentia quasi adornādo eandē redu
cunt in deum: vt habeāt esse decozum
atq; perfectū. **Primo** si descēdatur ad
singulā: tria mira est correspondētia or
dinis tantēq; similitudinis symbolū. vt
illud qd post dixit sex opera dicat. igit
perfecti sunt celi et terra et omnis ornatu
eorū. in ania viri perfecti videat esse com
pletum. **Primo** qd in istar triū p̄mōrum
ope q̄ sunt mūdi fundamēta. et triū se
quentiū q̄ sunt cōplementa. **Tria** p̄ma
ex his cadunt sub voto. **Tria** p̄o sequē
tia sub desiderio. **In** cuius rei testimo
nium beatus pauper p̄p̄archa franciscus
in p̄ncipio regule sue tria p̄ma pponit
vt vouēda tanq; fundamēta dicēs. **Re**
gula et vita frat̄ m̄iorū hec est. s. dñs

nostri iesu christi sanctū euangeliū ob
seruare viuendo in obedientia sine pro
prio et in castitate. **Alia** p̄o tria postmo
dum vt desiderāda p̄nēdat tanq; p̄le
mēta dicēs. **Attendāt** fratres q̄ super
oia desiderare debēt habere spm̄ dñi et
sanctā eius operatōe. **Orare** semp ad
deū puro corde. et habere humilitatē et
patientiā in persecutiōe et in infirmita
te. et diligere eos q̄ nos persequuntur et re
prehendūt et arguūt. **Ab** illa tria tan
git. **Primo** p̄mittit sursum actiōe in deū:
et subiūgit vltimo p̄descēsiōe ad p̄m
mum: interponēs in medio tolerantia
aduersorū. **Igit** in tribus p̄mīs vir p̄fe
ctus crucifigit mūdo. **Tribus** sequēti
bus cōformis efficit deo: vt qm̄ sex aliis
seraphicis a mūdiatib⁹ eleuetur: et in diu
ina feratur. **Primo** inde digne huic paup
culo sacro q̄ perfectiōe euangeliū p̄fe
cte seruauit et docuit. in apparitiōe se
raphica stigmata sua tanq; sigillū ap
probatiū imp̄mit: vt contra finalū tē
porum piculosam caliginē manifestū
nobis in via p̄fectionis ostēderet signū
quo reduceremur in xpm̄ perfecte vir
tutis exemplar et finem. **Et** per hoc do
ceremur ad perfectiōe attingere. si ta
men discamus non alta sapere: sed hu
milibus consentire.

Quoniam autem p̄fectio euan
gelica circa quam modo
sermo versatur: in his que
sunt supererogationis: sit
in precedentibus monstra
ta p̄sistere. ea p̄o q̄ supererogationis sunt
non solum respiciūt dona charismatū.
verū etiam exercitia virtutū: manifeste
colligitur q̄ huiusmodi perfectiō nō si
ne virtuosorum habituum exercitatio
ne possidetur. **Idu** huiusmodi autem exer
citia virtutū supererogantiū: aut sunt
ex mera voluntate absq; obligatōe: tūc
dicūt quandā perfectiōe actionis: et
meriti: aut cum voluntate dicunt quā
dam obligatōe superinductā ex vo
to emisso vel ex officio imūcto. et tūc dī
cūt perfectiōe stat⁹ et foridā. in q̄ videt
quis actib⁹ perfectus non solum est des
idus. verū etiam ad act⁹ perfectiōis

In Apologiam pauperum.

fo. ly.

strictus. **Que** quidē astrictio de p̄fe
ctione non minuit: sed poti⁹ culmen su
perinducit: quia de tēporali facit eter
num dñi nō licet resiliare a voto: et de no
stro diuinū facit non solum actum: sed
etiam voluntatē dedicans deo: totum
illi offert et redigit sub iure diuino. **Quis**
ppriam sacrificat voluntatē: q̄ est imp
ciabile bonū: et maxime char⁹ et intīmū.
offert deo sacrificiū medullarū. ac per
hoc perfectū et integrū: et optimū deo
summe acceptū. **Unde** Aug. tractans
illud ps. Sicut iurauit dñs: votū vo
uit deo iacob. ait sic. **Quid** vouemus
deo: nisi vt sum⁹ templū dei. **Nihil** enim
gratius possum⁹ ei offerre. q̄ vt dica
mus ei qd dicitur in Esa. Posside nos
hēc Aug. Si igitur perfectius possi
det q̄ possidet ad vsum et proprietatem:
q̄ qui quo ad vsum tm̄. p̄fecti se dedi
cat qui deo se offert et quo ad vsum ope
ris: et quo ad arbitriū voluntatis. **Quē**
admodū Anselm⁹ in libro de similitudini
bus per exemplū sensibile patēter ostē
dit in duob⁹. **Quorū** vnus pro tempo
re offert dño arboris fructū sed rennet
propietate. **Alter** p̄o largit vtraq; et
hui⁹ sedi donū et oblationē tanq; libera
lius offerentis: dicit non merito debe
re p̄ferri. **Et** per hoc iuxta hūmā simi
litudinem: opus vouētis: opere nō vo
uentis deo acceptabili⁹ esse demonstrat
pro eo videt⁹ q̄ sit introducta in volun
tatem ex mera libertate necessitas: gra
tiositate obsequij non diminuit: sed cō
summat. **Idē** quoq; scribens ep̄o parti
sensi. et eū redarguēs: q̄ clericū de mo
nasterio sancti martini de cāpis extra
xerat ait sic. Si omnia agenda sunt cum
consilio: cuius magni p̄silio q̄ eius qui
admirabilis: cōsiliarius: de⁹ fortis di
citur: **Ipse** quoq; consiliat ad p̄fectio
nem intentibus: vt omnia relinquāt et
se sequantur. **Ad** cōsiliū magis in mo
nasterio q̄ in alto vite. p̄posito impleri
sancti patres intellexerūt. **Idē** qm̄ gre
go. in regi. scribens. **Desiderio** ep̄o/pro
clerico volente religionē intrare dicit
sic. **Primo** sit ei impedimētū vīa fra
ternitas. magis aut pastoralis admoni

tionē succēdite: vt feruor hui⁹ deside
rii in eo non tepescat. vt qui a turbulen
to secularium turbag tumultu se segre
gans: quietis desiderio monasterij por
tum appetit. **Rursus** ecclesiasticū cu
rarū non debeat tumultib⁹ implicari:
sed in dei laudib⁹ secure permittat li
ber ab his omnib⁹ vt postulat gmane
re. **Bernardus** quoq; in lib. de dispen
satione et p̄cepto. **Audire** inquit a me
vultis: vnde inter cetera penitētie insti
tuta monasterialis disciplina meruerit
hanc p̄rogatiuā: vt scdm baptismā nū
cupetur. **Arbitror** ob p̄fectam mundi
abrenūciatōe: ac singularē excellen
tiā vite spūalis qua p̄eminēs vniuer
sis vite humane gñibus huiusmodi cō
uersatio p̄fessores suos et amatores su
os: angelis siles: dissimiles hominibus
facit. imo diuinā in hoīe reformat ima
ginem: cōfigurans christo ad instar ba
ptismi. dñ per id qd mortificam⁹ mem
bra nostra que sunt super terrā. **Rursus**
xpm̄ induim⁹ cōplantati similitudini
mortis eius. **Idē** etiā astringit glo. super
tricesimū numeroz dicens. **Alij** vouēt
vitulos: alij arieres vel domos nazare
semetipm̄. **Idē** est nazarei votū: quod
est super omne votū. **Filius** enim vel fi
lia: aut pec⁹ aut p̄dū extra nos est. se
metipm̄ deo offerrem⁹ alieno labore: s
proprio placere: perfecti⁹ et eminētius
est omnib⁹ votis. **Et** his omnibus aper
te clarescit: q̄ religionis votum in statu
p̄fectiōis collocat tanq; adminiculā
ad perfecte virtutis exercitiū. **Ad** intel
ligentes p̄fes. in quarto cōcilio toleta
no statuerūt: q̄ liber sit clericis ad reli
gionē ingressus: sic dicentes. **Placuit**
clericos monachorū p̄posito appetē
tes: q̄ meliōrē vitam sequi cupiūt: libe
ros esse debere ab ep̄is ad monasteriorū
ingressus. **Idē** autē q̄ non solum au
ctoitatib⁹ probari potest: sed etiā vni
uersis sanctorū exemplis: qui de clerici
cali statu ad religionē transierūt: adeo
certum est: vt si quis cōtraire voluerit:
non minus videat⁹ desipere q̄ errare.
Si quis autē errore decept⁹: p̄fatis co
nectur obistere: asserendo q̄ perfectius

Beati Bonaventure Tractatus.

sit manere in seculo: q: circa magis difficile virtus consistit: et difficilius est inter multas peccandi occasiones peccata vitare: et mirabilius est hominem in medio flammarum non vi: et victoriosius est inter numerosiores hostium acies: et frequentiores insulas: et maiora bellorum discrimina de hostibus triumphare. Respondebimus non ideo statum maiorem esse proutis: quia minoris est securitatis: nec ideo statum aliquem perfectionis esse iusticie: quia proximus est ruine: nec etiam ideo magis esse perfectum: quia difficilius est in ipso vitare peccatum. Est enim triplex difficultas. Prima, pueniens ex arduitate et nobilitate generis operis: sicut omni se castrare concubitu: omni abrenunciare possessioni: et omni se altare propter deum subijcere voluntati: Et hec absque dubio auget meritum. Iuxta illud Math. Intra te per angustam portam. Ubi gl. Satis angustum est omnia pretermittere: vni solum diligere: vni querere: ad vnum quotidie pulsare. prospera non ambire: aduersa non timere. In his consistit difficultas ratione generis et operis. Maior difficultas angustia reperit in via diuini consilij: quam pauciores inueniunt quia in via diuini precepti: per quam omnes gradiuntur iusti. Unde Hieronymus ad rusticum monachum. Si perfecta sequi desideras exi cum abraham de patria et de cognatione tua: et pge quo nescis. Si habes substantiam vende et da pauperibus: si non habes grandi onere liberat es. Illud xpm nudus sequere. Duplex grande et difficile: sed magna sunt premia. Est et alia difficultas veniens ex viciositate per se agendis: sicut difficilius est diuini auaro dare minuta: quam largo maiora: et superbo se alteri subdere: et gulofo ieiunare: et assueto voluptatibus carnis difficultus continere. Et hoc non auget meritum: sed miseriam. Unde Hieronymus ad eustochium. Soror tua beata etate maior: sed proposito minor. Post acceptum maritum septimo mense viduata est. Qui in felix humana conditio et futuri nescia. Nam et virginis coronam: et nuptiarum perdidit voluptatem. Et quod secundum pudici-

cie gradum teneat: quas tamen illa primo menta singula sustinere estimas cruce spectantem quotidie in sorore quod ipsa perdidit. et cum difficilius experta careat voluptate: minoris continentie habere mercedem. Est et tertia difficultas ex circumstantijs extrinsecus annexis trahens originem. sicut difficilius est abstinere cum apponuntur delicata cibaria: difficilius est bona temporalia continere quando offerunt magna et pulchra: difficilius continere in consortio feminarum. Et hec difficultas per accidens et indirecte auget aliquando meritum. cum virtus inter hec illesa triuphat: sed directe et per se est magis via ad ruinam. et ideo fugienda. Vnde super illud Math. Vines difficile intrabit in regnum celorum. dicit Rabanus. Non aut impossibile: sed difficile. hoc est maxime laboris esse: pecunias habere et in pecunijs confidentes: exutis phylargyrie retinaculis aulam regni celestis intrare. Hec tamen ex hoc inferri potest quod diuites sint pauperibus perfectiores. cum dominus adolecenti diuini consilium dederit ut pauper fieret: si vellet esse perfectus. Repedit igitur ad perfectionem virtutis et meriti difficultas huiusmodi non amplecti: sed fugere. Unde Augustinus de singularitate clericorum. Lubrica spes est que inter foimenta peccatorum se saluari sperat: incerta victoria inter hostilia arma pugnare: et impossibilis liberatio flammis circumdari nec ardere. Idem Augustinus. Qui et consonat Hieronymo. contra vigilantiu. qui statum secularium statum religionis preferre conabatur. Cur inquit pergis ad heremum: videlicet ut te non videamus: te non audiamus: ut tuo furore non mouear: ut tua bella non patiar: ne me capiat oculus meretricis: ne me forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Respondebis. Idem non est pugnare: sed fugere. Sta in acie: aduersarijs armatus obssiste: ut cum viceris coroneris. Fateor imbecillitatem meam. nolo spe pugnare victoriae: ne perdam aliquando victoriam. Si fugero: gladius deuitant si steret: aut vincendum est mihi aut e-

In Apologia pauperum.

fo. lvi.

dendum. Quia necesse est: certa dimittere: et incerta sectari: nulla securitas est vicino serpente dormire. Potest fieri ut me non mordeat: et tamen potest fieri ut aliquando me mordeat. Quod de libidine diximus: referamus ad auariciam et ad omnia vicia que vitantur solitudine. Et ideo viciu frequentias declinamus: ne facere compellamur quod nos non tam natura cogit facere quam voluntas. Idem Hieronymus. Quibus error confutatur vigilantibus: suorum sequacium: eorum videlicet qui statum secularium statum ad perfectionis gradum statum religionis vel preferre vel equare conantur. Aduersus quos et paulo ante permittit. Quia autem asserit vigilantibus eos melius facere qui videntur rebus suis: et paulatim fructus possessionum suarum pauperibus diuidunt. Quia illos qui possessionibus omnibus venditis simul omnia largiuntur: non a me: sed a deo sibi respondetur. Si vis perfectus esse: vende et vende omnia que habes et da pauperibus. Ad eum loquitur qui vult esse perfectus: qui cum apostoli patrem nauiculam et rete dimittit. Ille tamen quem tu laudas secundus aut tertius gradus est. quem et nos precipimus dummodo sciamus prima secundis et tertijs preferenda.

Enig de comparatione perfectionis ad perfectiorem finem preeminet rationem patenter elucet quod aliquis perfectionis modus et status sit eminentior altero. Cum enim se ipsum castrare propter regnum celorum per votum continentie sit perfectum: et certum est quod perfectiori modo sit illud per virginalem continentiam. que fructui comparatur centesimo. Quod per vidualem que per septuagesimum in eadem gelica parabola designatur. Non est ergo contra perfectionis naturam quod de aliquibus duobus que recte dicuntur perfecti in statu vie: vni dicatur perfectus altero: qui et in statu patrie vbi ad ultimam perfectionem beatificati pueniunt. vni alteri finem applicam doctrinam proponit

instar celestium luminum differentium claritate. Attendendum est igitur quod cum perfectionem perfectiori comparamus: potest hoc esse in eodem genere vel in diuersis. Nam sicut ex precedentibus liquet: perfectio superogatio quedam existit in exercitio virtutis. voto religionis: officio prelatioris. Facta ergo comparatione ad simile perfectionis modum: primo finem exercitium virtutis: illa perfectio est preeminetior: in qua radix charitatis pinguior. sublimitas operationis excelior: fraterne edificationis fructus vberior. Quia autem totum huius perfectionis origo sit charitas. multum tamen facit ad eam complementum ipsa operatio. Gregorio attestante qui ait. De dilectione conditoris: lingua: mens et vita requiratur. Nunquam amor dei est octo: sua operatur enim magna si est. si autem operari renuit amor non est. Multum etiam facit genus et nobilitas operis: quia sicut clarum est: aureole premium non debetur habitui virtutis intrinsecus: sed operi prius legato. utpote predicationi: martyrio: virginitati. Multum etiam facit edificatio proximi: cum dicitur dicat viris perfectis. Vos estis lux mundi. Sic luceat lumen vestrum coram hominibus ut videant opera vestra bona. Similiter quod ad votum religionis: illa est perfectio potior: in qua vouetur paupertas altior: obedientia vniuersalior: forma castitatis honestior. Nam ista tria sicut expresse patet et gradus habent: et maius et minus recipiunt. et per hoc tanto in maiora perfectionis statu constituuntur: quanto sublimius vouentur: potissime si hec regularium obseruantiarum instituta comitentur. quibus austerius castigetur corpus: fructuosius edificetur proximus. ac reuerentius colatur deus. Consistit autem castigatio corporis in artitudine vestitum: victualium: et verborum. cum austeritate laborum: vigiliarum: et aliarum afflictionum corporalium. Edificatio vero proximi: in exemplis exhibendis virtutum. Documentis scripturarum. Remedijs sacramentorum. Presidentijs regiminum. Iudicijs

Beati Bonaventure Tractatus.

lustrarum: et beneficiis miserationis. Cultus autem dei in reuerentia ac vigili frequentatione psalmorum: hymnorum: canonicorum spiritualium adorationum: missarum: et aliarum diuinarum officiorum. Idem autem simul reperire in aliquo uno statu religionis precellentius quam in alijs: valde difficile: et fortassis impossibile videbitur diligenter consideranti. Et ideo quibus unum religionis statum alterum precellat in votis substantialibus: non tamen preferri potest in officiis. cum quilibet status aliquid prerogative spiritualis obtineat: quod sancta mater nostra et sponsa Christi ecclesia tanquam vestitu deaurato circumdata varietate decorat: et deiformis efficitur. Per hunc etiam modum secundum officium prelationis excellenter est perfectio in quo eminentior confertur sublimitas ordinis: videlicet ad purgandum: illuminandum: et perficiendum: et onerosior imponitur sarcina laboris in pascendo communi gregem exemplo: propter et temporalis subsidio. Vberior etiam comitatus fructuositas salutis: et in eo qui presidet: et in eis qui subsunt: et in ceteris ad quos presidentis exempla pueniunt. Requirit igitur huius perfectionis eminentior sublimitas ut prelati ecclesie quanto sublimius preest: tanto sanctius viuatur: sollicitius inuigilet: et fructuosius gregem pascat. Si autem comparatio fiat perfectionis ad perfectionem in genere diuerso: quantum ad modum et statum: dupliciter potest intelligi vel presuppositione: vel precise. Si presuppositione sic absque dubio maior est perfectio que attendit secundum exercitium virtutis: votum religionis: et officium prelationis: quam altero modo tamen. Sed si precise comparamus perfectionem religionis aut prelationis ad perfectionem virtutis: nulla prioritas est comparatio in vero esse virtutis. Nam votum religionis sine exercitatione perfecte virtutis non est perfectio: sed peruersio. non perfectio sublimitas sed simulatio equitatis. Officium vero prelationis sine culmine virtutis et meritum non est vera sublimitas: sed defectio non gloriosa excellentia: sed piculosa ruinosa. pro eo quod potentes poterent tormenta.

patientur. et durissimum iudicium his qui prestant fieri. Cum igitur perfectio status sine ratione voti sine ratione officij: sine perfectione meriti pro modica habenda sit. perfectio vero meriti obtineri non possit sine charitate que est donum spiritus sancti et nemo sciat utrum alterum in hoc bono precellat: quia etiam nescit se illud bonum habere: nullus de se alteri in perfectione preferre: quam potest si fiat comparatio personarum in excellenter perfectionis: debent viri quantumcumque perfecti iuxta doctrinam apostoli superiores subynutem arbitrarari. Unde Augustinus de bono coniugali. Non recte inquit comparant homines hominibus in uno aliquo bono. Fieri enim potest ut alius homo non habeat aliquid quod alius habet: sed aliud habeat quod plurius estimandum est. Et paulo post. Melius est habere omnia bona vel minus: quam magnam bonum cum magno malo. quia in bonis corporis melius est habere staturam zachari cum sanitate: quam golfe cum febre. Porro de comparatione statuum religionis et prelationis: meliori saluo iudicio dicere possumus: quod huiusmodi comparatio fieri potest: vel quantum ad ea que sunt de substantia: vel quantum ad ea que sunt de congruentia statuum. Si quantum ad ea que sunt de substantia: sic se habent velut excedentia et excessiva: pro eo videlicet quod ad perfectionem statum religionis necessario requiritur abdicatio proprietatis. Ad quem tamen minime astringuntur prelati ecclesie. sicut patet per 13. regum. 1. et 2. et 3. et 4. et 5. et 6. et 7. et 8. et 9. et 10. et 11. et 12. et 13. et 14. et 15. et 16. et 17. et 18. et 19. et 20. et 21. et 22. et 23. et 24. et 25. et 26. et 27. et 28. et 29. et 30. et 31. et 32. et 33. et 34. et 35. et 36. et 37. et 38. et 39. et 40. et 41. et 42. et 43. et 44. et 45. et 46. et 47. et 48. et 49. et 50. et 51. et 52. et 53. et 54. et 55. et 56. et 57. et 58. et 59. et 60. et 61. et 62. et 63. et 64. et 65. et 66. et 67. et 68. et 69. et 70. et 71. et 72. et 73. et 74. et 75. et 76. et 77. et 78. et 79. et 80. et 81. et 82. et 83. et 84. et 85. et 86. et 87. et 88. et 89. et 90. et 91. et 92. et 93. et 94. et 95. et 96. et 97. et 98. et 99. et 100. et 101. et 102. et 103. et 104. et 105. et 106. et 107. et 108. et 109. et 110. et 111. et 112. et 113. et 114. et 115. et 116. et 117. et 118. et 119. et 120. et 121. et 122. et 123. et 124. et 125. et 126. et 127. et 128. et 129. et 130. et 131. et 132. et 133. et 134. et 135. et 136. et 137. et 138. et 139. et 140. et 141. et 142. et 143. et 144. et 145. et 146. et 147. et 148. et 149. et 150. et 151. et 152. et 153. et 154. et 155. et 156. et 157. et 158. et 159. et 160. et 161. et 162. et 163. et 164. et 165. et 166. et 167. et 168. et 169. et 170. et 171. et 172. et 173. et 174. et 175. et 176. et 177. et 178. et 179. et 180. et 181. et 182. et 183. et 184. et 185. et 186. et 187. et 188. et 189. et 190. et 191. et 192. et 193. et 194. et 195. et 196. et 197. et 198. et 199. et 200. et 201. et 202. et 203. et 204. et 205. et 206. et 207. et 208. et 209. et 210. et 211. et 212. et 213. et 214. et 215. et 216. et 217. et 218. et 219. et 220. et 221. et 222. et 223. et 224. et 225. et 226. et 227. et 228. et 229. et 230. et 231. et 232. et 233. et 234. et 235. et 236. et 237. et 238. et 239. et 240. et 241. et 242. et 243. et 244. et 245. et 246. et 247. et 248. et 249. et 250. et 251. et 252. et 253. et 254. et 255. et 256. et 257. et 258. et 259. et 260. et 261. et 262. et 263. et 264. et 265. et 266. et 267. et 268. et 269. et 270. et 271. et 272. et 273. et 274. et 275. et 276. et 277. et 278. et 279. et 280. et 281. et 282. et 283. et 284. et 285. et 286. et 287. et 288. et 289. et 290. et 291. et 292. et 293. et 294. et 295. et 296. et 297. et 298. et 299. et 300. et 301. et 302. et 303. et 304. et 305. et 306. et 307. et 308. et 309. et 310. et 311. et 312. et 313. et 314. et 315. et 316. et 317. et 318. et 319. et 320. et 321. et 322. et 323. et 324. et 325. et 326. et 327. et 328. et 329. et 330. et 331. et 332. et 333. et 334. et 335. et 336. et 337. et 338. et 339. et 340. et 341. et 342. et 343. et 344. et 345. et 346. et 347. et 348. et 349. et 350. et 351. et 352. et 353. et 354. et 355. et 356. et 357. et 358. et 359. et 360. et 361. et 362. et 363. et 364. et 365. et 366. et 367. et 368. et 369. et 370. et 371. et 372. et 373. et 374. et 375. et 376. et 377. et 378. et 379. et 380. et 381. et 382. et 383. et 384. et 385. et 386. et 387. et 388. et 389. et 390. et 391. et 392. et 393. et 394. et 395. et 396. et 397. et 398. et 399. et 400. et 401. et 402. et 403. et 404. et 405. et 406. et 407. et 408. et 409. et 410. et 411. et 412. et 413. et 414. et 415. et 416. et 417. et 418. et 419. et 420. et 421. et 422. et 423. et 424. et 425. et 426. et 427. et 428. et 429. et 430. et 431. et 432. et 433. et 434. et 435. et 436. et 437. et 438. et 439. et 440. et 441. et 442. et 443. et 444. et 445. et 446. et 447. et 448. et 449. et 450. et 451. et 452. et 453. et 454. et 455. et 456. et 457. et 458. et 459. et 460. et 461. et 462. et 463. et 464. et 465. et 466. et 467. et 468. et 469. et 470. et 471. et 472. et 473. et 474. et 475. et 476. et 477. et 478. et 479. et 480. et 481. et 482. et 483. et 484. et 485. et 486. et 487. et 488. et 489. et 490. et 491. et 492. et 493. et 494. et 495. et 496. et 497. et 498. et 499. et 500. et 501. et 502. et 503. et 504. et 505. et 506. et 507. et 508. et 509. et 510. et 511. et 512. et 513. et 514. et 515. et 516. et 517. et 518. et 519. et 520. et 521. et 522. et 523. et 524. et 525. et 526. et 527. et 528. et 529. et 530. et 531. et 532. et 533. et 534. et 535. et 536. et 537. et 538. et 539. et 540. et 541. et 542. et 543. et 544. et 545. et 546. et 547. et 548. et 549. et 550. et 551. et 552. et 553. et 554. et 555. et 556. et 557. et 558. et 559. et 560. et 561. et 562. et 563. et 564. et 565. et 566. et 567. et 568. et 569. et 570. et 571. et 572. et 573. et 574. et 575. et 576. et 577. et 578. et 579. et 580. et 581. et 582. et 583. et 584. et 585. et 586. et 587. et 588. et 589. et 590. et 591. et 592. et 593. et 594. et 595. et 596. et 597. et 598. et 599. et 600. et 601. et 602. et 603. et 604. et 605. et 606. et 607. et 608. et 609. et 610. et 611. et 612. et 613. et 614. et 615. et 616. et 617. et 618. et 619. et 620. et 621. et 622. et 623. et 624. et 625. et 626. et 627. et 628. et 629. et 630. et 631. et 632. et 633. et 634. et 635. et 636. et 637. et 638. et 639. et 640. et 641. et 642. et 643. et 644. et 645. et 646. et 647. et 648. et 649. et 650. et 651. et 652. et 653. et 654. et 655. et 656. et 657. et 658. et 659. et 660. et 661. et 662. et 663. et 664. et 665. et 666. et 667. et 668. et 669. et 670. et 671. et 672. et 673. et 674. et 675. et 676. et 677. et 678. et 679. et 680. et 681. et 682. et 683. et 684. et 685. et 686. et 687. et 688. et 689. et 690. et 691. et 692. et 693. et 694. et 695. et 696. et 697. et 698. et 699. et 700. et 701. et 702. et 703. et 704. et 705. et 706. et 707. et 708. et 709. et 710. et 711. et 712. et 713. et 714. et 715. et 716. et 717. et 718. et 719. et 720. et 721. et 722. et 723. et 724. et 725. et 726. et 727. et 728. et 729. et 730. et 731. et 732. et 733. et 734. et 735. et 736. et 737. et 738. et 739. et 740. et 741. et 742. et 743. et 744. et 745. et 746. et 747. et 748. et 749. et 750. et 751. et 752. et 753. et 754. et 755. et 756. et 757. et 758. et 759. et 760. et 761. et 762. et 763. et 764. et 765. et 766. et 767. et 768. et 769. et 770. et 771. et 772. et 773. et 774. et 775. et 776. et 777. et 778. et 779. et 780. et 781. et 782. et 783. et 784. et 785. et 786. et 787. et 788. et 789. et 790. et 791. et 792. et 793. et 794. et 795. et 796. et 797. et 798. et 799. et 800. et 801. et 802. et 803. et 804. et 805. et 806. et 807. et 808. et 809. et 810. et 811. et 812. et 813. et 814. et 815. et 816. et 817. et 818. et 819. et 820. et 821. et 822. et 823. et 824. et 825. et 826. et 827. et 828. et 829. et 830. et 831. et 832. et 833. et 834. et 835. et 836. et 837. et 838. et 839. et 840. et 841. et 842. et 843. et 844. et 845. et 846. et 847. et 848. et 849. et 850. et 851. et 852. et 853. et 854. et 855. et 856. et 857. et 858. et 859. et 860. et 861. et 862. et 863. et 864. et 865. et 866. et 867. et 868. et 869. et 870. et 871. et 872. et 873. et 874. et 875. et 876. et 877. et 878. et 879. et 880. et 881. et 882. et 883. et 884. et 885. et 886. et 887. et 888. et 889. et 890. et 891. et 892. et 893. et 894. et 895. et 896. et 897. et 898. et 899. et 900. et 901. et 902. et 903. et 904. et 905. et 906. et 907. et 908. et 909. et 910. et 911. et 912. et 913. et 914. et 915. et 916. et 917. et 918. et 919. et 920. et 921. et 922. et 923. et 924. et 925. et 926. et 927. et 928. et 929. et 930. et 931. et 932. et 933. et 934. et 935. et 936. et 937. et 938. et 939. et 940. et 941. et 942. et 943. et 944. et 945. et 946. et 947. et 948. et 949. et 950. et 951. et 952. et 953. et 954. et 955. et 956. et 957. et 958. et 959. et 960. et 961. et 962. et 963. et 964. et 965. et 966. et 967. et 968. et 969. et 970. et 971. et 972. et 973. et 974. et 975. et 976. et 977. et 978. et 979. et 980. et 981. et 982. et 983. et 984. et 985. et 986. et 987. et 988. et 989. et 990. et 991. et 992. et 993. et 994. et 995. et 996. et 997. et 998. et 999. et 1000. et 1001. et 1002. et 1003. et 1004. et 1005. et 1006. et 1007. et 1008. et 1009. et 1010. et 1011. et 1012. et 1013. et 1014. et 1015. et 1016. et 1017. et 1018. et 1019. et 1020. et 1021. et 1022. et 1023. et 1024. et 1025. et 1026. et 1027. et 1028. et 1029. et 1030. et 1031. et 1032. et 1033. et 1034. et 1035. et 1036. et 1037. et 1038. et 1039. et 1040. et 1041. et 1042. et 1043. et 1044. et 1045. et 1046. et 1047. et 1048. et 1049. et 1050. et 1051. et 1052. et 1053. et 1054. et 1055. et 1056. et 1057. et 1058. et 1059. et 1060. et 1061. et 1062. et 1063. et 1064. et 1065. et 1066. et 1067. et 1068. et 1069. et 1070. et 1071. et 1072. et 1073. et 1074. et 1075. et 1076. et 1077. et 1078. et 1079. et 1080. et 1081. et 1082. et 1083. et 1084. et 1085. et 1086. et 1087. et 1088. et 1089. et 1090. et 1091. et 1092. et 1093. et 1094. et 1095. et 1096. et 1097. et 1098. et 1099. et 1100. et 1101. et 1102. et 1103. et 1104. et 1105. et 1106. et 1107. et 1108. et 1109. et 1110. et 1111. et 1112. et 1113. et 1114. et 1115. et 1116. et 1117. et 1118. et 1119. et 1120. et 1121. et 1122. et 1123. et 1124. et 1125. et 1126. et 1127. et 1128. et 1129. et 1130. et 1131. et 1132. et 1133. et 1134. et 1135. et 1136. et 1137. et 1138. et 1139. et 1140. et 1141. et 1142. et 1143. et 1144. et 1145. et 1146. et 1147. et 1148. et 1149. et 1150. et 1151. et 1152. et 1153. et 1154. et 1155. et 1156. et 1157. et 1158. et 1159. et 1160. et 1161. et 1162. et 1163. et 1164. et 1165. et 1166. et 1167. et 1168. et 1169. et 1170. et 1171. et 1172. et 1173. et 1174. et 1175. et 1176. et 1177. et 1178. et 1179. et 1180. et 1181. et 1182. et 1183. et 1184. et 1185. et 1186. et 1187. et 1188. et 1189. et 1190. et 1191. et 1192. et 1193. et 1194. et 1195. et 1196. et 1197. et 1198. et 1199. et 1200. et 1201. et 1202. et 1203. et 1204. et 1205. et 1206. et 1207. et 1208. et 1209. et 1210. et 1211. et 1212. et 1213. et 1214. et 1215. et 1216. et 1217. et 1218. et 1219. et 1220. et 1221. et 1222. et 1223. et 1224. et 1225. et 1226. et 1227. et 1228. et 1229. et 1230. et 1231. et 1232. et 1233. et 1234. et 1235. et 1236. et 1237. et 1238. et 1239. et 1240. et 1241. et 1242. et 1243. et 1244. et 1245. et 1246. et 1247. et 1248. et 1249. et 1250. et 1251. et 1252. et 1253. et 1254. et 1255. et 1256. et 1257. et 1258. et 1259. et 1260. et 1261. et 1262. et 1263. et 1264. et 1265. et 1266. et 1267. et 1268. et 1269. et 1270. et 1271. et 1272. et 1273. et 1274. et 1275. et 1276. et 1277. et 1278. et 1279. et 1280. et 1281. et 1282. et 1283. et 1284. et 1285. et 1286. et 1287. et 1288. et 1289. et 1290. et 1291. et 1292. et 1293. et 1294. et 1295. et 1296. et 1297. et 1298. et 1299. et 1300. et 1301. et 1302. et 1303. et 1304. et 1305. et 1306. et 1307. et 1308. et 1309. et 1310. et 1311. et 1312. et 1313. et 1314. et 1315. et 1316. et 1317. et 1318. et 1319. et 1320. et 1321. et 1322. et 1323. et 1324. et 1325. et 1326. et 1327. et 1328. et 1329. et 1330. et 1331. et 1332. et 1333. et 1334. et 1335. et 1336. et 1337. et 1338. et 1339. et 1340. et 1341. et 1342. et 1343. et 1344. et 1345. et 1346. et 1347. et 1348. et 1349. et 1350. et 1351. et 1352. et 1353. et 1354. et 1355. et 1356. et 1357. et 1358. et 1359. et 1360. et 1361. et 1362. et 1363. et 1364. et 1365. et 1366. et 1367. et 1368. et 1369. et 1370. et 1371. et 1372. et 1373. et 1374. et 1375. et 1376. et 1377. et 1378. et 1379. et 1380. et 1381. et 1382. et 1383. et 1384. et 1385. et 1386. et 1387. et 1388. et 1389. et 1390. et 1391. et 1392. et 1393. et 1394. et 1395. et 1396. et 1397. et 1398. et 1399. et 1400. et 1401. et 1402. et 1403. et 1404. et 1405. et 1406. et 1407. et 1408. et 1409. et 1410. et 1411. et 1412. et 1413. et 1414. et 1415. et 1416. et 1417. et 1418. et 1419. et 1420. et 1421. et 1422. et 1423. et 1424. et 1425. et 1426. et 1427. et 1428. et 1429. et 1430. et 1431. et 1432. et 1433. et 1434. et 1435. et 1436. et 1437. et 1438. et 1439. et 1440. et 1441. et 1442. et 1443. et 1444. et 1445. et 1446. et 1447. et 1448. et 1449. et 1450. et 1451. et 1452. et 1453. et 1454. et 1455. et 1456. et 1457. et 1458. et 1459. et 1460. et 1461. et 1462. et 1463. et 1464. et 1465. et 1466. et 1467. et 1468. et 1469. et 1470. et 1471. et 1472. et 1473. et 1474. et 1475. et 1476. et 1477. et 1478. et 1479. et 1480. et 1481. et 1482. et 1483. et 1484. et 1485. et 1486. et 1487. et 1488. et 1489. et 1490. et 1491. et 1492. et 1493. et 1494. et 1495. et 1496. et 1497. et 1498. et 1499. et 1500. et 1501. et 1502. et 1503. et 1504. et 1505. et 1506. et 1507. et 1508. et 1509. et 1510. et 1511. et 1512. et 1513. et 1514. et 1515. et 1516. et 1517. et 1518. et 1519. et 1520. et 1521. et 1522. et 1523. et 1524. et 1525. et 1526. et 1527. et 1528. et 1529. et 1530. et 1531. et 1532. et 1533. et 1534. et 1535. et 1536. et 1537. et 1538. et 1539. et 1540. et 1541. et 1542. et 1543. et 1544. et 1545. et 1546. et 1547. et 1548. et 1549. et 1550. et 1551. et 1552. et 1553. et 1554. et 1555. et 1556. et 1557. et 1558. et 1559. et 1560. et 1561. et 1562. et 1563. et 1564. et 1565. et 1566. et 1567. et 1568. et 1569. et 1570. et 1571. et 1572. et 1573. et 1574. et 1575. et 1576. et 1577. et 1578. et 1579. et 1580. et 1581. et 1582. et 1583. et 1584. et 1585. et 1586. et 1587. et 1588. et 1589. et 1590. et 1591. et 1592. et 1593. et 1594. et 1595. et 1596. et 1597. et 1598. et 1599. et 1600. et 1601. et 1602. et 1603. et 1604. et 1605. et 1606. et 1607. et 1608. et 1609. et 1610. et 1611. et 1612. et 1613. et 1614. et 1615. et 1616. et 1617. et 1618. et 1619. et 1620. et 1621. et 1622. et 1623. et 1624. et 1625. et 1626. et 1627. et 1628. et 1629. et 1630. et 1631. et 1632. et 1633. et 1634. et 1635. et 1636. et 1637. et 1638. et 1639. et 1640. et 1641. et 1642. et 1643. et 1644. et 1645. et 1646. et 1647. et 1648. et 1649. et 1650. et 1651. et 1652. et 1653. et 1654. et 1655. et 1656. et 1657. et 1658. et 1659. et 1660. et 1661. et 1662. et 1663. et 1664. et 1665. et 1666. et 1667. et 1668. et 1669. et 1670. et 1671. et 1672. et 1673. et 1674. et 1675. et 1676. et 1677. et 1678. et 1679. et 1680. et 1681. et 1682. et 1683. et 1684. et 1685. et 1686. et 1687. et 1688. et 1689. et 1690. et 1691. et 1692. et 1693. et 1694. et 1695. et 1696. et 1697. et 1698. et 1699. et 1700. et 1701. et 1702. et 1703. et 1704. et 1705. et 1706. et 1707. et 1708. et 1709. et 1710. et 1711. et 1712. et 1713. et 1714. et 1715. et 1716. et 1717. et 1718. et 1719. et 1720. et 1721. et 1722. et 1723. et 1724. et 1725. et 1726. et 1727. et 1728. et 1729. et 1730. et 1731. et 1732. et 1733. et 1734. et 1735. et 1736. et 1737. et 1738. et 1739. et 1740. et 1741. et 1742. et 1743. et 1744. et 1745. et 1746. et 1747. et 1748. et 1749. et 1750. et 1751. et 1752. et 1753. et 1754. et 1755. et 1756. et 1757. et 1758. et 1759. et 1760. et 1761. et 1762. et 1763. et 1764. et 1765. et 17

tuas tranquillitas imperturbata seruat.
Hoc autem precipuum locum tenere deside-
riū passionis et mortis. p. noie dñi nostri
iesu xpi: ipse nobilis christiani exercit
dux aplos paulus euidet ostendit: cū
ad illud dicit. Curramus per patientiam
ad propositum nobis certamen: aspicientes
in auctore fidei et consummatione ieiunium:
q. ppositu sibi gaudio crucem sustinuit
confusione cōcepta. vbi glo. Succincti
et expediti curramus sine dubitatione ad
certamen martiriū: aspicientes i aucto-
rem fidei: qui scz oia bona terrena con-
tēptis et cōtēdenda mōstraret: et oia ma-
la terrena sustinuit que sustinenda preci-
pebat: ut nec illis timeret infelicitas. Et pau-
lo post. Vincit est q. infirmitatū vincu-
la soluit: mortuū est q. mortuos suscita-
uit: amor itaq. ei? illa patiamur. hec
B. lo. Ad hec q. idem Aplos suo nos
hortat exēplo ad Loy. scribēs. Ego in
quit libētissime impēdar et superimpē-
dar: ego ipe p. aiab? vris. Vbi glo. p. der-
fecta charitas hec est: ut q. parat? sit
etiā pro fratrib? mort. Sed nūqd mor-
ti nāscit tam p. ius pfecta est: imo ut
p. ias nāscit. Cū enī fuerit nara nutri-
tur: cum fuerit nutrita roborat: cū fue-
rit roborata perficit: cū ad pfectionem
peruenit: dicit. Cupio dissolui et esse
cū xpo. hec B. lo. p. der que patēter col-
ligitur q. pfecte charitatis act? est sui
corpore dissolutioem et mortē appete-
re: et exēplo ipsi? Aplos dicētis ad p. hil.
Cupio dissolui et esse cū xpo. Vbi glo.
Sūt quidā hoies imperfecti q. cū patiē-
tia moriūtur: et sunt qdā hoies pfecti
q. cū patiētia viuūt. Qui enī desiderāt
istā vitā: cū venerit illis dies mortis lu-
ctātur aduersum se ut sequatur volūta-
tem dei: qui p. desiderat sicut aplos dis-
solui et esse cū xpo: non patiēter mori/
sed patiēter viuere et delectabiliter mori-
tur. Vbi passim appropinquas exulta-
bat et gloriabatur: dicens. Bonū certamen
certauit. et. hec B. lo. Ecce q. nihil cla-
rius ad ppositū pōt adduci: cū ex p. se
dicat pfectionem charitatis cōsistere in
desiderio mortis. Et p. dicit et hōc p. m.

necessaria rōne concludi. Si enī amos
ut dicit Dionys. est vis vinitiva: et si hec
locutio est vera p. se: necessario sequitur
q. pfect? dei amor pfecte inclinatur amā-
tem ad omne illud q. p. conueniēt? intus
minus et celer? amato possit vniri: si nō
chil est quod magis disponit ut celer?
et intus? spūs hois in statu mortalita-
tis existēs vniat? inmortali et impassibili
deo: q. sustinētia mortis illate propter
honorem dei. Necesse est igit pfecte
amātem hoc desiderare anteq. illud ob-
tineat: et cū obtinuerit pfecte letari.
Unde et de aplis dicit q. ibant gaudentes
a cōspectu cōcilij: qm digni habiti sunt
p. noie iesu cōmelliam pati. Ipe etiā
amor ut dicit l. d. v. vis est trāsforma-
tiua. Qui igit xpm pfecte amat: pfecti-
pua mētis affectu eidē cōfigurari per-
optat: in his potissimū que diuina lex
dictat. Sed cōfiguratio ad xpm pfecti-
pue saluādis pueniēs i statu pntis mis-
erie attēditur fm assimilationem i pas-
sione et morte. Petro attestāte qui ait.
Christus p. nobis passus est: vobis reli-
quēs exēplū ut sequamini vestigia ei?
Ildoc igit est ad q. inclinatione pfecti-
pua pfecte charitatis ardor inflammat.
Iuxta illud l. an. Fortis est v. mors di-
lectio: dura sicut infernū emulatio: lā-
pades ei? lāpades ignis atq. flāmarū.
Idem nihilomin? amor ut dicit Richar.
est vis liberaliter diffusiva. Vbi igitur
pfect? est amor: ibi et perfecta diffusio:
vel actu si oportunitas adest: vel si nō
adest saltē desiderio pleno. Cū igit tra-
ditio sui in mortē pro alio: amor sit
diffusionis p. maxime necesse est perfe-
ctum charitatis amorē ad id aspirare.
Iuxta illud qd habet in Johā. Māto-
rem hac dilectionē nō habet ut aiam
suā ponat q. p. amicis suis. Māto-
rem itaq. p. xpo desiderare: mortē se p. xpo
exponere: et in mortis agone gaudere/
act? est charitatis pfecte. Porro mor-
tem fugere act? est imperfectiois q. m.
in se est. p. dicit ad pfectionem reduci
p. circūstātiā supadditā sicut p. determi-
nati est supra: ut pote cū q. hoc facit
ut se referret ad gloriosem et iūphumū

sicut fugit Aplos. vel cū id agit ad pre-
bendum infirmis spei solatiū: ne dum
morte imminēte trepidare se sentiūt in
desperationē labātur. Et hac rōne fu-
gisse credēd? est xpo: nō ex vehemētia
timoris s. ex benigna cōdescensione p. se
etissime charitatis. Iuxta qd dicit Au-
gu. sup. Joh. omē. xxvi. Firmissimi sūt
christiani si qui sunt q. nequaquā morte
imminēte turbātur. Sed nūqd xpo fir-
miores? Quis hoc insanius dicit?
r. Quid est q. ille turbat? est nisi q.
infirmitas in suo corpore. i. in ecclia: sue
infirmitatis volūtaria assumptio cōfo-
latus est: ut si qui suoz morte imminen-
te turbāt? ipm i spū intueat? ne hoc ip-
se putātes reprobos peiore desperatio-
nis morte abhorbeat. hec Aug. Qui
bus luce clari? ostēditur q. in passione
trepidare q. sit imperfectū nullā tñ
in xpo cōdescēdere impfectionē ponit
s. in eis solū quib? ipse cōdescēdit. Sicut
etiā de fuga sup. illud Joh. vij. Non enī
volebat i iudeā ambulare: astitit esse
sentiedū. Futurū inqt erat aliqd fide-
lis abscederet se ne a persecutorib? inue-
niret? et ne illi p. crimine obiceret lāti-
bulis: p. cessit i capite qd in mēbris cō-
firmaret. Idem qd sup. illud p. lo. nō
ad usq. iusticia cōuertat? iudiciū.
Infirmitas inqt in se p. figurās dñs. i.
infirmitas psonā gerēs: illisq. cōpatiēs
ait. trāseat a me calix iste. Nō enī time-
bat dñs pati tertīa die resurrecturus:
cū arderet paul? dissolui et esse cū xpo.
Certū est aut q. paul? habebat infirmi-
tatem carnis. Non igit infirmis carne
xps exēplū prebuit: s. infirmis spū con-
descendit. Iduic aut veritati tam clare
is cui rñdem? multipliciter conat? obli-
tere. Et enī ut veritatis ignar? absur-
dum reputat q. xps impfectis cōdescē-
derit i aliquo actu: ostendere nitit? q. fu-
gere mortē sit de sua rōne pfectū: p. eo
videlicet q. a xpo precipit? et q. i vris
pfectis inuenit. Vbi nō primā rōnem
nulli? esse vigoris ex hoc colligere pos-
sumus: q. sicut pceptū pfectionem nō
efficit: sic nec impfectionem tollit. Si
aut impfectionem tolleret: q. cūq. tenere

tur ad pcepti obseruatiā: tenere ad
pfectionem implendā. Et cū sit manife-
stissime incōueniēs cōstat q. frustra la-
borat ostendere q. fugere sit pfectū per
euāgelij: per pelagiū papā: et p. thas-
nastiū: cū euāgelice pfectionis culmen
ex superogatione manet diuini cōsiliij/
non ex obligatione pcepti. Insuper
et illud mādātū de fugiēdo a facie p. se
cutoz: intelligi habet in casu sicut i. R.
banus dicit sup. p. bat. et glo. l. d. de inqt
ad illud ipse p. tiner? quo dictū est: in viā
gētū ne obieritis: et i ciuitates samari-
tanor? ne intraueritis: q. pfectionem
nō debeāt timere s. declinare: ut tribu-
lationis occasio sit euāgelij seminariū.
Si ergo in hoc casu intelligit? nihil ad
ppositū suū valet. Si aut simpliciter
intelligit? sicut insinuat? non modicū er-
rat: q. tunc quicūq. volūtarie mortē se
exponeret cū latere vel fugere posset/
peccaret mortaliter faciēs contra dñi
iustitiā. Et si vey est beatissimi marty-
res petrus: paul? andreas: laurēt? se-
bastian? tyburti? vincēt? et cōfiteat?
q. se vltro psecutorib? tradiderūt: digni
nō essent glia martyz: s. ignominia pre-
varicatorz. Māgne igit fuit demētie
vniuersaliter affirmare q. sancti marty-
res fugerūt: et cū inueniebātur marty-
rio se subdebāt. Nam hoc ex p. se vero-
gat pfectioni scdōz martyz: q. quilibet
quācūq. imperfect? quādo non pōt
latere/teneretur seipm martyrio subde-
re: ac p. hoc dum actui fugiēdi falsam
quādam pfectionem attribuit? pfectis
xpi martyrib? veram tollit. Alia quoq.
ratio qua conatur p. bare q. fugere nō
sit imperfectum: q. viri perfecti fuge-
runt dupliciter deficiūt. Primo q. non
omne qd viri perfecti faciūt est ex hoc
ipso pfectū. Nam sicut iacob: dāuid/
vrias: et mathatias fugerunt quos in-
troducūt ad fuge cōmēdationem: ita
etiā habuerūt v. lores: p. prietates pos-
sessionum: que tñ sese cū euāgelica pfe-
ctione nō cōpatiūtur. Dehinc q. ut su-
pra mōstratū est: actus q. de suo gē-
re est imperfect? per aliquā circūstā-
tiam: quā charitas pfecta illi adhuc
l. ij.

pōt esse pfecti: et ideo non rōne acti sed
rōne circūstātie scilicet viroz in operib?
hūmōi pfectio pmedat. pptererea sicut
nō sequitur qd occidere hoīem sit bonū
atq; perfectū: qd phūices et mathathias
ex pceptō occidit laudatur: sic et rōnes
quas multiplicat nū recte concludit.
Bū tñ pōt inferri qd si scilicet viri aliqd lau
dabiliter fecerunt: illud fieri pōt p loco
et p tpe ab ipso pcepto: sicut sacer Athana
sius pbare videt et intēdit. Nec tñ ex
hoc seq; qd sit pfectū nisi pariter inclu
datur qd imperfectio pcepti includit: sicut
hic puer se dogmatizat. Ad qd superi?
improbatur est: hic pmedasse sufficiat.

Sine distinctio quā subiūgit
de modis fugiendi: qd de se
conat pfectos asserere: ac
multipliciter per exempla cōmē
dare: nō veritatis dilucida
tionem tribuit mētib? legentib?: qn poti?
erroris caliginē nisi sollicita circūspe
ctione caueat. Distinguit nāq; sex mo
dos fuge. Quoz primus ut dicit est ex
mētis perversitate. Scdus est ex mētis
ignavia et timore servili. Tertius est ex na
turali rōne. Quartus est ex humilitate
mētis. Quintus est ex circūspecta prudē
tia. Sextus ex abūdati mīa. In quoz
modoz explicatōe multa videt absur
da dicere. Loquens enī de scdo modo
dicit qd fugere ex ignavia est ex timore
servili: sicut fugerūt filij israel in dieb?
saūlis. subditq; qd xps hoc modo mor
tem nō timuit: s; fieri phibuit. Et pau
lo post. hūc fuga imperfectis cōpetit.
In his autē pbs ostēdit sep oīa theolo
gice veritatis ignā. Prio qm ad si
gnificatiōem pboz: hoc qd dicit filios
israel fugisse philistim ex timore servi
li. Timor enī servilis cū sit donū spūssā
cti: nō docet fugere corporalia bella s;
spūalia pēta. Scdo ostēdit se nescire pō
dua mīa: cū dicit hūc timorē esse phi
bitū. et post subiūgit qd cōpetit impe
ctis. Et hoc enī sequitur qd aliqd idem
sit gñaliter phibitum: et aliqd perso
nis indultum: et itez qd imperfectis sit in
dulta trāgressio mādator. Ad qd cō
tinet ptradictiōem implicatā ab omni

profus rōne discordat. De tertio vero
loquens fugiendi modo dicit qd est ex
quodā naturali timore: et qd hic fugiē
di mod? cōpetit viris pfectis: sicut mox
si helie helysco: et vie. Et hec fuga vi
dicit nullā operatū imperfectiōem: et hūc
ut asserit xps assumpsit. In qbus pbs
duo implicat: quoz vnū est falsum: al
ter pbs blasphemia. Quāq; enī timere
mortē sit naturale: fugere tñ est volūta
rium. Et quis pfecta charitas non ex
cludat oīno timorē naturālē: excludit
tñ illi? dominū quo timet? in fugā cō
uertit. vñ Beda sup illud ihero. Reli
cta sindone fugit. Ad plus ceter? dñm
amauerit indicat: qd alijs fugiētib? se
qui dñm nō omisit: nōdū tñ pfectiōem
habuit qd vel territ? fugere potuit. In
qd patēter ostēdit qd fugere ex timore
mortis nō stat cū pfectiōe charitatis.
Nec obstat pbs glo. sup illud ioh. Ali
te cūget: quā vñ qd hūmō affectus adeo
naturalis erat vt nec cū ppetro senect?
abstulerit: cū tñ pfect? cer: p eo qd aliū
est timere: aliū est timore fugere: sicut
in eadē glo. quā ipse fraudulēter petru
cat: imediate subiūgit. S; quārcūq;
ut sit molestia mort? vīcat eā vis amo
ris. Cōstat qd amoris vi superat timo
rem nequaquā fugim?. Fuga igit ex timo
re mortis nequaquā stare pōt cū pfectiō
ne charitatis. vñ Aug. in or. oīe. ead.
Amor xpi se o qd pascit oues ei?: in tam
magnum debet vñ talēq; crescere ardo
rem vt vincat etiā mortis naturālē ti
morē: quo mori nolum? etiā qn cū xpo
vivere volum?. hec Aug. Ex qd cō
cluditur qd fuga hūmō stare non pōt cū
pfectiōe charitatis: que hūc timorē
exuperat ne timentē in fugā cōvertat.
Dicere igit ex hoc timore xpm fugisse
nō est aliud qd ipm blasphemare: cū ex
hoc sequat qd i ipso fuerit amor natura
lem timorē non superas s; ab ipso supe
ratus: ac p hoc non pfecte stabilitē sed
vacillans et imperfect? Aduertat igit
qds hec legent? qd fuge pueniēti ex na
turali timore mortis pfectionem attri
buere: simulq; asserere xpm hoc modo
fugisse: nihil aliū est qd xpm dūcē iam

prostratum ab hostib? dicere: et vnuer
sum ipm exercitum ad fugam puocā
re. Nullus enī in fugam mortis timore
cōuertit? nisi timor hūmō in eo dñetur.
Quāq; hoc vt asserit pfectum est: ex oīs
hoc naturali timore viget: nō aliud
restat fm hūc pphanam doctrinā nisi
oīs in fugā cōvertatur. Nulla igitur
erit i fugiēdo differētia pastoz et mer
cenariz: cū vterq; pariter habeat natu
ralem timorē moriēdi. De quarto p
differētia addit qd fugere ex humilita
te mētis quā homo. ppiā infirmitatē
cognoscit: et ad mortē sustinēdā hu
militer se imperfectū cre dicit: cōpetit vi
ris pfectis. Nam hoc modo vt ait fu
git petrus a facie neronis: et in dei pfe
ctiones antioch: et anachorete psecu
tiones deciz et valeriani. Et post subdit
qd hūc fugā docuit xps: et exēplo con
firmat: et est imitanda pfectis. hūc
autē qd diligēter cōsideret: scribentis
imperfectiam manifeste perpēdet. Nam
primū exēplū de petro est falsum. Si
enī petrus vt dicit se reputabat imper
fectum ad martyriū: pari rōne et quili
bet christian? Si igit ex hac cōsidera
tiōe fugere perfectū est: quilibet oīno
diz fugere: nullusq; ad passionem tūq;
ad rem ppias vires trāscēdētē aspī
rare. Ex quo etiā illud inferat qd p
sumptuosus fuit ille seruor scilicet qd cor
de intrepido ad tormenta ferebantur.
Scdū autē exēplū est in se ambiguum
et impertinēs ad ppositum: qd non cō
stat iudeos illos ex humilitate fugisse:
nec ad pfectionis exēplū eoz fuga po
test assūmī: qd materiali gladio ppiam
tuebatur salutem: et aduersarios qn li
bi facultas aderat psequēbā ad mor
tem. Exēplum pto tertiu de anachore
tis: vbi allegat auctoritatē hieronymi
p fuga pauli ppiū heremite: suo ppo
sito non cōpetit quā pot? aduersatur.
Nam paul? vt ibidē dicit ihero. ado
lescens erat delicat? et diues: non ana
choreta: non monachus: s; adhuc secu
lo degens. De quō ibidē ihero. subdit
qd necessitatem in voluntatem cōvertit:
dum pmo quāsi cōpulsus postea volū

tarius misit in heremio. De alijs vero
christianis qd iam pfecti erant idē ihero
ro. pauloāte ppiū mittit. Quō tūc chris
tianis erat p nolē dñi gladio percuti.
Quē hostis callidus tardā ad mortē
supplicia conquirendas iugulare cu
piebat: nō cor pora: et vt ipse qd ab eo pas
sus est Lyprian? ait: volētib? mortē nō
pmittēbat occidi. hūc ihero. Quib?
pfectis erroris sententia nō fulcit s; cō
futatur: dum asserit qd illi? xpi marty
res nō solū nō fugiebāt: s; etiā vehemē
ter volebāt qd occidi non poterāt: quē
admodū glōsi martyres et doctores ex
piani pbo et exēplo pfirmat. Quātū
autē exēplū qd ponit de xpo: horredam
in pīs aurib? includit blasphemā. qd si
xps ex hūilitate se ad martyriū sustinen
tiā imperfectū putabat: aut vere hoc est
mabat aut false. Si vere: ergo xps ve
racter fuit imperfectus. Si false: tūc
necessario sequit qd fuerit sine pfectio
nis ignarus: et hoc vt i qd blasphemū.
Insuper si oīs qd hūc vel scilicet xpm im
perfectum dicit vel estimat in deū blas
phemāt: qd ponit hoc xpm de se sensisse
nō solū blasphemāt i xpm veritatem
asserit xpm fuisse blasphemum: qd pie
tares audire nō pōt. Adūq; igitur
hoc pertinaciter senserit: tradēdus est
sathane vt discat non blasphemare.
De quito pto modo fugiēdi qd est ex
prudētia circūspecta diffusi? tractas
imprudētiā suā patēter ostēdit: dum
p nihilo tot pbs disseminat. Null? enī
negat qd p expectatione opportunita
tis vel utilitatis maioris interdū etiā
vir perfect? fugere possit: sicut apls de
damasco fugit. Sed hic mod? ab alijs
licitis fugiēdi modis non debet distin
gui: qd oīs rationalis et licita fuga est
ex prudētia circūspecta: que est magi
stra directiōis i oīni via salutis. Est autē
prudētia directiua fuge p loco et tpe:
non tam fm imperiū perfecte virtutis
q; fm hūane cōditiōem imperfectiōis
et infirmitatis mentalis. Quā sup illud
Mat. Discipuli relicto eo fugerūt. Be
da dicit i glo. Sicut petrus qd negatio
nem iachymis abluit: et pfectiōe dñi
q 14

clamois trina fundit: extirpauit: re-
cuperatione eorum ostendit qd martyrio la-
buntur. sic alij discipuli qd articulu co-
prehensiois fugiendo preuenerunt: caute-
lam fugiendi docet eos qui se ad suppli-
cia minus sentiunt idoneos: qd? tutius
est latere qd discerni se exponere. hec
Beda. Quid? elucet qd hmoi circumspe-
ctio qua qd punde fugit infirmis ma-
gis copetit qd perfectis. De igit dicit
se nullaten? cilmare qd prudētia qd per-
fectionem facit/aliq? magistra sit im-
perfectiois: si sic intelligit qd prudētia
de pfecto imperfectu non facit: vtz di-
cit: sed nihil ad ppositu. Si sit intelli-
git qd nullu opus imperfectiois ex prudē-
tia pcedit/manifeste errat: qd tūc omne
opus prudētie esset perfectu: nec fuit?
prudētie veruētia oim aliar? virtutum
quib? necessario prudētia est annexa.
Ex quo etiā sequeret? qd ois virt? sit pfe-
cta: et ois virtutē habes sit perfect? et
ois imperfect? iniust? et ois imperfe-
ctio culpa. ¶ De sexto tādē modo fu-
giendi subintert? qd fugere ex abūdāti-
mia ne psequētes graui? deū offendāt
viris pccatis cōpetit: qd hoc modo fu-
git iacob/moyse/balud/benedictus/
siluester aē. Et hāc fugam vi dicit do-
luit xps/et exēpio cōfirmat. Porro
qūis m hīs que de hoc modo sexto fu-
giendi scribit videat suphetaliter cōsi-
derant? rōnabiliter et pie sentire: si qd
tū vigilātiōi attēde cōsideret/mani-
feste cognoscat ea carere rōne simul et
pietate. Nam et exēpla que ponit am-
bigua sunt: nec ex scripturis cōstat pie
fatos viros ex ea quam assignat causa
fugisse. Quia etem rōne vel auctoritate
astrui pōt qd iacob esau/moyse pha-
raonem/dauid saulem/et siluester con-
stantinū fugerit: ne in eos graui? pec-
carent. Et ideo que pponit promphilo-
habēda sunt. Quia vt dicit Iheron. qd
descripturis auctoritatem non habet
eadem facilitate cōtēntur qua pbat.
Insup si ois qd persequit iustū tāto ma-
gis peccat qdto grauiorē iniuriā ir-
rogat: et sanctū est atq? perfectū ppter
hoc fugere: semp a facie cuiuslibet pfe-

cutoris fugiendū est ne graui? peccet?
Simpl? ex hoc necessariū sequitur qd xps
non abūdātem neciam sed poti? crudeli-
tatem iudeos exerceuerit: qd sic se pas-
sioni obrulit qd plures i eo peccare po-
tuerunt: paschali se tēpore cū iudeos
multitudo ad festum ventura erat: de
qua sciebat qd in ei? mortem cōsensura
erat. Arguūtur etiā fm hāc doctrinā
impietatis et crudelitatis: oēs martyres
q non fugerūt. Inaniter igit gloriat se
aduersariū cōfutare/ quasi fugere nō
sit imperfectū: cū habeat fieri ex abun-
dāti mia/que imperfectiois non pōt
esse iniusta. In quo credēs alteri? im-
probare pcedit viā aperit ad reprobā-
dam suā. Si enī xps qd fugit ex mia re-
spectu persequētū nullā imperfectio-
nis notā incurrit: multo magis si fugit
ex mia respectu mēbroz suoz infirmo-
rum ad prebēdū illis solatiū nō debet
imperfectiōi ascribere/ s? poti? iudica-
re perfectum. De aut in fine concludit
q hīs quattuor modis xps fugit et fu-
gere docuit: viri pfectissimi i hoc cū
imitati sunt/et hoc alios facere docue-
rūt: et qd xps fugiēdo exēplū infirmis
prebuit. Infirmis dicit infirmitate car-
nis que pfectos cōpetit non mētis que
solum cōuenit imperfectis: qd ex pccā-
tibus satis reprobātū est: nō est opus
vltia discutere: quāq? hec quattuor si-
mul aggregata dogmatia hui? absur-
ditatem patēter ostendāt. Nam si xps
hoc quadruplici modo fugit: et perfe-
ctissimi viri in hoc cū imitati sunt: cum
hoc fugiēdi quadruplū semp et vbiq?
et oib? pateat: semp et a quolibet mē-
da est fuga. Quis cū non naturaliter
timet mortē? Quis nō debet se hūili-
ter? Quis non debet prudēter cauere
periculū? Quis misereri nō debet per-
sequētū. primum? Si igit hec vie fu-
garū semite sunt pfectionū quib? iur-
ad xpm nō iam ad exhortatiōem apli:
ce tube currēdū est ad nobis ppositū
passionū certamen: sed poti? querēdū
est aliquā dicat viā? fugē psequētū
quo celer? tāq? per cōpēdiolos perpe-
ctiois semitas perueniatur ad xpm.

De si hmoi exhortationis imo dehorta-
tionis clamore quo bellatoz corda ter-
retur: pcul a castris bellānū abesse cē-
luerūt duces in pugna secuti: qdto ma-
gis hoc obseruare cōuenit in pugna te-
lu xpi: vbi res agit non puitādis dispē-
dis rez/aut fugiēdis periculis corpo-
rum: sed p declinanda infimibili morte
animaz. Nec hoc dicim? quin cōpete-
re possit pfectis i casu fugere eo modo
quo super? ostēsum est. sed vt fuge lau-
des iugissimas vanas et falsas tanq? per-
ticiosas et virtutib? perfectis pccariis
ostēdam? esse fugiēdas. Quia cū falli-
tas vbiq? et semp vitāda sit/ibi tūc tūc
potissimū declināda est: cū sub fallaci
specie sanctitatis a virtutum culmine
reuocat et inclinat ad ima.

Secūde respōsionis se-
cūda pcula quitiq? capitulū in quo
abstinētie laus et pfectio declaraf: et
eiusdē impugnatō calūmiosa reuclit.

Quāq? certū sit oib? in xpi
signo exercitaz/ agone ab-
stinētie sancte rigorē per-
necessariū esse hīs qd per se
tūdem adipisci et defen-
re cōnātur: quia tū noue aduētiōis
dogma peruersum subintroducū est
ad pbādū cōstrariū/ roborāda est
hmoi veritas tam p exēpla qd per do-
cūmēta scrip. Et primū quidē euāge-
lice perfectionis pccurfor adducatur
in mediū: qui ppter abstinētiā emine-
tem magn? predicaf angelica voce: si-
cut refert Lucas angelū dixisse ad za-
chariam. Erit enī magn? corā dño: vi-
num et sicerā non bibet. Vbi glo. Sice-
ra interpretaf ebrietās: quo noie signa-
tur omne poculū de quacūq? materiā
factū qd inebriare posset. Decet nāq?
vas celesti gratie mācipatum a seculi
illecebris abstinere. Idcirco vas elec-
tionis apl? i seipso cōmēdat ad Lox-
scribēs. Castigo corpus meū et i serui-
tutem redigone forte cū alijs predica-
uerim ipse reprob? efficiar. Et ad hoc
agonistarum exēpio cūctos prouocat
christi milites cum premittit. Quid qui

in agone contendit ab oib? se abstinet:
et illi quidem vt corruptibilem coronā
accipiāt: nos aut incorruptā. Ad hoc
facit qd ait Ambrosius. herameron. iij. li.
Ab initio seculi simplicem cibum et na-
turalem debuit de reliquis cibis ante-
ferre: qm iste est sobrietatis cibis/relis:
qui voluptatis. In hoc daf nobis fru-
galitatis exēplum et parsimonie magi-
sterium: vt herbis et simplicis oleris vi-
ctu aut pomis cōtēti simus: quem na-
tura obtulit: quem liberalitas dei pri-
mo donauit. In ecclesiastica vero hē-
storia. lib. ij. refert Iulian? qd inter san-
ctos egyptios quos euāgelista asbar-
cus multipliciter instituit: vinū nemo
nec gustū cōtingit/ nec aliquā carnem:
tātum aqua est eis potus et panis cum
sale et yfopo essetis cibis. De anacho-
rens aut quoz vita constat fuisse per-
fectionis exēplar Iheronim? ad se u-
stochium cum vitam cōmēdasset cen-
bitarum dicēs qd inter eos viuunt pa-
ne et leguminib? et olerib?/ que sale so-
lo cōdūtur: quibuscūq? interpositis
subdit. Ad tertium gen? veniam quos
anachoretas vocant/ qui de cenobijs
exētes excepto pane et sale ampl? ad
deserta nil pferūt. Idcirco vite auctor
paulus illustrator anthoniū: et vt ad
superiora cōscēdam princeps iohānes
baptista fuit. Idcircoq? Iheron. Quē
et hūc quē hmoi vite asserit auctorē
paulū talib? extollit abstinētie laudib?
et vitā describēs. Idē i oratione i so-
litudine duxit etatē: cibū et vestimētū
ei palma prebebat. Idē cui incredi-
bile videatur iesum testor et scdōs ange-
los: vidisse me monachos: e quib? vi-
per. xxx. annos pane orideaceo et aqua
lutulenta vixit. Beatus quoq? Basil?
monachis orietalib? qui ad pfectiōis
culmen nitebātur ascendere/ carniū
esum inhibuit. Sāctus etiā martinus
vt de ipso narrat Sulpiti? in suo mona-
sterio secū degētib? monachis/ vini po-
tum cōcedere noluit. Et sacer vir bene-
dictus sanis monachis esum carniū in-
terdixit. Idē et similib? quasi inuētiō
vniuersis sanctoz exēplis indubitatē
h. iij.

colligiturque abstinentie vigor opus sit
perfecte virtutis. Et ne quid ad certitu-
dinem delectationis auctoritatibus
probandum est quibus? asserunt quod abstinere
a vino et carnibus sit perfectum. Hic est
Hieronymus ad Demetriadem. Concedu-
tur quidem nuptie carnis: est usus vi-
ni: sed horum abstinentia consilio perfectio:
re suadet. Idem quoque contra Iovinianu-
m. Si vis perfectus esse bonum est vinum
non bibere: et carnes non manducare.
Nam si vis perfectus esse melius est sagina-
re animam quam carnem. Augustinus de fide ad
petrum sic ait. Idumilea seruis Christi qui cu-
piti non ab his impedimento feruntur: co-
tugia non appetunt a vino et carnibus ab-
stinere. Quoniam corporis valetudo permit-
tit non quod peccatum sit aut coniuge habere
aut carum vinumque petere, hec Augustinus.
Ad hoc idem facit quod dicit Gregorius in libro
moralium. Nullus palam spiritualis certami-
nis apprehendit quod non prius in seipso per
afflictum concupiscentiam carnis incedit
na deiecit. Hec ergo est ad consuetudinem spi-
ritualis certaminis consurgitur: si non
prius intra nosmetipsos hostis mentis
positus: gule videlicet appetitus edoma-
tur. Colligitur itaque quod abstinentia sit opus
maxime competens viris perfectis: quoniam est
sathane bellis victoriosissime resistere, et sa-
piencie studio quiete vacare. Propter
quod Hieronymus contra Iovinianum. Si quis estimat
abundantia ciborum atque potum se perfrui:
et vacare se posse sapientie: hoc est, vici-
sari inter delicias: et delicias vitiosas non
teneri: seipsum decipit. Iste post. Ad hoc
nuptie virginitatem: ita saturitati et
carnibus ieiunia spiritusque preferimus.
Si igitur vacare sapientie perfectior est:
et virginitas preferat coniugio sicut per-
fectus imperfectior est: ita quod de genere ope-
ris abstinere a carnibus aliisque delicatis
cibus actus dicitur consensu perfectioni.
Et contra: his qui imperfecti sunt quod ad
important quoniam est de suis generis natura
nulla ad perfectionem reducat per circumsta-
tiam superaddicta: ut pote cum quod habet
plena abstinentia voluntatem. et in homini
cibariis pro loco et tempore sibi videtur: vel
quod requirit necessitas sustentandis propter

propter egritudinem seu debilitatem: vel uti-
litas fraterne edificationis pro charita-
tiam cōdescensione. Iste inquit quod ex-
plum ex vita sumit perfectior cenobitarum
quod describens Hieronymus ad Eustochium
ait: loquens de sanctis. Quis pane legumini-
bus et oleis? que solummodo eduntur
tur. Dehinc pro debilibus subdit. Vinum
tantum senes accipiunt: quibus et parulis
sepe sit praedium: ut aliorum fessis sustineretur
etas: et aliorum non frangatur incipiens.
Post hoc de infirmis dicitur. Si quis ve-
ro ceperit egrotare: transfer ad excelsa
latiora: et tanto sensu ministerio conuer-
tur: ut nec delicias vitium nec maris
querat affectum. hec Hieronymus. Porro ex-
plum sed manifeste refulget in Christo: de
quo Chrysostomus super ad Romanos. xxvii. Al-
ter deus est Christi cōdescensione diligenter
sicut cum comedat: et bibat: et videat ex
aduerso iohanni faciem: et hoc iudeorum
gratia salutis facit: magis autem orbis ter-
rarum vniuersi: simulque hereticorum ob-
struunt ora. Adagister namque perfectionis
olmodi iesus Christus: et supportator imper-
fectionis nostre: vtrumque debuit in sua vi-
ta monstrare: cum in iohannes tota peregre-
rit vitam in artificiali abstinentie legem.
Et quod actus abstinentie perfectior sit ex
proprio genere: perfectior tamen egit Christus quam iohannes
hies: quod puriori modo in seipso abstinit
et alius ex perfectione charitate cōdescen-
dit. Alii et perfectioris preceptum sectator
apostolus non solum imitabilem se prebet: aut
meritate vite: verum etiam pia ad primos
cōdescendit ad Cor. dicens. Factus sum
infirmis infirmus: ut infirmos lucrifacerem:
omnibus oia facit: sum ut oes facerem
saluos. Ad hoc cōdescendit edificatione
formam discipulis ad predicandum missis
dominus dedit: cum ait. In eadem domo mane-
te sedentes et bibentes que apostolus sunt.
Et ratio a Beato Athanasio redditur. Est enim di-
gnus operari cibos suos. Et ei discipu-
li pauperes erant: laboriosos predica-
tionis exponebantur discipulis: ne pro
penuria et difficultate laboris in seipsis
desideret: vel pro difformitate vici: one-
rosi redderent suscipiendis ipsos homines
fuit eis a domino viuendi forma prescripta

nam pie quod prouideat: ut et alijs cōdescen-
derent: et inunctum sibi laborem virili-
ter tolerare valerent. Ex predictis igitur
elucet quod tam abstinere a carnibus: et vi-
no quam his uti: potest fieri perfecte et im-
fecte. sed vnum se abstinere sit perfecte
et proprio genere. alterum vero ratione
circumstante adiuncte. cum ex se magis
declinet ad imperfectionem. Hec autem
non idcirco dicimus: quia cum in culpa
sit. cum dicat apostolus ad Corinthios. Etsi
nos non commendat deo gloria sumpta vel
non sumpta. Et Augustinus in libro de do-
ctrina christiana. Quid locis et tempo-
ri et personis conueniat diligenter atten-
dendum est. ne temere flagitia reprehē-
damus. Fieri enim potest ut sine aliquo
vicio cupidinis vel voracitatis precio-
sissimo cibo sapiens utatur. insipiens au-
tem sedissime gule flamma in vilissimum
ardescat. et sanctus quisque maluerit more
boni pisce vesci quam lenticula more esau:
aut ordeo more iumentorum. Hec Augustinus.
Ad hoc etiam facit quod dicit Gregorius
in libro moralium. Non cibum sed appetitum
in vicio est. Unde lautiores cibos ple-
rūque sine culpa sumunt: et abiectiones
non sine reatu conscientie degustant.
Hinc esau priuatus per lenticulam per-
didit. Et hec ergo in heremo carnes edē-
do virtutem corporis seruauit. Unde
et antiquus hostis primum sibi hominem
non carne sed poma subdidit. et secundum
non carne sed pane tentauit. Iste igitur
quod delicatis vii pro loco et tempore possu-
mus absque peccato. quod tamen per exerci-
tationem concupiscentie dant occasionem
peccandi. ab hominibus abstinere salutare est.
Hec per hoc cum sit difficultas et arduum et
supererogatorium: de natura sui generis
colligitur esse perfectum tantum ad per-
fectionem preparans et ipsam promouens
et conseruans. unde Hieronymus. contra Iovinianum.
Facilem carnium cunctis na-
tionibus esse commune: et passim licere
quod passim gignitur. quid ad nos quorum
conuersatio in celis est: qui super pytha-
goram et empedoclem et omnes sapientie
sectatores non ei debemur cui nascimur
sed cui renascimur. quoniam repugnantem car-

nem et ad libidinem incontinentiam rapientem
inedia subiugamus. Hec Hieronymus. Quibus
ostendit abstinentia viris perfectis et ce-
lestibus competere ad perfecte cauendam
libidinem et edomandam carnem. Compe-
tit etiam eis quod promouet ad perfectam
virtutem. Vallet enim primo ad seruandum
pudicitie sancte iuorem. Unde Hieronymus
ad Eustochium. Sollicite prouiden-
dum est: ut quos saturitas de paradiso
expulit: esuries reducat. Non quod deus
vniuersitatis creator et dominus: instinctu
nostro: fugitu et inanitate ventris:
pulmonibus delectetur ardore. sed quod ali-
ter pudicitia tuta esse non possit. Vallet
secundo ad custodiendam paupertatis altis-
sime. Iuxta quod idem Hieronymus. ad saluina
scribit dicens. Vbi vile osculum cri-
brari panis et cibis potusque modera-
tus. ibi diuitie superuacue. Idem quoque
contra Iovinianum. Si vis perfectus esse
bonum est vinum non bibere: et carnes
non manducare. Et post. Quod ante
exultatio est. cum paruo contentus fue-
ris. mundum habere sub pedibus: et om-
nem eius pompam et epulas ac libidines
propter que diuitie concupiscunt vilibus
commutare cibis. Vallet etiam tertio
ad conquirendam animi fortitudinem. In
illud Bernardus. Ad hoc ipsum corpus nostrum
quotidie crescit et decrescit. sic necesse
est spiritum semper proficere aut desic-
cere. sed interest ordinis. Nam semper in
robusto et vegeto corpore animus mol-
lior atque tepidior est. et rursum in corpo-
re debili et infirmo fortior: viget prom-
ptiorque spiritus. Ad hoc experiri testatur
apostolus dicens. Quod ad infirmos tunc
potens sum. Sicut igitur per abstinen-
tiam vigor attenuatur in corpore. sic et
augmentatur virtus in animo quod maxime lo-
cum habet in viro perfecto. Vallet nihilomi-
nus quarto ad obtinendam mentis serenita-
tem. iuxta salam seneca in quadam epi-
stola. Non est inquit locuta res aqua
et pulmenta aut frustula ordei et ciceri panis.
sed summa voluptas est ex his posse ca-
pere voluptatem. et ad id se deducisse
quod eripere nulla fortune iniuria possit
Sic igitur hec mentis tranquillitas: qua

Beati Bonaventurae Tractatus.

varij euentus fortune non aufertur per
fectionis attestatur: aperte colligitur q
sic abstinere sit perfectiorum.

Pro preallegatis pro pita-
tis parte facile iam est et p
fectionis abstinentie subli-
mitate defendere: et hostis
aduersus eam erecta ma-
chinamenta dissipare. Nam ab imposi-
tione falsi criminis sumus exordiu: pri-
mum quidē se fundat super falsum: as-
serens eū ptra quē scribit dixisse: q car-
nium esus sit a pfectioe recessus. quod
nunq̄ dixit. insup et q de numero sit il-
lorū de qb̄ dixit ap̄s q in nouissimis
diebus discedet quidā a fide attenden-
tes spiritib⁹ erroris. Ad crimen illi in-
pingit. q saturitati abstinentiā p̄tulit.
Ad uāte igitur malignitatis sit et frau-
dis. p abstinentie cōmendatione viro
fidelis errorē manicheorū impingere. is
qui legit aduertat. Ad eū nīhil aliud
est astruere: nisi q abstinentia cōmenda-
ri non possit sine p̄iudicio fidei et sane
doctrinē. Ad si verum est errauerūt vi-
ri et clarissimi: qui magna et mira fuerūt
abstinentia p̄diti. Errat et nunc sancta
mater ecclesia: q in ieiunijs ab ipsa insti-
tutis iubet abstinere a carnib⁹: et ab his
que sementinam inde trahūt originem.
Errare probat et ipse: qui aut morē seq̄-
tur ecclesie: et tunc p̄m suā sniam est ma-
nicheus. aut morē hūc facit impugnat:
et tunc est iouinianus discipul⁹. Audiat
igitur non nos: sed augustinum contra
adamantū manicheū de discipulis illi⁹
secte loquentē. Istos inq̄ significauit
futuros ap̄s in ip̄ibus nouissimis pro-
hibentes nubere et abstinere a cibis q̄s
deus creauit. Istos enī p̄p̄ie designat
qui se non p̄p̄terea tēperant a cibis ta-
libus: ut aut cōcupiscentiā suā refrenēt
aut infirmitati alteri⁹ parcāt. Audiat
etiā hieronymū contra iouinianū. Re-
probat inq̄ ap̄s eos q phibebāt nube-
re: et iubebāt a cibis abstinere. sed mar-
tinianū designat et ceteros hereticos. q
abstinentiā inducūt p̄p̄ter ad destru-
enda et p̄tēda et abomināda opa cre-

atoria. Nos aut oēm creaturā laudam⁹
et maciem sagine: abstinentiā luxurie:
ieiunia p̄ferim⁹ saturitati: et a dieb⁹
iōhannis baptiste ieiunatoris et p̄p̄ie re-
gnū celozū patit. In his satis hiero-
nym⁹ iouinian⁹ et noui seclator⁹ ipsius
os obstruit: ne instar sepulchri patētis
suoz carnalitate sermonū tanq̄ exhalā-
tionib⁹ fetidis fidelū mētes sobrias et
pudicas sificat: moresq̄ corrūpat. Ad
ut ait ap̄s. corrūpūt bonos mores col-
loquia p̄aua. Sane: q studiū esse con-
suevit errantiū: testimonijs p̄p̄ie per-
uerse intellectis aduersus ipam p̄p̄ie
cōfligere. tōp̄sequēter munire se nititur
auaritate sep̄uray: p̄mo allegat illū
apostoli. Omnis creatura dei bona. Et
iterū. Omnia munda mūdus. Qui etiā
interpositis quibusdā subnectit eū ge-
licū illud. Non q̄s intrat in os cōquinat
hominē. Quib⁹ etiā interponit au-
toritatē Aug. de ciui. dei. qui dicit
q cōsuetudo vict⁹ non impedit religio-
nem. Et quib⁹ conat⁹ astruere q absti-
nentia cibozū nīhil facit ad p̄fectionē.
nec ipoz v̄sus vel sumptio ad ip̄fectionē:
nem. Qui et dicit. In p̄fectionē non fa-
cit dei creatura: sed mens iūstia: et ne-
sciens vti ea. Adcirco magis et abstinen-
tia q̄ perfecte mēti est necessaria. Ad
si verū est: et hūmō ratio aliqd̄ roboris
habet: eū bona tēp̄oralia sint creature
dei: et mulier formata a deo: et cōiugū
q̄ plus est sit dñi sacramentū. et liber-
tas p̄p̄ie voluntatis sit donū diuini.
nīhil horū ad ip̄fectionē facit. magisq̄
cōpetūt hec p̄fectis q̄ imp̄fectis tā q̄
melius scientib⁹ vti. Magis igitur p̄m
hanc in doctrinā p̄fectis cōpetūt
diuitias possidere q̄ spernere. magis
nubere q̄ cōtinere: magis agi volūtate
propria q̄ gubernari aliena. Ex quib⁹
etiā illud inferi q̄ doctrina xpi fuerit
p̄fectiōi p̄ua. Ad q̄s quidē in cōueniē-
tijs aurib⁹ p̄p̄ie horrēdū nequaq̄ deueni-
set: se arū quas allegat auctoritatū ca-
tholicū habuisset intellectū. Ad aucto-
ritas ap̄s quā p̄ponit hereticos repro-
bat impietate: euāgelicū p̄bū phariseo-
rum sup̄stitionē. sed Aug. in p̄bo p̄p̄o-

In Apologia pauperum.

fo. lxxij

to aduersus vtrūq̄. Qui enī xpus phari-
seos de sup̄stitione notauit: et text⁹ eū
gelicus ap̄e declarat: et glo. exponit q̄
super illud Matth. Ad q̄s intrat in os
cōquinat hominē. Sane. Quid sermone
omnis sup̄stio obseruationū eliditur:
dū in discernēdis cibis religio putat.
Ad de ea discreti de intelligendū est: q̄
p̄m phariseos sententiā in cibis conli-
tuit inuidie causam. Ad discernere
inter cibaria delicata et aspera: p̄ctio-
sa et vilia abstinentiū more: nō repugnat
sed cōsonat religioni christiane. Quod
autē dicit Aug. q̄ victus nō impedit reli-
gionē: intelligendū est de religione chri-
stiane fidei q̄ cōmunitis est p̄fectio et im-
perfectis. de qua Aug. ibidē. Ipsos q̄s
philosophos q̄ xpiani sūt: nō habu-
it et p̄suetudinē vict⁹: sed falsa dogmata
mutare cōpellerit. Ad quidē intelligi nō
pōt de religione discipline regularis. in
qua habit⁹ nou⁹ assumit: et mutat con-
suetudine vici: q̄m etiā ad discretio-
nem cibozū. Unde hieron. cōtra ioui-
nianū. Audi iquit sues et apros et cer-
uos et hūmō reliquos animates esse cre-
atos: ut athletes milites et nate metal-
lorūq̄ fossores et ceteri hūmō operib⁹
manicipati cibos haberent. quib⁹ forti-
tudine corporū sibi necessariā sustenta-
rent. Ceterū nostra religio non athletā
erudit: non fossorē vel remigē: sed sapiē-
tie seclatorē: qui se dei cultui m̄cipa-
uit. Dūq̄ verbū ap̄s q̄ p̄mo propo-
nit manicheorū impietate impugnat.
non abstinentiā p̄fectozū. vnde hiero-
ny. ad salutian. Scim⁹ ab ap̄o dictum
Omnia creatura dei bona. et nīhil reij-
ciendum quod cū ḡarum actione p̄ci-
pitur: sed idem loquitur. Bonū est non
manducare carnē: et non bibere vinum.
Comedant carnes q̄ carnibus seruiūt.
quarū seruoz despūnat in coitū. q̄ allig-
gate maritis generationi et liberis dant
operant. Quarum vteri portāt fetus:
earum intestina carnibus impleantur.
Tu vero que in tumulo mariti sepelisti
omnes pariter voluptates. nīhil habes
necesse aliud: nisi peruenire ieiunio.
Et idē aperte colligitur q̄ omnia crea-

tura bona et munda est: et q̄ sanctum
est ab aliquibus abstinere. Quia etiā
non sunt immunde formaliter vel cau-
saliter: tamen occasionaliter ex earum
v̄su et frequenter immundicia contra-
hitur: dum cōcupiscentia excitatur. si-
cut idem hieron. ad eustochiū ait.
Siquid in me potest esse consiliū: si ex-
p̄to creditur: hoc p̄mū amonēo.
hoc obtestor: ut virgo christi vinum su-
gat pro veneno. Quid oleum flamme
ad iijcimus? Quid ardenti corpūculo
fomenta ignium ministrā? Ad hoc hie-
ronym⁹. Ad si forte quis dicat hāc rui-
nam iuuenibus et imperfectis: nō per-
fectis esse timēdā. obuiat idem hiero-
ny. in eadem epistola dicens. Quādiu
in hoc fragili corpore derelicti: q̄d tu
habemus thesaurum istum in vasis si-
ctilibus: et p̄cupiscit caro aduersus spi-
ritum: et spiritus aduersus carnem: nul-
la est certa victoria. Et paulo post. Si
apostolus vas electiōis et prepara-
tus in euangelium christi ob carnis a-
culeos et incentiua viciorum: reprimat
corpus suum et seruituti subijcit: ne a-
lijs predicans ipse reprobus inuenia-
tur. et si post nuditatem ieiunia famē
flagella supplicia in semetip̄m reuer-
sus exclamat. Infelix ego homo q̄s me
liberabit de corpore mortis hui⁹. tu te
putas securum esse debere? Laue igitur
de te aliquādo dicat deus. Vir
go israel cecidit: et non est qui suscitet
eam. Ad hoc hieronymi verba si vera sunt
imo quæ vera sunt: non parui periculi rem
est abstinentie perfectioni detrahēre.
ac per hoc animos perfecte p̄tuti stu-
dentū ab ea reuocare. Et autē ad
hoc efficacius possit iducere: sanctorū
p̄sequēter se munit exemplis noe: scilicet
hele et iōhannis baptiste. Quoz p̄m⁹
ut dicit omne genus carnis accepit in
v̄sum. Secund⁹ fuit caritum cibo re-
fectus. Tertius vero locustarū esu nō
fuit pollutus. Ex quib⁹ arguit q̄ cum
omnis imp̄fectio sit pollutio anie. car-
nium esus nīhil facit ad imp̄fectionē:
quin pot⁹ ad perfectionem. cū dicat
ap̄s. Scio abundare et penuriam pati.

Beati Bonaventurae Tractatus.

nec esset perfectior esuriens quam abundans. vtriusque enim poterat virtute divina. Quoniam hec que preposuit virorum perfectorum exempla: si ad hoc introducit quod talibus vesci sit de se licitum. ex ratione procedit: et Augustini sententia sequitur in libro confessionum. ubi ex predictis sanctorum exemplis ostendit quod non cibum sed appetitus inordinatus introducit peccatum. Si autem per hoc conatur asserere: quod cibus huiusmodi vti pro loco et tempore non sit perfectioni contrarius sed possibilis. verum adhuc dicit: si frustra laborat: quia hoc nullus catholicus negat. Si vero persuadere conatur quod his vesci et ab his abstinere sit eque perfectum: errat non modicum. Primum quidem quia hoc falsum est et absurdum. sicut pallegata sanctorum testimonia et exempla declarant. Secundum quod non vera sed sophistica ratio procedit: cum arguitur quod si viri perfecti aliquid egerint quod hoc illud sit de propria ratione perfecti. hoc enim plurimas habet instantias: sicut postea sum fuit in precedenti particula. Nam similiter argui posset de coniugio: et de proprietate possessionum: et de plaratione vinee ut taceam de vini potatione. Tertio vero: quod exemplis huiusmodi propositis falsam subnectit assumptionem cum dicit: quod imperfectio est anime quodam pollutio. hoc superius multipliciter est improbatum tanquam erroneum. et ad quod multa inconuenientia sequuntur. Tunc enim nouiter baptizatus aut non esset imperfectus: aut peccati labe pollutus: quorum vtriusque est absurdum. Insuper si esset pollutio: aut esset mortalis: et tunc omnino imperfectus charitate careret. aut venialis: et tunc omnino venialiter peccata a perfectione decideret. nullusque in veniali existens ad perfectionem perueniret. Idcirco foret perfectus et impollutus quod quidem vel est iustorum omnium in statu vite: vel omnino nullorum nisi dei hominis et virginis marie. Quarto autem quod prefata exempla magis ad oppositum valent quam propositum: sicut a sacris doctoribus inducuntur. Unde Hieronymus ad eustochium. Nec vinum bibis et inebriaris.

tus est. et post ebrietatem nudatus seminum subsecuta est. Melias cum isabel fugeret et subqueru faceret. adueniens te ad se angelo suscitatus: ecce ad caput eius panis submericus et vas aque. Reuera poterat ei conditum merum mittere et electos cibos et carnes confusione mutatas. Melias filios prophetarum: tantum ad prandium: et herbas agrestibus eos alens cōsonum prandentium audit clamorem. more in olla vir dei. non est iratus: cois: laudis enim in se psuetudine non habebat. Porro et danieli de regis fereulis opulentiis mensa transferri. sed abacuch ei messorum prandium posuit. arbitror rusticum. Ideoque ibi vir desideriorum appellatus est: quia parienti desiderij non manducauit: et vinum concupiscentie non bibit. Ecce quod exempla patrum veteris testamenti introducit ad abstinentie laudem: que is tanquam carnaliter sapiens trahere nititur ad carnem. Sentiens autem ex his quod tam dixerat acutus eiusdem hieronymi sacculus: ut iouiniani discipulum se posse transigere quasi clypeum defensionis obfisciendo versute subiungit. Nec me clames iouiniani: quia non dico ut ipse quod non dixerat simpliciter abstinere: vel carnes et vinum gulose comedere: sed infirmis quod nesciunt his recte vti valde necessarium iudico abstinentiam. perfecti vero nullam contrahunt immunditiam. Nec verba ipsius quibus ut excuset errorem proptum exaggerat alienum. Nunquam enim iouiniani quod sit omnino deestandus in hanc quam hic fingit dementiam incidit: ut gulosis itaque equaret abstinentie sicut nec luxuriam continentie coequit: sed pudicitiam conjugalem et virginis tatem: vsum ciborum et abstinentiam equis apud deum meriti censuit. Quod idem Hieronymus reprobat ut dogma phanum. Iste autem longe amplius despicit quille iouiniani: tanquam proficiens in erroris doctrina discipulus. Nam sobrietatem in vsum ciborum dicit competere perfectis: abstinentiam imperfectis: quia perfecti nullam ex hoc immunditiam habent. et imperfecti indigent illo remedio ad edomationem concupiscentiarum. Constat autem quod perfecti preferuntur imperfectis. et quod illis et his cōpetunt per se loquendo cōsimile habent comparationem. igitur finem ipsi preferunt horum ciborum usus moderatus et sobrius abstinentie ab eis. Quod si causatur falsum sibi crimen imponi: dicat igitur ipse quod sentit. Aut enim preferat abstinentiam moderato modo vescendi: aut equat: aut postponit. Si preferat ut quod tot superuacua sibi contra propriam sententiam prouit. Concesso enim quod abstineret perfecti sit. iam nulla restat causa aduersus aliquem disputandi. Si vero equat: in errore iouiniani turpiter incidit. Si autem postponit: dānare et reprobatam iam heresi superaddit. Quod autem huius vitine sententia fuerit ex cōsequentiis aperte clarescit. Quasi enim ei quod dixerat abstinentiam imperfectis competere: ex aduerso aliquis resisteret. ex alterius persona subiungit. Sed diceas. Quid igitur dñs sacerdotibus veteris testamenti cum ministrarent. prohibuit vinum? Quid quod nazareis inhibuerit: quod quod filij recharum ex hoc laudant. et tandem iohannes baptista vinum et siceram non erit perfectus a vino et a carnibus abstineret quod his vti? Et ad hec tanquam ad probandum falsum inducta respondit: dicens quod sacerdotibus veteris legis inhibetur vinum: velut adhuc nescientibus vti. et quod abstinentia nazareorum figurata non moralis fuit. et quod filij recharum magis de obedientia quam de abstinentia laudati sunt. et quod iohannes baptista abstinentia cōpetebat: quod adolescens erat: addēs quia sicut absque diminutione perfectionis carnes comedit. sic etiam si voluisset potuisset bibere vinum: cum ad eius oppositum nulla lege teneret. Ex quibus aperte colligitur quod ad iouiniani superaddit errorem. Cum enim supra phauerit quod perfectis cōpetit vinum et carnibus vti exemplo noe helie et iohannis baptiste. et nunc pro inconuenienti habeat quod perfectis vti abstinentia indicitur: manifeste cōvincitur eius esse sententia quod ciborum

In Apologiam Pauperum.

So. liij.

usus abstinentie non postponitur: sed preferitur. Propter huius quoque erroris defensionem perfidia plurima dicitur absurda. Nam quod asserit vinum interdicti sacerdotibus tanquam nescientibus vti: aperte contrariatur veritati. cum super illud leuitici. Vinum et omne quod inebriari potest et cetera. dicat glo. Filij aaron tanquam sublimiora adepti tradidit hoc mandatum. Insuper contra viros sanctos blasphemare conuincitur. quorum nonnulli sacerdotalis generis sanctitatis privilegio et prophetie spiritu claruerunt. Quia certe vel potius monstruosa doctrina. Cum enim supra premiserit quod viris perfectis competeat coniugium in veteri lege: et secundo addiderit: quod aaron tanquam vir perfectus fugit. quod fronte nunc subiungere potest quod tanquam imperfectus abstinuit. quasi coniugij nexum vel fuge presidiū sacerdotibus perfectionis gloriam tribuat: et sanctitas abstinentie tollat: et magna etiam absurditate non caret quod principalis causam abstinentie precursoris etate asserit fuisse inueniē. scilicet propter adolescentiam castigandam. ac si abstinentia semper et perfectis non cōpetat. Quid igitur sancti senes et perfecti pauli heremita: antonij: hylarion et clarissimi illi cenobiorum preces abstinerunt vsque ad decrepitam senectutem? Quid illi nobiles cenobite de quibus dicit Hieronymus. ad eustochium. De cibis pro et poru taceo. cum etiam languentes monachi aqua frigidavere vtantur: et coctum aliquid accepisse luxuria sit? Quid illa sacratissima paula: de qua idem Hieronymus. Nulla inueniunt puellas sine et vegeto corpore tante se dedit abstinentie quod ipsa fracta et senili debilitate corporis fusculo? Quid etiam venerabilis illa tarsilla de qua Gregorius. iij. dyal. Tarsilla inquit amica mea inter duas alias sorores suas virtute continue operans. gratuitate vite: singularitate abstinentie ad culmen perfectionis exereuerat? Quid tandem apostolus: de quo Hieronymus. contra iouiniani. Paulus apostolus post famem et sitim et ceteros labores suos: et pericula latronum et solitudinis: crebra ieiunia enumerat: et discipulo timotheo

usus abstinentie non postponitur: sed preferitur. Propter huius quoque erroris defensionem perfidia plurima dicitur absurda. Nam quod asserit vinum interdicti sacerdotibus tanquam nescientibus vti: aperte contrariatur veritati. cum super illud leuitici. Vinum et omne quod inebriari potest et cetera. dicat glo. Filij aaron tanquam sublimiora adepti tradidit hoc mandatum. Insuper contra viros sanctos blasphemare conuincitur. quorum nonnulli sacerdotalis generis sanctitatis privilegio et prophetie spiritu claruerunt. Quia certe vel potius monstruosa doctrina. Cum enim supra premiserit quod viris perfectis competeat coniugium in veteri lege: et secundo addiderit: quod aaron tanquam vir perfectus fugit. quod fronte nunc subiungere potest quod tanquam imperfectus abstinuit. quasi coniugij nexum vel fuge presidiū sacerdotibus perfectionis gloriam tribuat: et sanctitas abstinentie tollat: et magna etiam absurditate non caret quod principalis causam abstinentie precursoris etate asserit fuisse inueniē. scilicet propter adolescentiam castigandam. ac si abstinentia semper et perfectis non cōpetat. Quid igitur sancti senes et perfecti pauli heremita: antonij: hylarion et clarissimi illi cenobiorum preces abstinerunt vsque ad decrepitam senectutem? Quid illi nobiles cenobite de quibus dicit Hieronymus. ad eustochium. De cibis pro et poru taceo. cum etiam languentes monachi aqua frigidavere vtantur: et coctum aliquid accepisse luxuria sit? Quid illa sacratissima paula: de qua idem Hieronymus. Nulla inueniunt puellas sine et vegeto corpore tante se dedit abstinentie quod ipsa fracta et senili debilitate corporis fusculo? Quid etiam venerabilis illa tarsilla de qua Gregorius. iij. dyal. Tarsilla inquit amica mea inter duas alias sorores suas virtute continue operans. gratuitate vite: singularitate abstinentie ad culmen perfectionis exereuerat? Quid tandem apostolus: de quo Hieronymus. contra iouiniani. Paulus apostolus post famem et sitim et ceteros labores suos: et pericula latronum et solitudinis: crebra ieiunia enumerat: et discipulo timotheo

firmos. Verum sicut ex tertio apparet apostolum in hoc arguendus erat pe-
trus qd abstinendum more a cibis deli-
cationibus carnem restringeret: sed qm
more iudeorum cibos discernens gen-
tiles faciebat exemplo suo iudaisare.
Quo vero subiungit christum comedisse
se agnum paschalem quem comedere
non tenebatur nisi ne inde preberet iu-
deis scandali occasionem. manifestam
blasphemiam continet. Nam christus
cum esset dominus legis et omnium etiā
cum scandalo iudeorum qui sub lege
erant legales ceremonias preterire pos-
terat: nec ex tentione: sed ex condescen-
sione legis figuralia observabat. Tan-
dem quia veritas vincit semper et inua-
lescit. cuius lumen inter densas errorū
tenebras radiat. eius quasi virtute cō-
pulsus abstinentie hostis ad eam quā
impugnauerat laudandam converti-
tur: cum subiungit qd tribus ex causis
vir sancti abstinerunt. Primo propter
macerationē carnis ad edomā-
dum concupiscentias. Secundo propter
cautelam scandali infirmorum.
Tertio propter euitationem idolotici
tumi. Hec siquidem vera sunt: et ab au-
gustino sumpta in li. de moribus man-
ichaeorum: sed hunc triplicem veritatis
radium triplicis erroris caligine obtu-
bilare conat. Nam primo dicit: qd san-
cti patres non tenebantur abstinere a
cibis lege prohibitis nisi propter vitan-
dum scandalum: qd pertinebat ad no-
tūm testamentum. et hoc est falsum.
Vnde Augustinus contra faulum. xix.
capitū. Zabacheus inquit cum tigen-
ti admiratione preferunt qd efesus qui-
bus nunc licite christiani vtuntur at-
tingere noluerunt: quia pro tempore
prohibito non licebat. Secundo addit
qd christus hīs tribus modis abstinuit
in quo non solum oberrat: sed solito mo-
do blasphematur. Lumen enim primus mo-
dus sit vt dicit propter refrenandā
concupiscentias carnis. Idoc christi-
sto attribueret non est aliud qd blas-
phemare. Nisi forte per hoc se ex-
cusare velit qd ante predixit Elys-

Beati Bonaventure Tractatus.

stium non ppter concupiscentias proprias abstinuisset: nullas habuit: sed ut abstinedo exemplū daret alijs suas concupiscentias refrenandi. Verū si hāc intelligentiā habet. sensum rectitudis teneat: sed verbū erroris inueter. Quērimus tamen ab eo quib⁹ exemplū hoc prebuit christus. utrū pfectis de quib⁹ idem dicit qd iam concupiscentias domuerunt. an impfectis qui adhuc concupiscentijs agitantur. Cōstat qd impfecti. Si igitur xp̄s tanq̄ medicus infirmis cōdescēdendo exemplū prebuit. et quasi de hūmāni medicinali potōne gustauit absq̄ detrimento pfectiōis sue. ut quid tot in vanum s̄ba protulit et cōscripsit aduersus hanc p̄tatem: quā de ipsius impugnatōe ore et uisū inuincibilis ueritatis uirtus extorsit. Tertio subdit qd his trib⁹ modis abstinere pfectis christus precepit. nec cōtrarium precepit impfectis. sed quibus placuit miserī corditer indulget. Hec uerba ipsi in q̄bus ueritati contradicit sibi ipsi. Veritati quidem: qd maxime astringuntur impfecti ad idolatrica uitanda. nec eis indulget qd alios scandalizet: aut suas concupiscentias non refrenet. Sibi ipsi etiam contradicit: quia cum supra docuerit abstinentiam impfectis magis competere q̄ pfectis: ppter quod dicit abstinentiā uini inunctā sacerdotibus ueteris testamenti: non noui. nunc seipm redarguens dicit qd abstinentia uirtus pfectis precipi et impfectis indulgetur. In quo dū vno destruit breui sermone quicquid supra construxerat. manifeste declarat qd qui studio cōtentionis deseruit. dum arcu tenso doloso per sagittā sermonis emissam alterum vulnerare satagit. iusto dei iudicio semetipm prius ipse configit.

¶ Secūde respōsionis tertia paricula Sextimus capitulum: in quo ieiunij artitudo ut consona perfectioni defenditur. et eius multiplex cōmendatio subinfertur.

Satis euidenter per determinatā p̄tē ut credim⁹ ieiunij artitudinē uelut abstinentie culmen: euangelice perfectionis structure nō modicum prestare munimen. Verū qd cōtentionis amator aduersus ipsius prerogatiuā nouum disputatōis certamē aggreditur. stultitie sue respondere cōpellimur. ut simplices a perfectione nō reuocet. nec sibi sapiens esse uideatur. Item in cūis contra quē scribit nullā de ieiunio mentionē fecerit: sicut ipsemet recognoscit: quia tamen alij p̄dicti cano fuit de ieiunij perfectione locut⁹: noua eum disputatione cōfutare conatur: quasi ei non sufficere agere contra vnum. qn pot⁹ hūmāne lēitico more maxime erigit cōtra omnes. ut iusto dei iudicio manus sit omnīū contra eum. Et quidem qd vir perit⁹ ut ille fatetur docuit. christum ieiunando solis pfectis et comedēdo solis impfectis exemplū dedisse: nullatenus uidet esse credibile cum omnibus consensit qd tam ieiunare q̄ comedere fieri pōt nō solum perfecte et imperfecte. uerū etiā bene et male: sancte et impie: s̄m rationē diuersorū finū et circūstātiarū. In hoc tamē est differentia inter ieiunia seruare et ieiunia soluere: qd p̄mū de se est difficile et arduū: ac de se efficax ad repressionē carnalis libidinis. et exercitandem spūali fortitudinē. et ideo de ratione sui generis bonū et ad perfectionē ordinatū. Secundum autem. ieiunia soluere facile est et carnis uale: et ad qd inclinat mēralis infirmitas: et ideo impfectum de se: q̄uis et perfecte fieri possit rōne circūstātie sup̄addite: ut pote cum a viro pfecto sit ratione debilitatis. ppter uel p̄descēdēdis fraterne. Fatemur igit vna cū illo contra quem scribit. qd loquēdo de natura hūmāni actū perfectius est ieiunia seruare q̄ soluere: et qd xp̄s oīs s̄ritus exēplar et p̄tē ieiunauit: et p̄tē ieiunia soluit. ut in primo austeritatis vite preberet exemplum: et in secūdo humane infirmitati p̄staret solaciū. ppter quod et p̄mū fuit rigoris. scdū cōdescē-

In Apologiam Pauperum. Fol. lxx.

nonis utrūq̄ tamen perfectum in xp̄o: qd ex perfectissima charitate p̄cessit. Nam cōdescēdo ut ex p̄determinatis est euidentē nullā imperfectionem ponit in cōdescēdēte. sed in eis solū quib⁹ cōdescēdit vel in ipso gñe actus. Hec si uoluisse calūniator aduerrere uarios in quos incidit falsorū dogmatū declinasset errores. Nam sup̄ falsum p̄uio se fundans. falsi criminis impositione catholici doctoris uerba deprauat: sed et uersimili quadam distinctione modorum ieiunandi erroris sui uersutias occultat: tandem fraudulēta cōmēdatione solutionis ieiunij carnalis lasciuie uenena p̄pinat. Aggredit⁹ igitur eum cōtra quem scribit p̄mum redarguit itaq̄ hereticū et presumptuosum et uere p̄fectionis inimicū. Sūma autē p̄suasione sue quā uelut herencum cōfutare conat⁹ huc esse colligit. Quia si xp̄s aliqua fecit quib⁹ exēplū prebuit perfectis itāmodo. tūc sequit⁹ qd inuidus fuerit: qd p̄fectionem imperiectis inuidit. Item si aliqua fecit tantū uirtutis imperfectis: cū illa non potuerit esse perfecta. aut xp̄s duas habet personas: quāp̄ una fecit perfecta alia imperfecta s̄m dogmata nestorij. aut si dei patris pfecta sunt opera et xp̄i imperfecta: tūc erit p̄sona filij minor p̄sona patris iuxta impietate arrij siue fontini. Adur⁹ autē sophistice rōinationis procellus auctorem suū et ignoantē demonstrat et impiū. Si enī sciētiam haberet uel quātūcūq̄ erilem. manifeste p̄penderet qd sicut uirtutis creator diuersis rebus gñib⁹ s̄m magis et minus naturarū uirtutū et operationū nobilitates distribuit: non solū absq̄ malignitate inuidie. uerū etiā cū hūant gñis statione bonitatis sue: sic et hūant gñis recreator non solū absq̄ inuidia. s̄ etiā ex multa charitatis beniuolētia diuersa largit⁹ charitatuū dona: diuersa reuelat mysteriorū archana: diuersa gradum uirtutum prebet et exēplaria qd uirtutis unitariū alteri alterq̄. Iuxta qd ap̄lus loquēs de cōmūtie gradib⁹ aut.

Quisq̄q̄ bonum p̄pū habet a deo. Insuper cū dicitur qd xp̄s aliqua p̄pō. fuit unita da p̄fectio: si sane sciret nō solū de illis intelligeret qd tam perfecti sunt. sed de oib⁹ qui cupiūt esse p̄fecti: sicut etiam xp̄s adolescenti cū dixerat Quā tibi deest. subdit. Si vis esse perfectus uade et uide. et c. Nullis ḡ semitam perfectionis p̄cludit: nullis inuidet: nullis repellit: s̄ gradū statuit cōpetentem his qd ad p̄fectionem satagūt. p̄chī non his qd uolūt in imperfectione uersari. Quasi ex diuersitate operationum in xp̄o uel minoritate respectu operū patris infert xp̄m uel duplicis esse p̄sonē et in ipsa p̄sonalitate diuina esse minorem patre. nestorij simul et arrij erroneam sapit impietatem. Nūq̄ enī ex pluralitate operationum sequit⁹ pluralitas p̄sonarū nisi s̄m nestorij: sed pluralitas uirtutum et naturarum. Nec ex minoritate operationis sequit⁹ minoritas in p̄sonalitate diuina. sed in natura assūpta: nisi s̄m arrij qui ex hoc qd xp̄s dicit se patre minorem: qd si deiles intelligunt s̄m naturā humanā. infert inequalitatem in p̄sonalitate et natura diuina. Si igit hāc rōnem credit ualere dum errorem alteri conat⁹ impiere. manifeste cōuincit ut nestorian⁹ et arrian⁹ errare. Verū nec his cōtēpseruū dei p̄tra quē scribit itaq̄ p̄sumptuosum inuadit et arguit: p̄ eo uidelicet qd cōtra p̄hibitionem ap̄li iudicat alienum seruū: in hoc qd māducātes asserit impfectos. Nam cū oīs imperfectio ut dicit sit reatus: sit etiā cōnguaras mūdo: sit et displicēs deo: si qd māducātes impfectos dixerit hoc ipso iudicat et cōdēnat eisdem itaq̄ reos in se ipsis: mūdo conformes et deo displicētes. qd quidem asserere nil aliud est ut dicit qd insante. et hec summa et ōnium suarū. S̄ hūc ex aduerso ueraciter dicit. Qd p̄sumptio nequissima: unde creata eo operire terrā malicia: p̄sumptuose enī atq̄ maligne alienū iudicat seruū: qui dicēti uex impingit mendacium: sicut hic agit cū id peritū hōiem scūisse asserit: qd falsum esse uix quā-

Santo Bonaventura.

S.B.V.

Beati Bonaventure Tractatus.

affligit imperit? Ignoret. Quis enim tā
solidus ut dicat qd oīa manducata sūt
imperfecta: cū hoc necessariū et cōmu-
ne sit oīi viatori tam pfecto q̄ imper-
fecto: tam bono q̄ malo? Hic est qd dī-
xerit qd ieiunia soluere sit actus imper-
fectus q̄tū est de p̄pō gīe: non tū ex
hoc seq̄tur qd oīa ieiunia soluēda vel co-
medēs sit imperfecta: p̄ eo qd sicut sepe
dictum est circūstātia pōt esse persone
et actui annexa que ab oīni imperfe-
ctōe excuset. Insuper alia est cōpara-
tio actuum et alia psonarū. Unde sicut
non seq̄rit: si perfectior est virginitas
q̄ cōiugū: qd ideo virgo sit semp̄ perfe-
ctior coniugata: qd pōt esse qd virgo sit
impta et cōiugata sit sancta: sic et ad eā
cōparationem qua ieiunū cōmestioni
p̄ferret nō seq̄tur qd ieiunū sit vniuer-
saliter comedēte perfectior: ac per hoc
multo min⁹ inferri pōt qd comedens sit
imperfect⁹. Ex hoc autē qd dicit imper-
fectionem esse reatū rem mūdo cōfor-
mem: et deo displicētem: seq̄ritur ab-
surditates innumere. Nam cū virtus
charitas et iusticia aliquādo sit imper-
fecta: erit et reatū obnoxia: cōfor-
mis mūdo: et displicēs deo. Amplius cum
ip̄m cōiugium de sua ratione sit imper-
fectum: necessario seq̄tur qd sit culpabi-
le et displicēs deo. Sed et pudicitia cō-
iugalit cū sit imperfecta respectu vir-
ginalis: erit deo displicens: ac per hoc
iuxta manicheum nō erit matrimoniu
a deo institutū. P̄terea si oīa imper-
fecta in artificio artifice displicet ut
hic temerarie asserit: cū oīa a deo crea-
ta p̄i imperfecta fuerint q̄ perfecta:
vniuersa in sue productionis p̄ncipio
displicuerūt conditori suo: sed null⁹ sa-
piēter operās. pducit qd sibi displicet:
seq̄ritur ergo qd prima rerum opera nō
sunt a deo in sapientia facta. Et qd hoc
absurdissimum sunt: illa ex quib⁹ sequun-
tur repudiāda sunt tāq̄ erronea: et ex
falso intellectu imperfectionis p̄cedē-
tia: sicut in p̄cedētib⁹ p̄ter ostēdi-
mus. Sed nec ista cōtētiōso disputato-
ri sufficiūt: nam adhuc prudētē virū
tāq̄ perfectionis hostem insequitur.

Arguit em̄ si ieiunū soluere est imper-
fectum: senes q̄ ieiunare nō possunt ut
imperfectiōem labant. Sicut et corpo-
re imbecilles inuirtute decrescūt: cum
tū dicat apls qd virt⁹ in infirmitate per-
ficatur. Insuper et soluētes ieiunū in
dieb⁹ dñicio s̄m mādatum canonū: in
perfecti erūt. Idē sunt itaq̄ rōnes ip̄s:
in quib⁹ non tam et⁹ cui aduersat im-
pugnat sentētiā q̄ ieiunij sanctitatē
perfectā. Cū em̄ null⁹ perit hoc dixer-
it: null⁹ etiā hoc fenierit qd solutio iei-
nij ex rōnabili causa perfectioni repur-
gnet: aut p̄fate rōnes oīno sunt friuo-
le: aut ex hoc imperitiū vidētur. p̄babī-
les: qd nullū perfectionis opus est qd in-
termitti pōt salua p̄fectiōe: ac per hoc
qd ieiunium salua p̄fectione intermitteri
pōt: cōcludi posse videtur qd non sit de
perfectionis integritate. Et qm̄ hac ra-
tione ad impugnatiōem perfectionis
in cōsequētib⁹ frequēter se munit: ideo
ut hac vna respōsiōe sophistica ip̄s
dissoluat vbiq̄ prudens lector aduer-
tat qd act⁹ ad p̄fectiōem spectātes qui-
dam sunt intrinseci et essentialē tanq̄
s̄m se p̄fecti et p̄fectiū: quidā autē sunt
exteriorē et ad p̄fectionis cōplēmentū
adimiculantes et exercitātiui. et horū
quidā possunt intermitteri p̄o loco et tē-
pore salua p̄fectiōe: quidā autē nūl⁹ p̄o
loco et tēpore intermittātur cum perfe-
ctione stare non pōt. vñ Beda sup̄ Lu.
Quis nesciat viscera mīe: benignita-
tem: humilitatem: patiētiā: castitatē
et hīs illia: sine vlla tēpore inter capedi-
ne fidelib⁹ esse seruāda: Et p̄o famem:
sitim: vigiliā: nuditatē: lectionē: ora-
tionē: laborē operādū et cetera h̄mōi:
si qd semper exequēda putauerit: horū
se fructu p̄riabit. hec Beda. Ad hoc
ip̄m facit qd dicit Aug. de bono coniū-
galis. Ido abebat inquit thimothē virtutē
continēdi a vino: quā non ei abstul-
it paulus monēdo ut vino modico vte-
rerur. p̄pter stomachum et frequentes
suas infirmitates: alioquin perniciose
docebat ut p̄pter salutem corporis fie-
ret in oīo vānum virtutis. sed qd pote-
rat ea p̄tute salua fieri qd monebat ita

In Apologiam pauperum.

Fo. lxxv.

relata est corpori vtilitas bibendi ut
maneret in aīo habitus continēdi. hec
Aug. Ex quibus patenter colligitur
qd opus virtutis intermitteri pōt virtute
salua: ac per hoc etiam opus perfectio-
nis ip̄a perfectione seruata. Ad palliā-
dam quoq̄ absurditatem sui dogmatis
quo ieiunium a perfectione sequestra-
re cōtēdit: sex differētiās ieiuniorū di-
stinguēdo subnectit. Dicit em̄ qd sex mo-
dis cōstigit ieiunare. p̄mo causa salu-
dis hūane. sc̄do causa auaricie. tertio
causa cōcupiscētie refrenāde. quarto
ex abūdiātia ad vānum exēplum.
quinto ad designādum mysterium. sex-
to p̄pter gerēdum alijs moiem et scan-
dalum vitādum. Idē autē distinctiōsu
pericialiter cōsiderata erroneam ip̄s
sentētiā palliare videt: sed diligētē exa-
minatiōe discussa p̄pale cognoscit.
Nam ex his sex modis duos s̄m veri-
tatem dicit cōpetere hypocritis et auar-
tis: tertiu sc̄z causa cōcupiscētie refre-
nande cōpetere asserit perfectis et im-
perfectis: qd ut dicit i quāto s̄m sancto
remānet aliquid de cōcupiscētijs eum
cendis. Et post subdit qd hoc ieiunium
p̄s non assūperit. Et tertio subiungit
qd hoc ieiunū magis imperfecto q̄ per-
fecto monacho cōpetit. Sed hoc ter-
tio loco dictum ei qd primo posuerat
aperte cōtradicit. Nam si i quāto s̄m
perfecto aliquid remānet de concupi-
scentijs euincēdis: cū plene vincere ac
domare cōcupiscētiās magis cōpetat
perfecto q̄ inperfecto magis eis com-
petit modus hic ieiunādi vbi corpora-
lium virium imbecillitas non obstat.
vñ de Beda. p̄paratiōis perfectissimū
monachi vitā describēs. A. lxxij. anno
inquit vñ ad. lxx. pane abstinuit in-
credibili seruiore mentis: sicq̄ cōplens
ordinem vite nūq̄ ante solis occasum
soluit ieiunū. p̄dico in eo quod dicit
p̄m non dedisse exēplum hoc modo
ieiunādi aperte cōtrarium est ei quod
in p̄cedēti capitulo scripsit. Dicit em̄
ibi qd p̄s exēplum abstīnēdi ad domā-
das concupiscētiās p̄buit. Abstīn-
erunt si homo fuit alicui⁹ intelligen-

tie aut saltem memorie qui hec scripsit
quomodo repente oblitus eorū que di-
xerat paucis interpositis contrarium
dogmatizat. Iusto tamen iudicio fug-
ne dispositionis has mētis tenebras in-
currat: ut nec sibi consentiat qui a ve-
ritate discordat. Quāq̄ enim p̄s nul-
las concupiscētiās habuit: suo tamen
ieiunio exēplum nobis certandi per ie-
iunium contra concupiscētiās dedit:
sicut dicit Beda. ad demetriādē. Sal-
uatoz generis humani q̄vritutis et con-
uersatiōis sue nobis reliquit exēplum:
post baptismum statim assumitur a sp̄-
ritu ut pugnet contra diabolum: et ta-
men hostis antiquus post quadragin-
ta dierum ieiunium per cibum molit
insidias. Bio. etiā super illud Abath. 7.
Ductus est iesus in desertum et. Iei-
nat ut tentetur: tentatur quia ieiunat/
et exēplū ieiunandi nobis dat. Et alia
glossa ibidem. Idē est ordo recte cōuer-
satiōis ut post acceptam spiritus sancti
gratiā contra diabolum artius accin-
gamur. Ex quibus colligitur qd p̄s si-
mul exēplum ieiunandi et pugnandi
dedit hostibus. Sed hoc exēplum cer-
tum est nos sequi non posse per primū
et sc̄dum ieiunādi modum in quib⁹
deest iusticia: nec per quartum quintū
et sextum quibus non ieiunatur ut cō-
tra hostem pugnet: restat igitur qd exē-
plum dedit q̄tū ad tertium modū.
Unde et Ambrosi⁹ in libro de laude ie-
iunij. p̄relatus est p̄s ut vinceret:
non qd ipse egeret certamine: sed ut no-
bis formā bellandi p̄scriberet: et postea
daret grām triūphandi. Certamen ho-
strum ieiunū est. Deniq̄ ieiunauit sal-
uator: et sic ad eum tētator accessit: et
primū gule direxit spiculum: et cibum
velut escam laquei pretendit. Dñs ie-
iunium perulit: ut laqueos tentatoz
sui vinculaq̄ dissolueret. Ilo laqueo
adam fuit strangulatus: hac absolu-
tione diaboli cōquestione omnis ho-
mo est liberatus. In his tam clare sa-
cer Ambrosius si quid forte obscurum
est explicat: ut nemo nisi mente obstina-
tus obstat. Unde et ipse hostis ieiunij:
i. j.

in quarto ieiunandi modo / qd videlicet
est ex abundantiā aſſerit qm̄ dediffe
ieiunādi exēplum: non ſolū perfectis
ſed etiā imperfectis. In quo ſiquidem
aut intēdit dicere qd exēplum ieiunan-
di dedit nobis vt ieiunem⁹ pro exhibē-
da alijs miſa: ſicut ieiunauerūt moſes
hēlyas / daniel ⁊ alij pphete. et tūc ſal-
ſum dicit: qd abundantiā miſa non cōpetit
imperfectis ſy perfectis. aut vt ieiune-
mus pro ſuperādā pugna: ⁊ tūc quidē
verū dicit / ſed ſubijci a pte p̄dicit.
Ad etiā facit in ſexto ieiunādi modo
vbi dicit qd perfecti concupiſcētias ha-
bētes edomitas / ieiunio non aſſecti iei-
unabāt ſm̄ morem illoꝝ cū quib⁹ viue-
bāt. vbi cōtradicit ei quod paulo ante
predixerat: qd in quātoius perfectio re-
manet aliquid de concupiſcētis quib⁹
cendia. Contradicit in ſuper veritatē.
Nam paulus ap̄lus qd ad apicem ſum-
me p̄fectionis pueniat caligare ſe di-
cit corp⁹ propiū et in ſeruitutem redi-
gere: non tam pro gerendo alijs more:
q̄ pro ſuperādā hoſte domeſtico: ſicut
exp̄ſſe dicit Hieroſ. ad euſochium
in auctoritate ſuperius poſita. Quis
etiā quātūcūq̄ ſc̄tus niſi ſit actu inſir-
mus vel corp⁹ debilis ab his ieiunijs
ad que ſe obligant per regule votum:
vel ab his que vniuerſaliter ſeruanda
ſancta mater eccleſia ſtatuit / ex ſua quā-
taliter perfectione abſoluit. Quis ſa-
ne mētis hoc ſenſerit: qui docere p̄e-
ſumpſerit. Null⁹ certe vt credim⁹ niſi
ſancte matris eccleſie ſtatuta cōtēnat.

claret intencionem. quoniam
ad ieiunium ſeruādum ſed
potius ad ſoluēdum cona-
tur inducere: ſex modos af-
ſignat ſolutionis ieiunij: quos primum
dicit illicitum: ſc̄dm̄ imperfectū: quat-
tuor ſequentes modos dicit eſſe perfe-
ctorū. In q̄b⁹ plura interſerit puerorū
ſeminaria dogmatum / que ad p̄ſens
indifcuſſa relinquit: ne legem aios
plēnitate grauē. Idem tūc p̄tereun-
dum nō eſt qd ſup̄a ſex modos ieiunā-
di diſtingerit: in q̄b⁹ quattuor poſuit

licitos / et illos indiſſerēter competere
p̄fectis ⁊ imperfectis. Deinde ſex modos
ſubnectit ſoluēdi ieiunij: ex quib⁹ vni⁹
imperfectis attribuit: quattuor p̄ore
liquos modos p̄fectis maxime cōpete-
re dicit. manifeſte declarat eſſe ſenſerit
ſe eſſe qd vitijs p̄fectis magis cōpetat iei-
unia ſoluere q̄ ſeruare. In quo ⁊ im-
p̄ietatem trāſcēdit Nouam hereticū
q̄ ſacere ieiunioꝝ obſeruatie moderatā
ciborū ſumptuſum aſuſus nō fuit p̄po-
nere / ſy equare. Legat igit ſi dignē ve-
raciū ſcripta doctoꝝ: in q̄b⁹ magnā ne-
quaq̄ p̄conſilia ſolutio ieiunioꝝ extol-
litur / ſy miris laudib⁹ obſeruatia cōmē-
datur. Idēcū ſacer Ambro. in lib. de
ieiunio non tam miſere hui⁹ ſeculi fo-
re aſſerit q̄ innocentie paradisi: cū ait.
Ira qd terrenū ne qd aut nouellū p̄u-
eſſe ieiunij: primum vſus mūdi a ieiunio
cepit qd lux clara reſplēdit. Vbi cib⁹
cepit: ubi ſinit fact⁹ eſt mundus: ubi cepit
ſua incremēta heſtere: ubi ceperūt diui-
na circa eum opera ſeruari. Quis iudi-
cio declaratū eſt qd per cibos mūd⁹ ha-
beret immutari: p̄ quos deſit ⁊ augeri.
Et vt ſciam⁹ nouellum nō eſſe ieiunij
primū in paradiso legē conſtituit de iei-
unio: ſciebat eſſe qd per eſcam culpa ha-
beret inferri. Idem etiā libro eodē iei-
unium cōparat vite celeſti. Merito in-
quit hēlyam dignū celo diuina iudica-
uit ſentētia: vt cū ipſo rapereſ. corpore
q̄ſi celeſti vitā viuebat / corpore: et ſup̄
ne vſum cōuerſationis exhibebat / i ter-
ris. Quid eſt eſſe ieiunij. niſi ſubſtātia
celeſtis. Ieiunium reſectio aie et cib⁹
mētis eſt. Ieiunij vita eſt angelorū: cul-
pe moro: et cū delictorū: remediū ſa-
lutis: radi⁹ ḡſe fundamētū caſtitatis.
Idēcū ad deū gradu citi⁹ p̄ueniſ: hoc
gradu hēlyas aſcēdit ante q̄ curru: in
hac virtute ⁊ ſpū hēlye venit iohānes:
deniq̄ et i deſerto ille vacauit ieiunijs:
et ideo qd vite humane poſſibilitatē cō-
tinentia ſup̄greſſus fuerat / non homo
ſed angel⁹ eſtimat⁹ eſt. In his Ambro. ſa-
cer ieiunium cōparat angelice vite: et
quidē ſat⁹ dignē. Cū eſt ſicut ait Dio-
nyſi⁹ / hierarchie celeſti: triplex ſit act⁹

purgatio ſcilz illuminatio ⁊ perfectio.
et ad hec tria per ieiunij obſeruatiam
puenatur: ſancte ieiunium vita ma-
gis celeſtis eſſe perhibetur q̄ terrena.
Iſtud ieiunium eſt obſeruetur perfecta
cuſtodia ſanctitatis. Primo quātum
ad declinatōem carnaliū vitijs: ſicut
ait Hieroſ. ad Demetria. Poſt cogi-
tationum diligentiſſimam cautionem
ieiunioꝝ tibi arma ſumenda ſunt: et ca-
nendum cū dauid. Humilitati in ieiunio
aſam meā: et cinerē tāq̄ panē man-
ducabam. Et paulo poſt. Ignita ſunt
diaboli iacula que ſimul vulnerāt ⁊ in-
flammat: et a rege babylonis trib⁹ pue-
ris p̄parant. Sed q̄ſi ibi quart⁹ ſpe-
ciem habēs quaſi filij dei immēſos mi-
tigauit ardore: ſic et in aio virginali /
rore celeſti et ieiunioꝝ frigore / puella:
ris calor extinguit: et humano corpore
angelorū cōuerſatio imperatur. Dehinc
p̄pter debellatōem ſp̄ſualium hoſtium:
iuxta illud Ambro. vbi. S. Iudith ieiunans
oib⁹ dieb⁹ viduitatis ſue: his ar-
mis munita proceſſit: et oēm aſſyriorū
circūuenit exercitū: ſy vigore conſi-
ſy abſolutiſ holofernis caput: ſeruant
pudicitia: victoriā reportauit. Deſer-
quos pulchrior: facta ieiunio / omne ge-
nus ſuū a p̄ſecutiōe liberauit: ita vt re-
gem ſibi faceret eſſe ſubiectū: non libi-
dinis ardore inflāmatū: ſy celeſti miſe-
ratione cōuerſum: vt pena in impium
retorqueret: et honor ſacris redderet
altarib⁹. Eſt ieiunij recōſecrationis
ſacrificiū / virtutis incremētum: qd fe-
cit etiam feminas fortiores. Iſtud ieiunium
etiā impetrat perfectā intelligē-
tiā veritatis. Primo quidē in operā-
di: cuiusmodi eſt veritas diuine legi:
ſicut dicit Ambro. vbi. S. Moſes in-
quit de ieiunio legem dedit: ipſūq̄ ieiunium
non voces magne / non fulgura
nubes tenebroſa / et fumigans ſyna-
perterritit. Neq̄ eſt introiſſet in nubē
et vocem dei loquētis de medio ignis
ſine periculo ſalutis audiret: niſi mu-
tatis armis ieiunij. Quodraginta eſt
diebus ieiunauit in monte vt legem ac-
ciperet a dño deo noſtro. et in ſuperio-

ribus quidem mōtis lex dabatur moſ
ſi ieiunāti: in inferiorib⁹ populo mādu-
canti p̄uariatō ſacrilega accēdeba-
tur epulātum. Quos ſpectaculo moſ
moſes fregit tabulas indignum iudi-
cans vt ebrio populo lex daret. Impe-
tratur etiā per ieiunij intelligētiā veri-
tatis in ſpeculādis: iuxta qd dicit Hiero-
ſ. cōtra Ioui. Daniel atq̄ tres pueri
reuelationem ſomniorū ieiunio merentē
paſtiq̄ leguminib⁹ pulchiores ⁊ p̄u-
dentiores inueniuntur. Eodem q̄q̄ lib.
Hēlyas. xl. dierum ieiunio p̄parat⁹
deū vidit in mōte ore: audiuitq̄ ab eo.
Quid tu hic agis hēlyas. Multo fami-
liarior vox iſta q̄ illa in geneſi. Vbi es
adam. Illa eſt paſtū terrebat ⁊ perdi-
tum: hec ieiunij famulo blandiebat.
¶ Deniq̄ per ieiunij acquiriſ cōſtan-
tia virtutis. Primum quidē ad faciē-
dum ardua: iuxta qd Ambroſ. vbi. S.
Magnā eſt virtus ieiunij. Deniq̄ tam
ſpecioſa militiā eſt vt ieiunare delecta-
ret ⁊ p̄m: tam valida vt ad celū hoſes
eleuaret. Et vt humanis magis q̄ di-
uinis vtar exēplis. Hēlyas ieiunio ore
celū clauſit: ieiunus filiū vidue ab infe-
ris ſuſcitauit: ieiunus pluuias ore de-
poſuit: ieiunus ignes deduxit de celo:
ieiunus curru eſt raptus in celū: et. xl.
dierū ieiunio diuinā acquiſiuit p̄ſen-
tiam. Tūc deniq̄ plus meruit quādo
plus ieiunauit. Quis ex humana vir-
tute igneos equos et curru potuiſſet
aſcēdere: niſi qui naturā humanā cor-
poris incorruptibilis ieiunij ſp̄tute mu-
taſſet. Dat etiā virtutem ſuperādā ad-
uerſa ſicut idem Ambro. dicit ibidem.
Eſt quedā creature natura / quā ada-
mātum vocāt: nullo facilis igne cōſu-
ſum: que in poſita focis igneſcit / ſilico
ſublata de flāma tāq̄ aquarū inſuſio-
ne mūda reſplēdet. Talia erāt pueroꝝ
hēbroꝝ corpora: et de ieiunio in ada-
mantij transformata naturam: vapore
ignis non ad diſpēdium ſui. ſed ad gra-
tiam mutabatur. Daniel quoq̄ trium
hebdomadarū ieiunio leonē edocuit
ieiunare miſus in lacū in adamātiū
ſoliditatem abſtinentie rigore membra

Beati Bonaventure Tractatus.

duratus non patuit vulnere. Sic enim
cōstrinperat ieiunia ut ei corpore fe-
rarum moribus locus esse non posset.
Clausula tenebant leones ora/que absti-
nētie pphetice sanctitas cōprimebatur
ut ea fere aperire nō possent veluti qui
busdam vinculis alligata. Et hie igitur
et alia predictis colligit qd cū per ieiu-
nium obtineat perfectio sanctitatis sa-
piētie et virtutis/ per que mēs humana
purgat/ illuminat/ et perficit in hac hie
rarchie celestis/ ab oib/ debet seruari
et appeti: sed maxime ab hie qd cupit
esse perfecti. Unde et hec tris breuiter
exprimit gregoriani illa prefatio: qua
dicit qd de corporeali ieiunio vicia cō-
pūmit/ mētem eleuat/ virtutē largitur
et pemia. Et Aug. in quodā sermone.
Ieiunium inquit purgat mētem: suble-
uat sensum: carnem spūi subicit: cor fa-
cit cōtritum et humilitatum qd de non
spēnit: concupiscentie nebulas disper-
git: libidinis ardores extinguit: castita-
tis lumen accendit: verborum non
amat: diuitiarū supfluitates abdicat:
superbiā calcat: humilitatē cōmēdat.
Ambro. etiā vbi. s. Ieiunium cōtinētie
magisteriū est: pudicitie disciplina: hu-
militatis mentis: castitatis carnis: for-
ma sobrietatis: norma virtutis: purifi-
catio aie: miserationis expēsa: lenitas:
institutio: castitatis origo: seruum gra-
tia: custodia iuuētutis. Idē de ieiunij
laude diffusius diximus: ut carnaliter
sapiētis hoīs et intellectus instruatur
et inflāmetur affectus: quatenus suum
recognoscēs errorem/ in ieiunio/ fletu/
et planctu conuertatur ad dñm: super
quo patri misericordiarū sacrificiū de-
uote precis offerim: ut sicut de ipsius
subuersione doluim/ hactenus: ita de
conuersione in posterum gaudeamus.

Tertie responsionis pri-
ma particula septimūq; capitulum: in
quo voluntaria et penuriosa paupertas
fundamentum euāgelice perfectionis
astruitur: et que huic videri possunt cō-
traria dissoluntur.

Chrisiane religionis fūde-
mentum esse xpm iēsum sa-
piēs ille architectus apłs
paul/ ad Cor. asserit: do-
cens fundamētū aliud po-
ni nō posse preter id qd postum est: qd
est xps iēsus. Idē quidē in nro intelle-
ctu collocat per fidē quā idē Apłs vi-
cit ad Heb. respēndēdū esse substan-
tiam: in affectu pōp charitatē. de qua
idē ad Ephe. scribit. In charitate ra-
dicati et fundati: fundamētū ipam cō-
parās et radici. Et igitur hec duo iūgāt
in vñū: chrisiane religionis fundamē-
tum et radix est fides que p charitatem
operat/ sicut et glo. sup illud Fundamē-
tum aliud. et dicit. Fides que p dile-
ctionē operat in fundamēto posita ne-
minem perire pmitit. Idē aut fūda-
mento siue radici directe aduersat/ cu-
piditas: de qua scribit ad Thimo. Ma-
dix oim malorū est cupiditas: quā qdā
appetētes errauerūt a fide. Et hac nē
pe radice cū annexa sibi supbia vniuer-
sa mala sibi originē fōmēt et incremē-
tum suscipiūt: ppter qd ciuitat/ baby-
lonice fundamētū ab Aug. esse phibe-
tur. Qm itaq; bonorū origo et noue ci-
uitatis hierusalē fundamētū et funda-
tor: xps iēsus: qd in hoc apparuit ut dia-
boli dissolueret opera: hui/ cupiditatē
oppositū summo debuit affectu cōple-
cti/ exēplo ostēdere/ et pbo predicare.
Et qm cupiditatis vitium et inordinā-
tiō radical/ in affectu mētis: occasio ve-
ro et fōmētū sumit a reb/ extra posses-
sis. Idē necesse est qd perfecta radice
hui/ auulsio vtrūq; respiciat: vt avari-
cie rubiginosa affectio: et substantie ter-
rene illebrōsa possessio: ita spūali qd cor-
poraliter abdicent. Qm sup illud dñat.
Dixit symon petrus ad iēsum: ecce reli-
quim/ oia. dicit Bern. Optime et non
ad insipientiā tibi: nam et mūd/ transit
et cōcupiscentia ei/ et relinqre hec ma-
gis expedit qd ab eis derelinqui. Et hec
fugiedā diuitiarū causa precipua est:
qd aut vix aut nunq; sine amore valeāt
possideri. Si igitur gemina hec abdicā-
tio mūd/ scz et cupiscentie ei/ que etiā

In Apologiam pauperum.

fo. lxxiij.

paupertas spūs bñficia est qua radix oim
malorū pfecte amputat/ et babilonis
fundamētū evertit: recta pōt rōne cō-
cludi qd perfectionis euāgelice p quā
xps pfiguratur et cōplātimur et habi-
tāculū ei/ efficiuntur/ ipa paupertas spūs
sū quāq; analogiā et coherētiā ad
predicta radice est et fundamētū. pbo
pter qd et xps cū ad pfectionem discipu-
los informaret in mōte tāq; noue hieru-
salem descēdētis de celo fundamenta
pfectionis videlicet euāgelice limina
in mōtib/ scitis: mōtib/ scz apłis collo-
cans: inter ceterarū pūitū glōsa preco-
nia a scēte paupertatis excellētia sumit
initū dicens. Vbi paupes spūs: qm iporū
est regnū celorū. De hic tribus de pfe-
ctionis aggressiōe cōsiliū: pūitū ad hāc
suo inuitat exēplo dicens. Si vis perfe-
ctus esse vade et vende oia qd habes et da
pauperib/ et veni seqre me. Idē locū
tractās bñficio. ad Demet. att. Apłici
fastigij est pfecte qd virtutis oia vēdere
et paupib/ distribuere: et sic leuē atq;
expeditū eū pbo ad celestia subuolare.
Cū autē circa bonorū tēporaliū pos-
sessionem duo cōsiderare cōtingat: do-
minū scz et vsum: sitq; vsum necessario
annex/ vite pñti: euāgelice paupertatis
est possessiō terrenas qd ad dñm
et ppietatem derelinqre: vsum pō nō
oīno reijcere scz artare. iuxta illud qd vi-
cit apłs. Idē abētes alimēta et qd tegā-
mur his cōtēti sum. Et hie pōt colligi
paupertatis euāgelice ratio: scz qd ipa sit
vite tēporaliū abdicatiua bonorū: qua
qd mīl ppiū habēs sustērat de nō suo.
Et qm dupliciter pñgit rex tēporaliū
abdicare dñm/ dupliciter etiā sustē-
tari de nō suo: idē paupertatis euāge-
lice duplex est mod/ duplexq; pfectio.
Cū enī duplex sit rex dñm: scz pūua-
tum et cōdē/ vñū quidē spēctās ad deter-
minatā pñs: alter pō ad determinā-
tum collegiū. et pūm abdicari possit
retēto scdo: possit etiā scdm abdicari
cum pmo. duplex erit fm hūc duplicē
modū paupertatis pfecta pñsio. Vna
videlicet qua qd tēporaliū oim puato
seu psonali abdicato dñm/ sustērat de

non suo. i. non sibi ppo: cōtēti iure cum
alijs participato et simul possessio. Vna
vero qua qd oim rex abdicato dñm tā
in ppo qd in cōi/ sustērat de nō suo. i.
non sibi ppo scz alieno: pie tñ et iuste ab
alio sibi p sustēratione collato. Qd
me paupertatis forma pcecessit i turba
credētū: de qua in actib/ dñ. Vbi tris
dñis credētū erat cor vñū et aia vna:
nec qd eorū que possidebat aliqd suū
esse dicebat/ s; erat illis oia cōia. Quē
scpture locū tractās bñficio. ad Deme-
t. dicit. In actib/ apostolorū quando dñi
nostri iēsu xpi calebat cruor/ feruebat
recens in credētib/ fides: vēdebāt oēs
possessions suas: et precia eorū ad apo-
stolorū pñciebant pedes: vt ostenderēt
pecunias esse calcādas: et dabatur sin-
gulis pūitū opus erat. Idē etiā tradita
fuit forma monastice seu cenobitice vi-
te. iuxta quod glo. Vnde dicit ibidem.
Qm ita viuūt vt sint eis oia cōia: idē
cenobite vocātur. Quē vita tāto feli-
cior est quāto statum futuri seculi imi-
tatur vbi sunt oia cōia. Secūde au-
tem paupertatis exēplar et forma in vi-
ta pcecessit apostolorū: quam perfectio-
nis magister xps eisdem instituit quan-
do ipsos ad predicādum misit: sicut le-
gitur in Mattheo. Nolite inquit possi-
dere aurū neq; argētum: neq; pecuniā
in zonis vestris: non peram in via: neq;
duas tunicas: neq; calciamenta: neq;
virgā. Dign/ est eis operari/ cibo suo.
Vbi glo. pbope modū necessaria vite
amputat: ne vel curēt de crastino qd
cent oia regi a deo: nec ipa necessaria:
nec cellariū secū vehāt: nihil pterve-
stimētum: nec etiam nūmismā. In his
igit pñs dñs apłs et predicatorib/ ve-
ritatis extreme ac penuriose paupertatis
formam seruādā imponit: qm ad
carētiā non solū possessionū sed etiā
pecuniarū et aliorū mobiliū/ quibus su-
stētari vel cōmūiri solet cōmunis ho-
minum vita: vt tanq; veri pauperes in
summa rex constituti penuria carerēt
pecunijs: alimēta nō ferrēt: simplici ve-
litu pñti essent: et sine calciamentis in-
cederēt: vt sic paupertatē altissimā a cōia
lxxxij.

Beati Bonaventurae Tractatus.

et habitu quasi quoddam perfectioris insignie preferret. Idcirco paupertatis normam tanquam speciali prerogativa perfectam et christus in seipso servavit: et apostolus servandam instituit: et his quod eius cupit imitari vestigia consilendo suavit. Quod cum christus illam servaverit ostendit Christus. super Mattheum. omne. xxij. Ne possideatis inquit aurum neque argentum neque peram in via. Quia enim per opera ostendit ea tunc iam legislatissem que est a fribus validiorum inducit: quoniam et facile suscepiibilis sermo factus est operibus suis prius certificatus. Ubi igitur ostendit opera: Audi etiam dicentem. Filius hominis non habet ubi caput suum reclinet. Neque in hoc sufficit solo: sed et discipulis tribuit hanc apostolus. hec verba Christus. Beati. etiam super illud Matthei. Vultus foueas habent. et cetera. Quid me propter lucra seculi vis sequi: cum ita sim pauper ut nec hospitium quod meum sit habeamus. Quod si forte quis dicat christum non proprium habuisse hospitium sed commune obuiat idem Christus. in sermone de predictioe iude. Quos inquit precioso maritorum populo delectat: cognoscat christum omnium dominum: quod locum in quo caput reclinaret non habuit. Et ideo discipuli ipsum interrogant: et dicunt. Ubi vis paremus comedere pascha. Si non christus habuisset domicilium commune illud discipuli non ignorassent. Sed etiam christus loco non caruisset in quo caput reclinaret et pascha comederet. Colligit ergo ex interrogatione discipulorum et hospitij incertitudine quod christus domicilium non habuit nec proprium nec commune. Artissimum quoque dicitur paupertatem declarans. Idcirco. ad Nepotianum ait. Turpe est ante fores sacerdotis domum crucifixi et pauperis: qui cibo quoque vesceretur alieno: lictores et osculi et milites crebare. Fuit itaque christus tanquam vere pauperum alieno cibo sustentatus. Idcirco Bernardus. in quodam sermone super illud Lucæ. Cum factus esset iesus annorum. xij. apertus dicit. Quis dicit per omnia nostre paupertati consolaris: quasi unus in turba pauperum stipem per ostia medicabas. Quia dabit me buccellam illarum medicatarum par-

ticipem fieri: et illi? edulij reliquijs saginari. Anselmus etiam in libro de sacramentis. Pauper ita fuit christus ut veniens in mundum non in sua sed in aliena domo nasceretur: et natus propter inopiam loci in presepio brutorum animalium poneretur: et vivens in mundo non haberet ubi caput suum reclinaret: nec moriens unde nuditatem suam tegeret: nec mortuus unde inuolueretur: nec sepulchrum aut locum ubi corpus mortuum locaretur. Et his colligitur quod christus pauper fuit in ortu: pauper in vite progressu: pauper in termino. Sane ut hanc paupertatem amabilem redderet mundo: pauperissimam matrem elegit: paupertatis defectus voluntarie pertulit: et ut pauper et inopis discalciatus incescit. De paupertate namque miris ipsius dicit. Beda super Mattheum. exponens euangelicum illud. Si quis mihi ministrat me sequatur. Consideremus inquit qua via graditur: ut sequi mereamur. Ecce cum dominus sit creator angelorum: susceptor naturæ nostræ quam coddidit: in utero virginis venit: nasci tamen in hoc mundo per diuitias noluit parentes: pauperes elegit. Unde et agnus qui pro illo offerret defuit: colubam pullos et par turturum ad sacrificium mater inuenit. Idcirco concordat Christus. super Mattheum. omne. viij. Partes quidem filii virgo confestim illum in presepio declinauit: quia multis conuenientibus propter descriptionem non erat domum inuenire. Sed quid fuit quod suavit magis adorare. Nichil enim sensibile magnum erat illi: sed presepio et tugurium et mater pauper ut nudam magorum videas philosophiam. Idem quoque in omne. epyphanie de magis loquens sic dicit. Viderunt pandochium tenebrosissimum et sordidum: magis animalibus quam hominibus aptum: in quo nemo erat ceteris secedere nisi itineris necessitate coactus: matremque eius virgineam habentem vinctam nuditatis proscitum. Quod autem pauperime vixerit: super illud Matthei. Circumspectis omnibus. glo. declarat dicens. Circumspectis omnibus si quis eum hospiti-

In Apologiam Pauperum.

fo. lxx.

tio susceperet. Tunc enim paupertatis fuit: et ita nulli adulatus: ut in tanta videretur nullum inuenire hospitium. Super quem etiam locutus Beda in origi. dicit. Intelligendum est quod tante paupertatis dominus fuit: ut in videretur maxima nullum hospitium: nullam mansionem inuenire: sed in agro paruulo apud lazarus forosque eius habitaret. Constat est igitur quod christus non solum hospitio: sed et precio quod illud emeret caruit. dum necessitate compulsus de videretur exiit. illo videlicet die quod eandem videretur tanquam asello vectus intrauit. Idcirco ipsum et glo. super illud Iohannis. Venit princeps mundi huius et in me non habet quicquam: expressum asserit. Noluit dominus habere quod perderet: pauper erat: ne dyabolus haberet quod auferret. Sed omne temporale siue commune siue proprium: et auferri potest et periri. Tandem ut pauper discalciatus incescit. iuxta quod Bernardus. ad eusebium scribens ait. Discipuli sine calciamentorum onere et vinculis pellum ad predicationem noui euangelij destinant. et milites vestimentis ipsis sorte diuisis: caligas non habebant quas tollerent. Nec enim habere poterat dominus quod phibuerat in seruis. Calciamenti igitur christus vero pauperum caruit: vestimentis vero necessariis carere non potuit. volens tamen summe paupertatis nuditate vitam concludere: nudus elegit in cruce pedere. Quia vero magister et dominus christus non propter se sed nostri causa paupertatem assumpsit: ut perfectionem nobis exemplo monstraret: ideo sacris apostolis tanquam sanctitatis imitatoribus prefecit hanc extreme paupertatis formam seruandam instituit. sicut legitur in mattheo: marco: et lucæ. Quod quod ex ipso textu sit certum et euident. ad omne tamen dubietatis scrupulum amouendum: sanctorum auctoritatibus confirmet. Nam super illud Matthei. Nolite possidere aurum et cetera. dicit Bernardus. Multa per hoc vnum emendabat. Primum quidem non suspectos faciens apostolos. Secundo autem ab omni eos cruce sollicitudine: ut vocationem omnem tribuat sermoni. Ter-

tio docens eos suam virtutem: hoc ne peccatis et postea dicit. Nihil quid aliquid defuit vobis: quando inuitos nudos et discalciatos sine sacculo. Et infra. Quod bi terrarum doctores erat inuitus: propter quod et angelos eos ex hominibus ut ita dicam constituit. ab omni absoluens vite huius sollicitudine. Et post. Tunc de qualiter omnibus eos denudans: omnia eis dedit: permittens in domibus eorum qui doceretur manere: et nihil habentes introire. Si autem in aliena patria existentes: et apud ignotos abiectionis: nihil amplius oportet petere quotidiano cibo: multo magis domi manentes. Idcirco usque Christo. Idcirco quoque homo. vlti. super Mattheum. Si bonum esset aurum habere: hoc utique dedisset apostolis christus: quod inefabilis eis tribuit dona. nunc autem non solum non dedit: sed etiam habere prohibuit. Idcirco petrus non solum non videretur: sed etiam decorat in paupertate dicens. Argentum et aurum non est michi. Super presatum etiam matthei locum Rabanus in originali sic dicit. Eodem sequenter hoc precepit euangelizantibus veritatis. quibus ante dixerat. Gratia accepistis gratis dare. Si enim sic predicant ut precium non accipiant. superfluum est aurum et argentum: numerumque possesio. Nam si habuissent aurum vel argentum. viderent non causa hominum salutis: sed lucris causa predicare. Idcirco subiungit. Qui diuitias detrucauerat prope modum necessaria vite amputat. ut apostoli doctores vere religionis. qui docebant omnia gubernari. prudentia diuina: se ipsos ostenderent nihil cogitare de crastino. Et hoc precepto arguit philosophos qui vulgo appellantur batropetite: quod contemptores seculi existentes: et omnia pro nihilo ducetes: cellarium seculi vehant. Idcirco etiam Beda super marcum consonat dicens. Precepit eis nequid tollerent in via nisi virgam tantum. Tanta inquit predicatorum debet esse fiducia in deo. ut presentis vite sumptus quibus non prouideat: tamen sibi eos non deesse certissime sciat. ne dum mens eius occupatur ad temporalia: minus alijs prouideat.

Beati Bonaventure Tractatus.

Item autem non obstat pre-
allegatorum vita sanctorum qui
communiter possederunt. quia
si non debuerunt aliter do-
cere quam vivere: quia mos esse
solet p[ro]fesso doctoribus: ut eas virtutum
prerogativas quibus carere se vident.
in alijs mirentur et predicent: sicut Hiero-
ny. ad p[ro]machium scribens. virginitatem
inquit in celo prefero: non quia habeo:
sed quia magis miro quam non habeo. Un-
genia enim et verecunda confessio est: quo
ipse carcas in alijs predicare. Aliquid
quia graui corpore terre hereo: autum
non miro volatus. Idem Hierony. Lut-
etiam Criso. consonat home. vii. super
Abath. q[ue] egyptios monachos laudat
ait. Nunc vnicuique in heremum egypti: pa-
radiso hanc meliorem videbis effectam.
Item est videre vbiq[ue] regionis illius
christi exercitum et regale gregem: et supio-
rum virtutum vrbem. Existencia
enim omnia exuti in mundo o[mn]ino crucifi-
xi. Et vltra. Rursus p[re]cedunt corporis
operatione ad indigentiam cibum sumen-
tes. Neq[ue] enim quoniam ieiunant et vigi-
lant vacare per die dignum estimant: sed
noctes quidem sacris hymnis et vigilijs:
dies in orationibus et manuum operatio-
bus consumunt: apostolicum imitantes zelum.
Verecundemur igitur omnes et diuites
et inopes. cum illi nihil penitus habentes nisi
corpus: et manus suas cogunt et litigant
impensas hinc indigentibus inuenire.
nos autem decem milibus intus recondi-
tis: neq[ue] superflua ad hoc tangimus.
Idem Criso. Aut ut doctor sanctus et
verax: quasi ad sui et aliorum sibi similitudinem
verecundiam: paupertatis excellentiam
in monachis egypti commendat. Simile
per omnia facit dicit Ambro. home. xvi
super Gene. Christi ait dominus noster
sacerdotibus quid precepit audiamus.
Qui non renuntiaverit omnibus que pos-
sident: non potest meus esse discipulus.
Contremisco hec dicens. Deus enim
primo omnium: meus inquam ipse ac-
cusator: existo meas condempnationes lo-
quor. Negat christus suum esse discipu-
lum quem videris aliquid possidentem. et

cum qui non renuntiat omnibus que pos-
sident. Et quid agimus? Quia hec aut
ipsi legimus: aut populus exponimus.
qui non solum non renuntiamus his que pos-
sident: sed acquirere volumus ea que
nunc habuimus: antequam veniremus ad
christum. Nunquid nam quia nos redar-
guit conscientia: legere non proferre que
scripta sunt possumus? Nolo duplici-
ti criminis esse reus. confiteor et palam au-
diente populo confiteor: hec scripta esse.
etiam si nondum implese me noui. Sed
ex hoc saltem communi festinemus im-
plere: festinemus transire a sacerdotibus
pharaonis: quibus terrena possessio est
ad sacerdotem dominum quibus in terra
pars non est: quibus portio domini est
Erat enim ille qui dicebat. Tunc
egentes multos autem locupletantes:
vixit habentes: et omnia possidentes
Paulus hic est qui in talibus gloria-
tur. Iste sacri doctoris veracibus et humi-
libus verbis: nihil expressus ad propo-
situm dici potest. Et beatus papa Gre-
gorius. ii. dialogorum viri mirabiles.
Isaac vitam describens ait. Seruus
omnipotentis dei egressus vrbem non
longe desertum locum reperit. ibique
humile habitaculum construxit. ad
quod dum multi pergerent exemplo il-
lius eterne vite desiderio accendi cepe-
runt. atq[ue] sub eius magisterio in omni-
potentis dei se seruitiu dederunt. Cum
q[ue] et crebro discipuli inuenerunt: ut pro-
vix monasterij possessiones que offere-
bantur acciperet. vt sollicitus sue pau-
peratis cultus foret sententia tene-
bat dicens. Monachus qui in terra pos-
sessione querit: monachus non est. Sicq[ue]
metuebat paupertatis sue securitatem
perdere. sicut avari solent diuites p[re]u-
ras diuitias custodire. Idem gregorius.
Aut cum monachus et ipse in monaste-
rio quod possessionibus dotauerat vitam
duxisset. eos tamen possessiones recte
sanctam miratur et laudat. Hec per hoc
impie presumptis esse conuincit: virtu-
tem non habita spernere: vt quia doc-
tis vita extreme paupertati non possit
consonare: ipsius doctrina pauperum p[re]f-

In Apologiam Pauperum.

fo. lxxi.

ctioni epugnando contradicatur. Nequaquam
igitur a predictis discordat illud aug.
verbum: quo contra adamantum man-
icheum prefatum de paupertatis forma
mandatum datum apostolis: dicit spiritualiter
esse perscrutandum. vel vt alibi dicit per-
missus intelligendum. Nam cum marcus
dicat expresse quod precepit eis ne quid tol-
lerent in via: et ipse cum alijs expositio-
nibus sicut ex premissis claret intelligendum
ad istam doceat. si hoc simpliciter alibi ne-
garet: et euangelice veritati: et sanctorum
doctrina: simul ac sue aperte contradice-
ret siue p[ro]traheret. Sed de tanto dici do-
ctore pie catholicorum aures abhorrent.
Attendendum est ergo quod cum apostoli
fuerint primi fundatores religionis chri-
stiane. et p[ro]fectores p[er]fectionis excelsae:
professores inq[ue] et sicut priuate persone
et sicut exemplaria quedam predicta dei
verba intelligere possumus eis esse dicta
tanquam fundatoribus christiane religionis. et
sic intelligunt extendi ad omnes: sed non
omnes christiani artantur vt hanc vite re-
gulam teneant: sicut manichei falso dog-
matizant. Ideo contra ipsos loquens he-
reticorum malleus augustinus ostendit quod hec
sola spiritualiter intelligenda sunt: si sic ac-
cipiant tanquam omnes precepta. Possu-
mus etiam intelligere predicta verba dicta
fuisse apostolis tanquam expleti p[er]fectionis
ius: et sic intelligatur per modum consilij
quod de se non obligat nisi eos qui hanc vi-
uendi formam voluntarie profitentur et vo-
uent. Intelligere possumus insuper dicta
fuisse apostolis sicut certis p[ro]mis: p[ro]missis
predicatoribus euangelice legis. et sic cum
duo insinuent in verbis illis: scilicet abdic-
tio temporalium: et receptio stipendiorum.
Primum intelligi fuisse preceptum. sicut
dicit rex. et glo. vnde Beda. Missis ad
predicandum discipulis: ne quid tollerent
in via precepit. Secum autem non fuisse p[re]-
ceptum: sed concessum siue permissum.
Vnde gl. super illud Luce. In eadem
domo manete et laudate. Vt faciat et peram-
phibuit: sumptus ex predicatione conce-
dit. Et r[ati]o r[ati]o super Abath. Claret au-
tem hoc dominum non ita p[re]cepisse: tanquam euan-
geliste vivere aliunde non debeant quod eis

prebentibus quibus annuntiant euange-
lium. alioquin contra hoc preceptum fe-
cit apostolus. qui victum de manuum suarum
laboribus transigebat. sed potestate de-
disse: in qua sciret ista sibi dari. Cum au-
tem potestas daretur: licet cuique non videret
tanquam de iure suo cedere. Idem r[ati]o.
Et his colligitur manifeste: quod predicta
dei verba iuxta considerationes premis-
sas intelligi possunt: et spiritualiter ad litte-
ram. vt consilia et vt precepta: et p[ro]missa
quod omnes contrarietatis calumnia
de medio tollitur. si multiformis huius
acceptio intelligenda sane capiatur.
Idem etiam non obstat illud Hierony. ad ne-
potianum: vbi dicit. quod viuens de decimis
et altaris oblatione sustentatus: nudam
crucem nudus sequitur: tanquam perfecte
paupertatis summa consistat in viuendo
de decimis et oblationibus. sicut sacerdos
tes et clerici viuunt. Est enim multiplex
gradus et differentia nuditatis. Alia quod
deum est cordis. Alia cordis et corporis
Nuditas cordis est per expoliationem spi-
ritus ab omni puerio affectu auaricie
et cupiditatis. Et de hac Hierony. in ho-
mel. Nudi cum nudo luctari debemus.
quia si vestitus quisque cum nudo lucta-
tur. citius ad terram deijcitur: quia habet
vnde teneatur. Idem quidem intelligitur
generaliter dictum omnibus christianis.
Nuditas autem corporis et cordis tripli-
cem habet gradum. Nam quedam est ma-
gna: que attendit in abiectioe omnis
superfluitatis et p[ro]p[ri]e possessionis. Et
hec quod non sit de necessitate: est tamen
congruentia status ordinis clericalis.
Et de hac Hierony. ad nepotianum. Si
autem ego pars dei sum et funiculus he-
reditatis eius: nec accipio partem inter
ceteras tribus: sed quasi leuita et sacer-
dos viuo de decimis. et altari deserui-
ens: altaris oblatione sustentor. Idem
victus et vestitus his contentus ero: et nu-
dam crucem nudus sequar. Et et alia
nuditas maior: que non solum consistit
in his. verum etiam in abdicatioe potesta-
tis possidendi. p[ro]p[ri]um: et abnegatione
p[ro]p[ri]e voluntatis. Et hec co[n]uenit regis
laribus et cenobitis. De qua Hierony. ad

Beati Bonaventure Tractatus.

eli odorum. Nolo pristinarum necessitudinem recorderis. nudos amat heremum. Nudos intelligit non solum a facultatibus appropriatis: verum etiam a propria voluntate. Iuxta illud Hieron. de colloquio symonis et iesu. Age ergo et relinquere omnia disponis. te quoque inter relinquenda numerare memeto. imo vero maxime et principaliter abnega te ipsum: si deliberas sequi ipsum qui exinanivit propter te semetipsum. Est et tertia nuditas que consistit in his que predicta sunt. et insuper in abdicatione omnis transitorie facultatis: cum penuria et indigentia oportune sustentationis. et hec preterit apostolus et apostolicis viris. Et de hac super illud Iacob. Qui potius dederit unum ex minimis istis calicem aque frigide tibi in nomine discipuli: non perdes mercedem suam. gloriose. Minimi sunt qui nihil penitus habent in hoc mundo. Tales fuerunt apostoli. Unde Hieron. ad exuperantium ait. Nemo apostolis pauperior fuit: et nemo tantum pro domino dereliquit. Quidam illa in euangelio pauper cula que duo minuta misit in gazophylacium cunctis preffertur diuitibus: quia totum quod habuit dedit. Idem Hieron. Si igitur hec vidua iuxta testimonium domini totum dedit: nihil sibi reservavit: in extrema se nuditate constituit. Ad hanc nuditatem aspicebat illa nobilis vidua paula. de qua Hieron. in laudem ipsius. Idem habuit yoniam ut mendicans ipsa moreretur. et vultum non dimitteret filie: et in funere suo aliena syndone involueretur. Et istud quoque feliciter describens obitus ait. Testis est iesus: ne vnum quidem nummum ea derelictum. Quid hac virtute mirabilis: feminam nobilissime familie: magnis quondam opibus: tanta fide omnia vel dilargitam: ut ad egestatem ultimum perveniret. Facient alii pecunias in corbonam funalibus aureis dona pendentes: nemo plus dedit pauperibus quam qui sibi nihil reliquit. Idem Hieron. Qui ad hanc nuditatem tantum summe perfectam hortatur ebendam in epistola: quam ad eam scribens ait. Vis esse perfecta: et in primo stare fa-

stigio dignitatis: fac quod fecerit apostolus: vende omnia que habes et da pauperibus: et sequere salvatorem. et nudam solumque crucem nudam sequaris et sola. In his manifestius asserit quod ea paupertas ad perfectionis attingit fastigium: qua quis expressius et conformius nuditatem crucis amplectitur: et nudum crucifixum imitatur. Illud autem greco. verbum quo dicit census non esse in culpa: sed affectum: nequaquam est premissis contrarium si recte intelligatur. Si quis enim hoc sentiat quod census in culpa sit casualiter vel formaliter: cum maxime theo errat. et hoc Gregorius reprobat. Si quis autem intelligat census esse culpe occasionem: a sententia veritatis non deviat. cum et ipsa veritas dicat in Iacobo. Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei introibunt. Nullo enim modo pecunia impedimentum difficultatis dei regnum intrare volentibus prestat: nisi quod vel est occasio inliciti: vel ad malum: vel distractionis a bono. Idem sanctorum testimonium clare monstratur. Quod enim diuitie habentibus ipsas occasio sunt cupiditatis. in libro de officiis dicit Ambrosius. Ferat inquit avaritia: illecebroso pecunia. que habentes contaminat: non habentes non iuvat. Est tamen ut aliquando iuvet pecunia inferiorum et ipsum desiderantem: quod ad alios. si sit ille copiosior: qui habet. numquid idcirco honestior: quia habet quo plerumque honestas amittit. Cui Hieron. concordat de colloquio symonis et iesu. Idem fugiendarum diuitiarum precipua causa est: quia vix aut nunquam sine amore valeant possideri. Amosa siquidem et glutinosa nimis non solummodo exteriorum: verum etiam interiorum nostrorum substantia videtur: et facile eos humanum omnibus que frequentat adheret. Idem consonat Augustinus super Ieremiam. cxxij. dicens. Non sunt iste vere diuitie: sed mendicitas. quia quanto magis abundat: tanto magis crescit inopia avaricie. Non sunt vere diuitie que plus augent cupiditatem ei qui eas possidet. Quamvis sint occasio vanitatis et in-

In Apologia pauperum.

fo. lxxij

perbie. Augustinus de lapsu mundi. In diuitiis nil tam cavendum est: quam superbie morbus. Qui enim non habet diuitias: non habet amplissimas facultates: non habet unde se extollat. Idem de verbis domini. Nil est quod sic generent diuitie quomodo superbia. omne grande: omne germen habet vermen suum. Meritis diuitiarum superbia est. Quod vero sint occasio distractionis: manifeste insinuat Gregorius. i. mora. Sicut inquit rerum abundantia tanto a timore domini mentem solvere: quanto hanc exigis diversa cogitare. Nam dum foris per multa spargitur: stare in intimis seque prohibetur. Idem in homelia super illud Luce. Exiit qui seminat et. Si nos inquit vobis semen verbum: agrum mundum: volucres demonia: spinas diuitias significare dicemus: ad credendum nobis mens vestra forsitan dubitaret. Unde et idem dominus per semetipsum est dignatus exponere que dicebat. Quis enim vultus mihi crederet si spinas diuitias interpretari voluisset: maxime cum ille pungeant iste delectent: et tamen spine sunt quia cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant. et cum vix ad peccatum pertrahunt: quasi inflicto vulnere cruentant. Si quis igitur premissa diligenter attendat: indubitanter advertere. quod quis census formaliter seu casualiter non sit in culpa. est tamen frequens occasio culpe: distrahendo a bonis et inclinando ad mala. Propter quod opes a salvatore spinis comparantur. et ab Ambrosio illecebre dicuntur. Nam sicut ex premissis apparet: cum vix rationaliter distrabant: irascibilem extollant. et concupiscibilem nostram illiciant: non solum sunt illecebre: sed et periculis plene. Unde Augustinus de lapsu mundi. Diuitie ipse quas putatis plenas esse deliciarum: pleniores sunt periculorum. Cum itaque perfectio sit non solum peccata vitare: verum etiam peccatorum occasiones et bonorum impedimenta ad plenum succin-

de. dicente Gregorio. in mora. quod solus ille in illicita non cadit: qui se a licitis caute restringit: liquido claret: quod quis possessiones et pecunias habere de se non sit peccatum sed licitum. est tamen eas abdicare et voluntarie pro christo eis carere perfectum. Quod si forte quis dicat: occasione huiusmodi a temporalibus rebus imperfectis dari mentibus: non perfectis. quasi magis competat statui imperfectorum diuitias fugere eisque carere: vix iesu christi eiusque doctrine aduersatur aperte. Neque enim fin hec perfectissimus debuisse christum carere diuitiis. neque hoc docuisse perfectos: cum tamen dixerit. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et. Nunquid apostoli perfecti non erant quibus dictum est. Nolite possidere aurum: et verbum tractans Ambrosius. in libro de officiis ait. Nolite possidere aurum: et argentum: neque pecuniam: quo velut falce pullulante in pectoribus humanis succidit avaricia. Super eundem quoque sermonem Crisostomus. xxxj. Non dixit nolite accipere vobiscum aurum: sed si aliquid de possibile est accipere: fugite periculo: nam hanc egritudinem. Etiam multa per hoc emendabat. Et his datur intelligi quod propter vitandam occasionem avaricie fuit apostolis interdicta pecunia: cum tamen essent perfecti. Verum quid est quod census perfectis non tam vehemens: nec tantorum est peccatorum occasio: sed quia quilibet parva intellectus distractio vel illectio appetit: viciosa mentibus perfectorum ad eterna suspensio magis est dissona: quam longe maior imperfectis circa filiorum educationem et curam rei familiaris occupatis. hic est quod perfecta spualium rebus abdicatio perfectis placuit: non imperfectis: nisi velint esse perfecti. Nam cum ipsis imperfectis sufficiat peccata maiora vitare per mandatorum observantiam: perfectis tamen competit etiam superfluas cogitationes a mente rescindere. sicut et Gregorius. i. mora. docet. spiritualiter exemplificans nazareorum ritum perfectissimam figuram. De uotione inquit completa: caput nazareth: radere: capillosque in igne sacrificii ponere iubet: quia tunc ad perfectionis sum-

Beati Bonauenture Tractatus.

Cul et Chisost. cononat de laudibus pauli. Job cum oues et boues haberet innumeras erat in pauperes liberalis. Paulus pro nil amplius corpore suo possidebat: de hoc ipso sufficenter indigentibus ministrabat. Miram pauli ex hac laude perpedere valem? inopiam cum nil preter corpus haberet: ac per hoc nihil quod latro capere posset: miram nichilominus affluentiam cum non solum sibi sufficeret: verum etiam in alios abundaret. Denique nec loculos christi ad prefatam perfectionis formam ulla inuenitur dissimulatio si quis et quare ipsos habere dignatus fuit pia mentis attentione perscrutetur. Nam vniuersus dei cum diues esset in oēs: pro nobis a deo factus egenus ut alieno cibo vesceretur non sine magna dispensatione diuini consilii loculos fecit deferri: quos tamen custodie illum deputauit discipulum quem furem ac proditorem prescribat esse futurum. Habuit enim loculos ipse ad consolandum infirmos: ad reuellendum improbos: et ad informandum perfectos. Unde et huiusmodi actus sancti habere loculos in christo respectu infirmorum fuit eodem sensu ut ad consolandum eos qui proprijs loculis carere non voluit: sicut Augustinus ait lib. de opere monachorum. Dominus more in se infirmorum compatiens cum ei angeli possent ministrare loculos habebat: quibus mitteretur pecunia que conferrebat utique a bonis fidelibus eorum victui necessaria: quos loculos iude commendauit. Respectu autem impiorum fuit actus communis: primo qui deinde ad reuellendum hereticos qui loculos reprobat et detestatur. unde Augustinus super Iohannem. omel. xlvij. Quare loculos habuit cui angeli ministrabant nisi quia ecclesia loculos ipsi habitura erat: Unde et loculos habebat ut doceret non esse peccatum loculos habere. In his Augustinus manicheos reuelat impietatem condemnatum ecclesie statum propter rerum temporalium possessionem. Secundo admonitor: fuit ad deterrendum quosdam qui loculos concupiscunt. Quia enim ad mitigationem cupiditatis dominus iude loculos commisit: ipse tamen adeo cupiditatem igne exarsit ut ipsum dominum precio paruo vendideret. Unde et Chisost. super Iohannem. omel. lxx. Si quis scrupulatur quid furi existenti loculos commisit pauperum: et dispensare fecit quarum existentem: ut omnem abscideret occasionem. Item si sufficenter habebat ex loculo concupiscencie mitigationem: sed propter nequitiam multam quam volebat comprimere ipse multa condescensione ad eum vtens non incusabat surripientem obstruens perniciosam concupiscenciam et omnem auferens occasionem. Idcirco Chisost. aperte declarat quod non penuria paupertatis sed nequitia cupide mentis causa fuit tante imperitatis. Respectu vero perfectorum fuit actus informatorius. Si quidem quantum ad modum habendi forma fuit perfectionis in ecclesiasticis personis: maxime cenobitis: ut ad exemplum christi et discipulorum: et nullus sibi quicquam proprius: sed habeant omnia in communem. unde Augustinus. omel. lx. super Iohannem. Habebat dominus loculos: et a fidelibus oblata conseruauit: suorum necessitatibus et alijs indigentibus tribuebat. tunc primum ecclesiastica pecunie forma est instituta ut intelligeremus quod preceptum non cogitandum de crastino esse non ad hoc fuisse preceptum ut nichil pecunie seruaret sanctis: sed ne deo propter ista seruaretur. hec Augustinus. Qui formam regulariter viuendum describens: sicut habetur xij. q. i. ait. Cum huius nostre congregationis fratres non solum facultatibus sed etiam voluntatibus proprijs in ipsa ordinis susceptione renuntiauerint: certum eos nihil habere: possidere: dare: vel accipere sine superioris licentia debere.

Quartum autem ad modum dispensandi forma fuit perfectionis in ecclesie prelatis: ut exemplo christi bona ecclesiastica dispensent ad sustentationem ministro rum ecclesie: et ad pauperum releuandas miseras. vñ Chisost. super Iohannem. omel. lxxj. de loculis christi loquens quendam proponit. Qualiter inquit non peram: non vtriusque: non es iudeus deferre maris

In Apologiam pauperum.

Fo. lxxliij.

psum ferebat: Respondeo subdit. Ad inopiam ministerium ut discas quoniam valde pauper et crucifixus huius oportet par sis multa facere procuratorem. Multa enim ad nostram dispensandam doctrinam agebat. In his ostendit Chisost. quod virtus perfectis competat miserabilium personarum gerere curam: quod maxime locum habet in prelatis ecclesie: quorum perfectioni consolat ut et spiritualiter et etiam temporaliter pauperibus sibi commissis gregibus intendant. vñ Prosper in lib. de vita contemplatiua. Sciens viri sancti nihil aliud esse res ecclesie nisi vota fidelium et precia precum et patrimonium pauperum non eas vendicauerunt in usus suos ut proprias: sed ut commendatas pauperibus erogauerunt: hoc est possidendo continere: non sibi sed alij possidere: et nec cupiditate habendi ecclesie facultates ambire: sed pietate subueniendi eas suscipere. et quod habet ecclesia cum omnibus nihil habetibus hanc comitatem: nec aliquid inde eis quod sibi sufficit de suo erogare: cum nihil aliud sit habetibus dare quam perdere. Quartum vero ad modum videndi forma fuit perfectionis ipsius apostolis ac ceteris huiusmodi paupertate professis: ut cum ex amore paupertatis semper carere loculis cupiant: soli quando aperte necessitatis vigeret articulus loculos ferat. Ipse siquidem christus fuisse tractatur a suscipientibus vel a mulieribus comitantibus eum. sicut in Luca scribitur quod tribus eum mulieres que ministrabant ei de facultatibus suis. Cum tamen per Samaritanam transiit: in qua quidem ciuitate ut dicit euangelista: hospitium habere non potuit: de loculis vixit. sicut et in Iohanne. quod discipuli abierant in ciuitatem ut cibos emerent. Unde super illud Lucæ. Cum mihi sine sacculo et sine pera. dicit gloriosus. Si per inhospitales regiones transieris: plura viatici causa licet portari quam domini habeamus. Constat autem quod valde pauper est qui plura portat in via quam habeat ubi habitat habitatione determinata. Si forte quis dicat perfectionis formam nullo tempore esse intermittendam: Respondeo ad hoc Beda super Lucam. dicens super illud. Muc habet sacculum tollat

similiter et peram. non eadem viuendi regula perfectionis que pacis tempore insinuat. Sunt namque virtutes que semper obnoxie tenende sunt: et que tempore locorum prouisa sunt discretionem mutande. Quis enim nesciat viscera misericordie benignitatem: humilitatem: patientiam: modestiam: castitatem: fidem: spem: charitatem et his similia: sine ulla temporis intercapedine esse seruanda: Et vero formam: sitim: vigiliam: nuditatem: lectionem: psalmodiam: orationem: laborem: operam: doctrinam silentium et cetera huiusmodi: si quis semper exequenda putauerit: non modo se horum fructu prauabit sed et notam indiscrete obstinationis incurret. Magister itaque deusque virtutum ut modum discretionis insinuet: missis ad predicandum discipulis: ne quid tollerent in via precepit: videlicet ordinans ut qui euangelium annunciant de euangelio viuam. Abortis pro tempore illo insinuat et tota simul gente pastorem gregem persequente congruam tempore decreuit regulam: pecuniam. scilicet victus necessariam: donec sopita persecutione infamia tempus euangelizandi redeat tollerere permittendo. hec Beda. Et predictis igitur patenter elucet quod ois perfectio non splendor et speculum iesus christus ob separatione prefatas ac triplicem vilitatem: aggregatione quadam in perfectionis scenariu confurgentem: mirabili quodam modo in habendo loculos: et infirmos simplici modo consolatur: et impios dupliciter arguit: perfectos tribus modis informat. In quibus et illud est omni admiratione et laude ac imitatione dignissimum: quod sic paupertatem christus tenuit ut statum diuitum non damna: ret: sic et habentibus pecuniam confortem se reddidit ut paupertatem summe formam perfecte seruaret. Unde super illud Matthæi. Glade ad mare. Mo. Dominus tante fuit paupertatis ut vnde tributa solueret non haberet. Judas quidem commendatus in loculis habebat: sed res pauperum in usus suos conuertere nefas duxit: id ipsum dans exemplum nobis. hec Beda. Non igitur oculi christi ad

fomentum cupiditatis trahendi sunt. Sicut enim saluatore nostro crucifixo nil fuit quod secularis glorias aut delicias saperet: sic nil egit / nil docuit per quod mundi diuitias appetendas esse monstraret: quin potius ut nos ad perfecte paupertatis amorem accederet: in huius mundi capum hostem expugnaturus ingreditus: de pauperrima matre pauperrimum prodijt. sed et hostiam deo patri ut pontifex offerens nudus in cruce pendit: necnon ut veritatis eius tanquam perfectissime rectitudinis nequaquam discorderet medium ab extremis: tota vita ipsius caminus paupertatis fuit. Aduius igitur inuictissimi ducis nuditate tanquam armatura circūdati: et in eo solo sperantes qui ait. Confidite: ego vici mundum. in ipsius pauperis crucifixi noie hostiles excipiamus insultus.

Tertie responsionis secunda particula octauis capitulum: in quo possessionum leuiticorum et ecclesiasticarum affluentia monstrat perfectioni paupertatis non esse contraria: sed et comedatio diuitiarum ostendit non esse secura.

Rupertatis siquidem odibile bonum retroactis temporibus in tanto fuit horrore sensualitatis immortalium: ut ante christi aduentum vix quatuor precus preciositate ipsi agnosceret. Post hoc in tanta fuit admiratio ne spiritualium atque sapientium: ut vix quatuor precus peruersus hereticus ipsi dignitatem derogaret: et excepto butarat vigilatio quoddam. Qui cum ad interpretationem sacri doctoris Hieronymi domini tasset iacobum: nunc nouum quendam paupertatis hostem illo non minus improbum euigilasse videt. Ille nimirum contra paupertatis perfectionem et sustentationem pauperis scilicet sui pectoris virum euomit: hic autem bonorum temporalium affluetiam in culmine perfectionis euangelice collocans: ipsorumque voluntariam carentiam: ut imperfectam et suppositiofam calumnias illi se fateat discipulum: qui contra euangelizantium et medicantium pau-

perum ordines libelli composuit: quos se des applica condēnauit. Quod etiam non parua temeritate velut innocētem excusat: ipsiusque doctrinā cōmēdat et approbat: non sine iniuria multa sedis dicte: cū nil aliud sit auctore dānati libelli innocētem asserere quod dānatis iudicium reprobare. Insurgens igitur temerari in serie sui libri exordio aduersus pastorem ecclesie: ut pauperum ipsius gentem inuadat atrociter: primum se armat possessionibus leuiticis. Nam in hoc persuasionis sue summa consistit quod cum forma perfectionis euangelice in leuitis precesserit: quibus a domino collate fuerunt decime / primitie et oblationes ad viuendum ciuitates ad habitandum: et suburbana ad alenda pecora: si nouum testamentum videri non repugnat quoniam potius consonat: quia rota erit in medio rotem: nullo modo secundum hoc noue legis perfectio consistit in carentia hominum possessionum / sed potius in habendo eas ut domino dedicatas. In hac autem persuasionem quam per multas verborum venas ambages non solum veritatis sed et ipsi contradicunt aperte. In precedenti siquidem libro cum abstinētie perfectionem impugnaret: asseruit vinum fuisse prohibitum filiis aaron sacerdotibus: tanquam imperfectis: nunc autem illos eosdem in affluentia possessionum perfectos asserit: quasi verbi prioris oblitus: vel si forte memoriam habuit / in tantā deuenit erroris caliginem ut putaret quod abstinere a delictis sit imperfectum / et possidere diuitias sit perfectum. Insup et cum paulo ante docuerit quod in contemptu omnis proprietatis euangelice perfectionis consistit inceptio: et sacerdotes leuitici gratias habuerunt uxores et filios: ad quos bona sua tanquam vere propria hereditaria successione transmittēbat: necessario sequitur quod perfectio euangelica in leuitis non fuit. vel quod abdicatio proprietatis non est initiū perfectionis hominum: ac per hoc manifeste convincit ipsi esse contrarium. Contraria etiam ipsi veritati. Si enim forma vite leuitice perfectionem legis euangelice veraciter continet: cum perfectio modi viuendi tam in veteri testamento quam nouo supremum te-

neat locum: et perfectio legis perfectioni euangelice qualem necesse est summum legis et summum euangelij tam in merito quam in premio inter se equari: ac per hoc testamentum testamentum: promissio promissio: sacerdotium sacerdotio coequatur. Si igitur lex neminem ad perfectum duxit: nec euangelium. si non per legem iusticia: nec per euangelium. si etiam qui sub lege erat sub maledicto fuerit: et qui sub euangelio. Frustra igitur dei filius est incarnatus et passus: frustra translatum est sacerdotium: frustra legis obseruantia promissio preabolita: et euangelica veritas introducta: que omnia cum sint falsa et impia et proxima abiicienda tanquam heretica: necessario concluditur et illud esse erroneum ex quo hec sequitur: scilicet quod in forma vite sacerdotum legalium euangelice perfectionis altitudo consistat. vbi Apollonius ad Hebræos. Si consideratio inquit. i. perfectio secundum gloriam. per sacerdotum leuiticum erat: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem melchisedech / et non secundum ordinem aaron dici. Translatum est in sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. Vbi glo. Idem incipit nouum et veteris testamenti differentias dare quod illud imperfectum. Cui etiam consonat illud quod subsequenter adiungit idem apostolus. Umbra inquit habes lex futurorum bonorum: non ipsam imaginem rerum: nunquam potest accedere perfectos facere. vbi glo. Lex umbram habes nunquam potest facere perfectos virtutibus et bonis pontifices. Non est igitur perfectio virtutis et consilio euangelij in litterali obseruantia mandatorum legalium: et in modo viuendi illorum pontificum requirenda: nisi sicut in figura et umbram: quod hoc modo dicitur rota esse in medio rotem: non per litteralis obseruantie equitatem in testamento utroque sed per spiritualis intelligentie enigmaticam prefigurationem. Quod si quis obijciat si autem hic cui respondemus allegat quod forma prefata indicat sit sacerdotibus per ezechielem: quod non umbraticum sed sanctum et verum ecclesie templum describit: attēdat quod ibidem premititur quod sacerdos virginem ducat uxorem: et in sacrificio

agnos et vitulos offerat. Eadem igitur ratione qua perfectio euangelica in leuiticarum possessionibus precessisse decernitur: et in eorum vxoribus et sacrificijs atque obseruantijs ceteris fuisse monstratur. Quod si verum est ad perfectionem euangelicam spectat quod sacerdotes noue legis uxores ducant: hyrcos et vitulos offerant: et primi cum tubis ad bella procedant. Quod cum absurda sint non est requirenda vere perfectionis descriptio in templo illo secundum litteram: sed secundum allegoriam. vbi Hieronymus ad Nepotianum. Neque vero mihi aliquis opponat: diues in iudea templum: in mensas: lucernas: thuribula: patellas: cyphos: mortariola et cetera ex auro fabricata: tunc hec prebatur a domino quod sacerdotes hostias immolabant: et sanguis pecudum erat redemptio peccatorum: quod hec omnia in figura precesserit. Nunc quod cum paupertate domus sue pauper dominus dedicauerit cogitemus: crucem eius et diuitias luti putabimus. Quod videmur quod christus vocat inquam manum: quid suscipimus et amamus quod petrus se non habere testatur. Alioquin si tantum litteram sequimur: et in auro atque diuitijs simplex nos delectat historia cum auro obseruemus et cetera. Ducant porci fices uxores et gines: lepra corporis aie vitis preerat: crescimus: multiplicemur: et repleamus terram. figamus septimo mense tabernacula: et solennia ieiunia buccinis concrepemus. Quod si hec omnia spiritualibus spiritualia comparantes sic intelligamus ut dominus intellexit et interpretatus est sabbatum. aut aurum repudium: cum ceteris suppositionibus iudeorum. aut si aurum placet: placeant et inde: quos cum auro aut prebare nobis necesse est aut dāna: re. Aducitque Hieronymus. A quo luce clari ratio premissa dissoluit: et euangelice paupertatis perfectio noue legis preceptum docet. Nequaquam igitur intelligendum est bona leuitarum domino dedicata fuisse: tanquam in se sint aliquid sanctitatis habentia: et non possint esse occasio culpe: sed quod deputantur sustentationi illorum quod domino famulantur. Quorum dominus possessio dicitur: quia sicut alij viue-

Beati Bonauenture Tractatus.

bant de fructibus terrarum suarum: sic et hi de puenientibus diuinorum mysteriorum: ita enim quod ea quae inde percipiebant proprietatem ad suos ut dictum est transmutabant heredes: quia sicut illis non indidit erat castitas: integritas: sic nec pulta paupertas. vii. idcirco ad Eustochium. Alia fuit in veteri lege felicitas: in qua beatus dicitur qui habet semen in syon: et repro: missio sit diuitiarum. Statim ut filius dei ingressus est super terram: nouam sibi legem instituit: ut qui ab angelis adorabatur in celis: haberet angelos et in terris. Tunc holoferni caput iudith continens amputauit: tunc iacob et iohannes relicto patre reti et nauicula secuti sunt saluatorem: affectu sanguinis et vincula seculi et curam domus pariter reliquerunt. Tunc primum auditum est. Qui vult venire post me: abneget semetipsum: et tollat crucem suam: et sequatur me. Nemo enim miles cum vxore pergit ad prelium. Discipulo ad sepulturam patris ire cupienti non permittitur. Culpes foueas habet: et volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet: ne forte contristeris si angustie permiseris. In his idcirco patet insinuat quod sicut statui testamenti veteris diuitie competebant et nuptie: ita perfectioni nouae legis paupertas et castitas. Sicut igitur virginitas per christum introducta legem non soluit sed implet: sic nec paupertatis consilium legem destruit: sed consummat: quia nec in eadem lege euangelica praescripta: contrastratur: sed potius addit ad perfectionem iusticie. Concluditur igitur per hec quod sicut a ratione dissonum est forma perfecte castitatis constituere in vxoribus: sacerdotum legalis: sic sane doctrine aduersatur perfectionem paupertatis collocare in possessionibus leuitarum. Idcirco consonat Bernardus. De colloquio symonis et ioseph. Longe inquit aliud est in luto aquarum multarum diuisi fundo maris iter capere: terrena licite possidendo: aliud ipsam nouis gressibus nudam calcare oia relinquendo: sed tempore gratie prerogatiua hec debebat: petro nouum iter et non typus itineris seruabat. Antiquorum sane

patrum diebus: donec in terris videretur et conuerteretur inter homines dominus maiestas: non erat euangelice forma perfectionis: sed spiritus domini solo interim spiritus quiebantur. At cum verbum caro factum esset et habitauit in nobis: iam in eo tradita est imago vite et conuersationis exemplar quod oportet etiam corpora liter imitari: ut utroque sequentes vestigio non viteri: cum patriarcha iacob altero femore claudicem. Itaque hoc dicimus: quod si saluamur hoc tempore si secus egerit nequeat: sed ut gradum agnoscat proprium: et locum perfectionis aut discipulatus officium non usurpet. hec Bernardus. Per que cupiditas atque error puerus eliditur: a quibus sub pietatis specie per antiquorum patrum diuitias paupertas impugnat. Ex quibus et illud consequitur: quod si cui respondemus non tamquam paupertatis amicus sed aduersari: pauperum super hominibus possessiones se fundas: perfectionis fundamenta non statuit sed subuertit. Perfectionem igitur paupertatis extreme legalis obseruancia non oppugnat: sed nec forma viuendi apostolorum: nec loculi christi: nec promissio centupli: sicut ex antedictis est patens. Insuper nec affluentia culmen euangelice perfectionis: qua velut armatura consequenter semunt pauperes hostes: non tam ad defendendum statum ecclesiastice castitatis: quam ad deiciendum culmen euangelice perfectionis. Si enim possessiones ecclesie commedaret ut licitas: ut expediret: ut perfectionis copiosiores: in his qui communiter possident: et hinc quod sancte dispensant: via sequeret scilicet doctorum et canonum confutatio puerorum hereticos: quod ecclesiam dei propter possessiones acceptas a statu iusticie et perfectionis asserrit esse collapsam. Nec sancte paupertas preiudicat in aliquo doctrina hominum: pro eo quod variis sunt ea perfectionis modi: sicut circa responsiones huius principum fuit ostensum. Nunc autem quod suadere conatur possessiones ecclesiasticas ad perfectionem facere culmen: tamquam perfectum sit in eis et christo affluere: quod pro christo carere: non solum gloria paupertatis euacuat: verum etiam fundamenta ipsius ecclesie subruit:

In Apologiam pauperum.

Fol. lxxvj.

dum christum et apostolos temporalia possedisse ad verum perfectionis exemplum monstrare contedit. Item cum christus de se diceret quod non haberet vbi caput reclinaret: hic ecclesiario dogmatizat quod domum habuit quod dixisse legitur: domus mea domus orationis vocabitur. Et post subdit quod christus iure proprietario vbi caput suum reclinaret inter homines faceret homo non habuit qui tanquam verus deus omnium leuitas bona possedit. In quo miro modo se ostendit omnem veritatis intelligentiam nudum: quasi nesciret distinguere inter ea que christi diuinitatem et ipsius humanitatem respiciunt. Quod enim christum dicimus fuisse pauperem ad eum refert humanitatem assumptam qua perfecte viuendi nobis monstrauit exempla: non autem ad diuinitatis eius potentiam secundum quam non solum templum et bona leuitica eius omnino subiacerent: verum etiam celum et terram tota que celi ambitu continentur: dicente propheta. Dominus est terra et plenitudo eius. Et hoc quod dicitur quod christus tamquam vero sacerdoti pater in maiori oia dedit: et quod sacerdotum iure leuitarum bona possedit: ipsum paulo post aperte contradicere: cum subdit quod nondum translatum sacerdotio nec decimarum nec possessionum debuit translatio fieri. Si enim sacerdotum leuiticum ante christi passionem et resurrectionem translatum non fuit: manifeste colligitur quod christus sacerdotum eorum que ad leuitas spectabant nihil omnino possedit. Igitur tam veritati quam subiecti contradicere: quia instar principis mundi huius in pauperismo capite christo nihil temporalium possessionum inuenire potuit: ad corpus ipsius secundum matrem ecclesiam sermonem conuertit. De qua frivolis quibusdam premisissis auctoritate canonis astruit quod ratione maioris utilitatis agros et predia que vendere consueuerat possidere cepit. Ex quibus consequenter sic arguit. Cum idem sit utile et honestum: ut dicit Ambrosius: et quod est imperfectio iniquitatum huiusmodi declinet ab honestate: et quod est honestatis est perfectio: predia ecclesie viris perfectis sunt in perfectionis cumulum: non in eius detrimento.

mentum. Idcirco ratio ipsius: hec verba: cuius rationis conclusio partim est vera et partim erronea. Verum est quidem quod ecclesiastica predia sine detrimento perfectionis haberi possunt. Quod autem sunt ad perfectionis cumulum sentire vel dicere: adeo absurdum est ut ex hoc status modusque viuendi presentium temporum vite christi preferatur et apostolorum: quod est apertissime falsum. Vnde de Hieronymus. Abalchi monachi vitam describens ait. Scribere proposui ab aduentu saluatoris usque ad nostram etatem. ab apostolis usque ad huius temporis seculum: quomodo et per quos christi ecclesia nara sit: et adulta persecutionibus creuit: martyris coronata sit: et postquam ad christianos principes venerit: potestas et diuitijs maior: sed virtutibus firmiter effecta. Idcirco quod Hieronymus. Insuper si predia faciunt ad perfectionis cumulum: tunc quomodo ecclesie predia possident: tanto qui in eis degunt perfectionis res existunt: ac per hoc nullus ab ecclesia habere copiam prediorum absque detrimento perfectionis ad religionem transferre potest: quin potius ecclesie paupertatis erinas abicere et ad facultates ecclesiasticas aspirare sanctum erit atque perfectum. Quis sententia facultatem Hieronymus. ad Hieronymus. eliminans ironice ait. Sunt ditiores monachi quam ante fuerant seculares possideant opes sub christo paupere quas sub locuplete diabolo non habuerunt: et suspiret eos ecclesia diuites quos tenuit mundus ante me: dicos. Amplius si ecclesiastica predia faciunt ad perfectionis cumulum: nihil est secundum christi consilium viderendum dandumque pauperibus: sed totum ecclesie agris seu opibus aggregandum: cum secundum hoc dogma prophetarum cumulatio possessionum in ecclesia christi ad cumulum faciat perfecte sanctitatis. Contra quod Hieronymus. ad Demetrium. Alij edificent ecclesias: vestiunt parietes marmoreis: crustis: columnarum moles aduehant: earumque bearent capita: gemis auratis distinguunt altaria: non reprehendo: non abnuo: sed tibi aliud propositum est: k. iij.

Beati Bonauenture Tractatus.

christum vestire in pauperibus: visitare in languentibus: pascere in esurientibus: suscipere in his qui recto indigent: et maxime in domesticis fidei. Ex his colligitur potest quod prefata conclusio multiformiter continet absurditatem. Sed ratio ipsa non valet. Nam sicut possessio- nes sunt utiles: sic et alia multa: ut pote vires: ferui: arma: et temporalis poten- tia: ex quorum retentione non sequitur quod cumulus perfectionis accrescat. Nec ei suffragatur Ambrosii verbum quo dis- cinit id esse utile et honestum: loquitur enim de utilitate bonorum spiritualium non terre- norum. Nam eodem libro. Nihil utile nisi quod ad vite uite eterne proficit gratiam diffi- nimus: non quod ad delectationem presen- tis. Nec aliqua comoda in facultatibus sed incommoda hec putamus si non reij- ciatur ea que hominibus magis cum assunt estimamus quam dispensio cum erogantur. Idem quoque liber a parte alia sic ait. Nullum adminiculum prestat diuitie ad beatam vitam. Quod euidenter deter- minauit dominus in euangelio dicens. Beati pauperes quia vestrum est regnum dei: beati qui nunc esuritis. etc. Itaque paupe- ratem: famem: dolorem que putantur mala non solum impedimento non esse ad beatam vitam: sed etiam ad iumentum esse euidentissime pronuntiatum est. sed et illa que videtur bona diuitias satietatem letitiam experte doloris: detrimentum esse ad fructum beatitudinis: dñico declara- tum iudicio liquet. Sic ergo non solum ad- miniculo non sunt ad vitam beatam corpo- ris externa bona: sed etiam dispensio sunt. Iduculose Ambrosio. Quod et in predictis in- telligendis loquitur de utilitate intrin- seca et spirituali: que idem est quod hone- stas: non autem de extrinseca: de qua ca- non habet intelligi: sed quod etiam pronun- ciat sapiens utilitatem esse sapientiam cum diuitiis. Sunt enim possessiones terrene utiles et sustentamenta nature ad opera humane industrie: nonnullis etiam ad exer- citia virtutis perfecte: sed hoc non inest eis ex seipso sed ex parte videntis. unde Aug. in fine lib. unde malum. Quia in- quit bene vult ut temporalibus bonis non

eis amore agglutinetur: et velut membra animi sui faciat quod sit amando: ne cum res secari ceperint cum cruciatu ac rabe fe- dent: sed eis totus superfluit: et habere illa atque regere parat: sit amittere so- ac non habere paratior. hec Augustinus. Que nunc diceret si temporalia bona essent utilia finem quod utile idem est quod ho- nestum: quod nullum recte sapiens paratior esse debet honestatem amittere quam ser- uare. Multum igitur a sapientia discors fuit quod in temporalibus ecclesie bonis hone- stum ab utili non discreuit. In his igitur firmamentum erroris perfectionis virtu- tum et possessionis opum septiformem assignat germanitatem dicens quod dominus voluit ministros ecclesie ipsam perfecte se- qui: volentes habere bona corda mobilia et immobilia: primo propter cautela fu- turo: quod esse prouident: secundo propter su- stentationem ministratum: quod est iusti- cie: tertio in sustentamentum egentium: quod est misericordie: quarto in mutue charitatis nu- trimentum: quinto quietem: sexto in alio- rum exemplum et largitionem elemosinarum: septimo propter conformitatem ad cele- stem curiam: cuius participatio in idipsum. Ex quibus omnibus arguitur quod habere posses- siones ecclesiasticas perfectionem non mi- nuit sed consummat. Quod autem autem predi- ctarum rationum aggregatio sufficere- nus considerata efficaciter videatur et pia: si tamen discutiamus interius: quod est iusti- et impia. Pro eo videlicet impia: quia si mobilia et immobilia communis pos- sessio non diminuit sed potius completur: qui non valent nec volunt hec possidere communis: perfecti esse non possunt. Insuper cum christus et apostoli hominibus posses- siones immobiles non habuerint: sequitur in eis quod consummate perfectionis exemplum non effulgit. Inefficax veros quod in eisdem rationibus potest etiam aliquis laicus vroratus bona sua retinere: sed ut prouideret iuste: misericorditer: cha- ritatiue ministrantibus christo subueniat: ad illorum quietem et aliorum exemplum finem conformitatem supernam in qua est dedicatio larga bonorum: aut igitur talis erit perfectus: aut prefata ratio nullius efficacie esse

In Apologiam Pauperum.

So. lxxvij.

conuincitur. Amplius sicut ecclesiasti- ca bona bene utriusque sunt materia ex- tendendarum virtutum. sic etiam abute- ribus sunt fomitus multiformis peruer- sitatum. utpote iniusticiarum et impleta- tum carnalitarum: contritionum: simo- niarum: ambitionum et scismatum. nec tamen inferri potest propter huiusmodi abusum: quod bona hominibus habere sit im- pium. pari ratione inferri non poterit quod per bonam dispensationem utrumque ea habere sit perfectum in se et absolute. vel perfectius quam carere. Unde et illa con- clusio quam post explicationem rationum predicatarum. in quibus multas absur- ditates interferit. tanquam finaliter inten- tam subiungat: nullus est probabilita- tis. sed magne perfidie. Sit enim ut ver- bis eius utamur. his causis predictis for- te et alijs que a sapientibus possunt in- uentiri cum apice perfectionis. Quod enim citra est imperfectum est. bona temporalia ecclesie a perfectis viris precepit deus et voluit possidere. In quibus verbis ma- nifeste aperit. quod paupertatis euangeli- ce perfectione totis viribus eliminare contendit. Si enim temporalia bona ecclesie possidere sic est perfectum ut dicitur: ut o- quod est citra illud sit imperfectum. pau- peres igitur christi qui nihil omnino pos- sidere volunt: sed totum dant cum vidua il- la paupercula. aut citra hanc perfectio- nis apicem consistunt. et tunc sunt impfe- cti: aut ultra procedunt: et tunc superstitio- si et impij. Si igitur talis fuit christus sicut narrat euangelice veritatis histo- ria: et perfectior testimonio monstratum est supra. tales etiam fuerunt apostoli: neces- sario sequitur finem antichristianam do- ctrinam quod christus et eius discipuli vel su- perstitiosi fuerint vel imperfecti. Insuper si hec temporalia bona christus pre- cipit possidere a viris perfectis sicut asse- rit. quicunque ergo perfectionis statum per- tinet: et hec bona non possidet. transgresso- res diuini precepti esse conuincuntur. Quod si verum est utique dici non potest. nisi pauperes spiritum qui vestrum est regnum dei. nec de vobis diuitibus: sed potius de vo- bis pauperibus tanquam miseris imperfectis

iniustis et impijs. et beati diuites. Bea- tus etiam populus cui hec sunt: sine quis- bus nec perfectio aperit: nec virtus iu- sticie possideretur. que perfectio inter do- na dei locum precipuum tenet. Laueat sibi qui eiusmodi sententia est ne super eum maledictio principis apostolorum iuste descendat. dicaturque sibi: pecunia tua tecum sit in perditionem: et existimasti bonum dei pecunia possidere. Absit cer- te quomodo quod potest ad tantam imple- tatem proficere. ad tantam venire infamiam ad tantam prouidere fatuitatem. ut cum huiusmodi viris perfectis suadeat omnia vende- re et dare pauperibus precipiatque apo- stoli ut nec peram nec pecuniam tollant i- via nec aurum nec argentum possideant. e contrario audeat dicere preceptum esse a deo viris perfectis temporalia possidere. Quam vero absurdum dogma conclusio prefata contineat. ex ipsius verbis elici- tur: ex quibus affirmat omne quod infra perfectionis apicem est esse imperfectum. Si apex dicit summam rei alicuius ex- tremam et excelsum. et apicem perfectio- nis habet. aliquid est perfectionis citra api- cem eius. duo ergo contraria simul dicitur: cum asserit perfectionem habere apicem. et nihil citra perfectionis apicem esse perfe- ctum. Est etiam hec vniuersalis negati- ua pene in toto falsa. scilicet cum non solum perfe- ctio vie sed etiam perfectio patrie gradus habet. et sicut perfectio castitatis et obe- dientie potest esse maior et minor: sic et pau- pertatis. quemadmodum ex prime respon- sionis tertia parte patet. Denique per- ruculosum sit possessionum affluentiā ma- gna laudatam preconij desiderabilem reddere. ex hoc patenter aduertitur quod omnem fere mortaliū appetitum et sensum pro- ni sunt ad concupiscentiam oculorum et ad mira- tionem diuitiarum. Et sicut dicit apostolus ad thymotheum. qui volunt diuites fieri incidunt in- tentationem et laqueum diaboli. Quod si vi- xerit non se laudare possessiones quasque sed tamen communem et ecclesiasticas et domino dedicatas: attendat quod non parum latet in ipsarum cumulatione periculum. Unde beatus de colloquio symonis et iesus. Dotatas et dedicatas cernimur ecclesias

Beati Bonaventurae Tractatus.

a potentibus et diuitibus huius seculi. et in operibus bonis diuites intra pauli admonitionem amicos sibi facere studuerunt de maiori iniquitate. a quibus in eterna tabernacula recipiuntur. Quidni sperarent ab his se recipi qui clauis videntur habere. Sed heu data est ipsa prouidentia eorum in occasio nem carnis. et qui sibi atque alijs in celo tabernacula parare debuerant: terra coniungit domum ad domum: et copu lant agrum agro. Quis rapuit ab ore apostolorum huiusmodi verbum gratie: verbum fiducie. Ecce nos reliquimus oia et secuti sumus te. Ecce enim ut po pulus sic sacerdotes diuites fieri voluit similiter hic sua et abundantius suam recipiunt consolationem: similiter ami ci egent et ipsi in aliena tabernacula recipiantur: ut propria non habentes. Beati enim pauperes spiritu: quoniam illud est regnum celorum. Idcirco quod quibusdam interpositis subdit. Utinam in duodecim vna hodie petrus: vna qui reliquerit. vna qui loculis careat inueniatur. Utinam sapere miser et intel ligere catholice auro pecunie et thesauro tre pariter cumulari: utinam nouissima prouideres animum duertere facile per foramen acus transiuros non diuitia rum cumulos sed delictorum. Nihil enim tutius in hunc mundum: haud dubium: quia nec auferre possumus quicquam. Idcirco quod beatus Gregorius nazanzenus con cordat in quodam sermone contra persecu tores ecclesie loquens. Sed facultatibus inquit defraudabunt. Quibus meis? Si facile mihi alas abscedent quas non habeo. Si autem ecclesiastica: hoc vtiq; pro quo ois pugna et omne certa men. An ignoramus quod per pecunie cu piditate et loculorum fraude ad proditio nem perficitur christi? Idcirco beatus Gregorius nazanzenus. Ad hoc etiam facit quod dicit ambro sius in libro de officiis. Qui apostolus sine auro mi sit ecclesias sine auro congregauit. Et iterum. Qui plurimum auri possidet non abundat quia nihil est quicquid in se culo est. Qui exiguu habet non minuit. qui nihil est quod amittit sine dispen

dia est que tota dispendium est. Et hoc clare patet sanctorum curam fuisse pre cipuam non ad quaricquid possessionu amorem allicere. sed potius exemplo et apostolorum ad earum contemptum pro uocare. Nec tamen ex his intelligat ali quis quod ecclesiastica bona per modum dilapidationis sint habenda contemptum: quoniam hoc sacri canonis inhibent. sed quod a personis non alligatis cure pastoralis ra tione maioris securitatis siue perfectio nis valeant per christi amore dimitti. et hi quibus dispensatio eorum committitur eis que dispensant nullatenus alligent affectu. Idcirco autem ut affluentia opum reddat amabilem: tamquam sanctitatis exi mie in rationali ecclesie collocat. ex quo iudicium cum veritate respondere so lebat. cum tamen hec sua doctrina omni careat ratione iudicii et rectitudine ve ritatis. Fugit etiam superhumeralis quod dam quod huiusmodi irrationali siue phantasia coaptat. adducens in medium. xij. viros sanctos atque probatos: quod de statu paup tatis ad dispensandas diuitias assum pti fuerunt. Clementem. Siluestrum. Gregorium. Ciprianum. Hilarium. Basilium. Chrysostomum. Martinum. Nicolaum. Paulum. Augustinum. Anselmum. quorum exempla suo adaptas errorum in sequenti bus subdit. Ipsi sunt. xij. filii israel no mina. isti sunt vite lacinctine et catenu le auree post quod addit. Ista est doctrina discalciaturo apostolorum hierosolymis solidata. a sanctis doctoribus exposita. a perfectis christi imitationibus obserua ta. non ut nihil in communi aut proprio ha beretur. sed ut sperata proprietate bono rum ecclesie communitas seruaretur. Si aliter docueris: caue ne fias sicut apostoli anathema. quod a viro abste catholico. qui puniti recusant cum apostata iuliano. Idcirco proba ipse. In quibus et ignorantibus esse demonstrat: et ipsi. Nisi enim impius esset: nunquam de perfectioribus paupertatis in qua nihil habet in proprio vel communi sensisset tam impii: ut eos tamquam hereticos iudicasset anathema esse a christo. Quia quidem blasphemiam non solum hos christi pau peres sed et magnam ecclesiam ipent: quod

In Apologia pauperum.

fo. lxxviii.

hunc viuendum modum approbavit. Insu per et bonos viros catalogo sanctorum ascri ptos. et quod maius est ipsos apostolos: qui ut ex superioribus claret in extrema pau pertate vixerunt quibus etiam tamquam duo decim filii israel in superhumerali sum mi pontificis christi conscriptis: et per propria nomina designatis summa pau pertas indicitur. Sic enim scribitur in matthei. xij. Apostolorum nomina sunt hec. Si monimus: qui dicit petrus. et de hinc ceteris nominatis subiungit. Idcirco duo decim misit iesus: precipiens eis. Nolite possidere aurum neque argentum: neque pecuniam in saccis vestris. In quibus superhumeralis vite apostolice: cum rationa li perfectionis et paupertatis altissime per charitatem regni celestis tamquam vit ta lacinctina indissolubili iunctura co stringit: cum iter pontificis acceptis: gratis dare. Idcirco autem superhume rali et rationali verus pontifex christus adornatus fuit: dum sancte paupertatis perfectionem et verbo docuit: et ex emplo monstrauit. et tunc potissimum quoniam ut verus pontifex per sanguinem pro prium ingressurus in sancta: pauper et nudus in cruce pepedit. Idcirco ornamen to nobilitati spirituali quo a corporalibus crucifixionibus christus spoliari non potuit hic velut atrocissimus pardo eum nuda re contendit. et aliud quoddam cōfinge re iungitur: non vitta lacinctina et cate nulis aureis. sed terrenarum possessionum affluentis tamquam iunctura lutea et vi scosa restricta: quasi christus cum aposto lis terrena possederit. ipsaq; communis possessio aliter puehat magis ad cele stia eleuet: quam extrema et paupras. Idcirco nemo dubitat falsum: mihi quod modos prius ignorat mentalis eleuationis in dei Unde hiero. ad lucinum. Ioseph cum tu mica egypti effugere non potuit. adole scens quod operi syndone sequebatur iesum quia tentus fuerat a ministris terrenum abiiciens operimentum nudus euasit. Idcirco igneo curru raptus in celum locum reliquit in terra. Idcirco bonus et iuga prioris operis vertit et vora. Lo quitur sapientissimus vir. Qui tangit

picem inquinabit ab ea. Quando uer samur in seculi rebus: et aia nostra pos sessionum et reddituum procuratio de uicta est. de deo libere cogitare non pos sumus. Qui et glo. cōsonat super illud canonicorum spoliaui me tunica mea et Decepta sollicitudine temporalium subsi diorum: quantumlibet eximus doctor dis ficile vitat peccatum. Idcirco autem idcir co non dicimus quod dispensatio facultas tum ecclesie a viis sanctis amministra ri non possit absque detrimento perfectio nis. sed ut discernamus preciosum a vi li. quia perfectionem eis non contulit tempo raliu bonorum administratione: sed con tēptus. non temporalis affluentia sed spi ritus paupertatis. quo iter reru affluē tiu copias sic vivebant sicut egentes. multos autem locupletantes tamquam nihil habentes et oia possidentes. quod admo dum nobilis ille prelatus. de quo ait idcir co. scribens ad rusticum. Setus exuperi? tholose episcopus: vidue sareptane imitator esuriens pascit alios et ore pallente de tunica fame torquetur aliena. omnem substantiam christi visceribus erogauit. Nihil eo ditius quod corpus christi canis tro vimineo sanguine portati vitro: qui quareciam proiecit de templo: qui cathe dras vedetium colubas: mēsaq; subuer tit ināmonem: et mimulariorum era disper sit: ut domus dei domus orationis sit: non spelunca latronum. Idcirco tu sectare vesti gia: et ceterorum qui prurum illius similes sunt: quos sacerdotum et humiliores facit et pauperiores. Aut si perfecta desideras exi cum abraha de patria et cognatice tua si habes substantiam vende et da paupe ribus. si non habes gradi onere liberat es. Nudum christum nudum seque. Durum grade difficile: sed magna sunt premia In his sacer hiero. distinguit preciosum a vili. simulque ostendit quod aliud cōperit perfectioni prelatus qui est persona com munitas. aliud perfecti personae priuate. Et ideo quod ratione platonis quisquis religiosus a statu paupertatis ad dispen sationem palium possit assumi. ipsum me mē est hoc ad consequendum trahere. Sicut enim prelatus ratione cure pastoris

his competit extrinsecis interdū impli-
cari negocis salua pfectione: nec tamē
inferri potest q̄ in psona priuata eque
perfectum sit per extrinsecas occupa-
tiones erga plurima turbati cum mari-
tha: velut p̄ intimas feruidas: iocun-
das sursum actiones secus pedes dñi
desecere cū maria. sic et in pposito intel-
legendum. Licet igitur pontifices siue
summi sacerdotes q̄ curam habent nō
solum q̄tum ad pfectos et validos: ve-
rū etiam infirmos et imperfectos: quos
pascere debet exemplo et verbo. et pro
loco et tpe corporali subsidio salua pfe-
ctione possessiones susceperint ad sustē-
tationem pauperū et ecclesie ministro-
rum. non tñ ex his quibuslibet puatia
personis in quolibet ecclesie statu ascri-
bi potest nec debet: q̄ in tanto sint pfe-
ctionis culmine cum amplitudine pos-
sessionis sicut cū altitudine paupertatis
In hoc autem q̄ laudatores paupertatis
extreme imitatores existimat iuliani
apostate: non solum nequitia plenum:
sed etiam p̄tatis noticia vacuum esse
se demonstrat. dum p̄fessoribus veri-
tatis maliciose crimen ipingit erroris.
et ipsam perfidia iuliani apostate. tanq̄
ignozans a laude paupertatis insinuat
traxisse originem: cum tamen ipse iulia-
nus nō in hoc errauerit q̄ assereret om-
nia temporalia relinquēda fore s̄m di-
ctamē diuini cōsiliū. ad q̄ nemo astrin-
gitur nisi velit: sed potius ad sue auari-
cie rapacitatē colorandā. et cōculcan-
dam ecclesiā. hoc dicebat esse de neces-
sitate diuini mādari: allegās illud chri-
sti verbum q̄ in luca scribitur. Nisi q̄
renūciauerit omnib⁹ que possidet: non
potest meus esse discipul⁹. Et quo ipse
vniuersaliter calūniabat ecclesiam: qua
si nulla esset differentia inter renūcia-
re omnib⁹ et relinquere omnia. Verū
sicut glo. dicit ibidem. hoc distat inter
renūciare omnibus et relinquere om-
nia: q̄ renūciare conuenit omnib⁹ qui
ita licite vtuntur mundanis que possi-
dent: vt tamen mente tendant ad super-
na. relinquere vero est solūmodo perfe-
ctorū: q̄ oia t̄palia postponūt. et sol⁹ eter-

nis inhīat. Idem glo. Ex qua manifeste
colligitur: q̄ quisq̄ hoc sentit q̄ perfe-
ctorū sit oia relinquere: et solis eternis
inhīare. doctrinā sequitur iesu christi:
non perfidia iuliani. Nam q̄uis dicat
oia p̄fectōis amore debere relinq̄: nō
tñ asserit bona ecclesie dirui. q̄a licitū est
dimittere. ppria: s̄ illicitū rape aliena.

Tertie responsionis ter-
tia particula non umq̄ capitulū. i quo
abrenūciationis ratio falsa eliditur: et
penuriose paupertatis duodenaria pre-
rogatiua monstratur.

Masperuerat. mentū esse
dinoscat: si qua sine sue cō-
traria ppter istorū certitu-
dinē inficiari non possunt:
fraudulēta calliditate per-
uertere: et ad sensum trahere repugnā-
tem. iuxta illud Bern. ad frea de mon-
te dei. Si in lectione dei querit q̄ legit
oia cooperatur et in hoc ipsum. si autē
in aliud declinat sensus legētis: oia tra-
hit post seipsum. nihilq̄ tā sane: tā p̄tū
in scripturis inuenit: q̄ seu per vanam
gloriā: seu p̄ distortū sensum: seu p̄ pra-
uum intellectū nō applicet sue malicie
vel vanitati. Quod manifeste i aduer-
sario pauperū nunc cernimus esse cō-
pletum. Cū enim certum sit paupertas:
tem: que consistit in abdicatione rerum
temporalium propter deum esse lauda-
bilem: magistrumq̄ christū perfectio-
nis in paupertate vixisse vsq̄ ad mortē
hinc in comparatione possessionum et
opulentiarum sic querendo attenuat:
vt nil sancte paupertati de perfectōis
sublimitate relinquat. Inuestigās effi-
primo causam abdicationis tēporaliū:
hanc dicit esse ipsorū appropriationem
seu proprietatē: q̄ qm ex radice descen-
dit auaricie vt verbis eis vtamur: non
stat cū perfecta charitate: que nō que-
rit que sua sunt. Et ideo dicit consultiū
esse abdicationem proprietatis ad ex-
cludendam cupiditatē. qua extirpata
his qui eiusmodi sunt recte committit-
tur dispensatio bonorum t̄paliū: tan-
q̄ scientibus vii: et nō querentib⁹ q̄ sua

sunt: sed que iesu christi. Ad p̄ abas:
iacob: ioseph: dauid: daniel: paup̄rū scilicet
veteris testamēti exemplo confirmat.
In his autē verbis et exemplis superfi-
cialiter cōsideratis nihil apparet erro-
re: si tamen diligēter discutiantur ma-
gnū inueniē latere venenū. Si enī p-
prietas sola causa est abdicationis tē-
poraliū vt extirpet cupiditas et p̄ficiat-
tur charitas ad bona h̄mōi tēpalia di-
spēdanda. ruit igitur paupertas nō est
nisi sicut via ad abundantia: et disposi-
tio quedā p̄dibula. ac per hoc nulla p-
fectio cōsistit in ea. Imperfecta igitur
fuit vita christi: et falsa doctrina qua vi-
xit. Si vis perfect⁹ esse vade et vende
omnia q̄ habes et da pauperibus. Am-
plius si vñū aliq̄ collegium nō dicam
vñū regnū: sed totū mūdū bōa in cōmu-
ni possideat. altissimū: illud de paup̄ta-
te cōsiliū integerrime p̄uat. Imo q̄d est
absurd⁹ multo p̄fectioni modo q̄ hi q̄
in extrema rerū penuria. in fame. s̄m
frigore et nuditate dño seruūt. cuius-
modi fuerunt apli et hi q̄ exempla eorū
sequūtur. Ad cū euidenter sit falsum:
reilat q̄ hec nō sit causa p̄fisa et p̄ncipa-
lis abdici diuitias q̄ pprie: sed quia
illecebrose: vt ostendit s̄. Verū est
quidē q̄ pprie diuitie magis solēt esse
illecebrose q̄ cōes. et ideo magis est de
essentia p̄fectionis p̄ceptus ipsarū. nō q̄
appropriatio sit culpa vel semp habeat
culpā annexā: sed q̄ vt frequēt⁹ solet
esse occasio culpe. Vñ et ipsemet in p̄se-
quētib⁹ exēplis subipsi cōtradicit. cū
asserit illos sanctos p̄res nō solum sine
culpa: sed etiā cū p̄fectōe bona hec tē-
poralia possedisse. Ipsi etiā leuite qui
vxores habebāt et filios: constat q̄ aliq̄
ppria possidebant. quos tñ superi⁹ de
p̄fectione laudauerat. Ipse etiā p̄p̄us
israelitic⁹ terrā patrib⁹ repromissā ade-
ptus: absq̄ pctō distinctas et proprias
portiones accepit. Insuper nunc reuela-
te grē tēpore s̄m scita legū et canonū iu-
ste et sancte adif et possideret hereditas.
non solū in partialib⁹ patrimonijs: sed
etiam in principatib⁹ et regnis. sicut ipse
inferius de cōstantino raymūdo et sib⁹

similibus fatef. Non ergo pprietas est
ratio abdicationis sicut falso insinuat:
quasi semp sibi sit peccatū annexū. Sa-
ne q̄d dicit clemēs: q̄ p iniquitate ali⁹
dicit hoc esse suū ali⁹ illud: nō est intelli-
gendū ḡsaliter: sed vt in plurib⁹. vel
intelligendū est q̄ h̄mōi appropriatio de-
scendit ex iniquitate primorū parentū: q̄
nisi illi peccassent h̄mōi appropriatio nō
fuisset. Non tñ ex hoc sequit q̄ ois ap-
propriatio sit cū peccato: q̄ ex p̄uaria
tione primorū parentum: non solū pec-
cata descendūt sed etiā pene peccatorū
Licet autē diuitie tam cōmunes q̄ p-
prie haberi et possideri valeāt absq̄ pec-
cato. tñ eas relinquere p̄fectio est: q̄
sicut imperfectio de se non dicit culpam
vt ex supra dictis apparet. Sic et per-
fectio non tñ dicit iusticie rectitudinē
verū etiā expeditionē. quā quidē expe-
ditionē diuitie: q̄ illecebrose et p̄culo-
se p̄peditunt. Unde Grego. iij. mora.
Rarū valde est vt qui possidet aurum
ad requiē tendat. cum per semetipsam
p̄tias dicat. Quā difficile q̄ pecunias
habēt intrabūt in regnū celozū. Idem
etiam in iij. dyal. Cura rei familiaris
vir sine culpa agit. et ab his qui quali-
ter culpas declinare debeant sciūt. Et
Raban⁹ sup Barth. Difficile: hoc est
maximi laboris est pecunias habētes
vel in pecunijs p̄fidentes exutis phylar-
gyre retinaculis aulā regni celestis in-
trare. Propter q̄d securū est diuitias
fugere: et eas abdicare perfectū. Unde
lbero. ad demetriādē. Apostolici fa-
stigiū est perfecteq̄ virtutis v̄dere om-
nia et pauperib⁹ distribuere. et sic leuē
et expeditum cū christo ad celestia sub-
uolare. Porro exēpla que subiūgit de
p̄fīb⁹ incōuenientia sunt ad propositū.
Primū quidē quia non se expropriaue-
runt: vt hic falso cōfingit. dicēs q̄ dñs
sanctū abiaam ppria hereditate dere-
lictā nudū de terra sua exire coegit et
p̄cepit. Nam et text⁹ geneleos aperte
p̄dicat. vbi dicit. Egredius est abiaam
sicut p̄cepit ei dñs: tulitq̄ saram vxo-
rem suā. et loth filiū fratris sui: vniuersa
saraq̄ substantiā quā possederat. Et

Beati Bonaventurae Tractatus.

ingressi sunt ut irent in terram chanaan. **Ad** autem Jacob: ioseph: dauid aliqui in paupertate fuerunt. hoc magis fuit vigetis necessitatis quam voluntarie expropriationis. **Ad** vero daniel oia sua vendiderat: quia de scripturis auctoritate non habet: si sapientia danielis fuisse imbutus: iniqua quam adduxisset in medium. quia prudenter si leuitio legitur quod scripturarum testimonio non probatur. Secunda ratio est quod dictorum patrum exempla non congruunt. quia cum perfectione virtutis aliquos habuerit actus extrinsecos. non extinguitur spiritus: qui trahi non possunt in exemplum perfectionis. sicut in patriarchis pluralitas uxorum in dauid strenuitas ad bellandum. et in helia occiso propheta baal. et si cum istis perfectione seruauerit magis admirabiles quam imitabiles viris perfectis proponuntur. **Ad** aug. de moribus ecclesie. Amisit iob oia diuitias: et factus est repete pauperimus. sed in concussum tenuit animam quo alio si esse possent nri et portio hoies. non magnopere in nouo testamento ab istorum possessione prohiberi nri perfecti esse possent. **Ad** aug. **Qui** conueniat gre. i. moral. Necdum viri preceptis emicuerat: que oia relinquitur. sed in eandem preceptis vim in corde seruabas quia nimirum substantia sua iam mente reliquerat quam sine amore possidebat. **Ex** quo euidenter apparet quod iob terrena possidendo perfectus fuit solo preceptu mentis. quia non dicitur emicuerat. solum paupertas. ac per hoc sicut iugiu abrahe: cui non profert celebratur iobis: non est trahendum tempore gratie in exemplum perfectionis. nec patrum scriptorum perfectio talis. Tertia ratio ad hoc ipsa est. quia multa patribus in figura contingebat et ymbra que tempore reuelate gratie et veritatis perfectioni non personant. et ideo illa nunc in exemplum trahere non modicum generat absurditatem. **Ad** bern. de colloquio symonis et iesu. Excusant se aliquid fortassis dicentes. **Abraha**: ysaac et iacob: ceterique scripti quid non terrenas diuitias habuisse leguntur. Sufficit nobis esse sicut illi fuerunt. **Ihesus** enim sumus nos patribus meliores. Si culpabilis possessio esset diuitiarum: nunquam illi in diuitiis tantam ad bonum gloriam obtineret. **Ad** id nidebim?

nois imitatoribus veterum sanctorum. Imponant certe vitulos super altare diuinitatis ariteres: hircos immolent: quia et hoc abraha fecit. Sed hec inquit statum vitra non habent. ubi reuelata est veritas: transire. **Ad** id si ipsas quod sanctorum diuitias temporales ymbra fuisse dixerimus futuro: In figura siquidem eis oia legimus conigisse. Denique quidni terrenas palam diuitias possiderent sancti et perfecti viri: cum sola terrena palam promitterentur a domino? **Ad** ibi sane celestis promissio sonuit. necesse est spiritualibus spiritualia comparari et mutari sacrificium specie mutata. Non sunt igitur huiusmodi virtute nec etiam prelatores que consequenter annexit: cum de paupertatis perfectione agitur: adducenda in medium: ne sub specie sanctitatis pontificalis officij quod opulentia commutatur et honorum paruipendatur paupertas uilificetur humilitas excite tur cupiditas. et ambitio foueatur. ad que oia is cui respondemus pauperis hostis omni qua potest virtute conatur. **Ad** id verum iusticie solis: qui paupertas et humilitatis exempla in vniuersum orbem radios sue lucis emisit: phantastice cuiusdam nebulositate obiecta obscurare contendit. **Ad** ueritatem. **Ad** id quid christus pauper esse uoluit? **Ad** id quid rex fieri recusauit? **Ad** id respondet ut uerbis eius utamur. ideo pauper esse debuit: ut eum statum teneret qui ab oibus imitari ualeret. **Ad** id est omnes diuites fieri possunt. si uoluerint oia pauperes fieri. **Ad** id est subiungit. **Ad** id autem ne rex fieret: mundanas dignitates fugere docuit. **Ad** id est est enim honor regis. alius prelatus siue sacerdotis. **Ad** id sunt uerba illius: in quibus transiit et in dote sentit et loquitur de alta et tam nobili materia: ut nos etiam pudeat ipsius sepius replicare. **Ad** id est enim in sacris literis eruditus uel modicum. quis quantalancus ad christi reuerentiam habens. altissimi dei beniguitatem condescensionem uos ad extreme paupertatis inopiam sic audeat paruipendere: ut putet eum hoc egisse

In Apologia pauperum.

absque ratione et causa proxima. **Ad** id tamen is paupertatis hostis a deo friuolam arbitratum ut non uereatur diceret: ideo christum pauperem factum: quia non omnes possunt diuites fieri. **Ad** id igitur possent omnes adipsi diuitias succut et paupertatem assumere. eque bene uel magis secundum hanc prophetiam doctrinam christus debuisset temporalibus bonis diues esse quam pauper. **Ad** id quod si uerum est: paupertas in nullo preferatur diuitijs. nec magis est meritum pro christo pauperem fieri quam possidere diuitias. **Ad** id uapostolus sicut christus dixit ad adolescentem diuiti. uade et vende. ita secundum hoc ante christum magna dici potest et pauperi. si uis perfectus esse: uade et posside. **Ad** id super eum dicit quod omnes possunt pauperes esse. aut intelligit de paupertate que habet aliquid in communi. cuiusmodi est in collegiatis ecclesijs. et tunc est falsum. quia non omnes etiam si uelint admittuntur ad collegia talia. **Ad** id intelligit de paupertate in qua nihil habetur: et tunc etiam falsum est: quia non omnes saluis statibus quos in ecclesia vniuersali deus esse instituit: hanc possunt paupertatem eligere. sicut patet in regibus et principibus: militibus: popularibus: ceterisque habentibus uxores et filios. **Ad** id quoniam qui a recta ueritatis uia discedit per deum uagatur errorum. hinc prouenit quod de christi fuga in consequentibus locis in multa incidit falsa. dicens quod christus docuit honores esse fugiendos: non ecclesiasticos sed mundanos. quia acceptauit honorem in hierusalem sibi exhibitum ut propheta. qui prius fugerat honorem sibi oblatum ut regi. expressit textui contradicit euangelico. **Ad** id in iohanne dicitur. **Ad** id benedictus qui uenit in nomine domini regis israel. **Ad** id in marco: quod turbe clamabant dicentes. **Ad** id benedictum quod uenit regnum patrie nostrae dauid. **Ad** id super quod beda. **Ad** id repleuit voces eorum qui regnum patrie christi dauid in eo restaurandum. et prece benedictionis dona recuperanda con-

tinunt. **Ad** id quid igitur quod prius fuerat declinavit: modo libens amplectitur nisi ut aperte doceret quod non temporalis et terrenus sed eternus in celis rex esset impij. ad quod profecto regnum per contemptum mortis et gloriam resurrectionis perueniretur. **Ad** id huius clarum est quod christus exhibitus fuit honor regalis: non prophetalis seu sacerdotalis: ut dicit. quem tamen acceptauit propter mysterium nostre salutis. et propter exemplum humilitatis: ut etiam ab his oblatus honoris non recusaret obsequium a quibus paulo post crucifigendum se esse sciebat. **Ad** id siquidem inter laudantium et applaudantium uoces: humilitatis et pietatis non immerito super aselli tergum sedere non erubuit. sed etiam copiosos lachrymarum imbres effudit. **Ad** id hunc etiam modum quando discipulorum pedes humiliter abluuit. se magistrum et dominum esse et dicit debere monstrauit. ut per declarationem regie celsitudinis: discipulos duceret ad imitationem ostense humilitatis. **Ad** id igitur peruersitas est: ea que scriptura introducit in exemplum abiectio: ad fomentum ambitionis inuolueret quasi non sit humilitatis virtus honores ecclesiasticos fugere: nec superbie uicium ad illos aspirare. **Ad** id ius contrarium dicit gre. in regis. **Ego** inquit uiam capitis mei sequens: sum in opere decreueram esse opprobrium hominum et abiectio plebis. **Ad** id quo manifeste ostendit: quod in fuga ecclesiasticis honoris est imitatio christi. **Ad** id quod in pastoralis. **Ad** id plures magistri fieri. **Ad** id tunc ipse dicit hominum mediator regnum percipere uanit in terris quod super nos spiritum scientiam sensumque transcendens ante secula regnat in celis. **Ad** id enim ideo in carne uenerat: ut non solum nos per passionem redimeret. uerum etiam per suam conuersationem doceret exemplum se sequentibus prebens rex fieri noluit. ad cruciam pro patribus sponte puenit: oblatam gloriam culminis fugit. penam probi: offe mortis expetit: ut membra eius discer-

Beati Bonaventure Tractatus.

rent fauores fugere. terrores minime timere. p. veritate aduersa diligere. p. spera formidando declinare. Idcirco Grego. Si igitur xps in fugiendo regnum se sequentibus exemplum dedit fugiendi gloriam: fauore et prosperitatem. et hec non in inueniuntur in dignitatibus mundanis sed etiam ecclesiasticis: potest quod humilitatis est hec refugere: ad perfectam humilitatis christi imitationem: potest fieri potest saluo zelo aliarum salutis: et obedientia respectu superiorum. cum ipse christus discipulis contendentibus quod eorum videretur esse maior: in Mattheo respondeat. Qui cum humiliauerit se sicut paruulus iste: hic maior est in regno celorum. Quod si forte quis dicat: sicut in consequentibus conatur astruere: hoc ad humilitatem spirituales et interiores. non ad corporalem et exteriori debere referri. non modicum despicit. cum vniuersorum magister et dominus: non solum spiritualis: sed etiam corporalis humilitatis exempla prebuit. quasi discipulorum pedes lauit et terxit. vbi et dixit. Exemplum dedi vobis: ut quemadmodum ego feci vobis: ita et vos faciatis. De quo Augu. home. liij. Passus est christus etiam propter obsequium: non solum pro quibus erat subitus mortis. sed etiam illi qui cum fuerat traditus: ad mortem tanta quippe est humane humilitatis utilitas: ut ea suo commendaret exemplo etiam diuina sublimitas. quod homo superbis in eternum periret: nisi deus humilis inueniret. perierat autem superbia deceptoris secutus: ut humilitatem redemptionis sequeretur inueniret. Discamus fratres humilitatem ab excelsis. faciamus inuicem humiles quod humiliter fecit excelsus. Magna est hec commendatio humilitatis. Faciant hec sibi inuicem fratres etiam opere ipso visibili: cum se inuicem hospitio recipiunt. Unde et apostoli cum bene meritam viduam commendaret. si hospitio inquit recepit. si sanctorum pedes lauit. Et apud sanctos vbi quique hec consuetudo non est: quod manu non faciunt: corde faciunt. multo autem est melius et sine controversia ut etiam manibus fiat. ne dedignetur quod fecit christus facere christiani.

Cum enim ad pedes fratris inclinatur corpus: etiam corde ipso vel excitatur vel si iam inerat confirmatur ipsi humilitatis affectus. Idcirco autem verbis ostenditur: quod humilitatio exterior facta in corpore: plurimum confert ad perfectionem vere humilitatis in corde. Per hunc etiam modum exteriori reprobationi quod de se videatur inutilis: paupertati tamen spiritus tunc non solum ipsius auget meritum: sed etiam valet ad plurimum. propter quod recte designat per euangelicam illam margaritam: quod tante pretiositatis esset. pro illa emenda distrahenda sunt omnia.

Valer enim inter alia ad quatuor. ad exterminium iniquitatis. ad exercitum perfectionis. ad possessionem interne iocunditatis: et ad purificationem euangelice predicationis. Valer primo ad exterminium iniquitatis. Primum quidem propter expiationem perpetratarum culparum. Est enim caminus quidam purgans et eliminans sordes peccatorum. Iuxta illud Esai. Elegi te in caminum paupertatis. Quod maxime de illa intelligi habet paupertatem: que non tantum volubilitatem interius per rerum contumeliam afficit: verum etiam corpus per penuriam affligit. De qua Grego. in omni de lazaro et diuite. Abala inquit lazaro purgavit ignis inopia: et bona diuitis remuneravit felicitas vite transiens. Illum paupertas affligit et tergit: istum abundantia remuneravit et reppulit. Quicquid ergo in hac vita bene habetis cum vos bona egisse recolitis valde de eis pertimescite: ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit bonorum. et cum quolibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspiciatis nolite despiciere nolite desperare: quia fortassis quod superfluitas tenuissime prauitatis inquinat: caminus paupertatis purgat. De vobis olim pertimescite: quod nonnulla etiam male acta prospera vita secuta est: de illis pro sollicitudine pensate: quod eorum vitam magistris paupertas cruciat quousque ad rectitudinem perducatur. Secundo propter subtractionem occasio-

In Apologiam Pauperum.

fo. lxxxj.

num peccandi. que sicut diuitiarum affluentia crescant: sic voluntaria paupertate minuuntur. unde Criso. super epistolam ad hebr. sermone. iij. Christianus in paupertate constituitur: cum diuitiis magis irradiat. Quomodo? quod excludit a se superbie typum. non erit arrogans sed pariter obtemperans: pudicus: mitis et sapiens. Qui vero in diuitiis constituitur est. multa illum ad hec bona prepediunt. Inspiciamus ergo que sunt que diues operatur. Rapit aliena: estuat cupiditate: nefandos non desinit perpetrare concubitus: maleficia cuncta committit. Homine vniuersa hec ex diuitiis conspiciuntur generari. Inueneris quomodo in paupertate magis? quod in diuitiis prout facilius possidemus. Nec mihi dicas: quia in hac vita diuites nullam vindictam suscipiunt. Nam cum omnibus malis suis etiam hoc malum habet diuitie. quod malignitate peccantes ab vltionibus tunc: et qui diuitias possidet semper peccans nulla pena reuocatur. sed sine vllis remediis munera suscipit peccatorum: frenum illi nullus imponit. Idcirco Criso. Quod si forte quis dicat quod de paupere occasionaliter multa mala oriuntur. respondet inferi. xvij. sermone. Nemo causetur inquit de paupertate quasi causa sit multorum malorum: neque obloquatur de christo qui perfectionem illam dixit. si vis perfectus esse. Idcirco enim in prophetis dixit et operibus ostendit: et per discipulos suos docuit. Secemur igitur paupertatem: maxime quippe bonum est. Nihil enim opulenti eo quod paupertatem sponte diligit: et cum alacritate suscipit. Valer etiam tertio propter abscissionem vitiosarum radicum. vnde Criso. sermone. Abiiciamus quicquid corpus florere facit: vitium autem aliam: ut pote sunt diuitie: gloria cuncta hec carnis sunt et amor corporis. Itaque non amemus amplius: sed paupertatem semper consecemur: ista enim magnus bonus est. Sed sapientia inquit pauperis nihil habet. Et iterum. Diuitias et paupertatem ne dedere mihi: et ex camino paupertatis libera me. Quare hec dicta sunt: Idcirco veteri testamento dicebatur vbi mul-

ta ratio diuitiarum: vbi paupertatis plurimus erat contemptus: vbi hec quidem maledictio erat: illud benedictio: sed nunc nequaquam ita est. Si vis audire pauperis predicamenta: ipsam professus est christus: et dixit. Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Et iterum discipulis dicebat. Nolite possidere aurum neque argentum. Et petrus dicebat ei quod et natiuitate sua claudererat. Argutum et aurum non est mihi. Et in ipso quidem veteri testamento nonne helyas preter melotam nihil habebat: nonne helyse? nonne iohannes? Idcirco Criso. Pauperis tolerantiam laudat: quod corporalium per ea rerum amor abscindit: qui est prima radix vitiorum. laudat etiam quod ipsam abscindit radicem: que est tumor: male humilitas. Unde et consequenter adiungit. Vides quod quod maxime facit fiduciam hoc est paupertas? Diues seruus est obnoxius ex istis dantis et tribuens omni volenti eum nocere: ille autem nihil habens prescriptionem non timet neque condemnationem. Nequaquam ergo paupertas facit sine fiducia esse. Christianus cum paupertate mittebat apostolos in causam operis habebat fiduciam multa. Valde enim fortis est pauper: et non habet vbi iniuriam patitur. Idcirco per apostolum. intelligi non potest nisi de paupere qui nihil penitus habet. Ex his igitur patet quod voluntaria paupertas non modicum valet ad exterminium iniquitatis. Valer etiam ad exercitum perfectionis. Primum quidem quod per eam virtus acquisita probatur. vnde Ambrosio. primo libro de officiis. Non potest quod premium accipere nisi legitime certauerit: neque gloriosa victoria vbi non fuerint laboriosa certamina. Ideoque dominus in euangelio. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. Non dicit: beati diuites: sed pauperes. Unde enim incipit beatitudo diuini iudicii: vbi eterna estimatur. hec Ambrosio. Constat autem quod eterna non est in paupertate ratione contemptus: reus in mente: sed ratione penurie temporalis quam sustinemus in corpore. Secundo etiam valet: quod per eam virtus probatur custodiri. vnde Ambrosio. ad paulinum. Crates ille thebanus homo quodam-

Beati Bonaventure Tractatus.

ostendimus: cum ad philosophum athe-
nas pgeret magni auri pondus abiecit
nec putauit se putes posse simul et di-
uitias possidere. Denique et tu audita
sententia saluatoris: si vis pfect esse va-
de et vende oia q habes et da pauperib?
et veni sequere me. hba verte in opera:
et nuda cruce nud? sequens expeditior
et leuioz ascendis scalam iacob: purisq;
manib? et candido pectore pauper te
spu et opib? glariis. Valet etia tertio
q; p ea virt? custodienda expedit? in sine
pauca. iuxta qd dicit Chyso. sup eplam
ad Heb. p mone. ij. Non habetes diui-
tias non ppter ea doleam: s; gras ma-
gis vniuersoz deo et dno referam: qz
nos paruo labore eadem mercede po-
terim? quā diuites pmereri: et si volue-
rimus etia ampliore. Nam ex paruis
magna lucramur. Idcirco etia Greg. co-
sonans in omelia. Regnu inquit celoz
tātū valet q̄tum habes. Et itez. Ante
dei oculos nūq; est vacua man? a mu-
nere: cū arca cordis repleta fuerit bo-
na voluntate. Quapropter cū voluntas
vbi deest possibilitas p facto reputat:
et facile? sit seris pauperib? velle qd di-
uitib? bonis velle et facere. multū igit
facit paupertas inopia ad virtutis ex-
peditiōem. Si q volūtaria tēporalium
rexp penuria virt? pbat/ cōseruat et ex-
peditur manifeste cōvincit q; eminen-
tia paupertatis plurimū cōfert ad exer-
citiū pfecte virtutis. ¶ Cōsequēter
etia valet ad fructū iocūditatis in-
terne. p̄mo rōne extrinsece securita-
tis. vñ Chyso. ome. vii. sup d̄batth. Di-
uitem necesse est multis indigere: et tur-
piter seruire: formidare et suspicari: et ti-
mere eoz qui suspicant oculos: et calū-
niatoz oia: et auaroz concupiscētiā/
sed non paupras est aliqd tale: s; cōtra-
rium vniuersum regia est non subiecta
furib? sed munita: pot? trāquill? pa-
lestra et gymnasiū philosophie. Cōstat
aut q; paupras furib? non subiaccēse
potissimum est in qua nihil habet. de
qua et subdit ibidem. Audite quicūq;
pauperes estis: magis aut q; ditari cu-
pitis. Non pauperem esse malū est: sed

non velle pauperē esse: et neq; malū est
stimes paupertatem et nō erit tibi malū.
et si philosophus deest militi erit bo-
noz fons et origo. Nec tñ securitatem
dat penuriosa paupras in hoc seculo/ve-
rūctiā in futuro iudicio. vñ Berni. sup
ps. Qui habitat. Felix paupras volū-
tarie relinquētū oia et sequētū te dñs
iesu. Felix plane que tam securos/uno
et tam gloriosos faciat in illo singulari fra-
gore elemētoz: in illo tremēdo exami-
ne meritoz: in illo tāto discrimine iudi-
cioz. Secūdo rōne expectate mercedis.
Unde sup illud Job. Deride iusti lūm:
plicitas. lampas cōcepta apud cogita-
tiōes diuitū: parata ad ipsa statutum.
dicit Greg. Statutū quippe contēpte
lāpadis ipsa/ est extremi iudicii prede-
stinatus dies. Tūc reproboz oculos pa-
tescet q; celesti p̄tate subnexi sunt q; ter-
rena oia reliquerūt. Quisq; est diuiti-
ni amoris stimulo excitat? hic possessa
reliquerit: illuc pculdubio culmen iu-
dicarie p̄tatis obtinebit: vt simul tūc
cū iudice iudex veniat/ q; nūc cōsidera-
tione iudicii sese spōtanea paupertate ca-
stigar. Liquet aut q; paupras pro qua
qd deridet et cōtēnit/ ea potissimū est
que amara habet exteriorū penuriā et
vilificatiōem. vñ Berni. ser. clj. Duo ha-
bet paupras sequētium dñm: afflictio
nem scz et vilitatem. de quib? ppheta.
Quide inq; humilitatē mea et laborem
meū. et ppter ea in terra sua duplicita
possidebit: vt p pudore sit honor iudi-
ciarie p̄tatis: p labore refrigeriū plac-
dissime sessionis. Idcirco est que casti-
gat/ purgat/ pbat/ humiliat/ et exaltat.
Idcirco igit rōne mercedis cōcomitat le-
ticia mētis. Vñ sup illud ps. Ego sum
pauper et dolēdo. salus tua de? suscepit
me. glo. Laudabo in me et in membris
meis nomen dei cum cāntico. i. cū dele-
ctatiōe: q; oia defuncta nec tñ illi deest
mētalis iocūditas. ppter qd subditur.
Quideant pauperes et lerentur: querite
deū et viuet aīa vestra. Tertio quoq;
ad hoc ipm valet rōne supinse cōsola-
tionis. vñ Chyso. ome. iij. sup d̄batth.
Descēdam? inquit ad paupertatis camū

In Apologiam pauperum.

fo. lxxxij.

num: videam? qui ambulāt in eo/ et ela-
torum colla conculeat: videam? mira-
culum et paradoxum hoīem in camino
psallētem/ in igne gras agentē: pauper
tati vltime alligatū/ et multā ferentem
deo laudatiōem. Item pueris illis tri-
bus silesunt q; paupertatem cū gratiaz
actione ferūt: nam et igne terribili? pau-
pertas incēdere cōsuevit/ s; pucros il-
los nequaq; incēdit. Ita et nūc si pau-
pertate gras egeris/ vincula dissoluūt
et flāma extinguitur: et si non extincta
fuerit/ qd multo mirabili? est p flāma
ros oritur. Vbet in philosophatib? est
videre qm in paupertate diuitib? copiosi?
disponunt: et in medio camino rore pu-
to ponuntur. Item marim? est ros non
detineri cōcupiscētia diuitiaz. Et illi
tūc cōtēnētes regē facti sunt rege cla-
riores: et tu vtiq; si despereris munda-
na negocia/ omni mūdo eris honorabi-
lior: im scis illos quib? dign? non erat
mūd? Et igitur dign? celis efficiaris:
deride presentia. ita enim et hic clarior
et futur? poteris bonis. Idcirco q; chri-
so. euidēter ostendēs q; volūtaria pau-
pertas et rexp penuria est q; maxime vti-
lis ad pfructiōem interne iocūditatis.
¶ Valet quarto ad publicationē euā-
gelice p̄dicationis. p̄mū q; facit eā
magis credibilem. vñ Chyso. ome. iij.
sup d̄batth. Talis est luminis virt? vt
non solū luceat/ sed et illuc ducat illos
q; sequitur. Cū enī viderint oia presen-
tia nos cōtēnētes et ad futura prepa-
ratos/ ante oēm sermonem operib? no-
stris credēt. Quis enī ita est amens vt
vidēs eū heri et ante lasciuiebat et dita-
batur oia exutū: et ad famem et inopiā
et duram vitam sanguinem occisiōem
et oia que vidētur periculosa prepara-
tum: non manifestā accipiat hinc futu-
roz demonstratiōem? Si aut nos pre-
sentibus simplicauerim? et inmiscueri-
mus/ qualiter poterunt credere q; ad
possessionem alia festinem? Idcirco q;
Chyso. In his clare demonstrat q; volū-
tarie paupertatis exēplū in p̄dicare ma-
gis credibile facit euangelicā p̄dica-
tionem. Sed etia valet q; in agere

dit efficacē. iuxta qd Damasco. lib. iij.
dicit. Euangelū agnitionis dei p̄dica-
tum est: non bellis et armis exercitib?
aduersarios deuincēs/ s; p̄ncipi nudis:
pauperes: p̄secuti: verberati: mortifica-
ti: crucifixi: in carne et mortui: et do-
minātem p̄dicātes sapiētib? et insipie-
tibus p̄ualuerunt. hec Damasco. Idcirco
imitatores illi fuerūt. de qb? in ecclia-
stica hist. lib. iij. dicit Eusebi?. Quidā
ardentior diuine sapiētie cupiditate
succens: aīas suas hbo dei cōsecrabāt
expletes p̄fectionis salutare p̄ceptum
vt facultates suas p̄mo pauperib? di-
uidētes expediti ad p̄dicādum euā-
gelium fierēt. Tertio q; efficit eā ma-
gis acceptabilem. Vñ sup illud d̄bat.
Dign? est operari? cibo suo. dicit Chri-
so. ome. xxxij. Manifestum qm a disci-
pulis eos cibari oportebat: vt neq; ipsi
magna sapiāt aduersus eos q; diceban-
tur oia prebentes et nihil accipientes ab
ipsis: nec illi rursus abscondantur tanq;
despecti ab ipsis. Cū igit volūtaria rexp
penuria euāgelij p̄dicationē magis
reddat credibilem/ efficacem/ accepta-
bilem: ac p hoc auditores inducat ad
fidem: erigat ad spem: alliciat ad chari-
tatem: manifestum est q; maxime valet
ad euāgelice veritatis publicationem.
¶ Cū etia euidēs iudiciū est q; p aplos
pauperes reb? et spu: q; nūero pau-
cos/ diffusa est euāgelica veritas in or-
bem vniuersum: vt de ipsis v̄re dictū
sit. In oēm terrā extitit son? eoz. vñ
Chyso. sup d̄batth. ome. xlvj. Si aut
hoies. xij. orbem terraz cōuerterit: ex-
cogita quāta est nostra malicia cū tātis
existētes/ eos q; regunt non possumus
coerigere quos decem milib? mundis
oportebat sufficere et esse fermentum.
S; signa aīe habebāt: s; non signa eoz
mirabiles fecerūt. Multū enī et demos-
nes p̄cipientes: q; iniquitatem operati
sunt: nō sunt facti mirabiles/ s; puniti.
Sed quid inq; est qd eos ostendit ma-
gnos? p̄cuniarum cōtēptus: glorie
despectus: ab oibus vite huius negos-
cijs ereptio: que si non habuissent/ et si
decent quia mortuo suscitassent: non

Beati Bonauenture Tractatus.

solum nulli pfectissent / sed seductores
estimati essent. Idcirco Chyso. Qui
et his patet ostendit qd nihil inuoluit
ad dilata dū xpi euangelii qd perfecti
cōcepti regis mūdānā. Cū igit volūta
ria et penuriosa paupertas sicut ex pie
dictis elucet valores incomparabiles
quatuor habeat triplicatos: recte de
signat non solum per vna euāgelicā mar
garitā / verū etiam per xij. pfulgidas
in portis noue hierlm descendētis de ce
lo: p magno sui valore miras pulchri
tudine positas: qd et nota. xij. pauper
spū aploz scz in fundamētis collocata
respōdet: seu per xij. lapides in typico
rōnali quadruplici ordinatione distin
ctos: quo summo noster pontifex ador
natus apparuit qn vt nos recōdaret
patri nudus in cruce pendit. Cui etiā
rōnali et suphumerali exēplum scz xij.
aploz tāqz vitta iacinctia charitatis
affectu copulat. Et em hmoi pauper
tatis pfectissimas non in multiplex sed
et magna et incōparabilis omni pfectio
tati terrene: vt ait Chyso. sup Abath.
omel. xlvj. Quid aut si qd tibi pponer
et facere sentis aurū: et posse oēs pecu
nias vt sentis cōtinere? Non vtiqz hoc
susciperes magis: et valde decenter:
etenim hoc hoies vtiqz attraxisset. Si
em videret sentis aurū effici: cōcupisce
rent et ipsi hanc virtutem: vt sic moueret
et augeret vtiqz eis pecuniaz cupidō.
Si aut videret oēs vt sentis aux despi
ciētes: olim vtiqz ab hac egritudine eru
ti essent. Idem qd omel. viii. Si qd ti
bi principat et ciuiles potestates et di
uitias et lasciuia pponeret: deinde pau
pertatem ponēs electionem daret acci
pere quodcūqz velles: hanc cōfessum ra
peres: si tū cognosceres eius pulchritu
dinem. Ab ipi autem paupertas puelle
cuiusdā pulchre et speciose filis esse vi
detur. Cū hac helyas educat raptus
est beata illa raptura: cū hac helyseus
claruit: cū hac iohēs: cū hac apli oēs.
Sed et ipsam puelle huius pulchritudi
nem intueamur. Item oculi ei est pur
rus et pclar: nihil habēs turbulentū
sed inasuetum, tranquillū / delectabi

lis: ad oēs respiciēs: mitis / hūilis: nul
lum odio habēs: nullū auertēs: os illi
et lingua sana est cōtinua grā actione
plena et benedictione: et auribus verbis
et amabilibus. Si aut vis et pportio
nem mēbroz ei? videre: lōga est et mul
tum excellēs qd supabūdātia. Si aut
fugit eā multi nemeris: et em virtu
tes alias fugiūt inspicētes. Sed contra
melius afficitur aī pauper a diuitibus.
Rursus mihi in opie laudem dicis: qm
beat est qd cōtinuū patit. Sed hoc fer
re admonet inopia. Si esuriet pauper:
et paulus esuriebat et in fame erat. Sed
non habet inquis requiē. Neqz filius ho
minis habebat vbi caput reclineret.
In his expisse declarat os aureū qd vo
luntaria regis inopia non solum est magne
pfectissimas: sed etiā pulchritudinis mi
re. Et etiā et qd plus est magni hono
ris: sicut idem vir seruus aī super Job.
omel. xlvj. Alia inops quidē volūtarij
fulget velut aurū: splendet vt margari
ta fulgēs: florescit aut vt rosa. Non em
est illuc tinea: non fur: nō sollicitudo vi
te huius: negocior: sed sicut angelus ita
conuersat. Quis hmoi aīe pulchritudi
nem videre: vis ipsi diuitias addisce
re? Non subiacer demōib? / sed assistit
deo: non militat cū hoib? / sed cū ange
lis: non habet arcas duas vel tres vel
viginti: sed talem abūdātiā vt hūc mū
dum vniuersum nihil esse estimet: non
habet thesaurū: sed celsi: non indiget ser
uis: magis aut habet seruos passiones
et cogitationes que regnū dominant.
Regnū aut et aurū et oia talia quē ad
modum pueror ludibria deridet: et si
cut rotas ad pilā hec oia estimat esse
contēptibilia. Non habet em mūdum: quē
neqz videre qd in his ludunt pnt. Quid
igit hoc paupere melius est vtiqz? p
uūmētum deniqz habet celum. Si aut
pauūmētum tale est: excogita tectum.
Sed non habet inquis equos et curr?
Quid aut ei his opus est qui supra nu
bes vehi debet et esse cū xpo. Idcirco
Iohānes os aureum: ignitis fulgidis
pōderosis et pfectis eloquijs: volūta
rie paupertatis que penuriā rerū ha

In Apologiam Pauperum. Fo. lxxxij.

bet annexā admirabilem celsitudinem
pulchritudinem pfectissimas cōmen
dat. Quid tū hec non reuelatur mūdi
sapientib? iuxta illud dñi in Abath. Ab
scondisti hec a sapientib? et prudentib?
et reuelasti ea paruulis. non pponunt
carnalib? sed spūalib? iuxta illud. No
lite sanctū dare canib? neqz mittatis
margaritas ante porcos. nō immorescūt
amatorib? diuitiaz: sed paupertatem
amantib? et expertis: qui iam vicerūt
mūdum. iuxta illud Apoca. Vincenti
dabo māna absconditum: et dabo ei cal
culū cādidū: et in calculo nomen meū
scriptum: qd nemo scit nisi qui accipit.
Ideo paupras hmoi p thesaurū absco
ditum designat in agro: quē qui inue
nit homo abscondit: et p gaudio illius
vadit et vedit vniuersa qd habet et emit
agru illū. Si qd igit sancte pauperta
tis vult nosse valorē: aut ipse in se expe
riri studeat: aut expertor sententia ac
quiescat. Iuxta qd Berni. in epā quā
scribit ad Thomam: qui amore sciētie
retardabat ppositū veniēdi ad religio
nem: ait. Quid aliter diceret xpm ie
sum et hūc crucifixū: quā vtiqz scientiā
haud facile: nisi qui mūdo crucifixus
fuerit apphēdit. Falleris fili falleris
si te puras inuenire apud mūdū magi
stros quā soli xpi discipuli. i. mūdi con
tēptores dei munere assequitur. Nec
em hanc lectio docet: sed vinctio: nō eru
ditio: sed exercitatio in mandatis dñi.
Ihis sacris eloquijs Chyso. cōsonat
omel. xxxvij. sup Abath. sic dicēs. De
rūtamen quecūqz dixerō: nihil repen
tabit tale sermo quale rex experiētia:
ideo vellem quēdam illoz qui in illum
sam deueniunt philosophie verticem
nobis adesse. et tunc manifeste videre:
mus huius rei delectatōem: et qualiter
nulli eoz qui diligūt paupertatem ac
ceptarēt vitari decē milib? pbebēdis:
tanqz qui non lamētabātur in sollicitu
dinibus: sed ridēt et saltāt: et his qd via
dema sibi circūponūt magis i pauper
tate decorant. Si igit hec rex experiē
tia docet: et qd diuitias et honores secu
li cōplectūtur nec experti sunt nec ex

periri volūt: necesse habēt qd eiusmodi
sunt sup hac materia indicare sibi silen
tium: ne tanqz ceci de colorib? sillogis
re videatur. Talis et em temeritatem
libero. ad Demet. scribens redarguit.
Quidā inquit cū loquit nesciāt tacere
non pnt: docētqz scripturas quas non
intelligūt. et cū alijs puaferunt erudi
toz sibi assumūt supcilium: pnt impe
ritor magistri qd doctoz discipuli. So
num est em obedire maiorib? et parere
pfectis: et post regulas scripturaz vite
sue tramitem ab alijs discere: nec pce
ptore vti pessimo presumptione sua.
Ihoc pceptore pessimo si is cui respō
demus vsus non esset: nequāqz in sug
gillatōem paupertatis: pmedatōem
tēporaliū possessionū: improba temer
itate dogmatizare presūpisset. Quidā
em interdū et rex inopia pueniūt ma
la: et ex affluētia bona: nunqz tū mala
ex paupertate dilecta pueniūt: sed odi
ta: nec bona ex amatis diuitijs: sed cōte
ptis. Salomone testāte. Qui amat di
uitias: fructum non capiet ex eis. Con
stat aut qd sicut laus alicui rei excitat
ad illi amorem: et vituperium ad cōte
ptum. Cū igit ptenere diuitias et ama
re pauperiem sit extirpatio vitior: et in
sertio virtutum: et ecōtrario cōtinere
pauperiem et amare diuitias sit eradi
catio virtutū et insertio vitior: manife
sta rōne cōcludit qd quē admodum cō
medatio paupertatis et spūalium pau
perū: et vilificatio diuitiaz et diuitiū
doctrina competit xpi: sic et huius cōtra
rium asserere ad dogma pphanū per
tinet antixpi. vñ libero. de vita ppa
le. Non laudis est possidere diuitias:
sed eas p xpo cōtinere: non inhiare ad
honores: sed eos pspēdere. p dōpter
qd et paula fugiēdo glām: glām me
rebat: que virtutes quasi vmbra se
quitur: et appetitores sui deserēs appe
rit cōtēptores. Seculi hoies suscipiūt
eos qd his pollet ptiuegijs: nos lauda
mus eos qui pro saluatore ista despere
runt: et mirum in modū quos habētes
parupēdū: si hñ noluerint predica
mus. Idcirco libero. Q: si forte ho

Beati Bonaventure Tractatus.

his pauperū dicat nō se laudare honores & diuitias seculi sed ecclesiasticos tantū: requirē? ab eo si credat in hoc appetitu esse periculū an indifferentiā quā dā an meritū. Si appetere ecclesiasticas diuitias et honores periculum credit: et tñ dū laudat appetibiles efficit: aut auditores suos decipit: aut infanit. Si vero hec appetere indifferentiā estimat: nec istas laudādo persuadere conat qd aliqd appetat in vanū loquit et frustra laborat. Si autē desiderare opes & honores ecclesie meritū crederet & sanctū: cū nullū virtū sit aboiabiles cupiditate & ambitione personarū ecclesiasticarū: cū per hec duo emi & vendi soleat spū sanctus: vt de domo dei fiat spelūca latronum: non min? impugnat fundamētū christiane religionis qd eūa gelice paupertatis. In hoc igit finis sit hui? tertie respōsionis: qd non sit ei? cui respōdētis partialis intercisio libi. Quia em̄ ex nūc ad ordinem spūalem impugnat dū se preparat nouā aggredditur pugna: noue respōsionis cū adiutorio ppi assument? armaturam.

Respōsionis quarte prima particula decimū capitulum: in quo religio carentium loculis ab errore defenditur: et verum ius possessionis ecclesiasticę declaratur.

Omnium malorū radicalis origo cupiditas: cū humane mētis arcem inuasit: tam dura tyrāde premit vt ad idolorum redigat seruitutem: et i bestiale trāsfomet crudelitatem. Hui? testimoniū euidentē esse cōstat iude p̄ditoris nequitia: qd cū loculos haberet de qb? cupiditatis sue voracitate famelicā intrigare volebat: modice tñ sibi reppromisse pecunie tanto est illece? amore vt sitit saluatoris oīm sanguinē: et auctore vite venaret ad mortem. Hec peste laborans et hic pauper calūniator: tāq? iude discipulus. Primo etis pacis osculum tribuit ipso: simulatore cōmēdādo pauperie dehinc letaliter p̄cunt: dū loculis ca-

rentium pauperū p̄fessionem conat arguere: non vt imperfectū veritē vt erroneā simulatoriā & iniquā. Ex qb? non solum p̄lator: s; etiā clericorū et religiosorū possessorēs habēt nūc aios ad ipso et extermīnium cōciare. Hui? moigt? quasi osculū p̄bēs questionē sibi p̄ponit. Sed dices. Cōdēnas ne eos qd loculos non habent nec laborat? Et postea subdit. Non eodēno sed laudo: nec tñ habentib? p̄fero: qz non est discipul? sup magistrū. Et paulopost. Et si em̄ homo sol? abiq? loculis possit viuere: tñ de cōgregatiōe cui tāta cōpetitū credibile non est. Dehinc subdit. Respublica sunt loculi xpi. Si qd chylis mēbrum es: cū xpo loculos habes. Hec em̄ sunt p̄ba illi? in quib? more iude primo de osculā: cum loculis carētes laudare se asserit: sed statim vulg? infligit: cū immediate subnectit qd hoc xps exēplo non docuit: ac per hoc de monstrat qd loculis carere non sit perfectum: qz nō est discipul? sup magistrū. Certū est autē qd null? vir prudēs abieciat loculis: nisi vt xpo cōfiguretur p̄fecti? ois ergo talis fm̄ hoc dogma p̄phanum est errore decept? Ampli? si nō est credibile qd cōgregatio aliqua sine loculis viuat vt dicit: aut asserit hoc incredibile qd difficile: aut qd impossibile. Si qd difficile: tūc pari rōne non est credibile qd aliqua congregatio sancte viuat & caste. Si qd impossibile: sed cōgregatio impossibile p̄tens & se ad impossibile ligas est supstitiosa & vana et fatua: ac per hoc reprobāda qz erronea. igitur loculos non habentes fm̄ hui? dogmatis assertionem non sunt digni laude sed reprobatione. Insuper si quicūq? mēbrum xpi est cū xpo loculos habet vt asserit: a destructione cōsequētis qui loculos non habet non est mēbrum christi. Ex quo etiā sequitur qd oēs pauperes nihil habentes & p̄otus oia relinquentes alieni sunt ab vniuersitate corporis mystici: tanq? si his qd habere pecuniā noluerit grām xpi habere non possit: ac per hoc beatior fuerit iudas qd loculos habuit qd petrus qui

In Apologiam pauperum. Fo. lxxxliij.

dixit: argentum & aurum non est mihi. Cum etiā fm̄ hac p̄phanam sententiā ipse dñs iesus non nisi loculis inueniat locum: qui tñ per Esaiam p̄phetam locum sue requietis asserit super pauperū et contritū. Ecce qualis pauperum collaudator: qui etiā vt sui p̄ctoris virus abundā? euomat: eosdē nititur de heresi duplici i cōsequētib? notabiles reddere: cū subiūgit allegās auctoritatē Aug. de heresib? et etiā cōtra Faustū: qd quedā est heresis nudis pedib? ambulātium: non qz p̄pter cor: potis afflictidē sic ambulā? sed qz diuina testimonia taliter intelligūt. sic et manichei iudicant heretici: non qz p̄cunias aut loculos non habeāt: sed qz testimonia diuina et ad hoc referre nituntur. Hec p̄ba illi? in quib? foueam erroris aperit quā non claudit. Nam ex his manifeste relinquit: qd si qui nudis pedib? incedunt et loculis carēnt: si ad hoc diuina testimonia referunt: in duplicem heresim incidunt: scz nudis pedib? ambulātium et manicheorum. Cōstat autē qd hui? pauperes ideo nudis pedib? incedūt & loculis carēnt vt illud euāgelij verbū ad litterā impleāt qd dñs dixit discipulis: vt non ferrent es in zonis: nec calciamenta in pedib?: ideo fm̄ assertionem hui? dogmatis impij in duplicem heresim sunt lapsi. Qd si verū est qd oīm modū applicaerant ecclesia: que statū taliū approbat: nitret auctores hui? heresim catalogos? ascripserit. Errauerūt nihilominus Ambrosi? Augustin? Hieronym? Chrysostom? Beda Rabanus et Bernardus: qd oēs affirmāt qd documentū xpi ad aplos de uon ferenda pecunia sit intelligēdū ad litterā: sicut manifestum est ex p̄allegatis auctoritatib? ipso in p̄cedētis respōsionis particula prima. Qd qz p̄phanum est sentire de functione: necesse habet hic impostor error ad p̄ā redire intelligētā veritatis: si iusta nō vult ferri sententiā dñi: tñ dñs igit infensat? et p̄dus qd diuina testimonia dupliciter his aptantur: per modū videlicet p̄m et p̄m

cepti. Si qd igit ad nuditatem pedū et carentiā loculorū sic diuina coaptat eloquia: vt ea p̄ scripturā astruat esse p̄cepta & necessaria ad salutem: tāq? nullus saluari possit nisi pedib? nudis incedat & loculis careat: dupliciter errat. Si qd p̄o ad hoc aptare nitit diuina testimonia tāq? sint cōsulta & supererogatoria et ad salutem expedientia: non est censendus heretic? sed ver? xpi discipul? non maniche? sed ver? christianus. Et qd hic fuerit intellectus p̄i doctoris August. manifeste colligitur ex p̄bis ipsius. v. cap. cōtra Faustū. Nam p̄mittēs p̄ba fausti in quib? se gloria euāgelij accipere: qz argētum et aurū deiecit: et es in zonis hēc deiecit & cetera his illia: postmodū respōndet hoc ordine. Primo ipm̄ oīdēs hys p̄ocritā et inēdācem: et tādē hereticū: in hoc videlicet qd ecclesia distinguit in modo accipiēdi euāgelij qd ad p̄fectos & imperfectos: sed manichei neq? hui? sic. Quā multi in nostra cōmunione ueraciter faciūt sublimia illa p̄cepta: de qz specie fallitis imperitos. Et assignatis paulopost i ecclesia differtis subdit. Neq? em̄ illi soli qd vt sint perfecti vēdūt & dimittūt oia sua et se: quātū dñm p̄tinet ad regnū celoz: s; hui? militie christiane p̄pter qdā cōmerciū charitat? subiūgit etiā quedā stipendiaria multitudo: cui dicit i fine. Esuriui & dedistis mihi māducare: sitietui & dedistis mihi bibere. Alioquin dñs nādi erūt illi qd domos tā diligētī cura cōponit ap̄s monēs mulieres subditas esse viuis suis: viros diligere & prores: filios obteperare parētib?. Sz absit vt istos a mandatis euāgelicis alienos & a vita eterna separādos iudicet: qz ubi dñs ait. Si qd non tulerit crucē suā et secut? me non fuerit: nō p̄t me? esse discipulus. exhortās firmiores ad p̄fectidē: ubi statim i istos cōsolatus est dicēs. Qui recipit iustum i noie tui sit mercedem iusti accipiet. Quid autē fallitis auditores vros: qui cū suis vobis et filiis familiis domib? et agris vobis seruauit: si quisquis oia ista non:

Beati Bonauenture Tractatus.

dimiserit non accipiat euangelium. Sed
quod eis non resurrectio sed reuolutio
nem ad istam mortalitatem permittit ut
vita electorum vestrorum visu tam vana et
inepta sacrilega qua et vos viuistis quoniam
valde laudamini merito eos a mandatis
euangelicis alienatis. hec Aug. In quibus
aperte demonstrat quod aliqua euangelij
documenta perfecti non possunt sine quorum
obseruancia imperfecti saluari possunt.
et quod sententia manicheorum fuit ad hoc
omnes indifferenter astringi. Non ergo dicit
faustum errasse quod diceret hec intelligenda
ad litteram sed quod discernere noluit
inter consilia et precepta. Per hunc etiam
modum quod testimonium illud de non portanda
calciamentis sit aliter ad litteram in-
telligendum multiplici patet attestatio
necesse est. Nam sacer Ambrosius in libro de
fuga seculi sic ait. Iesus discipulos sine
calciamentis et pecunia misit: ne secum
terrena portarent. Idcirco etiam ad Eu-
stochium scribens ait. Moyses et Iesus na-
ue nudis in terra pedibus iubeantur in-
cedere et discipuli sine calciamentis one-
re et vinculis pellium nudis ad predica-
dum destinant. Et milites vestimentis
iesu forte diuisis calligis non habebant
quas tollerent. Nec enim habere poterat
dixit quod prohibuerat in feruis. In his
ostendit idcirco quod non solum discipuli sed
etiam ipse Christus nudis pedibus incessit.
et quod ad litteram debet intelligi. Idem quoque
ad Serapionem de monogamia. Discipu-
li toto orbe peregrini non es in zona: non
virga in manu: non caligas habuere in
pedibus. Iohannes Chrysostomus. omne. vii. super
Mattheum. Eplii vna tunica indui et discal-
ciati circueuerunt: et omnes superauerunt.
Idem quoque omne. xxii. Dicit Iesus disci-
pulis. Aliquid aliquid defuit vobis quoniam
mihi vos nudos et discalciatos. Eusebius
etiam ecclesie. hist. lib. vi. in laudem origenis
pro tempore quo catholicus erat: sic ait.
Ante omnia pro precepta euangelica et vo-
ces saluatoris summo amore et studio
impledas esse dicebat: quibus precipue
duas tunicas non habendum: neque calcia-
mentis vitandum: neque de crastino cogitan-
dum. Et paulo post. Denique per multos

annos tradidit absque omni calciamento
nudis pedibus incessisse. Et quibus et an-
te dicta luce clarescit: constat quod Christus nudis
pedibus incessit: et apostoli ad mandatum ipsius.
Quod si quod forte mouet probat baptiste di-
citis: cui non sum dignus soluere corri-
giam calciamenti. consideret text. et glo.
Nam Iohannes ibi verbis mysticis et para-
bolicis vtitur: cum Christus dicit habere in ma-
nu vitellabrum et securim: propterea sicut
per hec intelligi debet distinctio futuri
examinis. sic per calciamenti corrigiam my-
sterium incarnationis. vii. Glo. Calcia-
mentum incarnationis mysteriorum: corri-
gia mysterij ligatura. Non ergo valet Iohannes
hanc corrigiam calciamenti soluere: quod
mysterium incarnationis non sufficit ex-
plicare. Et alia glo. Non sum dignus
corrigiam calciamenti soluere. id nomen
sponsi mihi non usurpo. Et si autem prefatum
verbum itaque mysticum spiritualiter intelligenda
dum. Si quod pro coram dat intelligendum
hoc esse ad litteram. Nam visitatum modum lo-
quendi attestat quod conditio talis est huius
sermo quo quod eu quod vult excellentem
ostendere dicit quod non sit dignus cum discal-
ciare: etiam si calciamentis non vitatur: quod
hoc intelligi systeret. Terum si quod va-
geat quod angelus dicit ad petrum: calcia te
caligas tuas. ac per hoc quod petrus non fue-
rit discalciatus: nec apostoli alij audiat. Be-
dam super hunc locum in originali dicente.
Pro caligulis vel caligis ut quidam ha-
bet: grecus habet sandalia: hoc est ge-
nus calciamentorum: euangelio legitur apo-
stolis fuisse permissum. hec Beda: cui
etiam consonat et Papias grammatice di-
cens. Calige vel caligule. id est sandalia di-
cta sunt a callo pedum: vel quasi a col-
ligando: quod ad pedes ligatur. Porro
si quis sensu carnis inflatus: aliter non
esse conueniens dicit ad litteram indixit
se apostolis nuditatem pedum: tanquam
vile aliquid et apostolice dignitati dis-
sonum: et a tramite discretionis alie-
num: intelligat quod multiplex est ratio
huius informationis. Prima est ad
indiciu paupertatis extreme. unde
in Luca. xxi. Quando misit vos sine
sacculo et pera et calciamentis: nihilquid

In Apologiam Pauperum. Fo. lxxxv.

aliquid defuit vobis. Quod pertra-
ctans Trifostomus homelia super Mat-
theum. xxi. ait. Fortasse dicit aliquis:
quoniam alia Christi precepta ratione qui-
dem habebant. non habere autem pe-
ram in via neque calciamenta neque duas
tunicas quas de causa iussit. Et respon-
det. In omni indigentiam exercitare
eos volens: qui et superius: nec de super-
uenienti die sollicitos esse concessit.
Secundo vero hoc persuasum inci-
tamentum humilitatis penitentie. Nam il-
lud. ij. Regum. xv. Porro David ascen-
debat cliuim oliuarum scandens et flens:
aperto capite et nudis pedibus incedens.
In quo rex ille nobilis totius penitentie
et humilitatis exemplar vere penitenti-
bus prebebat exemplum. Cui etiam consue-
tudo ecclesiastica consonat. que ad iram
dei placandam in processionebus pedes
nudat. Tercio ad testimonium obedi-
entie. Unde super illud. Esa. xx. Sicut
ambulauit seruus meus Isaia nudus
et discalciatus. Glo. Ecce obedi-
entia. Iste de regio semine fuit: et tamen
per ciuitatem hierusalem nudus pedes ince-
ssit. Quarto ad exercitium vite auste-
re. Unde super illud Mattheum. x. neque cal-
ciamenta in pedibus. glo. Et plato dicit
duas corporis sumitates non esse velan-
das. nec assuetam fieri debere mollicie
capitis et pedum. Cum enim hec habuerit
firmitate: cetera robustiora sunt. Qui
to in signum elongationis ab omni carna-
litate. Unde super illud. Exo. ij. Solue cal-
ciamentum de pedibus tuis. glo. Et
nullus deo assidere vel deum videre potest
nisi cuncta desideria carnalia deponat.
Sexto ad perfecte virtutis insigne. Vnde
Gregorius nazarenus in laude religioso-
rum quorundam sui temporis post ipsorum
dispersionem lugens et flens. Desidera-
bam inquit et intentis ac pendens oculis
oculis requirebam sanctum illum can-
tem chororum laudem et gloriam offeren-
tium deo. qui in lege dei meditantur
die ac nocte. qui ad exemplum et com-
munionem melioris vite omnibus viuunt:
legis dei atque euangelij Christi taciti pre-
dicatores. In quibus ipse quoque habi-

tus presertim virtutis insignia. hirsutum
caput incultis et horrentibus comis: pe-
des nudi et apostolicis similes. Indu-
menti vilitas: arrogantiam seculi super-
biamque condennans. zona ipso suo negle-
ctu preciosior: parum quid cohibens ne-
cessitati. Ne igitur nuditas pedum que
de se afflictiva et despicibilis est tanquam
inutilis et erronea detestabilis habitu
tollatur de medio. idcirco in medium
has patrum auctoritates adduximus
non quia calciamenta reprobanda cen-
seamus. nec quia calceatos de impe-
ccatione notemus. cum et calciatorum et dis-
calciatorum habitus. et loculos habenti-
um et non habentium confessiones con-
siderationibus et causis diuersis domi-
no placeant: et multiformi quadam va-
rietate sponsam Christi circumdant: de
coram: perfectam et admirabilem reddant.

Erustra igitur ad contume-
liam nihil habentium pauperum
quos supra de heresi ac si-
mulatione notauerat: san-
ctam matrem ecclesiam va-
nis et falsis quibusdam laudibus quasi
mendacio suo indigere a vicio simula-
tionis excusat: cum subsequenter an-
necit. Sancta vero mater ecclesia supra
montem posita hec se non habere non si-
mulat. non quia harum rerum dominum
habeat. sed pro capite suo legantem fun-
gens eas fidelissime dispensat. Nec ver-
ba ipsius: in quibus duo contraria simul
implicari dicit quod ecclesia hec se non ha-
bere non simulat. et postea subdit quod ne-
quaquam harum dominum habeat. Si enim
ostendit ecclesia se habere et sine simula-
tione: veraciter igitur habet: quod possi-
det iure. ac per hoc rerum dominum sibi
veraciter vendicat. Quia ualiter igitur di-
cit: non quia rerum dominum habeat: quia
dispensat. Non enim dicimur vera-
citer habere que dispensamus: tanquam alie-
na: sed que possidemus tanquam nostro tu-
ri macipata. Porro si ecclesia non osten-
dit res repositas habere. et tamen non
habet: contraria manicheis simulatio-
ne laborat: dum illi simulant se non ha-
bere quod habent. hec autem simulatio

Beati Bonaventure Tractatus.

se habere in specie que tamen non habet in veritate. Si autem ecclesia non se habere asserit: nec finem veritatem ut dicit aliquid habere. non habere temporalia bona: ac per hoc nec etiam loculos sancte matris ecclesie veraciter competit. Ut quid igitur non habentes loculos et se non habere. presentem ut similes et hereticos criminat et dicit. Si vero ut diximus et vere habet et veraciter habere se asserit: falso igitur bonorum ecclesie dominium ab ecclesia tollit. et sibi etiam contradicit. Amplius si rerum dominium non competit sancte ecclesie ut dicit. Quicquid rei alicuius domini habent excludit sui ab ecclesiastica unitate: quod absque dubio spectat ad impietatem manicheorum. sicut euidenter patet per allegatam superius auctoritatem Augustini. v. capitulo contra faustum. Dicit igitur christi pauperibus manicheorum impietatem imputat in eam quam fecit foetam incidit. et in lacum demergitur quem effudit. Si dicat se non intelligere de universali ecclesia: sed particulari. ut patet ecclesia clericorum: adhuc false et impie sentit: dum omnes clericos habentes proprium ab ecclesie unitate secludit. Nequaquam igitur asseri potest ecclesiam temporalia huiusmodi universaliter non habere. nec eius contrarium scilicet universaliter habere. cum quidam salua veritate euangelij et statu salutis veraciter habeant sicut propria: quidam sicut communia. quidam etiam utriusque careant finem quandam perfectionis euangelice formam superius iam expressimus. verum quidem est quod decime et oblationes domino debentur. et iure divino deputantur ecclesie. verum etiam nihilominus est quod possessiones immobilium: ut agri ville castra ciuitates communitas non in iure diuino: sed etiam humano in possessionem transeunt ecclesiarum. Quod quidem prudenter omnibus: utriusque peritus luce clarius constat. tamen ad imperitum et procacis hominum reuellendam proteruitatem sacris canonibus ostendendum est. Nam. xxij. questio. ij. ex concilio quirelianensi. Si

quis de clericis documenta quibus possessionis ecclesie firma tenetur: aut supponere aut negare presumpserit: quicquid pro absentia documentorum damus ecclesie datum est: de propriis facultatibus reddat. Item paulo post Gregorius. questio. easdem. Sicut ecclesia proprias res amittere non debet. ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. Amplius. quod eadem: ex concilio agathensi. Si seruos ecclesie libertate episcopus donauerit: ea que in manu missionis data illis fuerant perpetua firmitate tenebunt. Hec canon. Idem igitur ecclesie seruos. Sed ubi vera seruitus ubi verum dominium. Si igitur ecclesia habere potest seruos originarios et ascriptos: verum concluditur habere proprietatem: veramque possessionem. Insuper quod distinctis ecclesiis distincta diuina competant: aperte probatur per iura. Nam. xvi. questio. ij. Nicolaus papa. Si quis episcoporum in aliene ciuitatis territorio pro quacumque suorum infirmitate ecclesiam edificare disponit. non presumat dedicationem facere: que illius est in cuius territorio ecclesia surgit. Item causa eadem. questio. iij. Belasius. Illud annecti placuit. ut si quod abbatibus ecclesie necnon dioceses ab aliquibus possidentur episcopis iure sibi vendicent quod lex decemalis concludit: quia et istorum nostrorum principum ita mandauit auctoritas. Amplius. questio eadem inter memoratos ubi dicitur mittitur questio limitum ait Innocentius. Si limites legitimus eandem basilicam non concludit: et tamen longi temporis probatur obiecta prescriptio: appellatio presentis episcopi non valebit. quoniam illis tricenalis obiectio ponit silentium. Hec etiam secularium edicta principum precipiunt. et presulum romanorum decreuit auctoritas. Hec canon. In quibus non solum astringitur quod ecclesie verum dominium habeant atque distinctum. quia mutuo inter se prescribunt. verum etiam quod id habeant finem diuinum: pariter et humanum. pro eo quod prescriptio sicut ex preallegato canone

In Apologia pauperum.

fo. lxxvi.

patet: ab edicto principum trahit originem: approbato nihilominus per summi pontificis auctoritatem. Hec autem probatur patentius. xij. questio. ij. ex verbis Ambrosii contra Auxentium. Si tributum imperator petat: non negamus: agri ecclesie soluant tributum. Sed quid ad tributum cesaris tenetur ratione prediorum. predia illa non tam diuino iure possidentur quam humano: saluat ore teste qui ait. Reddite que sunt cesari cesari: et que sunt dei deo. Amplius dist. viij. ex verbis Augustini super Jo. Quotum de defecis villas ecclesie. diuidantur humano? Diuinum ius in diuinis scripturis habetur: humanum ius in legibus regum. Unde quisquis possidet quod possidet: monne iure humano? Nam iure diuino dicitur est terra et plenitudo eius. Hec Augustinus. Idem quoque homo. vi. super Johannem. Noli dicere quid mihi et regi. Quid ergo tibi et possessioni? per iura enim regum possidentur possessiones. Dixisti. Quid mihi et regi. Noli dicere possessiones tuas. quia ipsa iura humana renuntiasti quibus possidentur possessiones. Quid his clarius dici potest ad ostendendum quod ecclesia temporalia bona veraciter possidet iure diuino pariter et humano? Clerici quod sacri canones asserunt quod ea que offeruntur ecclesiis domino consecrantur. et quod earum diuinum non habent. igitur ministri earum ea proprietate dantur: ubi vendicant. et quod bona hominum magis sunt celestia quam humana. magis communia quam priuata. id est ut omnia contradictionis et dubietatis caligo tollatur de medio. intelligendum est quod quadruplex est temporalium rerum cotas ex quadruplici iure manans. Prima namque communitas que manat ex iure necessitatis nature: qua fit ut omnes res ad nature sustentationem idonee. Quicquid sit alicui persone appropriata illius fiat qui ea indiget necessitate extrema. Et huius communitati renunciare non est possibile: pro eo quod manat ex iure naturaliter inferto homini. quia dei est imago et creatura dignissima: propter que sunt omnia mundana creata. Secunda communitas est que manat

ex iure charitatis fraterne. que fit ut omnia sint in istorum: et communione quadam charitatis que sunt propria singulorum sunt vniuersorum communia. Finem illud apostoli. i. ad Corinthios. iij. Omnia vestra sunt. De qua Augustinus super Johannem. homo. vi. loquens contra hereticos donatistas. Tenent inquit ad catholicam fidem. et nobiscum habeant non solum terram. sed eum qui fecit celum et terram. Et huius communis et renuciare est omnino illicitum. quia manat ex iure diuinitus infuso. per quod est unitas in columba. i. in vniuersali ecclesia: a qua unitate et condicione nullus potest discedere seruata diuina lege. que tota completur in charitate. Tertia est cotas que manat ex iure ciuitatis mundane: qua fit ut vniuersi imperij regni vel ciuitatis vna fiat res publica. vel vniuersa societatis mercatorum vel pugnantium commune fiat lucrum vel donum. vel vniuersi indiuise familie vna sit communis hereditas. Et huius communis renuciare est de perfectionis euangelice necessitate: quod talis communitas personaliter includit proprietatem: que manat ex iure humani instituti cui etiam annexa sunt que occasione et iducunt difficultatem ad bonum: et prouocant ad malum: ac per hoc perfectionis euangelice aduersantur. Et ideo anime sancte huiusmodi suadetur dimissio. ut in ps. Audi filia et vide et inclina aurem tuam: et obliuiscere populum tuum et domum patris tui. Quarta communitas est que manat ex iure dotacionis ecclesie. qua fit ut omnia bona que consecrantur ecclesiis domino dedicantur: ad commune sustentationem ministrorum suorum et pauperum. Et hec communitas est in omnibus ecclesiis collegiatis habentibus possessiones. Et huius cotati renuciare non est perfectionis necessarium. quia teneri potest salua perfectione. sicut apparet in presatis et in religiosis perfectis et sanctis. quod talis cotas manat ex iure diuinitus ordinato: ut de altari viuatur quod altari seruitur. et illis sint omnia communia: quibus cor vnum et anima vna. vnus pater spiritualis et vna norma viuendi. Huius tamen communis renuciare non est perfectioni contra-

corum nostris temporibus hoc pfecti
quis proposuit. qd etiā somnauit. vt in
susceptōe eccliaſtici bñficij p̃ma bona
cū his q̃ h̃re posset distraheret ⁊ eroga
ret pauperibus. ⁊ ipse deinceps voue
ret nihil habere propriū: soloq; foret vi
ctu atq; vestitu cōtē? Idmōi ppter
ea statim qui vit aut nūq̃ in aliquo
reperiunt extollere: nihil aliud est q̃ cor
uinam albedinē predicare. nil certe a
liud q̃ proprij capitis sententiam: vita
t iam note pponere. vt sic filij hominū
grau corde diligerēt vanitatē et que
rentes mēdicā a chysiti velligijs auer
tantur. suas sequant phantasmata: er
rantes in inuito ⁊ non in via. Nec tñ ne
gamus eos q̃ bonis eccliaſticijs conten
ti sola necessaria retinent ⁊ reliqua om
nia pauperibus conferunt ad quandā
perfectionē pertingere. pfectioni tamē
religiosorum pauperū nullatenus coe
quandam. sicut. s. monſtrū est tertia
parte rñſionis prime. Idūc ergo vsq;
complicib; a saluatore veraciter dicif.
Ete vobis hypocrite qui clauditis re
gnum celorum ante homines. vos eni
non intratis: neq; introeūtes finitis in
trare. Si eni per hanc venenam do
ctrinā nōnulli credētes in seculo se esse
perfectos retrahant a religiōis ingres
su. nulli dubitū est qñ sanguine aīarum
illarū que propter hoc in suorum pec
catorum fecibus remanserint. iust? su
dex de ipsorum manib; in examine di
stricto requirat. nisi per suam clemen
tiam vt oramus eosdē veritatis sue lu
ce perfulso: dignatus fuerit qb errorē
deuotē reuocare.

Quarte responsionis se-
cunda particula: vnde cumq; capi-
tulum: in quo professio fratrum mino-
rum veraciter carere ostenditur: et ap-
propiatione rerum immobilium siue mo-
bilium: et proprietate pecuniarum tam-
in proprio q; in comuni.

Rogantiū hominū tūm-
dementes qui mundi huius
vanitate pascūtur. gloriam
sibi videntur conquisiuisse
non modicā. si verā simplici-
tatem sanctitatem vili fuerim vt simulati-
onē piosam arguere. corq; prudenti-
am spūs vt infamiam reprobare. **E**t
vt efficacius perficere quēā bona fre-
quenter in mala puerrunt. et in electis
maculā ponunt. **T**ertium est quidem qd
propter hūanē infirmitatis corruptelā
vix reperiri pē aliqua persona vel stat⁹
ab omni macula reprehēssionis inuēis
sed et nos veraciter inficiari non possumus.
quoniam inter perfectionis euangelice
p̄fessionis peruersi sint aliqui. et im-
perfecti q̄ plurimi. Si igitur is cui res-
pondemus insolentū vicia reprehēde-
ret. p̄conia laudū reportare deberet.
si etiam generaliter in personas maledi-
cta cōgereret. deceret euangelicos vi-
ros in suo silentiū ipone p̄fessionem si
diuino motu id ageret. et per patiētīā
disimulando conuicti. p̄ maledictos
rogare. **M**unc autē quia in totā ch̄isti-
anā pauperū religionē venenatos eloquio
rum tela cōuertit. eorūq; professioni er-
rores et simulationis crimen impingit.
hec esse habemus. p̄ccitati ipsius res-
istere. non quia velimus maledictis
p̄ maledictionibus reddere. sed q; sa-
crām religionē intēdimus ab obiectis
criminib⁹ excusare. **E**ssimēs ergo per-
sonam ecclesie aduersus pauperes p̄e-
fatos inuēit velut contra hostes ipsi.
Munc inquit derident me iuniores t̄pe
quorū non dignabar patres ponere cū
canibus gregis mei. aperte insinuans
per hoc religiosos p̄ra quos loquutus
oburgandos vt ecclesie inimicos ⁊ ad-
uersus ecclesiam insurgentes. ipsamq;
vt irrisores habentes cōtemptui. cum
famen vt dicit. vita ipsa putentur indi-
gni. steriles egestate ac fame. ⁊ in terra
penitus non parentes. **E**t quod quidem
nihil aliud est q̄ patrem suū ch̄isti
carissū quo stat⁹ hui⁹ approbat⁹ est
substantando despiciere. et partem sacre
marris sponse ch̄isti ecclesie irridere.

Et ideo iuxta salomōis sententiā: ipse est oculus a coruis et aquilis. veritatis emulatoribus cruciatus. ac per hoc veraciter cōtra hunc et cōplices eius notuorū dogmatū inuentores dicere potest ecclesia. nūc derident me iuniores tempore: vt sic ictu pprio iniquos oculi feriat: dū fugiat quā ferire nititur ipse feritur. Dehinc zelum et verbum apostolicū sibi vlturpans. cū tñ apostolice perfectionis impugnator: magis sit q̃ imitator subsequēti annectit. Atinā sustineretis me modicū. Emulo enim vos dei emulatione. Quid vos pre ceteris factatis de perfectione. Nec verba ipsius. In quibus apostolice humilitatis oblitus: illud omittit quod poris sine potuit dicere. modicū quid insipientie mee. dūq̃ non insipienter sed sapienter loqui se reputat. iusto dei iudicio stultus effectus in multis et magnas prorumpit infamias. Vtā em̃ fere q̃ subsequenter allegat: nō solū insipientiam sed et nequitia sonant. Nequaquā enim vt dicit nos pre ceteris de perfectione tactam? q̃q̃ paupertatis celsitudinē tangē vere perfectioni consonā cōmendemus. Vtā sicut veraciter preferē virginis cultibet gradū pudicie. nec tamen ex hoc sequitur q̃ status sacraz virginum preferat statū prelatorū vel viroꝝ quorūlibet qui ad hanc minime astringuntur. sic et circa differentias et gradus paupertatis oportet intelligi. Quid nec ille ait vt asserit: q̃ hic stat⁹ pauperū sit perfectior alijs qui sibi altiq̃d retinent: nisi cum hac conditione paribus cōditionib⁹ alijs ad perfectionem requisitis. sed nullus est oīno stat⁹ in quo conditiones oēs cum statu prefato per oīa parificentur. Non ergo fit ex hoc argui q̃ oībus statibus vel alijs oīm preferat statum suum. Abagne ergo fuit malignitatis: occasione vni⁹ sermonis veracia et humilis: libꝝ plurimū inuentionibus et criminationib⁹ falsa cōponere aduersus totum ordinem pauperū. quasi parum superbo vni⁹ fuit in vniū mardocheum mittere lingue manū. Propter quod et de

Beati Bonaventure Tractatus.

tractiones in libello cōfēte manifeste
declarant auctorem nō emulacione dei
fuisse succensum. sed potius stimulatōe
illius cuius inuidia mors introiit in
orbem terrarū. Ceterū confusiois ba-
bilonice filius ut vniuersos cōfundat
ecclesie status: pro virib⁹ cōnat astrue-
re q̄ nullus sit gradus nullaq; differen-
tia in paupertatis professione. Nā qui
busdā friuolis interpositis subsequen-
ter subiūgit. In quo ergo gloriāmini con-
tra ministros ecclesie: quia sicut nec vos
ita nec ipsi sunt p̄fessores: quib⁹ dīca-
rum possessionum tñ vsus conceditur
non dñum. in tantū beatiōres ac p̄fe-
rendi: res quib⁹ vtunt⁹ eternū habēt
dñum. sed vestre res sub potestate sunt
terrestriū dñorum. Idēc p̄ba ipsi. In
quibus omnia cōfundit: atq; tantum
puertit: vt in paupertate grad⁹ nō sit. aut
si est: p̄ferendus sit status clericorum
ecclesiasticarū redditib⁹ affluentib⁹: statui
q̄tūlibet pauper⁹ et pro xpi amore nūllū
habere volentib⁹: q̄ illi vtunt⁹ rebus ce-
lestib⁹ et sempiternis dñij: hī terreni. quasi
xpus exclusus sit a dño rex quā laici
possident. cū tñ sit dñs vniuersorū. et q̄
ecclesia non habeat rerū spaliū vep do-
minū. cui⁹ xpi euidenter mōstratū est
3. Et id in hoc ipi⁹ m̄rio paupertatē falla-
citer insinuat vt p̄tātē veraciter impu-
gnet. Deniq; si verū est q̄ ecclesia non ha-
bet cum suis ministris rerū dñū: sed tñ
vsuū: vt qd cōsequenter p̄fessionē calū-
niatur pauper⁹ dicentib⁹ se nullā rerū
habere dñum quib⁹ habeāt vsuū. vi-
cēs q̄ oib⁹ videat hoc esse ridiculū. cū
eorum que p̄ ipsum vsuū ponit⁹ confu-
tuntur ab vsu dñum inter hoīes nul-
laten⁹ distinguat⁹. Et dehinc irridentō
subiūgit. Ceterū quarum sunt pecunie
quas p̄ prouincias nō cessatis a diuini-
bus petere: et in vñū cōgregare nisi ali-
quid habeatis cōmune? Et igit p̄fesa-
tis et his illib⁹ cauillatib⁹ malignis
et subdolis imponat⁹ silentiū. intelligen-
dum est q̄ cū circa res tēporales quat-
tuor sūt considerare. s. proprietatem/
possessionem/ vsuū fructū/ et simplicem
vsuū. et q̄. nāq; p̄ qd dñus vñā mor-

talium possit carere. vltimo vero tanq̄
necessario egeat. nulla prorsus p̄fessio
pōt esse oīno tēporaliū rerū abdicatō
vsuū. Verum ei p̄fessione q̄ spōde de-
uout xpm in extrema paupertate secta-
rit: cōdēscens fuit vniuersalī rerū abdi-
care dñum: atq; rerum alienarū et si
bi concessarum vsu esse cōtentam. Vñ
et in ipsorum regula continet⁹. fratres
nihil sibi appropient nec domū nec lo-
cum: nec aliquā rem. p̄porro ne qd for-
te p̄prietatē interdictā in his p̄bis cre-
dat non collegio sed p̄prietatis personis:
audiat qd sup hoc Gregori⁹. it. fratru
p̄sultationi respōdet. Dicunt inquit q̄
nec in cōi nec in specialit debet p̄prietas
rem habere. sed vtensiliū et librorū et eo-
rū q̄ licet habere: ordo vsuū habeat. et
fratres sū q̄ generalis vel p̄uinciales
ministri disponēdo duxerint hīs vtant⁹
Nec debent vēdi mobilia vel extra or-
dinem cōmutari. aut alienari quoquo
modo. nisi ecclesie romane cardinalis q̄
fuerit ordinis gubernator: generali vel
prouincialibus ministris auctoritatem
super hoc p̄buerit vel assensum. Idēc
p̄ba rescripti papalis. in quib⁹ sapiens
et pius antistes p̄prietatem separauit
ab vsu. illam sibi vt ecclesie retinēt. hunc
autē fratrum necessitati concedēs: san-
cte quidē sapiētē et pie. Si enim tēpo-
ralia bona pro alijs possidere ac dispen-
sare vbi etiam tēporale recipitur emo-
lumentum atq; solacium nūllū de rōne
perfectiōis in p̄latis dimittit: sicut ex-
tertia responsione clarescit: q̄to magis
quando solum p̄sidiū impenditur: et
nullum tēporale cōmodum expecta-
tur. ipsius summi p̄tificia saluā per-
fectio. et ei accrescit meritiū ante deū.
Nā si forte hīs quisq; cōtetur obliuiscere
ex eo q̄ iure cautum est vsuū nō posse
perpetuo a dño separari. Respondebū
mus q̄ lex ista ciuili non habet hic lo-
cum. quia hoc ideo ius ciuile decreuit
ne dñum inutile videatur. ac per hoc
inania sit noīa. Nā retēto dñij huius-
modi rerum cum concessione vsus fa-
cta pauperibus non est infructuosa. cū
sit patri pauperum meritoria et p̄fessi-

In Apologia pauperum.

So. lxxxviii.

soni filiorum christi famulantib⁹ opor-
tuna. Nec obstat q̄ aduersari⁹ obijcit
de rebus que vsu cōsumuntur. q̄ in eis
p̄prietas non separatur ab vsu. Idēc
enim fallit in peculo p̄fectio filij
milis: vbi filius familias vsuū habet.
et tamen p̄prietas nec ad momētū res-
det penes ipsum. Sic et de ordie hmoi
pauperum respectu romane ecclesie in-
telligi debet. Sunt quippe de iure cō-
muni omnes xpi fideles luminī p̄tificis
filij. peculiari tamen quodā iure hī sūt
eius obediētie subditi et cure cōmissi.
et ideo cum alij sint tanq̄ filij emanci-
pati quibus licet auctoritate iuris eis
indulta de bonis ecclesiasticarum suarum
sine dilapidatiōe dispōdere. hī sunt tāq̄
paruuli et filij familias totaliter ipsius
regimini deputati. p̄p̄pterea sicut le-
ge cauetur q̄ filius familias nec retine-
re nec recuperare possessionē rei pecu-
liaris potest. sed patri per eum querit⁹.
sic et in hīs pauperibus intelligendum
est: quia rerum eisdem collatarū ad su-
stentamentū ipsorum patri pauperum
deputetur dominū illis p̄o vsus. Sa-
ne quēadmodum essentiale cuiuslibet
religionis statui esse dinoscit⁹: q̄ nulla
persona priuata possideat aliquid pro-
prium. sic nec hmoi pauperum religio
tota. que quidē ab abdicationē p̄prie-
tatis censetur sicut vna persona. Quē-
admodū igitur monachus vel quilibet
religiosus vltur vestibus: calciamen-
tis: cibis: ac ceteris que vsu cōsumunt⁹.
ita tñ q̄ nūllū sibi appropat quo ad pri-
uatum dominū. nec propter talē vsuū
efficitur p̄prietari⁹: quia p̄prietas sp̄
collegio referuat⁹. sic et de collegio isti-
usmodi pauperū summōq; pontifice in-
telligere debet: quicūq; de professione
ipsorum sentire vult tam vere q̄ pie. Et
p̄p̄pterea sicut illud qd datur monacho
qualiscūq; sit intentio dantis: non in
ipsum transib⁹ dominū sed totius colle-
gi: et subiacer dispositiōi abbatis: etiā
si dāns nihil de collegio cogitet. sic q̄
quid datur cōgregatiōi minorū fratru
in sua dominū p̄prietatem summi p̄-
tificis et romane ecclesie transit. p̄fecti-

pue cum ipsi fratres ius seu p̄prietate
tem alicuius rei sibi acquirere nulla ra-
tione intendāt. Idēc autē que dicta sūt
suffragatur legis naturalis dictamen:
euidētē explicatum per iura ciuilia.
Nam lege cauetur q̄ non pōt libertas
nolenti acquiri. et q̄ beneficiū inuito nō
datur: et q̄ nemo donatū assequi: et dā-
nosam seu lucrosam hereditatem nemo
adire cōpellitur. Insuper sicut rerum
vniuersitas: pura hereditas solo animo
acquiri. ita solo animo p̄to repudiatur
et sicut nuda volūtas extraneus heres
fit. ita ex contraria destinatione statim
ab hereditate repellit⁹. p̄p̄pterea qd et
iurisconsultus Iulian⁹ ait. p̄to here-
de gerere non tā facti q̄ animi est. Cui
et alius scz iurisconsultus consonat di-
cens. Furiosus et pupillus sine tutoris
auctoritate nō possūt incipere posside-
re: quia affectionē tenendi non habent
licet res suo corpore cōtingant. sicut si
dormiēt aliquid in manu ponat⁹. p̄p̄t igit
per hec verba legis exp̄p̄ta nēminem
posse p̄prietatem siue dominū immo-
nec possessionem acquirere nisi vere vñ
interpretatiue animum habeat acq̄ren-
di. Cum igitur fratres minores animum
acquirendi non habeant: quin potius
voluntatem contrariā et si res corpore
cōtingant: nec dominū nec possessio-
nem acquirunt. nec rerum huiusmodi
possessores vel domini dici possunt.
Idēc autem robur p̄bet pontificalis
auctoritas: que tam eminens est vt om-
nia natura humana transcendat. Et ex-
tra de maiestate et obedientia. folite.
Ad firmamentum celi: id est vniuer-
salis ecclesie fecit deus duo lumina
ria magna: id est duas instituit digni-
tates: que sunt. p̄tontificalis auctori-
tas. et regaliū potestas. Sed illa que
p̄est diebus: id est spiritualibus ma-
ior est. que autem noctibus: id est car-
nalibus minor. vt q̄ta est inter lunā et
solem: tanta et inter reges et pontifices
differentia cognoscatur. Cum igit tan-
te sit auctoritatis potestas imperialis:
vt non artetur legibus: sed ipsa sit legis
origo: et tantū possit: vt ea q̄ fuerunt

Beati Bonaventurae Tractatus.

pro non factis habenda statuerit: ut patet in lege postlimini. qua bello capiti et feruus effectus decernit tempus fuisse inter et presens. et ea quae non fuerint pro factis habenda decernat. sicut per Lodice de inoff. testamen. in quo de postliminio nulla sit mentio. et tamen iudicatur mentio facta. Si inquit tantum potest regalia potestas: multo fortius pontificalis auctoritas quantiscumque usus et dominium in aliquibus rebus finis civilis censuerit esse coniuncta: decernere poterit in personis aliquibus esse separata. Quod circa ordinem predictorum fratrum monachorum christi vicarij sua auctoritate confirmans sic esse decrevit. cuius diffinitioni praeterea nullatenus licet. Nam distinctione. xvij. Gregorius. Nullus fas vel velle vel posse transgredi a plice sedis precepta. Sit ergo rume sue dolore perstrat: quisque voluerit a plice sedis contrahere decreta. Nulla igit possunt ad huius statum impugnatione allegari turba civilis. nulla etiam iura canonica. Nam extra de electio. Romanane ecclesie legem nulla condita preiungunt. cum omnia concilia per romane ecclesie auctoritatem facta sint et robur acceperint. et eorum statuta romane ecclesie patet excipiat auctoritas. Nulla etiam precedentium pontificum cum statuta obstant. ut extra de electio: innotuit. dicit Innocentius tertius. Propter predecessorem nostrum non fuit nobis adempta facultas: cum ea non fuerit prohibens interdictio: qui successores suos nullum potuit in hac parte iudicium generare. pari post eum imo eadem potestate functuris: cum non habeat impium par in parem. Et hec quidem dicta sufficiant ad cavillationes malignantium hominum revellendas. Nam quantum ad testimonium veritatis summi legislatoris christi solius iusticie exemplum sufficit atque consilium. Qui cum sit iuris naturalis et civilis: canonice ac divini principalis origo. sacro suo sanxit eloquio temporalium rerum divinum abijciendum esse perfectis. cum tamen sufficientiam quantum ad usum eiusdem concesserit: promiserit atque proolverit. Insup ut quod docebat verborum

confirmaret exemplo: alieno cibo voluit sustentari: sicut evangelica narrat historia. et Hieronymus ad nepotianum dicit. Et evidenter patet ex precedenti responsione.

Dico de divio pecuniarum quod ad sustentationem personarum fratribus conferunt: indubitanter tenendum est quod nullatenus ad ipsorum collegium spectat. cum in ipsorum regula sit preceptum: quod fratres nullo modo denarios vel pecuniam recipiant: se vel per interpositam personam. Et ut ois tollat de medio calumandi materia: intelligendum est quod persona interposita cui pecunia committitur committitur intelligi potest recipere ac tenere ipsam auctoritate dantis: vel auctoritate illorum per quos necessitate relevanda donatur. Si auctoritate dantis retinet et dispensat: sic ipse est procurator seu nuncius. et dantis potest repetere recipere et agere contra eum in causa ad recuperationem pecunie. non autem ille per quo dispensanda committitur. Et hoc non debuit nec potuit inhiberi pauperibus mendicantibus: quing interposita persona ipsorum valeat relevari necessitas: quod valde absurdum est intelligere: quod cumvis divitiis non liceat elemosinam per seipsum aut per alterum per suam voluntatem conferre. Quod si referret auctoritate illius per quo dispensanda est: et contemnitur et in causa trahere et cetera agere quod potest quod verum rei sui videretur divinum. Et hoc quod per sessionem fratrum nullatenus convenit: beatus franciscus expressit inhibuit: quod finem veritatem quantum ad propriam rem non refert verum quis hoc modo recipiat per propriam manum vel alienam. Idem autem differentiat et naturalis ratio docet: et ius scriptum dicit et receptum papale declarat. Sicut enim multum refert verum quod ministrat alicui sit ipse servus vel alicuius excellentioris persone minister: per cuius voluntatem et imperium ministerium illud impeditur. quod admodum differunt ministerium servile et liberale. ministerium humanum et angelicum. sic multum differt verum ille intermedius nuncius personam teneat dantis: vel accipiens. Secundum etiam ius civile multum differt cum credi

In Apologiam Pauperum. Fol. lxxxix.

torum debitorum pecuniam solvitur alicui intermedie persone committitur verum ille medius sit procurator debitoris an creditoris. Si enim procurator est creditoris: et pecunia perdat ante solutionem: ipsi creditoris perditur et iam pro soluta habetur. Si autem procurator sit debitoris: ipsi perditur adhuc solvenda est: non pro soluta habenda. Iuxta hunc modum dominus Gregorius. id est viri quique tam divitiis quam humano iure peritus: qui mentem beati francisci plenius noverat: sic diffinitive respondit quod si rem sibi necessariam vellet fratres emere vel solutionem facere pro iam emptis: possunt vel nuncium eius a quo res emitur vel aliquem alium volentibus sibi elemosinam facere presentare: qui taliter presentatus a fratribus non est eorum nuncius sed illius portus cuius mandato solutionem facit: seu recipientis eandem: qui et elemosinam sibi commissam potest sicut et dominus apud spiritalem vel familiarem fratrum amicam deponere per ipsum loco et tempore pro ipsorum necessitatibus: sicut ex parte videri potest dispensandam. Idem perba rescripti papalis. Et quibus patenter elucet quod fratrum minorum regula non discordat a vita: nec communis ipsorum modus vivendi discordat a regula. Nequaquam igitur possentur quod nullus eis pvideat et elemosinam faciat per se vel per interpositam personam: quod hoc collegio medicamentum pauperum et impossibile foret et stultum. sed quod ipsi iuxta formam in evangelio traditam evangelici viri pecuniam nullo modo possideant. Si forte quod dicat in carentia pecunie nullam prorsus esse sanctitatem: non tam infert calumniam regule pauperum quam evangelio christi: in quo apostolus inhibuit fuisse constare pecuniam: sicut et textus expressus dicit et sanctorum testimonio astruunt. Quod quidem nullatenus a magistro veritatis credendum est perfectissimis viris fuisse propositum: nisi sciisset per hoc meritum eis accrescere perfecte virtutis et precipue sanctitatis. Cum enim magis sit difficultatis ignoras regibus et aridas terras sine sufficientia stipendio

rum peragere: quod tales necesse habent vitam istam transigere in fame siti frigore et nuditate: omniumque rerum penuria: si nullum hoc modo vivere meritorium sanctitatis decresceret hoc dicere hoc profiteri: sicut vivere nihil aliud esse quam insanire. Verum sicut ex ultima precedentis responsionis particula patet: penuriose pauperis duodenario apostolorum primo imposita. xij. sunt utilitates eximie mirique valoris: quas typici rationalis duodecim lapides preciosi designant. Et quod illos hostis hic pauperum ignoraverat: id margaritas has poscorum more concussas ore polluto in hec blasphemie verba protulit. Si inquit in pecunie carentia: siue ut non tangetur sanctus franciscus sanctitatem credidit vel perfectis a domino inhibitam sanxit: audacter loquor coram domino quod erravit. Sed contra est quod beatus franciscus non ob aliud possidem seu concordationem pecunie imitatoribus suis inhibuit: nisi quod in hoc esse aliquam sanctitatem et pia fide credidit: et certaverit cognovit: non quod mala sit pecunia: vel quod census formaliter siue causa sit in culpa: vel quod pecunia et contra etiam possit et non possit abique peccato. sed quod inter cetera que possidentur pecunia maxime est illecebrosa et de facili est illecebrata et distractiva: non solum imperfectorum: sed etiam perfectorum. Et quod spiritu sancto dictante percepit quod sanctitatis est non tantum peccata cavere: verum etiam occasiones peccatorum fugere: ideo veraciter in hoc sanctitatem credidit et non erravit. Quod igitur hunc christi imitorem precipuum ipsius insignitum stigmatibus ascriptum caralogis scriptorum et ab universa ecclesia in veneratione susceptum: asserit errorem deceptum fuisse maxime in professione et observantia evangelice vite: non solum ipsum impugnare et universalem ecclesiam: sed quod plus est magistri veritatis et apostolorum eius doctrinam blasphemare et vitare. Insuper et professores huius regule tanquam approbatores erroris: vel alter amari superbissimus dignos esse iudicis

cat sententia temporalis mortis et eter-
ne damnationis. Supra quidē abfur-
ditate quam aures pie audire vehemē-
ter abhorrent ipsi zelatores? pauper-
tatis sancte magis iugendum credim?
quod loquendum magis spiritualis hester
imploandum presidium quod verandum
in pugna verborum. Te igitur sacrosan-
cta romana ecclesia tanquam alteram he-
ster eleuatam in populis: ut ecclesiarum
omni matrem / reginam atque magistrā
ad defendendam et docendam tam mo-
rum quam fidei veritatem fiducialiter in-
terpellat tuorum pauperum ceteris: ut
quos genuisti ut mater / educaisti ut nu-
trix: nunc etiam ut regina patenter ac-
tus defendas: cum idcirco dispositio
ne faciente diuina potestatis ac regie
potestatis verticem supremum ad ip-
si merueris: ut in arduis necessitatibus
ortibus ad defendendum christi popu-
lum parareris. Exurge igitur sancta
mater et iudica causam tuam: quia si
pauperum hic ordo minorum recte pro-
ficeret veritatem evangelii tuum est: si
a veritate in professione a te sancta de-
uiat tuum est: ac per hoc si professione
huiusmodi sancte error impingitur / tu
quod illam sancti errasse assereris: et que
magistra veritatis hactenus extitisti /
nunc de approbatione erroris argue-
ris: et a quibusdam modernis presum-
ptibus velut iuris diuini et humani
nescia derideris. Sed et tu regina mun-
di dignissima. defensatrix pauperum
et humilium aduocata: longe sublimis
quod hester exaltata in populis et prepara-
ta in tempore mardochei tui. Francisci
videlicet excitare clamoribus ut inter-
pellare digneris ad regem: quatenus
pauperum statum quem tibi voluit esse
consimilem et speciali quadam gerina-
ritate coniunctum / sacris tuis meritis
clarificet et conseruet. Quid enim ma-
gis dat paupertatis amorem fomentum
magisque declarat prerogatiuam et glo-
riam? quam tua forma viuendi beatissima
virgo et mater domini nostri Iesu christi:
que adeo fuisse paupercula ut sicut evan-
gelii hystoria sacra testatur / in ipso sa-

cratissimo partu non haberes ubi reclina-
res deum celi et terrarum exercituum / ni-
si in via publica tingerantur et prese-
pio iumentorum. Porro si tu virgo san-
ctissima ois es perfectionis exemplar /
sicut perfectis imitanda est tua cū vir-
ginitate humilitas: sic etiam penurio-
sa paupertas. Constat autem tam per
euangelii textum quam per asserionem do-
ctorum quod tu in extrema vixisti tempo-
ralium facultatum inopia: cum Chri-
stus dicit quod tu vix habuisti vnam tuni-
culam: non ad decoris ornatum sed ad
nuditatis regumentum. et Veda quod in
oblatione et presentatione regis regum
in templo nec vnum valuisti agnuculum
offerre adeo more pauperum obtulisti
par turturum aut duos pullos colum-
barum. Qui igitur desiderio / professio-
ne / signaculo / habitu / et obseruantie
veritate in hac tibi pauperie configu-
rari studiosius satagunt / vere sunt de
tuorum numero spiritualium iudeorum
quorum circūcisio non est in carne sed
in spiritu per hylarem supportationem
multiformium penuriarum et vniuersa-
lem abdicatōem omni temporalium
facultatum. Huiusmodi vere ac pecu-
liariter tuos pio digneris / misericordie
regina fauore ab hostili incurfu poten-
ter eripere: et aduersus hunc hostem
ipsorum pessimum triumphaliter duplicare
non ut cum Amani suspensus intereat /
sed ut eius humilietur superbia: dānes-
tur proteruita: illustretur intelligentia:
recte fides: voluntas: ut spiritus saluus fiat.

Quarte responsionis ter-
tia particula duodecimusque capitulum:
in quo euangelizantium pauperum fru-
ctificatio multiformis ostenditur: eo-
rumque status a multiplicibus cauillati-
onum versutis defendatur.

Multiformis calliditas: ne
quarta serpens antiqua scā-
te matris ecclesie partus
semper insidias parās ve-
tustam pharaonis impie-
tatem nouissima huius diebus renoua-
re conatur: dum per hostem quandam

egyptiace fraudis malignitate reple-
tum aduersus ecclesiasticā / plem sug-
gerere satagit: quicquid masculini se-
tus natus fuerit in flumen proiciat: quic-
quid feminei referuari. Quid enim est
aliud rationes ad virilem sancte pau-
pertatis spiritum inducentes calūniā
do reuelleret / quam effeminatō cordium
phantasias quibus emolliētum diui-
tiarum affluentia cōmendatur appro-
bando roboraret. Ad que duo calūnia-
tor hic pauperum in hac extrema ope-
ris sui parte oēs sui vires conflat inge-
niis: quosdam cauillationis modos tam
pro maxima parte in precedentibus dis-
solutos frequentius replicans ad op-
pressionem pauperum christi: quatenus
spiritu paupertatis extincto spiritua-
les israelite multiplicari non possunt /
frustra tamen: quia diuina opitulante
clementia vtriusque a figura non discre-
pet: quāto magis oppressi fuerint tāto
magis accrescet. Et ne quis hec velut
nostram adiunctionem paruipendat
audiat Bernardum in sermone. xxiij.
sic dicentem. Si quid ad salutem per-
tinens: si quid religionis onus: si quis
quicumque resistit: quicquid repugnat:
plane cum egyptiis paruulos israeliti-
ci generis necare conatur: immo cum
herode nascētem persequitur saluato-
rem. Nequaquam ergo casu sed providen-
tia dei gestum esse credendum est quod in-
stat Ioseph descendens in egyptum
ad custodiendas et distribuendas ali-
monias corporum: quem ut vere filium
accrescerem crescere fecit deus in ter-
ra paupertatis sue: status euangelizan-
tium pauperum mitteretur in mundum
ad conseruanda et dispensanda docu-
menta scripturarum et tāquam alimenta spi-
rituum: qui etiam et sacerdotum chris-
ti curam gregis habentium coopera-
tores existerent in his que spectant ad
salutem animarum. Et ait sacerdos totalis
officii opus precipuum: reductio ple-
bium subiectarum in deum per septifor-
men insuperum hierarchicum: scilicet per
eruditionem credibilem: per instau-
rationem virtutum: per exhibitionem

exemplorum: interuentionem precum:
curationem plagarum hostilium: pre-
nuntiationem insidiarum: et repulsa-
tionem hostilitatum. Et hoc quidem
septiforme opus sacerdotale scriptura
sacra declarat sub septēplici metapho-
ra: scilicet architecti: agricolae: pastoris: si-
deris: medici: speculatoris: et bu-
cis. Describitur igitur primo sub me-
taphora architecti pontificale officium:
propter eruditōem credibilem: secundum il-
lud ad Corinthios. Ut sapiens archi-
tectus fundamentum posuit. Quot enim
sunt lapides in edificio. sunt articuli fi-
dei in aīo in quo habitat christus: tanquam
in templo suo. secundum illud apostoli ad Ephes-
seos. Superedificati super fundamen-
tum apostolorum et prophetarum ipsorum
in angulari lapide christo iesu: in quo
ois edificatio instructa crescit in tem-
plum sanctum in domino. Et paulo post.
Christum habitare per fidem in cordi-
bus vestris. Ac per hoc sicut se habet
edificator ad edificium: sic et sacerdos
ad populum in fidei veritate fundandum
et promouendum. Secundo sub me-
taphora agricolae propter instaurationem
virtutum: quas irrigare debet per do-
cumenta scripturarum. secundum illud aposto-
li ad Romanos. Ego plantavi apollo riga-
uit. Si enim ecclesiasticus populus or-
tus est et paradysus plantatus et vires
multiformitate virtutum: recte infor-
mator plebium in doctrina morum vi-
ditur agriculator designatus per primum
hoiē quem posuit deus in paradiso
ut operaret et custodiret illum. Tercio
sub metaphora pastoris propter ex-
hibitionem exemplorum. secundum illud domini in Ioc-
hame. Qui intrat per ostium pastor est
ouium: et cum pascas oues emiserit an-
teeas vadit. Quid quidem facit cum
eas per sanctitatis exempla precedit.
Ideo petrus cui dominus dixit pascas oues
meas hortatur seniores sue presbyteres
ut populos sibi commissos pascant
tanquam facti forma gregis ex aīo. Nec
autem est forma secundum documenta sancto-
rum: ut quantum pastor est pascellens
respectu gregis: tantum vira sacerdos
m. ij.

Beati Bonauenture Tractatus.

talis sit fletus et sublimior vita plebis.
¶ Quarto sub metaphora fidelissor-
tis propter precum interuentionem ad
deum. fm illud apostoli ad Hebræos.
Omnia pontifex ex hominibus assum-
ptus pro hominibus constituitur in his
que sunt ad deum ut offerat dona et sa-
crificia pro peccatis. Agitur igitur pon-
tifer causas hominum apud deum: agere
etiam debet causam dei apud hominem
sue cure commissum. fm illud. iij. Re-
gum. x. Custodi virum istum: qui si la-
pius fuerit / erit anima tua pro anima illius.
Propter quod sapiens in pueris ait.
Fili / si sponderis pro amico tuo / de-
fixisti apud extraneum animam tuam.
¶ Quinto sub metaphora medici pro-
pter curationem plagarum hostilium
fm illud quod insinuat Lucas in para-
bola illius qui incidit in latrones: quia
maritanus alligauit vulnera eius in-
fundens oleum et vinum. designans per
samaritanum ipsum medicum christum
et eos qui tenent locum eius in expur-
gatione victorum. Propter quod et Ja-
cobus dicit. Infirmitur quis / vobis
inducat presbyteros ecclesie: et orem su-
per eum. vngentes eum oleo sancto: et
oratio fidei saluabit infirmum: et si in
peccatis sit dimittentur ei.
¶ Sexto
sub metaphora speculatoris propter pre-
nunciationem imminenti periculo-
rum: fm illud Ezechielis. Fili hominis
speculatorem dedi te domui israel. de
quo et consequenter adiungit. Quia si gla-
dius superuenientem / hoc est imminen-
tia discrimina tationum sue cure co-
missis annunciare neglexerit: sanguis
illarum animarum de suis manibus re-
quiretur.
¶ Septimo sub metaphora
ducis ferentis vexillum ad repulsiorem
hostilitatum: instar illius nobilis Aba-
chabei qui induit se loriceam sicut gy-
gas: et succinxit se arma bellica: et pro-
tegebat castra gladio. Preest enim ec-
clesie que est terribilis sicut castrorum
acies ordinata: et deputatur ad Salo-
monis lectulum custodiendum / quem
seraginta fortes ambiunt ex fortissimis
israel: oēs tenentes gladios et ad bella

doctissimi. Est itaque opus sacerdotis
illa officij septiforme: sicut dictum est.
¶ Si igitur propter multitudinem er-
rantium a fide christianus populus / sa-
ctus est tam filius edificiorum: quis
providus architectus coedificans et
consulentans repellit / nisi a deo sibi
sapiens videatur quod solus sibi sufficiat:
vel a deo stultus sit quod velit ut sub ma-
nu sua domus ecclesiastica ruat. Pre-
terea si propter defectum sapientie et vir-
tutum in plebe hominum / compara-
tur ipsa plebs orto inculto et spinoso et
arido: quis diligens et laboriosus agri-
cola seruos collaborantes repellit: ma-
xime qui laborant in opere et doctrina:
nisi tantum desipiat ut velit quod super
humum suam spine et vepres accedat.
Preterea si propter deuotionem a semi-
tis diuinarum legum multitudo populi
christiani similis est gregi errabundo
et perdito: et in medio luporum consti-
tuto: quis clemens pastor fugabit a se
harum ouium reductores ad viam: et
non potius gaudebit cum angelis ex-
plo boni pastoris qui dicit. Congratu-
lamini mihi quia inueni ouem que pe-
rierat. Similius si propter multitudi-
nem reatuū plebis transgredientis mā-
data dei populus christianus similis est
vitis alieno ere oppressa: quis fideius-
sor sensatus abhorrebit huius oneris al-
leuationem per multiplicationem in-
tercessorum ad deum: partim impetrā-
tium remissionem: partim inducētium
et adiutiū ad solutionem spiritua-
lium debitorum. Insuper si propter va-
rietatem peruersitatum in populo rau-
ta est tabes / tanta pestilentia spiritua-
lis: ut quasi omne caput sit languidum
et omne cor inerepsit. ita quod a planta pe-
dis usque ad verticem vix est in eo sanis-
tas: quis fidelis medicus non dico pe-
ritos homines in artes spirituales medi-
cine / sed vel canes vicia lambentes au-
debit effugare / nisi vulneratores atque la-
guētium vitam velint extinguere. Ad-
huc si propter multiformitatem tēatio-
num vndique circumstant insidie crude-
lium hostium: et quasi super capita ci-

In Apologiam Pauperum.

So. xxi.

nium gladius iam vibratur: quis prou-
dus speculator in pfunde et horrende
noctis teretrimis tenebris hinc secum
vigiles recusabit quod castra custodiant:
quod stremitus propter scandalorum fre-
quentias adinuentiones scelerum et in-
micorum tyrannides innumerabiles mul-
titudinis strages quasi continue sit in
castris fidelium: et draco cum bestia
multiformium capitum ecclesiasticā
aciem nititur oppugnare: ut truculen-
ter discerpit / occidat / et deuoret: quis
prudens dux exercitus domini recu-
sabit commilitones secum dimicantes
habere: qui vltrose discrimini offerant
et murum pro domo israel seipsum op-
ponent. Porro quia affectus pontifi-
cis sue sacerdotis ad plebem debet ef-
se consimilis affectui patris ad filium
matris ad prolem / nutricis ad infan-
tem: sicut pro solus manifeste decla-
rat: qui fideles per ipsum conuersos mo-
do se dicit in christo genuisse: modo ut
filios parturire: modo sicut paruulos
in christo lactare: quem admodum fi-
lium pauperculum sustentari: inuali-
dam prolem foueri: et gemētem infan-
tem lactari nequaquam est patri vel matri
vel nutrici inuoluntarium: sed desiderabile
charum et placitum: sic etiam omnibus
sacerdotibus sanctis et pijs magnum
debet esse solatium quotiens salus pro-
curatur plebium subiectarum. Pro-
pter quod dominus in Barthæo apo-
stolos alloquens et successores eorum.
Abessis ait multa operari: autem pau-
ci: rogare ergo dominum mellis ut mit-
tat operarios in messem suam: insinuas
quod bonorum pontificum non tam est pa-
tenter ferre quam desideranter appetere
cooperatores euangelistas / ad multi-
tudines diuinarum messium colligen-
das. Quod attendens christi vicarius
petri successores: utpote sancti spiritus
illustratione preuentus / statim hunc
euangelistanum pauperum: qui salu-
ti animarum intenderet tanquam celitus
sibi missum cum hyllaritate suscepit: pie-
tate confouit: auctoritate roborauit:

et potestate defendit: ut patriarcha
Jacob tanquam filios accrescentis ioseph
multipliciter benedixit: pie in hoc pro-
uidens salutem animarum: et in nullo pre-
iudicans auctoritati pontificum: tanquam
omnino non de omnibus ecclesiasticam hie-
rarchiam. Tanta enim erat in aduen-
tu huiusmodi pauperum predicatorum
raritas ut illud euangelicum videretur
impleri. Abessis quidem multa opera-
ri: autem pauci. Ad pertractas Be-
gorius ait. Ecce mundus sacerdotibus
plenus est: et tamen in mense dei rarus
inuenitur operari. Nam et si sunt qui
bona audiant desunt qui dicant: quia
officium quidem sacerdotale suscipi-
mus: sed opus officij non implemus.
Quantum vero predicationis opus sit
ecclesie necessarium: in seipsum et deo
acceptum: manifeste Chrysostomus. osten-
dit super Barthæum. omelia. xxv. illud
tractans verbum dñi cum quod dñi
seipso dixit patrem sepelire volenti.
Dimitte mortuos sepelire mortuos su-
os: tu autem vade et annuncia regnum
dei. Hic enim. In aliquid non erat ingra-
titudinis nature: non adire cum sepeli-
retur pater: Prohibuit ergo cum mo-
strans quod nihil celestibus negotijs ma-
gis necessarium esse oporteret: et neque
parum tardare et si valde inuitabilia
et incitabilia fuerint que retrahunt. Cum
igitur sepelire patrem sit magne piete-
tis opus: et in sapientie dictamen di-
uine maiori bono minus preferri non
debeat / reliquit quod maioris pietatis
est predicare verbum salutis quam facere
opus quātūcūque misericordie corpora-
lis. Digne quidem pro eo quod spirituali-
ter per ipsum cibatur et potatur / vesti-
tur et hospitio colligitur / ab infirmita-
te releuatur et a vinculis et a morte re-
dimatur spiritus ad imaginem dei fa-
ctus. Et ideo cum grauis sit sceleris pro-
hibere quod ab operibus pietatis et mi-
sericordie corporalis: longe maioris im-
pietatis erit atque perfidie diuini verbi
ministris idoneis impedimenta prebe-
re. Ponsatis igitur multifor-
mibus

Beati Bonaventuræ Tractatus.

de ac necessitate salutis animarum: nu-
merostrate indigentium plebium: et ra-
titate sufficientium ministrorum: mul-
ti debet videri intus et supfluum
si celesti hierarche cōplacuit aliquos
ad hoc opus: et si non necessitate cōstri-
ctos s; charitate inductos eligere. q̄s
et subcelesti hierarcha voluit: et debuit
approbare. Q̄ si cui forte videtur ordi-
ni dispositiōis hierarchice nequaquā es-
se conueniens monasticam vitam pro:
fectus ad opus predicationis assumi:
pro eo q̄ Dionysius dicit monachos in
ecclesiastica hierarchia nō habere sta-
tum perfectiōis s; perficiendorum.
et Hieronymus asserit q̄ monachus
non docentis sed plangētis habet offi-
ciū. Et sacri canones decernunt q̄ mo-
nachi iuxta sui nōis interpretationem
solitarie vite deputati intēdere debēt
saluti proprię non aliene. Intelligam
huiusmodi dicta patrum et canonum
de ordine monastico pro eo tempore
fuisse penultima: quocirā inter eos
personę laicales et imperite non sacer-
dotales et literate. Nam sicut idē vir
hierarchicē docet q̄ monachorum est
purgari illuminari: et perfici: sic etiam
illud non reticet q̄ purgare illuminare:
re et perficere ad ordinem spectet sacer-
dotalem. Insuper et p̄fessio huiusmo-
di pauperum non parum distat a pro-
fessione monachorum. et quod maius
est huiusmodi hierarchica opera non
peragunt auctoritate sua: sed ordina-
riorum et potissime summi pontificis:
cuius dispositionis auctoritas omnia
tura positiua transcendit. Nec ad hoc
feruntur s; propter voluntatis arbi-
trium: sed iuxta mandatum superioris
a quibus instituntur/ regulantur/ ca-
stigantur/ et transmittuntur: vt veri si-
lij obedientie/ non vt gyroagivē sara-
bante: non s; in numerū vagum et infinitum
sed s; in certum et determinatum:
atq; vitam plures essent idonei q̄ pos-
sent assumi non in vno angulo terre sed
potius in vniuersalis ecclesie latitudi-
ne. Minus hoc desiderare deberet

cetus pontificum ac cuiuslibet illos pro-
hibere volēt id respondere quod dixit
Moyses ad Josue. Quid inquit emu-
laris pro me? Quis det vt ois popu-
lus p̄phetet/ et det eis deus spiritum
suum? Quādiu ergo huiusmodi pau-
peres leges diuinas custodiūt: et euā-
gelica consilia seruant que p̄miserunt:
et saluti animarum intendūt: et sancte
matri ecclesie hūiliter subsunt: si quis
eos repudiādos censeat velut pseudo-
predicatores et seductores et gyroua-
gos et penetrātes domos/ subiacere de-
bet iuste dñationis iudicio tanq̄ eccle-
siastice auctoritatis contēptos fratres:
ne gratie inuidus/ et euangelice veri-
tatis impugnator.

Sed ut via precludas:
tur erroribus respondē-
dum est cauillationib; quib;
buidam magis apparētibus:
quibus calumniator
hic pauperum vitam ipsos in hac ex-
trema sui operis parte depauperare mo-
latur: videlicet propter defectum labo-
ris manuum: abdicationem bonorum
communium: et mēdicationem elemo-
sinarum. Nam ex eo q̄ ap̄s ad Thesi-
salonicē. quib;dam p̄cepit vt cum
silio panem suum manibus operan-
do manducet/ et huiusmodi pauperes
manualiter non laborant: ideo ipsos nē
tūtur redarguere/ et de ociositate vite/
et de mandati apostoli transgressione.
Ad quod nos e contrario respōdemus
q̄ sicut patet ex textu nō p̄cipit apo-
stolus laborem manuum omnib; ge-
neraliter: quia tunc omnes qui non va-
cant laboribus huiusmodi essent in sta-
tu dñationis: inter quos et tpe calum-
niator se ipsum inuoluit: s; quib;dam
dūtaxat ociose/ curiose et inquiete viuē-
tibus opus manuum imponit et impe-
rat: ne blanditijs adulationum et turpi
questu victum sibi conquirant cum de
spendio salutis proprię et impedimentis
salutis aliene. Verum q̄ huiusmo-
di pauperes qui suis et primorum ani-
mabus saluandis intendunt s; in septi-

In Apologiam pauperum. Fo. xcij.

formem operatiōem hierarchicam in
antedictis expressam id perficere ne-
queunt sine adminiculo scripturarum
ad quarum p̄clarā intelligentiam
peruenire nō possunt nisi per studium
sapientiale: quod consistit in legendo/
meditando/ orando/ contēplando/ au-
diendo/ referendo/ predico: ideo re-
cte competit eiusmodi studij spiritua-
lis operatio septiformis. Et quia diffi-
cultas huius studij totum hominem requi-
rit: iuxta quod designatum est in Exo-
do vbi p̄cepit dñs q̄ vectes quib; fe-
renda esset arca semper essent in circū-
lis. Quod exponens Gregorius ait.
Quid ad officium predicationis er-
bant: a lectionis studio nunq̄ recedāt.
Ignominiosum est em̄ si tūc quis que-
rit discere cum debet questiones eno-
dare. Ideo qui huic studio septiformi
solicite intendūt quia magis est subli-
me in se: difficile mentis expēdiēs eccle-
sie: et necessarium plebi. etiam si non la-
borent operib; manuum: digni tamen
sunt ab ecclesia vt sustinerentur. Similis
Deuteronomij. Non ligabis os bouis
trituantis in area fruges tuas. Glo.
Victum nō subtrahes predicatori: vt
vacer orationi et predicationi. Et alia
glo. ibidem. Occupari i doctrina non
possunt sibi prouidere necessaria. Et
quibus breuiter constat q̄ studium sa-
pientie cum vigilantia predicationis/
manualem laborem plenere cōpensat.
Ihuic et sacer Ambrosius consonat su-
per illud Luce. Maria optimā partē
elegit: dicēs. Nec arguas eos ociosos
et iudices quos videas studere sapien-
tie: hanc enim cōhabitātem Salomon
pacificus acquisiuit. Deniq; apostoli
non putauerunt optimum relinquere
verbum dei et ministrare mēsis. Ihuic
etiam concordat Hieronymus in pro-
logo super Job. Si autem scellam iū-
co teperem/ aut palmarum folia cōpli-
carem: vt in sudore vultus mei comede-
rem panē: et ventris opus sollicita mē-
te tractarem: nullus morderet/ nemo re-
prehenderet. nunc autem q̄ iuxta sal-

uatoris sententiā operari volo cibum
qui non perit falsari? vocor. Ad idem
quod facit quod super illud psalmi-
ste. Defecerunt oculi mei. dicit Augu-
stinus. Non est ociosus qui tantū ver-
bo dei studet: nec plurius est qui extra
operatur q̄ qui studium cognoscende
veritatis exercet. Ipsa etiam sapiētia
maximum habet opus: et antefertur
maria que audiebat marthe que mini-
strabat. hec Augusti. Cui etiam con-
cordat Anselmus in libro de similitudi-
nibus ita dicens. Tres sunt hominum
ordines: oratores/ agricultores/ et defen-
sores: quos ad diuersa officia deus in
hoc mūdo disposuit. monachos vt pro
alijs orent et lacte predicationis enu-
triant. agricultores vt de suo labore ip̄i
et alij viuant. milites vt vtrosq; defen-
dant. Si igitur nobilior est opus mo-
nachorum q̄ agricultorum seu militū
et illi officijs suis intendētes stipēdia
sua iuste merentur: multo magis et hī
qui orando deo assunt/ et ad priori-
mos predicatione condescendunt. Nec
his obstat Hugo in lib. de opere mona-
chor. cū ibi loquat̄ cōtra quosdam he-
reticos p̄cipaliter qui vocabātur eu-
chite/ asserētes monachos non licere
sustentandę vite causa aliquid operari
male intelligētes euāgelium xpi: q̄ sa-
cer doctos p̄ ap̄s documēta cōiunct.
Simul etiam arguit monachos illos
qui cū pro maiori parte essent laici nec
predicationi nec salutis alarū intēderēt:
non tñ volebant corporaliter operari.
et q̄ si fuissent i seculo laboriosi et pau-
peres/ iam professi monasticam vitam.
ab alijs sumptus accipere non solum licitū
sibi sed etiam debitum esse cense-
bant. Contra quos Augustinus. Ipsi in-
quit fratres temere sibi arrogant quā-
tum estimo vt huiusmodi habeant po-
testatem. Si euāgeliste sunt fateor ha-
bent: si ministri altaris: si dispensatores
sacramētorum: si saltem aliquid habe-
bāt in seculo quo facile sine artificio su-
stentarent hanc vitam: quod indigentibus
dispartiti sunt/ credēda est eorum.
m. liij.

Beati Bonauerture Tractatus.

infirmas et ferenda. hec Augustinus.
Et quib? colligitur q? quattuor gene-
ribus hominum digne et iuste competit ab
alijs pasci: q? proprijs manibus pos-
sint laborare: scz qui alios pascunt vel
verbo et doctrina: vel altaris viatico:
vel diuinor? dispensatione sacramento-
rum: vel suarum distributione faculta-
tum. Scdm? hec igitur illi quibus ali-
qua predictarum conditionum cōpet-
it digni sunt vt de euangelio uiuant.
Illi p? quibus plures digniores exi-
stunt: quib? autem oēs vt p?ote qui pre-
dicant/celebrant/confessiones audiūt
et temporalium affluentiam contēpse-
runt: maxime digni esse pbātur. Aut
bus p? oēs desunt et validi sunt et pau-
peres: ne ociosi et infructuosi sint sibi
et onerosi ecclesie iuxta sententiā Au-
gustini laborare tenentur: nisi per hoc
excusentur q? eis qui prefatas cōditio-
nes habēt deseruiūt et assistūt: et ideo
cum eis sustentari merentur. iuxta qd
mystericaliter designat in Job. vbi di-
citur q? boues arabāt et asine pascebā-
tur iuxta eos. illaq? astruitur lege fan-
cticum quas strenuus pugnatōr ille da-
uid videlicet iuste decreuit q? equa por-
tio esset descendētiū ad prelium et re-
manentiū ad sarcinas. Porro si ali-
qui quālibet ideote ac simplices tan-
te sunt deuotionis in prece/tāte distri-
ctionis in vita/et tante edificationis in
populo q? eque fructificāt solo exēplo
quārum alijs exēplo et verbo/excitant
eos merita vite etiam si desint p?ba do-
ctrine. Idcirco aut? dicim? non quia ocio-
sos aut ocium approbemus: cū potius
castigandos huiusmodi et ad opera cō-
pellēdos censueamus: sed quia propter
difficultatem studiū spiritualis qd re-
quirat hominem totum: et ppter debilita-
tem corporum/et inexperientiam ar-
tium mechanicarum rarus inuenitur
aut null? qui more apostoli pauli ma-
nuali labori et sapientie studio septifor-
ni efficaciter possit intēdere. Et ideo
compellere homines huic studio apros
ad opera manualia/nō est aliud q? a sa-

pientia reuocare: et filijs israel instar
philistim diuinorum eloquio? arma
peripere: vel more pharaonis opibus
duris luti et lateris/lugoq? seruitutis
importabilis violenter oppressos ab in-
gressu religionis retrahere et ad egres-
sum incitare: quem ad modum insinua-
tur in Exodo per hoc quod pharao di-
xit. Quare moyses et aaron sollicita-
tis populum ab operib? suis? Ite ad
opera vestra? Vbi glo. sacri Ambrosij
et omel. iij. super Exod. Modis si mo-
yses et aaron: id est propheticus et sacer-
dotalis sermo aliquem sollicitet ad ser-
uitium dei exire de seculo/renunciare
omnibus/attēdere legi et verbo dei: cō-
tinuo audiet vnanimes etiam amicos
pharaonis dicētes. Quidete quomodo
seducunt homines: qualiter peruertūt
adolescentes ne laborent: ne militent: ne
agant aliquid quod eis prosit: relictis
rebus necessarijs ineptias sectantur et
ocium: laborare nolunt et ocij occasio-
nes requirūt. hec Glo. Adua hostis
pauperum dolus patēter detegitur q?
non sicut christi discipulus ad exerci-
tia virtutum conatur erigere: sed tāq?
amicus pharaonis spirituales israel fi-
lios impugnare. Alio quoq? modo
calūniator: hic pauperum statum ipso-
rum deprauare contēdit: pro eo q? ni-
hil sibi retinent in proprio vel cōmuni:
quo non videntur virtutis tenere me-
dium: sed vitiositatis extremum: cum
dicat Ambrosius q? non sunt effunden-
de opes: sed dispendande. Verum con-
simili ratione posset sancta virginitas
ostendi non laude sed vituperio digna
quasi extremum non medium teneat:
dum ab omni cōcubitu siue illicito siue
cōcesso se tā mēte q? carne sequestrat.
Quapropter diligēs cōsiderator aduer-
tat q? sicut aliud est mediū pudicitie cō-
iugal: aliud scitimonie p?ginal. sic et aliud
largitas esse p?tētiū q? ad vsum. Et hic
est ipsi? mod? siue medietas: q? sic rein-
quat vsum q? nō reiciat vsum. sic reci-
piat vsum q? nō referat vsum. sic artu-
dinē vsum refuet q? sustentationē natu-

In Apologiam Pauperum. Fo. xciiij.

lectionē moderatā: et dispensatōem lar-
gā et piā. Propter dilectōis moderantiā
dicit salomō in puerb. i. psona viri polyti-
ci. Duo rogauit te ne deneges mihi. mē
dicitatē et diuitias ne dederis mihi. sed
tū victui meo tribue necessaria. volēs
in hoc ostendere q? p? polytica et mediū
et fugit extrema. Propter dispensationis
pietate dicit in ecclesie p?sona rectoris
ecclesie. Utilior est sapia cū diuitijs: et
magis pdest vidētib? solē. Ad id dēu-
est: q? pastor sapiens etiā abiq? diuitijs
vtili? pascit dū gregē edificat exēplo et
p?bo. sed cum pia dispensatōe diuitiaz
pascit vtili?: dū p?bo exēplo et tpali sub-
sidio gregi. puidet sibi cōmissio. Et hoc
est qd canō dicit. expedit facultates ec-
clesie possideri. Propterea ecclesiastes pfa-
to p?bo paulo an? pmitit. Ne dicas qd
putas caute est q? pterita tēpa fuerunt
meliora q? nūc sunt. Stulta est enī hmoi
interrogatio. In q? arguit hñicoz stulti-
ciā approbantiū ecclesie statū anq? a p-
cipib? donare et reprobatiū postq? do-
tata est. Quib? rñdet q? vtilior ē sapia
cū diuitijs. hoc est reipublice scitē mīa
ecclesie magis expedit: ppter varias cō-
ditōes: necessitates: infirmitates: et cō-
moditates multiformiū xpīdeltū con-
gregatoz intra ecclesiasticā vnitatē. in-
star diuersitatis aialitū intra arcā noe.
qd? ipse p?lat? sollicitū curā exhibēs de
pastu necessario. puidere d? pro loco et
tpe iuxta dictamē largitat? polytice mo-
dū suādō in dispensatōe. Propter qd et
in agatei. p?cilio. phibent hmoi ne res
ecclesie sibi creditas alienare presumāt.
ibiq? pcedit dispensatōis mediū. s? inter
dicat dilapidatōis extremū. Euan-
gelica vero paupras p? eo q? ad eterna
spem subleuat tanq? ea q? in cel? totaliter
thesaurizat: pfecte ipam p?tēti suadet
omib? tpalib? debere nudari q? ad affe-
ctum atq? dñiū. et arta sustentatōe neces-
sitas esse p?tētiū q? ad vsum. Et hic
est ipsi? mod? siue medietas: q? sic rein-
quat vsum q? nō reiciat vsum. sic reci-
piat vsum q? nō referat vsum. sic artu-
dinē vsum refuet q? sustentationē natu-

renō deuiter. sic necessitati subueniat
q? ab artitudine nō recedat. Igit? propter
vniuersalē abdicationē possessionis et
depositiōem affect? terreni p?sa hmoi
paupis dicit p?sa in cāntico. Expolita-
ui mea tunica mea: qūo induar illa: La-
ui pedes meos: qūo iquabo illos? Vbi
glo. Recepta sollicitudine tpali sub-
sidio: q?libet exim? doctor difficile
vigat p?cīm. Et de abdicatione hmoi lūdie
rony. ad lucinum. Scipm deo offerre
xpianoz et aploz est: q? duo paupertatis
sue in gazophylatiū tra mitteres totū
cēsum quē habuerant dño tradiderūt
et merent audire. Sedebitis super se-
des. xij. iudicātes. xij. trib? israel. Pro-
pter artitudinē p? sustentatōis q?tum
ad vsum: i. psona hmoi pauper? d? ap? s
ad thm. lūdites alimenta et qd? tega-
mur his p?tēti sum? hñes inq? nō q? ad
ad p?rietatē dñi: sed q? ad facultā-
tem vitēdi: per quē modū hñe dicimur
omne q? vitimur. et si nō sit nobis p?prium:
sed q? aliud de collarū. Idcirco modum
paupertatis tanq? mediū p?uosum me-
diator dei et hominū: deiq? p? et sapientia
p? in seipso mōstrauit. q? sicut dicit lūdie
roni. ad nepotianū alieno cibo vescerē
lūdie et paul? ap?us imitator ipsi? p?ci-
pius secut? est. in cui? laudibus dicit
Criso. q? nihil hñ nisi corp? s? et i hoc
exēplū se alijs p?buit cū ait. Imitatores
mei estote sicut et ego xpi. Igit? hunc vi-
uendi modū tāq? a medio p?utis rece-
dētē arguere: nihil aliud est q? magis
p?utis atq? p?utis de excessu vicioso
cōpare. Propter qd diligēter opz aduer-
tere: q? sicut alio et alio mō tene? mediū
a p?ute polytica et purgatoria et animi
iā purgati. sic etiā diffinim? mediū tes-
nent ciuili? larg? ex rectitudinē p?utis: et
p?iformiter egen? in latitudine paupra-
tis. Et hoc est qd in auctoritate pmissa
Amb. doctor sacer insinuat: quā calū-
niator cōsuetō more truncatā allegat.
Ceterum inq? nō vult dñs sim? effundī
opes s? dispensari. inq? explicat modum
largitatis polytice. S? ne quis ex hoc
credere q? modū paupertatis euangelici

Beati Bonaventurae Tractatus.

ce nō approbaret. imediate subiungit. **N**isi forte ut helle? boues suos occidit et paui paupes. ex eo quidē habuit ut nulla cura teneret domestica. sed relictis omnib? in disciplinā se prophetica daret. **I**dem Amb. addidit ut euāgelicā paupertatē sublimiter extolleret. q̄ iste dolose subricuit quaten? eandē p̄tentes subdole ipugnet. Nequaquā igit h̄mōi paupes p̄tē ratiōabilr argui q̄ dīserimini se p̄mittat. ac per hoc q̄ hominē eide sint sui vel tentatores dei. Si enim sufficientiā vici? q̄tum ad vsum oporētū respuerent: vniq̄ seipos necarent. **N**unc autē sic recusant possessiōis dñi q̄ sustentatiōis necessitate nō abiciunt vsum. sic se p̄mittunt diuine p̄uidētie: ut viam nō spernāt. p̄uisionis humane q̄ min? sustentari valeāt. vel de his que gratis offerunt. vel de his q̄ medicant humilr. vel de his q̄ p̄ laboriū q̄rūt. **I**dem enī modio viter fracten? h̄mōi pauperes in magna mltitudine. **I**dem annis et amplius p̄ operis exhibitionē adeo i eis diuino iplēto promisso: q̄ null? eorū cuius ad nos fama puenit ob defectum veltit? vel vici? mortis periculū incurrit. **A**bscedit igit diffidētia a p̄dicatoribus veritatis p̄fectisq̄ xpi discipulis: cum eis repromittat a dño sufficientiā vici? dicaturq̄ eis. **N**olite solliciti esse ante vestre qd̄ mādūceris. p̄cipiaturq̄ eis ne quid tollant in via nisi virgā tñ. ut habet in mar. **S**up̄ quē locum dicitur. **E**ta d̄ esse p̄dicatoris fiducia in deo ut p̄sentis vite sumpt? q̄uis nō putat. n̄ sibi hos nō deesse certissimē sciat. ne dum mens ei? occupat ad tēp̄oralia: min? alijs p̄uideat eterna. **I**dem verbū toti? confidentie tā exp̄fessum calūniator p̄uerrere nitit? ut sic illud exponat. q̄uis non p̄uideat. i. tēp̄ p̄uidendi nō habeat. quasi non debeat de sufficientiā vici? confidentiā habere nisi q̄ non p̄r alijs agere. ad qd̄ nō n̄ p̄dicator p̄tatis imo q̄tumcūq̄ imp̄fectus xpianus astringit. **P**ropt̄ qd̄ ut omnia calūniandi occasio tollat e medio. intelligēdū q̄ duplex diffidētia est.

quedā pueniens ex puerilitate. quedā pusillanimitate. **E**t puerilitate venit q̄i habet incredulitatē vel desperationem annexā. utpote cū quis de deo diffidit. vel q̄ non credit deum curare humanā tāq̄ infidel. vlt̄ existat se derelictū a deo p̄p̄tā sua tanq̄ despar?. **E**t talis diffidentia et sollicitudo p̄cedens ex ipsa omnib? prohibet: et p̄tētia illi opposita cunctis p̄cipit. **D**iffidētia autē ex pusillanimitate pueniens est q̄ h̄y annexā remissionē amor? diuini et intentionē timoris humani. et hec stare p̄t cum charitate imp̄fectandū cū p̄fecta. et iō hec pusillanimitas diffidentia et sollicitudo ex ipsa pueniens euāgelicis et p̄fectis viris inhibetur. et p̄tētia eidem opposita a p̄fectionis magistro insungit. quaten? p̄dicatores p̄tētia alioz pusillanimitatis sollicitatis pro cibo refugiant. et ardore charitatis confidentia de deo cum promptitudine ad p̄ferendū paupertatis incommoda constanter assumant. **A**d hanc quidē confidentiam in si. de elemosyna **A**ugustin? inuitat. **A**terius inquit ne patrimonium forte deficiat si ex eo operari largiter ceperis. **E**nī factum est ut iusto possent deesse subsidia. cū scriptum sit. non occidet de? fame animā iusti. **I**delias in solitudine ministrantib? coquis pascit. et danieli in lacu ad leonum p̄cedam iussu regis incluso prandium diuinitus apponit. et timent? ne operant et deum timentis desit alimentum cum ipse in euangelio ad exp̄robationem illorū quorū mens dubia est et si des parua contestetur et dicat. **A**spicite volatilis celi: quoniam nō seminans neq̄ metens: nec colligit in horrea. et pater vester celestis pascit illa. **S**olucres de? pascit: et quibus nullus diuine rei sensus inest: eis nec cibis nec potus deest. tu xpianus: tu dei suo: tu operib? bōis bedito: tu dño suo charo aliquis existimas defuturū? **E**nī putas quis qui christum pascit a christo ipse nō pascetur? **A**urēis terrena decunt quib? diuina et celestia tribuuntur. **E**nde hec

In Apologia pauperum.

fo. xliij.

Incredula cogitatio: vnde impia et sacrilega ista meditatio: **I**dem **A**ugustinus. **Q**uid facit in domo dei tam perfidū pectus? **Q**uid q̄ christo oīnō nō credit appellatur et dicitur christian? **P**rophetis magis tibi cōgruis nomen. **N**ā cū in euangelio de faciēdis elemosynis dīsp̄taret. et vobis amicos de terrenis lucris p̄uida operatione faceremus qui nos postmodū in eterna tabernacula susciperent: fideliter et salubriter p̄moneret: addit scriptura post hec dicēs. **A**udiebant hec oīs pharisei qui erant auari et deridebant eum. **Q**uales nūc sunt in ecclesia: quorū quosdam videm? quorū p̄cluse aures et corda cecata: nullū de sp̄ualibus ac salutaribus monitiōis lumen admittunt. de quib? mirari non debem? quia contēnant in talib? seruos q̄ a tali ipso dominū videamus esse derisum et contemptum? **A**d quorū confirmatiōē exemplū vidue sareptane que paui hētam cōsequenter adiungit. **Q**uibus etiā p̄sonat illi? pauperū vidue liberalis oblatio: que quoniam quicquid habuit misit: diuino meruit ore laudari. **T**ertium quoq̄ calūniandi modū nūc min? malignum aliquo p̄dictorū calūniator hic pauperum assumere nititur ex medicatio: ne elemosynarum allegas primo p̄traeam q̄ non sit opus virtutis: eo q̄ non habet annexum spirituale solaciū: sed potius penale cruciatum. **R**ōne cuius p̄pheta eam imprecatur filijs impiorū cum in **I**sa. dicit. **M**utantes transferantur sup̄ eius et mendicent. **E**t sacri canones mendicantē clericum a clericali infelitem. **A**d cuius cauillationis et cōsimilium repellendam calūniā intellīgendum est q̄ quintuplex est mendicitatis differētia: originemodo: accessu: a se inuicem disparata. **P**rima est quā parit calamitas. et hec est in p̄sonis miserabilibus et egenis. annexum habens penalem cruciatum cū merito si sit cum patientia. qualis fuit mendicitas lazari viceross et pauperis iacentis ante ianuam diuitis epulonis. vel cum

peccato si sit cum impatientia. **E**t h̄c imprecatur p̄pheta: et abhorrebat sapiens vir in persona loquens hōis infirmi et timentis per egestatē inuolūtariā ad impatientiam compelli. **U**n postq̄ premisit mendicitatē ne dederis mihi: subiungit. ne compulsus egestate fueres et periret nomen dei mei. **E**t hec est proprie dicta mendicitas. iuxta qd̄ dicit **I**sa. x. **E**rymo. lib. **A**ndicus dictus est quasi minus habens vnde degat. vel quasi manu dicens necessitatem suam. **S**ecunda est quam parit cupiditas. **E**t hec est in pauperibus si mulatis habens annexum cruciatum culpabilem: quo torquetur oīnes auari et cupidi. nō tā fame corporalis inedia q̄ spiritualis nequitiē per infatigabilem auaricie voracitatem. iuxta illud **Job**. **A**tenuetur fame robur eius. et inedia inuadat costas illius. **E**t hanc dissuadet apostolus ad **Thessa**. **N**ullus? aliquid desideretis. **B**eo. **N**ecdum rogetis vel tollatis. in quo desiderū p̄hibet cupiditatis rei aliene: et peritio: nem ex ipsa venientem. iuxta illud ad **Heb**. **Q**ui furabatur iam non furetur magis autem laboret manibus: scilicet operando: ut habeat vnde tribuat necessitatem patienti. **T**ertia est quā parit pigrizia. et hec est in pauperibus mendicantibus validis et ociosis. habens annexum cum cruciatu solatiū: victosum tamē atq̄ phantasticū. **S**tudiosum enī refugietes labore et ociosā appetentes vacatōem: fructuosā q̄etē perdūt: et p̄uictosā fatigationē icurrūt. **I**m illis sapienti. **D**esideria occidūt pigri. **N**oluerūt enī q̄cūq̄ man? ei? opari. **E**t iterum. **P**ropter frig? piger arare noluit. mendicabit ergo egestate et nō dabitur ei. **E**t hec mendicitas non solū lege diuina: sed etiam lege ciuili p̄hibetur. **E**t ut ab hac reuocet apostolus: laborem manuum intingit ad **Thes**. **A**lonei. cum ait. **A**udiuimus inter vos quosdam ambulare iniquitē n̄lī operantes: sed curiosi agentes. his autem qui eiusmodi sunt denunciam? ut

Beati Bonaventure Apologia pauperum.

cum silentio operantes manducet panem suum. Lutus mandati glo. rone reddit dicens. Aut ad alienam mensam frequenter accedit octo dedit. necesse est aduleretur pascenti se. Quarta est quam parit indultia. et hec est in pauperibus studiosis circa disciplinam scholasticam occupatis. habes annexum cum cruciatu penurie solatii pietatis inuente. que adeo meritis generosas oblectat. ut multi dies erunt et laboribus pleni locuti deantur et pauci pre magnitudine dilectionis. maluit ea cum rubore medicare addiscere. quam delicate viuendo ignorare. Ad in pluribus vidimus. quod cum medicando didicerint. postea magnam locum in ecclesia dei tenuerunt. Et de talibus Aug. de ope mōachorum dicit. quod eis bona opera fidelium subsidio supplendorum necessaria. rōnū deesse non debet. cum ad erudiendum animū ita vacat ut corporalis huiusmodi opera ab ipsis geri non possunt. Quinta est quā parit iusticia. et hec est in pauperibus voluntariis inuēti. ab amore temporalis lucri et torpore temporalis quietis. habes annexum cum cruciatu solatii virtuosum et verum. pro eo quod sic medicantes solius mouent amore paupertatis extreme. quā ideo amplectuntur ut liberi sapientie vacent. et efficaciter ad culmen pietatis attingant. quatenus in camino paupertatis electi ipsius penuria purgant a crumie ipsius erubescētia humilient in corde. ipsi per simoniam castificant in carne. ipsi deuota gratitudine conciliant ad proximum. ipsius pdescentia benignitate configurent ad christum. ipsius sublimi celsitudine sursum agant in deum. Quia autem paupertas penuriosa et voluntaria huiusmodi efficacitas habeat. declaratum est per scriptorum auctoritates de laude paupertatis. recte responsiois particula postrema. Quod nullus sane intelligens dubitare queat quia penuria purget. erubescētia humiliet. parsimonia castificet. gratitudo accipiens beneficiū benefactoris pccillet. pdescentia benignitatis pfiguret ad christum. quod cum diues esset amore nostre salutis effici voluit egenus et pauper. celsitudo paupertatis

qua de oia calcet et seipsum cum omnibus sursum agant in deum. non solum propter spiritus libertatem veritatis. propter experientiam incommodorum quod pauperes comitantur. cum dicat Gregorius. quod mala quod nos hic premunt ad deum ire compellunt. Licet autem auarus sit molestus penuria. et supbia erubescētia. et lasciuia frugalitas. et in deuotis actio gratiarum. et infidelibus conformitas ad christum. et desperatis eleuatio meritis in deum. vere tamen pauperibus solacium est penuriam pati. humilibus despici. contentibus castigari. charitati uis pccillari benefico. credentibus configurari christo. sperantibus sequestrari a mundo et iungi deo eterno. Ad quod omni confirmatio nem hoc sufficit quod dicit Gregorius. primo dyal. Sicut supbi honoribus. sic plerumque humiles sua despectu de gratulantur. cumque se in alienis oculis vilescere sentiunt idcirco gaudet. quod hoc iudiciū confirmari intelligit quod de se et ipse habuerunt. Ad id igitur huiusmodi medicamentis in pauperibus veris et humilibus annexum est cum extrinseco cruciatu intrinsecum gaudium. ideo secundum Aristoteli. recte designant per illum caminum in quem pueri descēdentes ne statuam auream adorarent celitus irrorari meruerunt. Modusmodi spirituale solacium quod yri carnales ignorant. eiusque laudatores. phariseorum more auari derident. mulier eximie virtutis paula. scilicet experiri cupiebat. iuxta quod Hieronymus. sacer in solius laudibus ob hoc eiusdem desiderium admirabile predicans ipsamque collaudans. dicit. quod hoc habebat voti ut mendicans pro christo moreretur. et in fanere suo aliena syndone inuolueretur. Nequaquam igitur ut calumnias forasstruere mittitur. ea sola mendicitas approbabilis est que ex mera necessitate vel calamitate procedit. pro eo quod multo laudabilior est paupertas voluntaria quam coacta. nisi quis ita despiciat ut in operibus supererogationis necessitatis coactione preferat propter multitudinem voluntatis. Quod ita absurdum est. quod admodum si passionibus

In Apologiam pauperum. Fo. xcv.

martyrum preponat quod suspēdia latronum dum martyres voluntarie latrones inuoluntarie patiuntur. proinde si quis astruere velit medicamentum non esse de genere honoris et laudabilitatis. quoniam ad ipsam exinopia regere et exigentia nature compellimur. nisi illi ratione nec martyrum scriptorum fuit perfectum nec laudabile. quoniam ad illud perfectum compellebantur per violentiam improbam malignitatem alienam. cum etiam magis teneat rationem voluntarii paupertatis penuria quam penaltas passiois. pro eo quod illa voluntarie assumit et voluntarie perfectum. hec autem aliunde violenter infligitur quam voluntarie perfectum. Et est et alia cauillatio quod nobiliter et christo dno accepta medicamentis calumnia se arguit. quasi annexam habeat non euangelicam beatitudinem sed mentalem imperfectionem. cum in actibus apostolorum scribitur. Beati est magis dare quam accipere. Et quod sequi videtur quod beatiores et perfectiores essent huiusmodi pauperes si essent in statu elemosynas dantis quam si in statu accipientium. beatiores vixissent in statu eorum qui elemosynas liberales offerunt quam qui petunt. cum dicat Hieronymus. ad nepotianum. nunquam petentes. raro accipiamus rogati. Et Aug. super psalmum. cii. In oculis huiusmodi exigenda quod dāno amona christus non petendo sed prebendo indigentia suscepit. Et quibus videtur posse inferri quod statim clerico rum prebendas huiusmodi christo sit similior. et perfectior statu mendicanti pauperi. Quod si huiusmodi rationationis fundamentum vigilanti discusso fuerit. magis poterit hoc oppositum quam propositum inferri. Si enim beati est magis dare quam accipere. ille minime beatus est quod bona plurima accipit et pauca largitur. Quia igitur oia ecclesiastica sicut dicit per scriptum sunt vota fidelium. scilicet peccatorum. et primordia pauperum. sequitur quod quicquid redditur ecclesiasticos huiusmodi cum idgeplum accipiat quam alijs largiatur. magis erit pingui acceptioe miser quam exili donatio ne beatus. Et contrarium verum pauper quod oia propter christum deserit et dissipat. non solum quod habuit. sed et quod percipere potuit. et paucis et modicis est ad sustentationem nature preter. erit secundum hanc rationem acceptione parcissima minime miser. et donatione

largissima maxime beatus. Cui etiam colorare videtur euangelicum textum. qui secundum Crisostomum. huiusmodi beati medici quoniam ipso est regnum celorum. ubi latinus. huiusmodi beati pauperes spiritus. Quibus etiam concordat sacer ambrosius. in libro de officiis. dicens. Pauper et si non huiusmodi reddat pecuniam reddit gratiam In quo certum est quod plus reddat quam accipit. Idecumque enim animo soluit. gratia pro nunquam exinanit. reddendo vacuas pecunias. gratia pro et huiusmodi soluit. et soluendo retribuit. Idecumque Ambrosius. Et quibus est euidenter quod predicta veritatis auctoritas contra euangelicos pauperes introiri non potest. Quia et glo. Bede ibidem. Modus illis qui relictis omnibus secuti sunt dominum diuites elemosynarios proponit. sed illos maxime glorificat qui cunctis quod possident renunciantes laborant nihilominus operando manibus ut habeant unde tribuant necessitate patienti. Idem Cassianus. pronat de institutis monachorum. Idem est inquit impartitibus maior largitas quam accipiens. pecunia quod non de receditis auaricie thesauris impendit. sed quod de fructibus operis proprii et pio sudore profert. Et quibus habet quod si quis cum paupertate et exercitio studij spiritualis laborum manu intendens seipsum et alios parascit. imitator effectus apostoli pauli. opus agit maioris supererogationis quam quod ab alijs subsidia requirit et accipit. Et idem perfectiois omnis amator franciscus ad laborem manualem sectatores suos et filios moderat. et ac prudenter inducit. dum ad hoc ideo. neos informat et excitat. quod sic laboraret quod refugiat oculum. et spiritum non extinguant. Ad quod quod sit perfectum et sanctum vniuersali precepto astrigere noluit. pro eo quod hac celsitudine supererogatio perfectionis. infirmitas corporum cum tarditate ingeniorum in hominibus nostris temporis non admittit. Et igitur quod hoc modo beati sit dare quam accipere secundum imitationem apostoli. non tamen ex hoc potest inferri quod accipientes sint imperfecti. quod nec apostoli a perfectione exciderunt in hoc quod sustentabantur ab alijs. nec christus imperfectionis magis fuit. quod perfectiois euangelice doctores ab alijs sustentari ordinauit. et hoc in seipso per exemplum ostendit. vnde Aug. super illud psalmum. Qui producit tu

Beati Bonaventure Tractatus.

montib⁹ fenū. Quare voluit egere dñs
nisi vt daret montib⁹ exēplū & parerēt
fenū. nec ptra pluuiā steriles redderēt
Idec Aug. per pluuiā dñs intelligi vo-
cetrinā qua mētes erudiūtur. & p fenū
spalia quib⁹ corpora sustentā. Sane
vt omnis calūmādi materia cesserit in-
telligendū est q^d quib⁹ accipere ppara-
tum ad dare de gñe operis min⁹ sit bea-
tum atq⁹ pfectū. pōt tñ ex supradicta
circūstantia esse beati atq⁹ pfectius.
videlz cū quis accipit extreme paup⁹
tis amore: sicut p dñs superi⁹ ex p-
sas. in quib⁹ simul iūctis integra pñt
ipsi⁹ pfectio. non solū in abdicatiōe p-
prietati. verū etiā in acceptiōe necessa-
riorum. cum videlz q^d medicat et acci-
pit: vt acceptiōe penuriosa purge. ve-
recūda humiliet. attenuata restringat
et castiget. grata cōciliet ad pñmum.
pdesolūa cōfiguret ad christū. fidu-
ciali & alta sursum agat in deum. Qd
quidē excellenti⁹ est q^d pbebere alimen-
ta pauperib⁹. Unde Ibero. ad Julia-
num. Ex multis monasteriis: multus a te
sanctorū numerus sustentat: sed meli⁹
faceres si & ipse sanctus inter sanctos
numeraretur. Et bern. in quadā episto-
la. Quid te amicu esse pauperum ma-
gis autē imitatorē. Nile grad⁹ est pro-
ficiētū. hic perfectoriū. Scdm hec igitur
perfectius est cum christo egere. et
elemosynas cum accipere accipere: q^d
sit amicu esse pauperum. ipsos paupe-
res sustentare. Qd ergo dicit Ibero.
ad nepotianum: q^d nunq⁹ petentes de-
bemus accipere. intelligendū est q^d lo-
quitur nepotiano clerico pro his clericis
qui sufficientē hñt victum de bonis ec-
clesie. qui etiā nondū cōscenderant ad
celitudinē paup⁹ratōis extreme. Et his
cū habeant vñ viuunt nec velint egere
turpe est accipere: turpi⁹ petere. Et q^d
hñdō pñtis nisi studiū causa turpe est
mendicare. id statutū fuit in cartagi-
nē. cōcilio q^d cleric⁹ paup⁹ victū & ve-
stitum artificulo quereretur. Et q^d diffi-
cile erat eos ad hñdō labores pelleret
ideo statutū est sicut p⁹ de cōsecra. vi-
stin. f. q^d nulla ecclia dediceret nisi pñtis

dotata fuerit: ob hoc videlz vt clerici
in ea ministrantes habeant unde sustē-
tari possint. simul etiā p noua iura iro-
ductum est: vt clerici sine titulis nō de-
beant ordinari. q^d si ordinati fuerint ab
ordinatorib⁹ sustentent. que quidē ius-
ta certū est nullaten⁹ eos astringere: q^d
pro xpi noie viuere deuouerūt in extre-
ma paupertate. cōcurrentibus in hoc
ipm auctoritate summi pñficis: & atte-
statione euangelice pñtis. Qualiter
autē verbū Augustini: q^d dixit xpm nō
petendo sed pbeendo indigētā susce-
pisse intelligi debeat. ipsemet aperit cū
subsequēter adiūgit exēpla de christo
helio: & achēo: & vidua dicēs. Et quisq⁹
sanctū suscipit nō suscepto sed suscepto
ri pñtatur. quasi dicat q^d dñs in susci-
pienda annona nō querebat pñtis cō-
modū sed meritū alienum. nō reddebat
datū sed fructum. q^d fiebat vt xpm susci-
pienti pñtis pñtaret ex merito q^d susce-
pto cōferret ex dono. Qd nō solū hñt
ritatē in ipso capite: verū etiā p mēbris
ipsi⁹ pauperib⁹. f. p quib⁹ bñfactorib⁹
eoz⁹ mattheo mercedē reprimittit cū
dicit. Quādu fecistis vñ ex his fra-
tribus meis minimis mihi fecistis. Et
iter. Quicūq⁹ dederit potū vñ ex mi-
nimis istis calicē aq⁹ frigide tñ in noie
discipuli: amen dico vobis non perdet
mercedē suā. Vbi glo. Admīmi sunt q^d
nihil penit⁹ hñt in hoc mūdo: & iudices
erunt cū xpo. Valde igit sunt paupes
q^d nihil olno hñt in mundo. & calice fri-
gide aq⁹ indigent. sed nihilomin⁹ valde
sunt diuites in quoz⁹ susceptiōe christ⁹
se suscipi offerit. q^dbus etiā iudiciariam
ptātē se cōcaturū esse pñdixit. ¶ De
nōq⁹ pessima cauillationē oīz ea esse dñ-
noicē. q^d oppressos hic paupes eos esse
viros sanguinū criminat: p eo videlicet
q^d elemosynas accipiūt quib⁹ sustenta-
ri deberent inualidi pauperes q^d opari
non pñt. et ideo quodā mō homicidiū
ppetrant: dū eos elemosynis ex pietate
sibi debitis impie defraudāt. cū ecclia
sticus dicat. pñtis egenū vñ pau-
peris est. q^d defraudat eū hñ sanguinis
est. Insup et xpi eccliam vt dicit ones

